

KULTURNÍ KLUB

INFORMAČNÍ ČASOPIS
ČECHŮ A SLOVÁKŮ
V RAKOUSKU

2024
44. ročník

12
prosinec

Pro pondělní promítání filmů ve spolupráci s Českým centrem a Velvyslanectvím ČR
v kině **Velvyslanectví ČR, Penzinger StraÙe 11-13, 1140 Wien**,
platí aktuální pravidla v době konání.

Pondělí 13. 1. v 19:30 *Zapomenuté světlo* (Česko, 1996, 105 min., německé / anglické titulky)

Režie: Vladimír Michálek; předloha: Jakub Deml; scénář: Milena Jelinek; kamera: Martin Duba; hudba: Radim Hladík ml., Michal Dvořák

Hrají: Bolek Polívka, Veronika Žilková, Petr Kavan, Jiří Pecha, Simona Peková, Antonín Kinský, Jaromíra Mílová, Soňa Valentová, Jiří Lábus, Richard Metznarowski aj.

Příběh vesnického faráře, který bojuje se státními úředníky i vyššími církevními představiteli za záchranu kostela, se odehrává na sklonku osmdesátých let 20. století. Pro faráře Holého představuje víra v Boha neotřesitelnou hodnotu a navíc zápasí s pocitem vlastní zbytečnosti a bezmocnosti při setkání s chorobou milované Marjánky. Stejně bezmocný je i před socialistickým režimem, který arogantně likviduje hmotné i duchovní hodnoty.

Za snímek *Zapomenuté světlo* byl Polívka v roce 1997 v Karlových Varech oceněn. V roce 2022 získal Cenu prezidenta festivalu určenou pro výrazné osobnosti kinematografie. Legendární český herec, scenárista, režisér a dramatik Bolek Polívka minulý rok oslavil 75. narozeniny.

Ve filmu *Zapomenuté světlo*, který jsme pro Vás vybrali, předvádí Bolek Polívka jeden ze svých nejlepších hereckých výkonů.

Pondělí 10. 2. v 19:30 *#annaismissing* (Česko / Slovensko, 2023, 108 min., německé / anglické titulky)

Režie: Pavel Soukup, scénář: Lucie Kryzová, kamera: Miloslav Holman, hudba: Jindřich Kravařík
Hrají: Alexandra Vostrejžová, Viktorie Vítová, Marek Němec, Barbora Bočková, Magdalena Čečo, Petra Bučková, Vlastina Svátková, Terezie Holá, Marek Holý aj.

Anna, influencerka známá svým provokativním obsahem, se na sítích tajemně odmlčí. Když patnáctiletá Nina najde fotku polonahé Anny v mobilu svého táty, rozhodne se ji vypátrat. Sled dalších událostí změní život jak Nině, tak její rodině. Thriller *#annaismissing* je volným pokračováním úspěšného seriálu *#martyisdead* ověřeného International Emmy Award 2020.

Další předběžné termíny promítání v roce 2025:

Pondělí 10. 3., 14. 4., 12. 5., 16. 6. (náhradní termín), 8. 9., 13. 10., 10. 11.,
pohádka v pátek 12. 12. v 16:00 hodin.

Na promítání filmu je třeba se zaregistrovat na e-mailu events.vienna@mzv.cz,
nebo u Mag. Evy Zeman, tel.: **0664 514 33 29**, e-mail: evazeman@gmx.at.

Změna programu vyhrazena.

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku a Nadace pro dějiny kultury ve střední Evropě
s podporou Ministerstva kultury České republiky
si Vás dovoluují srdečně pozvat na

**závěrečná vystoupení v rámci koncertního cyklu
„Česká hudební Vídeň: *Musa Bohemica Viennam salutans*“**

Z technických důvodů budou tyto plánované koncerty staré hudby
realizovány na začátku roku 2025. Konkrétní termíny budou oznámeny a vyvěšeny
na klubových webových stránkách www.kulturklub.at a na dalších obvyklých informačních platformách.

Těšíme se na Vaši účast.

**NADACE pro
DĚJINY
KULTURY ve
STŘEDNÍ
EVROPE**

**MINISTERSTVO
KULTURY**

Vážené čtenářky a vážení čtenáři,
vážené členky a vážení členové Kulturního klubu, milí přátelé!

V novém roce 2025 Vás opět můžeme pozvat na pravidelná promítání každé druhé pondělí v měsíci do kinosálu českého velvyslanectví, nadále ve spolupráci s Českým centrem a českým velvyslanectvím.

Nebudu, jak je zvykem, shrnovat, co se celosvětově minulý rok událo. Vše bylo otištěno v denním tisku a vysíláno v televizi. Také nechci opakovat, čeho všeho Kulturní klub minulý rok dosáhl, bylo to přece uvedeno v našem časopise a můžete si to připomenout i na klubových webových stránkách.

Upozorňujeme, že máte možnost si přečíst a listovat ve všech vydání časopisu Kulturní klub ve formátu PDF. Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

V tomto čísle jsou přiloženy složky na zaplacení předplatného: pro členy Kulturního klubu na rok 2025 – 37 EUR (včetně časopisu), pro nečleny – abonenty časopisu 40 EUR. Prosíme, abyste předplatné vyrovnali co nejdříve, pokud možno ihned, protože opakované zaslání složek zvyšuje nejen naše náklady, ale znamená i zbytečné pracovní zatížení. Nezapomeňte, prosím, na složence označit, zda se jedná pouze o ABO, jinak bychom mohli mylně doufat, že se jedná o dar na tiskový fond. Děkujeme za pochopení.

Co vše chystáme, se dozvíte v příštím čísle Kulturního klubu (leden – únor), které tradičně z časových důvodů plánujeme k vydání koncem ledna 2025, nebo na naší webové stránce www.kulturklub.at.

Na závěr mi dovolu, tak jako každý rok, poděkovat týmu Kulturního klubu – výboru, redakci, redakčnímu kruhu – za jeho obětavou a bezplatnou práci a také poděkovat za podporu a trpělivost jejich rodinným příslušníkům. Srdečné díky patří všem přispěvatelům a příznivcům Klubu, všem spřízněným institucím a spolkům i Vám, čtenářům, za Vaši přízeň.

Helena Basler

Obsah

Klub připravuje	2
Editorial	3
Obsah	3
Impressum	3
Fejeton	4
Rozhovor	5
Kultura	6
Zajímavosti	35
Události	49
Ekonomika	57
Věda a technika	62
Správy zo Slovenska	69
Sokol & sport	77
Z české a slovenské Vídně a okolí	80
Informace	91
Inzerce	97
Příloha: Čtení na Vánoce	I-VIII

Na přední straně obálky:

Proboštův betlém, 19. stol., Třebechovické muzeum betlému, ústřední motiv s jesličkami a klaníci se pastýři.

Na zadní straně obálky:

Vánoční ozdoby z produkce české firmy Rautis. Viz též Příloha, str. III-V.

KULTURNÍ KLUB. Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku / Informationszeitschrift der Tschechen und Slowaken in Österreich

Majitel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Vydavatel: Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku (ing. Helena Basler),
Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Redakční příprava a sazba: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha
Tisk: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno
Medieninhaber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Herausgeber: Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
(Ing. Helena Basler), Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
Verlagsort: 1030 Wien
Hersteller und Herstellungsort: KLP – Koniasch Latin Press s. r. o., Praha &
Quatro print, a. s., Brno, Tschechische Republik

Redakce: Mohsgasse 30/9, 1030 Wien, mobil (od 10:00): 0043-0-664 97 33 764, fax:
0043-1-79 88 454, e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Vedoucí redaktorka: ing. Helena Basler

Zástupkyně vedoucí redaktorky: Mag. dr. Marie Brandeis

Redakce: Mag. Pavlína Böhmová-Lössl, DI Gabriela Jakelic, Anna Křivanová

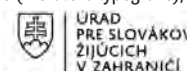
Technická redakce: Ing. Kurt Mattola, Mag. Richard Basler

Redakční kruh: DI. Gabriela Jakelič, Eva Kalinová, Ludvík Kavín,
PhDr. Jiří K. Kroupa, dr. Marta Marková, Mag. Daniela Makový Nedas,
P. Václav Sládek O.Čr., DI Tomislav Vašíček

Fotografové: Mag. Richard Basler, Kurt Mattola, Mag. Eva Zemanová

Distribuce: Quatro print, a. s., Heršpická 6 (Moravská typografie), Brno

Časopis je vydáván s podporou Úradu
pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Gefördert aus Mitteln
der Volksgruppenförderung
des Bundeskanzleramtes.

Časopis vychází
s podporou Ministerstva
zahraničních věcí ČR.

Fejeton Ludvíka Kavína

**Vánoce, Vánoce přicházejí,
zpívejme, přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí,
šťastné a veselé...**

Kdo z nás Čechů a také Slováků by neznal tato slova, která doprovázejí obvyklou předvánoční i vánoční náladu. Rakousko už v posledních pár desetiletích není stále dokola označováno jako Insel der Seligen – Ostrov blažených. Ať už to bylo míněno vážně, nebo ironicky. Pokud jde o mě, myslel jsem si po ukončení studené války, po rozpadu politicko-vojenských bloků v Evropě, že se snad celá Evropa stane oním ostrovem. A mnohé tomu napovídalo: lidé především od konce osmdesátých let mohli i v Československu svobodněji dýchat, mohli a pořád ještě mohou, i když se ukázalo, že ani pozlátka Západu nejsou vždy tím pravým ořechovým. Moje dávná kamarádka a především předlistopadová disidentka mně ještě před pár dny řekla, že celou tu novou, polistopadovou dobu včetně těchto dní a měsíců žije s radostí, šťastně. A tomu jsem rád, ale přesto mám silný pocit, že nám ten velký svátek slibované a částečně naplněné svobody kazí stále intenzivněji mrak chmur, které na nás doléhají.

Svátky, pohádky, světylka, vánoční pohoda, nálada rodinných setkání – a ve většině našich domácností kapr s bramborovým salátem, stromečkem a se skutečným, nebo hraným napětím během rozbalování dárků – to jsou dětská a někdy až dětinská kouzla, která většina z nás má ráda.

Pamatuji se, jak jsem jako malý kluk vedle maminky kráčel 24. prosince po té celé vánoční slávě u nás v bytě Bratislavskou ulicí, dnešním takzvaným brněnským Bronxem. A šli jsme tam navštívit paní Dušánkovou, u které za svobodna bydlela v podnájmu moje maminka. Paní Dušánková byla „stará panna“, žila sama a my jsme ji šli navštívit, protože o Vánocích by člověk neměl být sám. O celá desetiletí později jsme v prvních letech našeho žití ve Vídni přemýšleli o tom, že především starší osamocení lidé by alespoň v onen sváteční podvečer 24. prosince neměli zůstat sami, a vymýšleli jsme způsoby, jak jim dát najevo příslušnost, prostou lidskou blízkost.

Taky se pamatuji, jak strašné Vánoce jsme já s mou ženou Nikou a s našim synem prožili v 81. roce: 21. prosince nám zavolal kamarád z ostravské nemocnice, že maminka Niky zesnula. Tomu předcházela několikaměsíční maminčina těžká nemoc, kdy ona prosila, aby se ještě jednou mohla alespoň krátce vidět se svou dcerou, a přes urgence rakouského ministerstva zahraničí nedostala Nika ani sebekrátkodobější vízum, aby maminku mohla navštívit. U nás doma byla nedýchateľná atmosféra. A 24. prosince nás navštívili Ernst Jandl spolu se svou přítelkyní Friederikou Mayröcker a přinesli dva košíky sladkostí a maličkostí především pro našeho synátora. Náš smutek ta jejich laskavost nemohla překonat, ale pomohli nám: lidskost toho gesta nám napověděla, že i tady v Rakousku už máme přátele, kteří k nám a my k nim máme blízko, a že Vánoce nejsou jen o tom štěstí a veselí, ale především o lidské sounáležitosti. Jsou jejím symbolem, pečeti.

Letošní předvánoční čas, a bohužel tomu podle mého soudu tak bude i během Vánoc a kdoví jak dlouho, kalí chmury: především trvá už více než tisíc dnů válka na Ukrajině, válčí se na Středním východě, ozbrojené konflikty se odehrávají na desítkách míst naší planety. Mění se výrazně geopolitická situace ve světě. Na první pohled se lidé u nás ve středu Evropy chovají stále stejně, jsou dobří i zlí, ale většinou v jakési normě. Jenže pod pozlátkem se skrývá nebývalé množství otazníků. Podle mého soudu je hovorová mluva, a pozoruji to více v České republice a na Slovensku než v Rakousku, stále hrubší. A ubývá tolerance k jiným názorům. Nebezpečím se stává rovněž agresivita, občas mám dojem, jakoby se zrcadlově přenášela z pár set kilometrů vzdálených válečných bojišť, což se vyznačuje především jistou otrlostí. Ta je možná jen vnějšková, ale projevuje se i tím, že si daleko méně vyprávíme dojmavé příběhy. Namísto nich živíme sebe i svět kolem nás žvásty a kriminálními i hororovými příběhy. Fakta bereme často v úvahu jen abstraktně, bez souvislostí, nebo rádi přijímáme souvislosti silně zjednodušené. Přes všechno to negativní se odehrávají rovněž události, které vzbuzují nebo alespoň udržují víru v naši lidskost, čímž myslím, v naši humánní podstatu: považuji za jeden z příkladů současnou klimatickou konferenci v Baku, i když si nedělám žádné iluze o složitostech, se kterými zápolí její účastníci. Jeví se mně také jako nadějně, že se mnozí občané nedají odradit a kritizují své politiky, dokonce až natolik, že odhalují špatné politiky a usilují o změny a reformy. To je samozřejmě v našich společenských systémech nelehké, protože jakýkoliv pokus o demokratická řešení vyžaduje hodně úsilí a trpělivosti i víry v sílu a oprávněnost vlastního jednání. Ta víra koneckonců má velkou souvislost s křesťanskými Vánocemi, které naprostá většina z nás slaví. Ano, i komunisté či agnostici.

Když umíral můj učitel z brněnské filosofické fakulty, byla u něj jeho dcera a tento výrazně levicový politik, a mohl bych snad říct, i osobnostně svobodný, suverénní a demokratický člověk jí na smrtelné posteli řekl zhruba toto: V této části světa jsme vlastně všichni křesťané. Považuji se za agnostika, ale souhlasím s jeho sdělením a přebírám si ho tak, že naše kultura je v pozitivním i negativním, ve své podstatě sdílením křesťanského dědictví. A k tomu patří i oslavy narození Ježíše Krista, oslavy „Ježíška“. Je ovšem třeba říci, že vznikly až dlouho po Kristově ukřižování, pravděpodobně už ve 2. století, ale s jistotou až ve 4. století našeho letopočtu. Teprve od zhruba 16. století oslavujeme narození Ježíše Krista, tedy Vánoce, zhruba v té podobě, jak to my známe a jak se na těch oslavách podílíme. Vánoce jsou sdílením naší paměti, naší kultury. A věřím, ba jsem přesvědčen, že ta nezanikne. Přes naši jistou zhrublost, otrlost, utíkání se do sebe. Po válkách zatím vždy následoval mír a tu osudovou skutečnost nám, lidstvu přejí i do budoucna. A historický křesťan se ve mně nezapře: Věřím v něj. Chci Ježíška, chci mír.

Vídeň, 22. 11. 2024

Architekt Zdeněk Lukeš přivezl do Vídně další svoji jedinečnou přednášku

Velvyslanectví České republiky se 10. října stalo dějištěm další poutavé přednášky Zdeňka Lukeše. Téma se tentokrát týkalo Pražského hradu, jedinečné dominanty českého hlavního města. Historie této památky sahá až do 9. století, ovšem finální dostavba proběhla v 19. a 20. století, kdy Hrad získal svou dnešní podobu. Po skončení přednášky jsme pana architekta vyzpovídali.

JV: Jak se říká, začněme od lesa. Čím jste chtěl být jako dítě?

ZL: Asi jako každý malý kluk jsem chtěl být popelářem nebo letcem. Když jsem chodil na gymnázium, tak mi asi nejbliž byly dějiny umění, ale na ty bych se tenkrát nedostal, protože jsem měl velmi špatný kádrový posudek. Tak mi táta doporučil, abych šel studovat architekturu, že tam se na to tak nehledí. Po jejím absolvování jsem se věnoval hlavně teorii a dějinám moderní architektury, deset let jsem pracoval v Národním technickém muzeu, kde jsem měl přístup k depozitáři sbírky architektury a stavitelství. Zajímá jsem se hlavně o architekturu, řekněme, od konce 19. století až do druhé světové války.

JV: Když se řekne architektura, může se stát, že se mnoha lidem vybaví na první dojem nezajímavý obor. Ovšem Vaše přednášky jsou velmi poutavé a zajímavé. Jaký na to máte recept?

ZL: Já sám jsem chodil na přednášky různých osobností a velkou inspirací pro mne byl architekt Šlapeta, se kterým jsem také spolupracoval, který říkal, že když je to přednáška nikoliv pro odborníky, ale pro širokou veřejnost, že to doprovází různými historickými, kterými vlastně polidšťuje ty architektury. Protože to nejsou sochy, to byli živí lidé, kteří měli svoje různé vlastnosti. Zkrátka, když se přednáška doplní o tyto drobné příběhy, tak si to lidé zapamatují.

Mnoho z nás ví, jak vypadali různí výtvarníci, třeba Josef Sudek nebo Jan Zrzavý, ale o architektech se to moc neví. Oni byli vždycky tak trochu stranou. A to je ta myšlenka, ukázat laikům, že to také byli lidé z masa a kostí, že měli i svoje chyby. Prezentovat, co se z jejich projektů povedlo a co ne. Často měli velice dramatické osudy, protože i ta doba, kdy tvořili, byla velmi dramatická. Řada architektů po válce byla z politických důvodů vězněná. Snažím se, aby moje přednášky byly svým způsobem živé, aby tam bylo hodně obrázků, aby ti lidé viděli tu stavbu ze všech stran. Doslova. A včetně interiéru. Aby se lépe dal vy-

světlit princip tvorby těch jednotlivých osobností.

JV: Od roku 1990 jste začal spolupracovat s Pražským hradem. Jakým způsobem prezidentů zasahují do jeho architektury?

ZL: Myslím, že nejzajímavější byla spolupráce s Václavem Havlem, protože on měl k architektuře skutečně velice blízký vztah. Měl to v rodině, jeho dědeček postavil Lucernu, jeho tatínek zástavbu na Barrandově. Václav Havel měl mezi architekty také mnoho přátel, namátkou mohu jmenovat například Karla Hubáčka. Když Václav Havel přišel na Hrad, tak zjistil, že to není důstojné sídlo a že je potřeba s tím něco udělat. Vytvořil takový tým, který s ním všechny prostory procházel. Já jsem byl součástí té skupiny, vždy jsme se pravidelně scházeli a řešili jsme, co vše udělat.

JV: A co v té době bylo hlavní prioritou?

ZL: My jsme se strašně styděli za interiéry prezidentovy pracovny a přílehlé prostory. Na začátku roku 1990 přijel jako první oficiální návštěva německý prezident Richard von Weizsäcker. Tak se vyděsil, jak to tam vypadá, že potom poslal kamion s moderním nábytkem, ale i s replikami nábytku historického, kterými se potom zařídily aspoň tři nebo čtyři nejdůležitější místnosti. A potom se pokračovalo. Nedávno jsem si spočítal, že se tam dohromady vystřídalo více než padesát architektů, protože tam bylo potřeba najednou dělat spoustu věcí. Václav Havel mimo jiné chtěl, abychom Pražský hrad otevřeli veřejnosti, my jsme tomu pracovně říkali „otevírání zakletého zámku“, a to se, myslím, povedlo. Jako první přišla na řadu Královská zahrada. S ní nebyl problém, ta byla jediná v pořádku, protože tam bydlel Husák, ale závěrná byla od roku 1948. Horší to bylo s Jelením příkopem, tam nevedly žádné cesty. To jsme museli všechno vybudovat, pak jsme otevřeli po rekonstrukci Jižní zahrady. Takových míst bylo hodně. Například Hradní stráž měla tělocvičnu v Císařské konírně, nádherném renesančním prostoru.

Zdeněk Lukeš při přednášce ve Vídni

JV: Jak to bylo s financováním takové náročné přestavby?

ZL: Rozhodoval o tom rozpočtový výbor Parlamentu. Tehdejší ODS, která v něm měla většinu, Havlovi příliš nefandila, tudíž Hrad dostal třeba polovinu toho, co žádal. Později se to vymyslelo tak, že vznikla Správa Pražského hradu jakožto příspěvková organizace. A ta už si peníze může vydělat. To už byl prezident Václav Klaus. On prohlásil, že nechce dělat žádné nové stavby, ale kvalitně rekonstruovat. Když to ty firmy prováděly, tak jsme je vždycky ještě strašili a říkali jsme jim, že se přijde prezident Klaus osobně podívat, jestli to je v pořádku. Všichni z něho měli strach, takže se snažili, aby všechno bylo perfektní.

JV: Vy jste autorem mnoha publikací, pokud byste chtěl našim čtenářům vypíchnout, řekněme, jednu z nich, která by byla stěžejní?

ZL: Asi bych zmínil monografii Josefa Gočára, kterou jsem dělal se třemi kolegy asi před patnácti lety. To byla skutečně namáhavá velká práce. Gočár je dnes často označován jako nejvýznamnější český architekt 20. století. Naopak trochu objevná byla práce o architektovi Emilovi Králíčkovi, který byl zcela zapomenutý, a přitom vytvořil celou řadu krásných, zejména secesních a kubistických staveb. Dělal jsem *Velkého průvodce po architektuře* s nakladatelstvím Paseka a třeba pro širší laickou veřejnost jsou určeny *Psí vycházky*. Knihy také často souvisejí s výstavami, které jsme pořádali na Pražském hradě nebo v různých galeriích.

JV: Děkuji za rozhovor a již se těšíme na další přednášku, která se bude konat na jaře příštího roku.

(Jozef Vladis)

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Jan Tichý v Ateliéru Josefa Sudka

Před nedávnem proběhla v Ateliéru Josefa Sudka v Praze zajímavá výstava pod názvem *Místo Kouzla*. V ní se Jan Tichý, výtvarník žijící v Chicagu, zamýšlel nad atmosférou uměleckých ateliérů a potřebě je chránit, jaký je vztah veřejnosti k těmto místům a k umělcům, kteří tam tvořili.

„Ateliéry umělců v různých stavech zachování a přístupnosti jsem objevil v místech, kde jsem vyrůstal. Každý z nich mi byl zpřístupněn osobou, která nese část klíčů k těmto kouzelným místům. Klíčník – světloňoš. Kouzlo jako součást umělecké tvorby; ne mocí ani silou, ale duchem je napsáno na synagoze u Anděla, poukazující na abecedu jako klíč k dalekému i blízkému.

Hned přes ulici od Ateliéru Josefa Sudka leží v zahradce pod Petřínem ateliér Hany Wichterlové a Bedřicha Stefana. Pamatuji si kouzelnou zahradu z návštěv u Zuzany Wichterlové, která tam po smrti umělkyně krátce žila. Snaha rodiny Wichterlových a GHMP zachránit chátrající ateliér a zahradu pro širokou veřejnost inspirovala tento projekt. Objekty sochařky čekají v bezpečí rodiny na návrat domů a k veřejné službě.

Ateliér Věry a Vladimíra Janouškových jsem našel za lesíkem mého dětství na Kotlářce. Nedávno byl zpřístupněn návštěvám a uměleckým aktivitám. Železné sochy, které dosloužily veřejným prostorům 20. století v Praze a Kladně, vyrůstají z husté zeleně zahrady. Husitské motivy ze zničené sochy se vykreslily na přiloženém fotografickém papíře, jejich stopy vyprávějí náš příběh.

Ateliér Květy a Jitky Válových na Kladně se nachází za rohem domu, kde tři generace mých dědů fotografovaly. Dům a zahrada, kde sestry žily a tvořily, jsou zpřístupňovány umělkyní Dagmar Šubrtovou, která se od smrti Jitky Válové stará o ochranu jejich práce. Osvětlení mi kouzlo ateliéru v kladenských souvislostech. Dnes zavřené slévárny a doly se dovolávají otázek ztracených těl.

Ateliér Olbrama Zoubka nad Karlovým náměstím vyvolává dojem pohybu, stejně jako jeho sochy. Práce Evy Kmentové a Olbrama Zoubka odsud putují na výstavy. Odložené nástroje jsou připravené k práci. Ruce. Teplo slunečních paprsků kroutí citlivý papír kolem železných objektů. Oheň je přítomný.

V zahrádce pod dekou břechtanu se skrývá rekonstruovaný Ateliér Josefa Sudka. Po požáru ateliéru se zachránilo několik objektů a dnes jsou součástí interiéru. Objekty pro objekty, okouzlené digitálním světlem. Přes okno ateliéru jsem nasbíral stíny času na fotografický papír, který mi zůstal z konce osmdesátých let. Kouzlo sbírání stínů...“ řekl umělec.

(mk)

Tep srdce v Bystřici nad Pernštejnem

Nové umělecké dílo v Bystřici nad Pernštejnem na Žďársku vychází z motivu, že Česko je srdcem Evropy a město je v srdci republiky. Instalace v parčíku za starou radnicí je vysoká přibližně šest metrů. Červený střed chrání tři mohutné kovové listy, z jejichž průřezů se budou linout zvuky a světlo. Autorem je výtvarník Miloš Šedivý, který má ateliér v Tlučnici u Litoměřic.

Nahrávka na připravené zvukové smyčce zachycuje tep srdce, šum města, přírody a ptáků. Zvuková clona v tom prostoru působí jako chrámový zvuk. „Jelikož ty listy jsou duté a reproduktory jsou v dutinách těch listů,“ uvedl Šedivý. Nápis na podstavci připomínají důležitá data republiky i Bystřice nad Pernštejnem. Výtvarník navrhl také zahradní úpravy nejbližšího okolí a druhy rostlin, které se k instalaci budou hodit.

Výtvarné dílo vybrala radnice. Jde o další počín ve veřejném prostoru města se 7 500 obyvateli. Před dvěma lety bylo odhalena socha od uměleckého kováře Milana Beneše věnovaná mizející hornické tradici.

JUBILEA

Jakub Hošek (* 24. 11, 1979, Praha) je český malíř, DJ, kurátor, kulturní aktivista a organizátor koncertů mezinárodní současné nezávislé scény. Hošek je také považován za zakladatele hipsterství v České republice a na Slovensku.

Je absolventem Akademie výtvarných umění v Praze, kde studoval v ateliéru malby pod vedením Vladimíra Skrepla.

Jeho tvorba v sobě propojuje kaligrafické techniky se street artovým chaosem a grafickým designem. Patrný je vliv komiksu, hudebních plakátů či obalů alb. Obrazy vytváří pomocí vyplňování ploch a překrýváním tvarově složitých šablon, které často přetváří v nástěnné objekty. Autor je součástí pražského kolektivu A.M.180 propojujícího hudební a výtvarnou scénu. Jakub Hošek je držitelem vídeňské Strabag Artaward, objevil se ve finále ceny STARTPOINT a získal třetí místo v Ceně kritiky za mladou malbu a v letech 2005 a 2007 byl nominován na Cenu Jindřicha Chalupického. Absolvoval několik rezidenčních pobytů včetně MeetFactory, MMCA v Soulu nebo v newyorském institutu ISCP. Na Akademii výtvarných umění v Praze je společně s Josefem Bolfem a Nik Timkovou vedoucím ateliéru Malba III.

Hošek je umělcem, kulturním aktivistou a DJem, ale také organizátorem výstav, koncertů a hudebního festivalu. Opomenout však nesmíme ani Hoškovu kurátorskou a organizátorskou činnost v rámci provozu galerie A.M.180, kterou vede společně s Nik Timkovou. Kurátorská dramaturgie „áemka“ spočívá v mapování a prezenta-

Jakub Hošek: bez názvu, 2008, giclée tisk na plátně

ci vizuálních trendů spojujících volné umění s grafickým a módním designem. Devízou programu jsou mezinárodní kontakty kolektivu a schopnost přivázat rezonující momenty progresivní umělecké scény na principech spolupráce a bez velkých prostředků. A.M.180 se tak stává důležitým bodem v mezinárodní umělecké síti, která funguje mimo institucionální rámec.

Martin Pokorný (* 19. 12. 1974, Nitra) – sochár, restaurátor

Vzdělání:

1993-2000 VŠVU v Bratislave, katedra sochy, prof. Juraj Meliš

1999 VUT Brno – Fakulta výtvarných umění, ateliér sochařství, prof. Michal Gabriel, Jan Ambrůz

Martin Pokorný: *Vajce-dom IV*, 2006, hlina – ocel

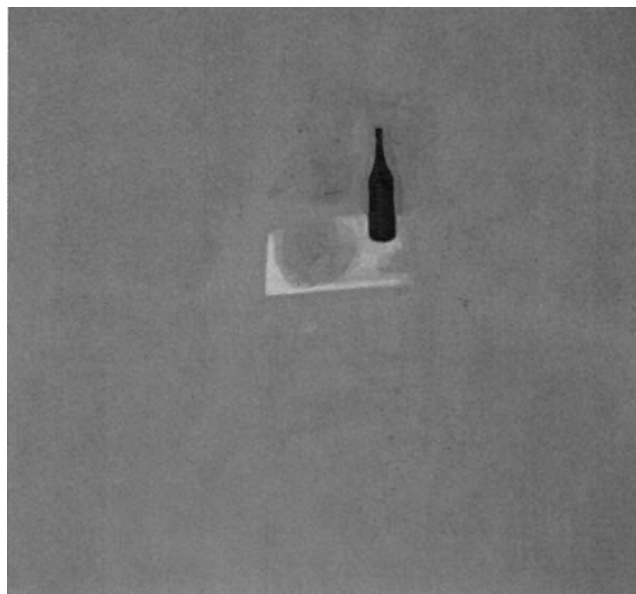
1993-1993 ŠUV v Bratislave, odbor kamenosochár, prof. Jozef Hobor, Viliam Loviška

Ocenenia:

- * tretie miesto v národnej časti výtvarnej súťaže Medzinárodného olympijského výboru „Šport a umenie 2004“, kategória profesionálni výtvarníci – trojrozmerné dielo *Herkules*;
- * strieborná medaila OH 2008 Peking za návrh objektu na voľné priestranstvo v medzinárodnej výtvarnej súťaži profesionálov;
- * 2006: zaradenie medzi 273 najlepších diel z celkovej počtu 2 700, celosvetová súťaž „One world, one dream“, OH 2008 v Pekingu.

Jitka Géringová (* 10. 10. 1969, Slaný) – absolventka PF UJEP a VŠUP, ateliér priestorové tvorby textilu a alternatívnych techník (A. Matasová), Praha. Žije a pracuje v Ústí nad Labem, pôsobí na Pedagogickej fakulte Univerzity J. E. Purkyně. Zabýva sa mytológiou, kultúrou a umením v psychológii, ritualizáciou bežných či svätých činností z ženského uhľu pohľadu. Je autorkou knihy *Pomáhajúcej profesie*.

Aleš Havlíček (* 7. 11. 1974, Praha) – výtvarník, intermedialní umělec. Je absolventem AVU, jedním z mála, kteří se snaží navazovat na klasickou malířskou techniku. Pracuje v cyklech – zátiší, krajina, figura.

Aleš Havlíček: *Modré zátiší*, 2000-2001, akryl, olej, plátno

Lenka Klodová (* 22. 11. 1969, Opava)

Lenka Klodová je vizuální umělkyně, performerka, sochařka a pedagožka působící na české umělecké scéně od devadesátých let minulého století. Ústředním motivem její tvorby je práce s lidským tělem, které vnímá v rozšířeném poli a mnohvrstevnatých souvislostech přesahujících jeho fyzické hranice do sféry sociální a politické.

Lenka Klodová: *Čas ženy*, 2006

Studovala na Vysoké škole uměleckopřemyslové v Praze v ateliérech Otakara Diblíka a Kurta Gebauera a v roce 2005 zde absolvovala i doktorský program. V rámci stipendijních pobytů navštěvovala Escola de Belas Artes v Lisabonu a britský Staffordshire Polytechnic. Ve svých dílech se zabývá ženskou zkušeností, na kterou nazírá z mnoha různých úhlů a v rámci širších společenských témat. Ať už se zaměřuje na tělesnost, mateřství nebo pornografii, její práce nikdy nepostrádá smysl pro humor a nikdy nemoralizuje. Klodová do detailu prostudovala specifika ženského vnímání sexuality a k mnoha jejím projektům ji inspirovalo její vlastní mateřství. Často se vrací k otázkám vztahu mezi mužem a ženou a k tématu ženské sexuální touhy. Stěžejní je pro ni vyjádření skrz performance, akce a happeniny, ale její tvorba zahrnuje i fotografii a video. Vystavovala v Londýně, Kyjevě nebo mexické Guadalajaře, je spolupracovnicí nakladatelství Divus a organizuje kyjovský Festival nahých forem. Od roku 2010 působí jako vedoucí Ateliéru tělového designu na Fakultě výtvarných umění v Brně.

„Náš ateliér byl založen v počátečním období formování FaVU v devadesátých letech a je unikátní nejen v Česku, ale i v Evropě. Dříve spadl pod obor design a jeho původní idea byla, že zatímco průmyslový design tvaruje předměty, tělový design se bude zabývat spíše sociologickou stránkou soužití s předměty. Jeho náplň se však rychle transformovala do určité formy body artu nebo socio-artu a v této situaci jsem ho v roce 2010 převzala. V souladu se svou tvorbou jsem do ateliéru vnesla témata, která jsou hraniční mezi výtvarným uměním a sociologií, gender studies nebo teorií médií. Patří sem projekty, které se týkají třeba zkoumání vlastní identity, queer tématu, feminismu. Důležité pro nás je vidět tělo v širším kontextu – kam může patřit třeba taky sex a jeho vizuální zpracování, což je moje oblíbené téma.“

David Jedlička (* 12. 11. 1969, Brno)

David Jedlička patří k malířům, kteří vsadili na narativní figurální tvorbu, které není v postkonceptuální vlně výtvarného světa nikdy dost. Jeho malířské rozpětí je však široké, rád experimentuje s různými styly a dokáže diváky překvapit malířskou zkratkou i ornamentem. Autorova malířská virtuozita mu dovoluje pouštět se do figurálních kompozic a témat lidské individuality, která jsou nevyčerpatelná.

Jedlička studoval v letech 1992-1997 na Katedře výtvarné tvorby Ostravské univerzity v ateliéru malby ak. mal.

David Jedlička: *Pomeranče*, 2003, akryl, plátno

Daniela Balabána. Žije a pracuje v Olomouci, je odborným asistentem oboru malba na KVV PgF UP Olomouc. Ve vlastní tvorbě se zaměřuje především na figurální malbu.

Jan Stoss (* 7. 11. 1964)

Jan Stoss je malíř pohybující se výrazově mezi klasikou a groteskou. Tomu odpovídají i jeho náměty. Téměř bez výjimky si je vypůjčuje, ať vážně, či nevázně, z vlastenc-

Jan Stoss: *Český Betlém*, 2002, olej, plátno

ky zabarvené české historie období národního obrození a s ním spojené mytologie rukopisů či období první republiky. Vystudoval Akademií výtvarných umění v Praze, kde od roku 1995 zastává místo odborného asistenta.

Ladislav Sabo

Sochár Ladislav Sabo sa narodil 21. novembra 1954 v Galante. V rokoch 1980-1987 absolvoval štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odbor sochárstvo, v ateliéri prof. Rudolfa Pribiša a v ateliéri prof. Jána Kuliča. Po skončení školy prvé sochy realizoval do kameňa a od roku 1991 svoju tvorbu začal realizovať do materiálu bronz. V roku 1994 založil spolu s J. Hoborom medzinárodné sochárske sympóziu v Galante. Po úspešných ročníkoch sympózií v Galante (1994, 1995, 1996, 1998) sa zúčastňoval na mnohých medzinárodných sochárskych bronzárskych sympóziách v zahraničí. V roku 2005 bol zakladateľom odlievania do bronzu na sympóziu v Lendave (Slovinsko). Bol aktívnym členom združenia Gerulata, od založenia až do jeho zániku a členom Združenia medailérov na Slovensku. V poslednom období sa venuje aj porétrenej tvorbe.

Ján Kondač (* 7. 11. 1959, Bratislava)

Roku 1979 vyštudoval v Kremnici umelecké kováčstvo na Strednej škole umeleckého priemyslu. Následne zbieral skúsenosti o spracúvaní kovov v ateliéroch renomovaných sochárov, zdokonaľoval sa v remeselnej zručnosti a súčasne sa pokúsil aj o samostatnú tvorbu, vyrábajúc pre ÚLUV malé série antropomorfných a zoomorfných kovaných plastiek. V týchto výrobkoch sa harmonicky spájala tradícia a vtedajšia estetika ÚLUVu.

„Táto práca ma bavila a veľa ma naučila. Mal som vtedy len základné kovácke náradie – kladivo a nákovu. Chýbala mi vrtačka, tak som musel diery prerážať priamo ako v stredoveku. Pri najmenej chybe som musel celý kus zahodiť, pretože som nemal zväračku na opravu. Opakovaním motívu v sériách som sa zas naučil dotiahnuť výtvarnú stránku výrobkov,“ zhodnotil svoje začiatky Ján Kondač.

Takto pripravený sa roku 1985 prihlásil na štúdium sochárstva na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Štúdium dokončil už v čase, ktorý prial slobodnej tvorbe aj v oblasti umeleckého kováčstva. Príležitosť dostal pri prácach na rekonštruovaní historických pamiatok Bratislavy – reštauroval historické mreže, vyrábal repliky a realizoval aj vlastné návrhy do historickej architektúry. Vhod mu prišlo poznanie starých kováckych technológií a fígľov, ktorým sa naučil priamo od starých majstrov.

Ďalším rozmerom jeho tvorby bola kovácka práca na súčasných architektonických dielach, kde uplatňoval vlastné výtvarné riešenia, hoci aj tu všeobecný vkus architektov i objednávateľov tiahol skôr k historizujúcemu výrazu kováčstva. A tak až vo voľnej sochárskej tvorbe si mohol dovoliť experimenty s technológiami i materiálmi, kompenzujú si tak všetky limity čistého remesla funkčných výtvorov. Takto si overil vyjadrovacie možnosti rôznych spôsobov spracovania kovu vrátane zapojenia priemyselných technológií. Osobitá je jeho finalizácia diel metódou chemickej „deštrukcie“, ktorou dosahuje širokú škálu expresívne zvrásnených štruktúr a farebných akcentov.

Pre jeho voľnú tvorbu sú charakteristické motívy vtáka a figúry, ktorých korene možno hľadať v jeho profesij-

Ján Kondač: *Hora*, 2008, ocel, kamen

ných začiatkoch pre ÚLUV. Témou sú však preňho aj pohyblivé objekty a inštalácie meditatívneho charakteru, kde je kovaná plastika súčasťou širšieho celku. Napriek tomuto smerovaniu sochár nikdy nestratil kontakt s remeslom, z ktorého vyšiel.

Juraj Sapara (* 10. 5. 1947, Žilina) – slovenský sochár a vysokoškolský pedagóg

V roku 1963-1967 študoval na Strednej škole umeleckého priemyslu, 1967-1973 odbor figurálne sochárstvo na VŠVU v Bratislave (u prof. F. Štefunku, J. Kostku). Pôsoobil ako pedagóg na Ludovej škole umenia v Senci, 1982-1995 v slobodnom povolaní, od roku 1995 je pedagóg na Strednej priemyselnej škole grafickej v Bratislave, od roku 1997 vedúci Katedry sochárstva Fakulty výtvarných umení Akadémie umení v Banskej Bystrici. Jeho hlavnou činnosťou je monumentálna tvorba (keramický reliéf – Komárno,

Juraj Sapara: *Autoportrét*, 1977-2007, bronz, textil

Bratislava, Považská Bystrica; kamenný reliéf – Bratislava, Poprad, veľká fontána, stena hotela), je spoluautorom štátneho znaku na Úrade vlády SR, účastníkom Medzinárodných sympózií sochárskych, medailérskych, rezbárskych a drevárskych, organizátorom a kurátorom výstav, venuje sa aj kresbe, maľbe a počítačovej grafike. Je zakladajúcim členom združenia Gerulata, členom Združenia medailérov Slovenska.

Vladimír Popovič (* 27. 11. 1939, Vysoká Nad Uhom)

Vladimír Popovič je rešpektovaným slovenským maliarom a výtvarníkom. Patrí k prvým multimediálnym umelcom. Neprerušito tvorí už vyše päťdesiat rokov a jeho diela sú v majetkoch galérií, múzeí, spoločností a jednotlivcov na Slovensku i v zahraničí. Vo vlastných slovách sa opisuje ako „...neúnavný hľadač zázrakov v ľudskom živote, mystifikátor, maliar a »obchodník s dažďom«“.

Okrem maľby a kresby uviedol papierové „krkváže“, smalty a ďalšie nezvyčajné techniky. Za výtvarnú spoluprácu na Havetovom filme *Slávnosť v botanickej záhrade* získal Striebornú Sirénu v Sorente.

Neskôr pôsobil 17 rokov ako profesor na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde viedol a inšpiroval novú generáciu výtvarníkov. Naďalej pokračuje v plodnej tvorbe vo svojom bratislavskom ateliéri.

VZPOMÍNKA

Antonín Machek (31. 10. 1775 – 18. 11. 1844)

Antonín Machek je český malič obdobia klasicizmu a biedermeieru, zejména portrétista a malič historických žánrů. Narodil se v Podlažicích. Malovat se učil dlouho soukromě,

Antonín Machek: *Rudolf II., 1828-1835*

poté studoval AVU ve Vídni. Ve své tvorbě se věnoval hlavně portrétům a brzy si získal jako portrétista vynikající pověst. Namaloval také množství obrazů náboženských, historických i divadelních dekorací.

Vojtěch Hynais (14. 12. 1854, Vídeň – 22. 8. 1925, Praha)

Vojtěch Hynais se narodil v rodině českého krejčího, ve Vídni absolvoval Akademii. V letech 1775-1776 pobýval jako stipendista v Itálii. Krátce navštívil Prahu. Od roku 1878 studoval na pařížské École des beaux-arts, v Paříži žil až do roku 1893. V roce 1880 vyhrál soutěž na výzdobu schodiště a budoáru královské lóže pražského Národního divadla, realizoval novou oponu.

V roce 1886 se účastnil výzdoby Dvorního divadla ve Vídni. V letech 1888-1892 spolupracoval s továrnou na porcelán v Sévres. V letech 1895-1896 pracoval společně s Františkem Ženiškem a Václavem Brožíkem na výzdobě Pantheonu Národního muzea. Od roku 1893 až do své smrti žil v Praze a zastával místo profesora Akademie.

Hynais maloval krajiny a portréty, ale vynikl formálně dokonalými figurálními alegorickými obrazy, zpracovanými prosvětlenými barvami v intencích luminismu konce století.

Vojtěch Hynais: *Dáma u pařížských mostů, kolem 1900, olej, plátno*

Krajinomalba Antonína Mánesa

Antonín Mánes (3. 11. 1784, Praha – 23. 7. 1843, Praha) Antonín Mánes byl český malíř a kreslíř, zakladatel české krajinářské školy 19. století. Kreslení se zprvu věnoval amatérsky, krátce si přivydělával v pražské porcelánce na Smíchově jako dekorativní malíř. Ve dvaceti letech vstoupil do nově založené krajinářské školy pražské Akademie, kde prošel přípravkou Josefa Berglera, a v roce 1806 jej začal vyučovat Karel Postl. V roce 1835 byl na další školní roky profesorem krajinomalby na Akademii.

Vedle žáků, které učil na Akademii, měl velký vliv především na dílo svých vlastních dětí – synů Josefa, Quida a dcery Amálie.

Jakub Schikaneder (1. 3. 1855, Praha – 15. 11. 1924, Praha)

Pocházel z rodiny celního úředníka, jeho příbuzným byl slavný vídeňský komik a dramatik konce 18. století Emanuel Schikaneder, známý jako libretista Mozartovy *Kouzelné flétny*. Studoval na pražské Akademii u Josefa Matyáše Trenkwalda, Antonína Lhoty a Jana Sweertse. Roku 1878 odjel do Mnichova a vstoupil na tamější Akademii (společně s Emanuelem K. Liškou). S Liškou se účastnil soutěže na výzdobu Národního divadla, jejich práce byly při požá-

Jakub Schikaneder: *Most s řekou*, kolem 1920, olej, plátno

ru zničeny. Od roku 1883 přispíval ilustracemi do různých časopisů. V roce 1885 se stal Ženiškovým asistentem na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, v letech 1890-1922 zastával tamtéž funkci profesora dekorativní malby. Maloval žánrové výjevy s motivy každodenního života chudých lidí a staropražská náladová nocturna, nejčastěji v podzimní či zimní atmosféře. Poetickou sílu námětu umocňoval tmavou barevností s jemnými světelnými přechody a rozdíly.

Josef Mauder (1. 12. 1854 – 15. 11. 1920)

Josef Mauder byl český sochař, malíř, profesor na c. k. Státní průmyslové škole v Praze, řádný člen České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, vážný člen mnoha odborných grémií a autor statí o výtvarném umění. Jeho přáteli tam byli Mikoláš Aleš, Emanuel Krescenc Liška, Jakub Schikaneder, Max Pirner, k jeho spolužákům patřili mj. Vojtěch Hynais, František Ženišek, Václav Brožík nebo Antonín Chittussi.

Sochařský obor na AVU tehdy ještě nebyl zaveden, proto Mauder navštěvoval soukromě hodiny modelování v ateliéru sochaře Tomáše Jana Seidana. Po úspěšném ukončení studií pracoval Mauder nejprve jako asistent na AVU a od roku 1882 ve vlastním ateliéru. Roku 1883 byl jmenován profesorem na c. k. Státní průmyslové škole v Praze, kde vyučoval modelování a kreslení do roku 1911. Františku Bílkovi, který byl jeho studentem v letech 1888-1889, pomohl k získání stipendia pro studium na Colarossiho akademii v Paříži. Jeho žáky byli i Stanislav Sucharda a Leonard Rotter.

V bytě Mauderových v domě čp. 513/II v Ječné ulici 18 se scházela společnost výtvarníků a literátů (Jaroslav Vrchlický, Josef Václav Sládek, Jiří Karásek ze Lvovic, Beněš Knüpfer, František Ženišek, Max Pirner, Zdenka Braunerová, Antonín Wiehl, Josef Fanta). K blízkým přátelům patřil Julius Zeyer, se kterým ho spojovala záliba ve sbírání starožitností. Zeyer Mauderovi věnoval některé rukopisy, Mauder Zeyerovi sádrové modely soch. Mauder je autorem Zeyerova pomníku v Chotkových sadech.

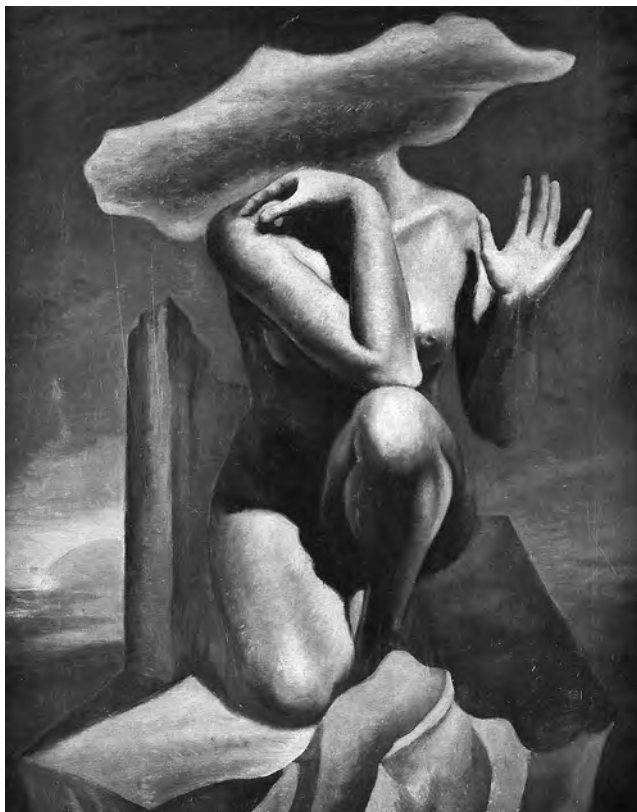
Mauder byl přispívajícím členem Podpůrného spolku pro podporu mladých českých umělců (předseda Max Pirner), který vznikl při AVU roku 1888, kdy byl ředitelem Julius Mařák. V letech 1902 a 1908 byl členem správní komise Akademie (prezidentem byl Josef Hlávka) a také správní rady Hlávkovy nadace.

Mauder stál o sblížení JUV a SVU Mánes a přičinil se o vydání prvního ročníku časopisu *Volné směry* (1897), ale pozdější názorové roztržce obou spolků nedokázal zabránit.

Sbírku starožitností Mauder roku 1914 nabídl Muzeu Království českého. Sochařskou pozůstalost odkázal České akademii věd a umění k rozprodeji a zřízení Fondu manželů Mauderových k podpoře mladých umělců.

Václav Rabas (13. 11. 1885, Krušovice – 26. 10. 1954, Praha)

Václav Rabas byl český malíř, který mezi prvními získal titul národního umělce. Byl členem Umělecké besedy, Spolku Mánes, spoluzakladatelem Sdružení českých umělců a grafiků Hollar a patřil mezi tzv. pátečníky. Jeho obrazy v té době úspěšně reprezentovaly české malířství v zahraničí (Varšava, Benátky, Vídeň, Paříž, Pittsburgh).

František Muzika: *Torzo*, 1940, olej, dřevěná deska

František Muzika (16. 6. 1900, Praha – 1. 11. 1974, Praha) Hluboce vzdělaný umělec studoval v letech 1918-1924 pražskou Akademii u prof. Jana Štursy a zkušenost sochařiny zanechala zjevnou stopu v jeho přístupu k výstavbě obrazu. Jako člen Devětsilu pěstoval ve dvacátých letech poetismus a primitivismus, dospěl k imaginativní malbě ovlivněné surrealismem, ale také poezií prvního českého romantického básníka Karla Hynka Máchy. Působil jako profesor na VŠUP v Praze ve Speciálním ateliéru užité grafiky ke knižní úpravě a plakátu.

V šedesátých letech Muziku uznávala celá Evropa jako malíře i scénografa, ilustrátora a tvůrce písma. Elegický obraz *Torzo* představuje autentické svědectví umělcovy hrůzy z válečného běsnění a pohrdání lidským životem.

Arnošt Paderlík (1. 12. 1919, Nučice u Prahy – 1. 6. 1999, Praha) – český malíř, sochař, grafik a pedagog. V letech 1939-1941 byl členem skupiny Sedm v říjnu. Zúčastnil se 28. Benátského bienále (1956), 4. bienále v São Paulu (1957), 1. trienále India v New Delhi (1968) a 7. sochařského bienále v Middelheimu (1968). V letech 1963-1986 vedl Ateliér figurální a monumentální malby na Akademii výtvarných umění v Praze.

Od konce třicátých do začátku padesátých let se příležitostně věnoval scénografii. Např. pro pražskou Unitarii vytvořil scénu pro hru *Moje dáma* Pedra Calderóna de la Barcy (1939, režie: Pavel Tigrid), pro Prozatímní divadlo scénu *Kavalíra Páně* Miloše Hlávky (1943). Spolupracoval rovněž s Divadélkem pro 99 v podzemním sálu Topičova salonu.

Jan Kodet (1. 6. 1910, Praha – 11. 11. 1974, Praha) – český sochař

Jan Kodet pocházel z rodiny významného českého malíře a sochaře Emanuela Kodeta. V letech 1928-1931 studoval na Uměleckoprůmyslové škole u prof. Karla Dvořáka a poté v letech 1931-1935 na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Otakara Španiela. Byl členem Spolku výtvarných umělců Mánes (1933-1949). Navštívil Francii (1936), Dánsko, Norsko a Švédsko (1946), Holandsko (1947) a Maďarsko (1956).

Pokračovatelem rodinné výtvarné tradice je nyní jeho syn, malíř Kristian Kodet, druhý syn, herec Jiří Kodet, pocházel z jeho manželství s herečkou Jiřinou Steimarovou.

Ve své tvorbě byl velmi ovlivněn egyptským sochařstvím a značně inspirován dobovými uměleckými směry, zejména kubismem a poetismem. Soustředil se na lyrické ztvárnění lidské postavy, zejména často vytvářel různé stylizované ženské figury. Mezi jeho vůbec nejznámější díla patří pomník hudebního skladatele Vítězslava Nováka v pražských Petřínských sadech.

Jiří Tomáš (24. 2. 1912, Plzeň-Petrohrad – 30. 12. 1969, Praha)

Jiří Tomáš byl český výtvarník, loutkář, ilustrátor, malíř, sochař, spisovatel, scenárista, kostýmní výtvarník a režisér animovaných filmů. Byl jedním ze zakladatelů českého animovaného filmu a světově uznávaný ilustrátor a tvůrce loutkových filmů.

Adolf Zábranský (29. 11. 1909, Rybí – 9. 8. 1981, Praha)

Adolf Zábranský byl český malíř, grafik a ilustrátor, představitel českého socialistického realismu. Studoval na Vysoké škole uměleckoprůmyslové u Františka Kysely a na Akademii výtvarných umění u Viléma Nowaka. V roce 1943 se stal členem Spolku výtvarných umělců Mánes a o šest let později Svazu čs. výtvarných umělců.

Zábranský se zabýval se malbou, novinovou kresbou a návrhem plakátů. Známa jsou například sgrafita v Hrzánském paláci a Ledeburské zahradě v Praze. Největších úspěchů ale dosáhl v ilustracích. Snažil se důsledně propojit text s obrazovým doprovodem knihy. Tímto způsobem ilustroval Olbrachtovu knihu *Ze starých letopisů* (1952), v níž se nechal inspirovat výtvarným rukopisem Mikoláše Alše, dále pak Baarovu *Hanýžku a Martínka* (1939) a například *Národní pohádky a pověsti* Václava Beneše Třebízského (1941).

V roce 1959 byl jmenován zasloužilým a v roce 1970 národním umělcem. Svými ilustracemi získal mezinárodní uznání, o čemž svědčí cena H. Ch. Andersena z roku 1972. V roce 1974 mu byla udělena cena nakladatelství Albatros a o dva roky později Evropská cena IBBY.

Andrej Rudavský (29. 11. 1933, Horná Posada, Polsko – 11. 4. 2016, Bratislava)

Andrej Rudavský absolvoval Vysokou školu umeleckého priemyslu v Praze v roku 1960. Bol jedným zo zakladateľov legendárnej Skupiny Mikuláša Galandu (1957) a zakladal aj Sochárske sympóziu vo Vyšných Ružbachoch (1965). V rámci medzinárodných sochárskych sympózií realizoval početné monumentálne práce v St. Margarethen (Rakúsko, 1966), v Labrador Thor Lundhe (Nórsko, 1990) a v lwate (Japonsko, 1992).

Andrej Rudavský je vnímaný ako jeden z najvýznamnejších slovenských sochárov druhej polovice 20. storočia.

Andrej Rudavský: *Kaplička*, 1968

výstavách tejto skupiny sa však už neúčastňoval.

V roku 1968 dostal Cenu Cypriána Majerníka a v roku 1989 získal I. cenu na Bienále súčasnej československej komornej plastiky v Trenčíne. V roku 1972 ho spolu s ostatnými galandovcami vylúčili zo Zväzu slovenských výtvarných umelcov, čo malo za následok zničenie jeho siedmich exteriérových sôch. Vylúčenie znamenalo aj zákaz oficiálnych výstav a nákup jeho diel do zbierok galérií. Diela Andreja Rudavského boli vystavené doma i v zahraničí a sú zastúpené vo všetkých významnejších slovenských galériách. Jeho socha *Vierozvestovia* stojí pred budovou Organizácie Spojených národov v americkom New Yorku.

Prezident SR Ivan Gašparovič udelil Andrejovi Rudavskému v januári 2013 Pribinov kríž I. triedy za mimoriadne zásluhy o kultúrny rozvoj Slovenskej republiky.

Bedřich Bartoš (24. 6. 1936, Rožnov pod Radhoštěm-Tylovice – 14. 12. 1974 Brno)

Bedřich Bartoš absolvoval Školu uměleckých řemesel v Brně. Po přesídlení do Zlína se stal propagačním grafikem ve Svitě. V letech 1965-1968 působil ve výtvarné skupině 5 + 2.

Bartoš patří k výrazným představitelům výtvarné scény Zlína šedesátých let 20. století. Přestože se zpočátku věnoval především kariéře hokejového brankáře, v roce 1961 propadl výhradně světu umění. Rané malby robustních, plošně stylizovaných figur vystřídaly před polovinou šedesátých let osobité kompozice, v nichž se lidské postavy proměnily ve figurální znak vyjevující tíži naší existence.

Po srpnových událostech roku 1968 a rozpadu zlínské tvůrčí skupiny 5 + 2, jejímž byl členem, se Bartoš propadal stále hlouběji do osobní i tvůrčí krize, kterou ukončila jeho předčasná smrt ve věku třiceti osmi let. Kromě děl ze

Námetmi sochárských diel Andreja Rudavského boli kaplnky, pastieri, pútnici, bojovníci, kresťanské i pohanské témy vyskytujúce sa v našich povestiach a zvykoch. V sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa začal venovať aj maľbe.

V jeho ateliéri v bratislavských Podunajských Biskupiciach sa v roku 1962 uskutočnila II. výstava Bratislavských konfrontácií, kde spolu s ním vystavovali viacerí významní umelci. Na ďalších

Bedřich Bartoš: z cyklu *Pláště*, 1966

sbírek veřejných galerií je jeho umělecký odkaz na výstavě zpřístupněn zejména díky cenným zápůjčkám mnoha soukromých majitelů ze Zlína a jeho okolí.

František Kyncl (21. 11. 1934, Pardubice – 14. 7. 2011, Düsseldorf)

František Kyncl je jednou z nejvýznamnějších osobností českého konstruktivistického umění a čelním představitel českého Klubu konkréťtů. Na přelomu 20. a 21. století patřil k předním představitelům tzv. düsseldorfského výtvarného okruhu.

Své mládí prožil v rodném městě, kam se po absolvování odborných studií opět vrací. Zakládá v Pardubicích výtvarné sdružení Skupina mladých, velmi úzce spolupracuje s polskými výtvarníky (především s Marianem Boguszem) a účastní se jejich symposií. V roce 1962 se při návštěvě Sovětského svazu (Leningrad, dnes Petrohrad) poprvé neoficiálně seznamuje se sovětskou avantgardou a konstruktivismem dvacátých let minulého století.

V roce 1966 navštěvuje krátce Rakousko a Itálii, kde v Římě dochází k velmi důležitému seznámení s tvorbou Lucia Fontany. V témže roce pořádá v Pardubicích se Skupinou mladých první mezinárodní výtvarné sympozium ARTCHEMO, na které v současnosti navazuje Uskupení TESLA snažící se propojit výtvarné umění a nové technologie. V roce 1968 cestuje na oficiální povolení tehdejšího Svazu československých výtvarných umělců do Rakouska, kde jej zastihne dopis od otce se zprávou, že byl odsouzen za nedovolené opuštění republiky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

František Kyncl se stěhuje do německého Essenu, odkud jej po nevelké samostatné výstavě přijímá profesor Hoehme na Akademii umění v Düsseldorfu. Zde se Kyncl se svou ženou Elsi natrvalo usadil. Svě rodné město však nikdy neopustí. Nezapomíná na své přátele, které zásoboval z tehdejšího Západního Německa nejen vírou v lepší budoucnost, ale také katalogy, publikacemi a informacemi ze světa svobodného výtvarného umění; po roce 1989 zorganizoval pro své pardubické kolegy výstavu a otevřel svůj domov pro návštěvy.

I přes veliký handicap (v těžké nemoci přišel o obě nohy pod kolena a po třináct let byl upoután na invalidní vozík) nepřestával pracovat a organizovat, zrealizoval a připravil několik výstav a svou autoritou podpořil mnoho projektů.

ARCHITEKTURA & DESIGN

Výročí Trojského mostu

Nový Trojský most slouží deset let. Podle architektů patří mezi nejkrásnější novodobé stavby v Česku. V roce 2015 udělilo Evropské sdružení ocelových konstrukcí této mostní stavbě cenu Award of Excellence v kategorii Mosty v rámci soutěže The European Steel Design Awards 2015.

Cena za most navazující na tunel Blanka se ale řádně prodražila. Hlavní město totiž muselo zaplatit jedenáctimiliónovou pokutu za to, že jako součást tunelového komplexu nechalo postavit jiný most, než který původně vysoutěžil Metrostav. Výrazně se prodražila i samotná stavba. Most podle návrhu Metrostavu měl stát necelou půlmiliardu korun. Město návrh Metrostavu shodilo ze stolu a vypsalo na podobu Trojského mostu architektonickou soutěž, kterou pak vyhrála Architektonická kancelář Romana Kouckého spolu s projekční firmou Mott McDonald. Stavba nakonec vyšla na 1,3 miliardy korun, tedy trojnásobek.

V Praze je přes třicet mostů, můstků či lávek, které vedou přes Vltavu nebo její část, osmnáct mostů vede přes celou řeku, z nich je třináct silničních, osm tramvajových a čtyři železniční. Nejstarší je Karlův most, nejnověji se staví Dvorecký most, který spojí Hlubočepy a Smíchov s Podolím.

Předchůdci nového Trojského mostu se lidově říkalo „rámusák“. Šlo totiž o provizorní most fungující od roku 1981 jen pro tramvaje a pěší. Jeho průjezd byl velmi hlučný, proto ta přezdívka.

Ocenění pro pražskou Štvanickou lávku

Národní cenu za architekturu letos získala Štvanická lávka v Praze, která je dílem autorů Petra Teje, Marka Blanka, Jana Mourka, Aleše Hvízdala a Jana Hendrycha. Ocenění v Praze na 31. ročníku soutěže předali zástupci Obce architektů. Cenu za celoživotní dílo obdržela Vítězslava Rothbauerová.

O hlavní cenu Grand Prix Architektů Národní cenu za architekturu usilovalo 207 projektů, porota ocenila projekty v několika kategoriích.

Vítězslava Rothbauerová, držitelka letošní ceny za celoživotní dílo, se podílela například na hotelu Four Seasons

Štvanická lávka v Praze

v Praze, který v roce 2001 získal ocenění na festivalu architektury v Cannes za nejlepší stavbu v historickém prostředí. Pracovala také na pavilónu goril pro pražskou zoologickou zahradu.

Stavbou roku 2024 se stal i Památník romského holokaustu v Letech u Písku

Mezi významné stavby roku 2024 se stal nově otevřený Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách. Obdržel Cenu předsedy Senátu ČR za mimořádný celospolečenský přínos.

Památník, slavnostně otevřený v květnu letošního roku, vznikl v místě bývalého koncentračního tábora, kde byli během nacistické okupace vězněni čeští Romové a Sintové. Pod architektonickým návrhem areálu jsou podepsáni architekti Jan Sulzer a studio Terra Florida. Zajímavým prvkem prostoru je les symbolizující romské společenství a prázdná místa, připomínající oběti holokaustu. Pietní kruh pak označuje původní místo tábora.

Dalšími stavbami roku 2024 se stala administrativní budova Masaryčka, Císařské lázně a Koncertní sál v Karlových Varech, unikátní vestavba mezi domy či multifunkční fotbalový stadión v Hradci Králové. Pražskou Masaryčku navrhla Zaha Hadid. Porotci ocenili ojedinělé architektonické ztvárnění budovy. Kromě porotců hlasovalo o stavbách víc než 142 tisíc lidí.

Celkem letos titul Stavba roku získalo patnáct projektů a bylo uděleno šestadvacet zvláštních cen. Držitelé titulů v letošním roce získali křišťálové ceny z dílny sklárny Růckl, které navrhl designér Rony Plesl.

Vítěze 32. ročníku soutěže organizované Nadací pro rozvoj architektury a stavitelství vybírala porota z osmatřiceti nominovaných.

V soutěži tradičně hlasuje také veřejnost, letos se zapojilo více než 142 500 lidí. Ti udělili prvenství multifunkční sportovní hale ve Slaném a ze zahraničních projektů stejně jako odborná porota stockholmskému obchvatu.

Přehlídka světového designu a módy Designblok v Praze

Na čtyřech místech v Praze proběhla největší střeoevropská designerská přehlídka Designblok. Tématem letošního 26. ročníku bylo Mládi. Představilo se na něm více než 230 autorů, studií a značek. Součástí byly také experimentální a udržitelné projekty, zahraniční hosté, přehlídky, přednášky nebo diskuse. Akce zavedla návštěvníky do Muzea Prahy, Bastionu Florenc, Uměleckoprůmyslového musea a výstavy byly vůbec poprvé také v Jízdárně Pražského hradu, kde je *Crème de la crème českého designu*. K vidění bylo na třicet expozic, které spojují tradiční řemesla s nejnovějším designem.

Mezinárodní setkání sklářů v Novém Boru

Sklo je všechno, co potřebujete – o naplnění pravdivosti tohoto motta se postaralo v severočeském Novém Boru

a okolí jednapadesát výtvarníků, kteří se sem sjeli ze sedmácti zemí světa. Někteří až z Austrálie nebo z Japonska. Ve městě sklářů po třech letech tak proběhl další ročník Mezinárodního sklářského sympozia IGS.

Sympozium, které se koná jednou za tři roky, má tradici táhnoucí se už od roku 1982 a je proslulé internacionální atmosférou připomínající olympijské hry nebo kongres OSN. Stojí za ní umělci, mistři skláři, obchodníci, galeristé a kurátoři. Ti všichni se z celého světa na pár dní sjíždějí na jedno místo a dvanáctitisícový Nový Bor je díky tomu světovou metropolí skla.

„Velkolepá čtyřdenní akce je unikátní svou letitou historií, mezinárodní prestiží i vysokou úrovní uměleckých a uměleckořemeslných hodnot. Propojuje skláře a umělecké profese a současně je velkým svátkem zábavy pro širokou veřejnost,“ říká starosta Nového Boru Jaromír Dvořák.

Podstatou sympozia od jeho založení je mezinárodní spolupráce pozvaných výtvarníků ze všech koutů světa s domácími týmy sklářů z jednotlivých sklářských firem, hutí a malých sklářských studií. Výtvarníci pracovali například na huti Ajeto v Lindavě, ve sklářském studiu Jiřího Pačinka v Kunraticích u Cvikova, ve sklárně Jílek v Kamenickém Šenově či na huti Ave Clara na Polevsku.

Ve Skalici u České Lípy probíhala tvorba v TGK a na huti rodiny Čangelových, ve Svojkově v rodinné sklárně Haidl a syn a v Novém Boru umělci tvořili v Crystalexu, ve firmě AZ Design i v ateliérech Kolektivu.

Mezi pozvanými výtvarníky byla řada významných jmen. Z Londýna do Lindavy zamířila například Slovinka Lara Bohinc, která je laureátkou Řádu britského impéria, na Novoborsko se znovu vrátil Američan Charlie Parriot, jenž v polovině osmdesátých let studoval na pražské UM-PRUM a letos přijel i se svou dcerou, jež absolvovala vý-

měnný studentský pobyt na sklářské škole v Železném Brodě. Australský kontinent zastupovala Clare Belfrage, kterou proslavily skleněné objekty připomínající mechy a lišejníky, Japonsko zase Yukako Kojima, která se ke sklu dostala prostřednictvím českých učitelů.

Známá jména byla i mezi pozvanými tuzemskými umělci. V Lindavě společně pracovali Jaroslav Róna s Martinem Janeckým, přijela také malířka skla Dominika Petrtylová nebo Kateřina Handlová, která navrhla křišťálové medaile pro letošní mistrovství světa v hokeji. „Symposium ale lákalo i na tvorbu výtvarníka a frontmana kapely Tata Bojs Milana Caise či jazzového trumpetisty, hudebního skladatele a malíře Laca Decziho,“ uvedla kurátorka sympozia Eliška Vavříčková. Do programu sympozia byly vtaženy i sklářské školy v Novém Boru a Kamenickém Šenově, kde tvořili mladí, budoucí výtvarníci a designéři.

Slavnostní zahájení sympozia probíhalo ve sklárně Ajeto v Lindavě, která je dlouholetým spolupořadatelem sympozia a zároveň v letošním roce slaví třicet let své existence. „Současně byl do Síně slávy IGS in memoriam uveden spoluzakladatel hutí a světový sklář Petr Novotný. Bez jeho významného přičinění by pravděpodobně IGS k letošnímu XV. ročníku vůbec nedospělo,“ uznal Jaromír Dvořák. Významnou součástí zahajovacího programu bylo i slavnostní předání certifikátu o zápisu sklářské ruční výroby do reprezentativního seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

Během celé akce měla veřejnost možnost sledovat jednotlivé sklárny, hutě a umělce přímo při práci. Součástí programu byly také Sklářské slavnosti v Novém Boru nebo vyhledávaná akce Kolektiv by night v ateliérech Kolektivu.

Sympozium bylo uzavřeno tradiční vernisáží výstavy výsledků sympozia. (mk)

VÝSTAVY

Plus minus Zlín

Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Baťův institut otevřel 31. října 2024 novou expozici s názvem *+ - Zlín*. Prostřednictvím tří set originálních exponátů nabízí vhléd nejen do nedávné historie umění, ale také do spleťtých vztahů vizuální kultury s různými oblastmi života. Stěžejním tématem je rozpor mezi tím, jak se Zlín a jeho okolí

Pohled do nové stálé expozice galerie ve Zlíně

vnímá navenek a jak se definuje uvnitř. Součástí nové stálé expozice je i grafické ztvárnění vývoje loga Baťa v čase, které zpracoval Pavel Coufalík.

Viz též www.galeriezlín.cz.

Národní muzeum zve na výstavu *Má vlast*

Symfonickým básním z cyklu *Má vlast* a období, ve kterém je Bedřich Smetana skládal, se věnuje interaktivní výstava Národního muzea v Praze. Muzeum projektem zakončí letošní výstavní rok a připomene 200. výročí skladatelova narození. Návštěvníci tak mohou zhlédnout umělcovy partitury, korespondenci či osobní věci. Dozvědí se také o historickém kontextu, ve kterém symfonické básně vznikaly.

„Výstava je připomínkou a oslavou Bedřicha Smetany. Je také procházkou »Mou vlastí«, a to nejenom hudební skladbou,“ řekl novinářům generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš.

Expozice *Princip Baťa*

Expozice mapuje dějiny firmy Baťa od založení v roce 1894 až po znárodnění v roce 1945 a rozpad koncernu v roce 1948. Tato historie je rozdělena do jednotlivých částí od výroby obuvi a dalších produktů, budování zahraničních

společností přes prodej, reklamu, dopravu až po sociální politiku firmy. Podstatnou součástí je i muzeum obuvi, jedno z největších v Evropě. Další část expozice je věnována zlínskému filmovému studiu, jeho historii a tvůrčím osobnostem s ním spojených. Dalším okruhem je fenomén moderního cestovatelství s bohatým obrazovým a sbírkovým fondem inženýrů Hanzelky a Zikmunda, Eduarda Ingrise a Stanislava Škuliny.

Téma „Baťa“ bylo v éře socialismu velkým tabu a nejslavnější část zlínské historie se jako ukázkový příklad kapitalismu nechávala cíleně upadat v zapomnění. Na důstojnou expozici věnovanou baťovskému příběhu si museli obyvatelé a návštěvníci Zlína počkat více než šedesát let. Toto dlouhé čekání bylo odměněno: nová expozice získala cenu Gloria musaealis Asociace muzeí a galerií České republiky za rok 2013 v kategorii Nejlepší muzejní výstava roku.

Viz též www.muzeum-zlin.cz.

Výstava knoflíků v Muzeu skla a bižuterie

Tisíce knoflíků různých tvarů, velikostí, materiálů, barev i stářích. Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou má největší sbírku knoflíků na světě a jejich výběr nyní představuje na výstavě. Zaměřuje se na oblast Jablonecka a Jizerských hor, kde se knoflíky staly nedílnou součástí místního života a průmyslu. K vidění jsou skleněné knoflíky, raritní exponáty, ale i plastové z doby normalizace.

Knoflíky patří k jabloneckému regionu už téměř 300 let. Původně se vyráběly ručně pomocí mačkání skla. Jejich výroba včetně přidružených odvětví zaměstnávala na Jablonecku a v okolních vesnicích Jizerských hor od konce 18. století tisíce domácností. Skleněné knoflíky také patřily k nejpobulárnějším vývozním artiklům regionu. Téměř většina produkce byla určena pro evropské zahraniční trhy, ale i pro zámoří. Jablonecký artikl nechyběl ani na první světové výstavě, která se konala v roce 1851 v Londýně.

Depozitáře Muzea skla a bižuterie ukrývají přes pět a půl miliónu knoflíků nejrůznějších vzorů a materiálů, ale také originální kresběné návrhy nebo chráněné průmyslové vzory. Výstava představuje významné milníky v oblasti výroby knoflíků – historii jizerskohorských podniků, jak jejich knoflíky ovlivnily svět módy a také proč se skleněné knoflíky staly předmětem zájmu sběratelů.

„Chceme knoflík ukázat jako rafinovaného chameleona, který se vždy dokázal vypořádat s masovou výrobou a různými módními trendy, což dokazují i současní producenti,“ vysvětluje kurátorka výstavy Kateřina Hrušková.

Návštěvníkům se vedle běžné produkce představují také luxusní knoflíky pro zahraniční módní domy, oblíbený dětský sortiment s motivy zvířat, ovoce a pohádkových postav nebo knoflíky určené pro politickou propagandu či státní reprezentaci. Nechybí ani současná výroba včetně exkluzivit určených pro sběratele z celého světa.

Největší pozornost je samozřejmě věnována skleněnému knoflíku. Na Jablonecku se ale vyráběly i knoflíky oválné, čtverhranné, šestiúhelné a osmiúhelné – podle toho, jaká byla dobová móda a k čemu se ten knoflík chtěl přiblížit.

„Protože když třeba knoflíky ze skla imitují kovové knoflíky, tak velmi často mají právě geometrické tvary. Ale můžeme tady vidět třeba i papouška, mašličky, které jsou vel-

mi oblíbené, nebo různé obálky. A dokonce tady máme hlavu satyry nebo brouka,“ popsala Hrušková.

Stejně jako v minulosti, i dnes většina knoflíků výrobných ručním mačkáním, broušením i dekorováním směřuje z Jablonecka na zahraniční trhy. Nejčastěji pro sběratele do Japonska, USA, Kanady nebo třeba do Itálie.

První československé hodinky slaví 70 let výstavou v Národním technickém muzeu

Národní technické muzeum v Praze novou výstavou slaví 70 let od vzniku prvního prototypu československých náramkových hodinek Spartak a jejich zavedení do sériové výroby v Novém Městě nad Metují pod značkou Prim. Kurátoři výstavy označují tento milník za triumf českého průmyslu, protože výroba mechanických hodinek je technologicky náročná a Československo ji zvládlo v rekordním čase. Výstava s názvem *Velký třesk! Zrození prvních československých náramkových hodinek* se koná v malé galerii expozice Architektury, stavitelství a designu od 6. listopadu do 30. března 2025.

„Za krásným produktem stojí obrovské úsilí a velmi specifická, náročná technologie, kterou si Češi a Slováci, navzdory nulovým zkušenostem, velice rychle osvojili, a proto chceme tento triumf připomínat,“ uvedl David Hamr, autor výstavy a kurátor muzea.

Na výstavě jsou vystaveny hodinky, včetně řady ikonických modelů. Československo bylo osmou zemí na světě, která zvládla průmyslovou výrobu mechanických hodinek – před ním to dokázaly Spojené státy, Sovětský svaz, Francie, Velká Británie, Japonsko, Švýcarsko a Německá spolková republika.

V paláci Savarin se otevře Mucha muzeum

V opraveném barokním paláci Savarin v Praze 1 bude sídlit Mucha muzeum. Autorem nové expozice na více než 1 100 metrech čtverečních bude architektka Eva Jiřičná se svým studiem AI Design. Muzeum se v Savarinu otevře příští rok 24. ledna. ČTK to dnes sdělil mluvčí společnosti Crestyl Ondřej Micka.

Rekonstrukce paláce Savarin od Kiliána Ignáce Dientzenhofera začala na konci roku 2021 a skončila v září. Na umístění muzea v budově se dohodly Nadace Mucha a developer a majitel projektu Savarin firma Crestyl. Vedení Prahy nyní s Crestylem jedná o tom, že by v budově byla expozice *Muchovy Slovanské epepeje*.

Muzeum využije historicky nejcennější a nejvíce dochované prostory paláce Savarin. Lidé v něm uvidí mimo jiné doposud nevystavená díla včetně raných olejomalb, ručně kreslených studií k dekorativním dokumentům, předmětů zkoumajících Muchovu fascinaci svobodným zednářstvím a studijních materiálů ke *Slovanské epepeji*. Expozice také bude pravidelně aktualizována, aby byla aktuální a přitažlivá pro vracející se návštěvníky.

Hlavní město také zvažuje, že by do podzemí Savarinu umístilo Muchovu *Epepej*. Vedení města se nedávno po dlouholetých sporech dohodlo s malířovým příbuzným Johnem Muchou na stažení žaloby, kterou před lety napadl vlastnictví slavného cyklu obrazů Prahou. Další žalobu ale podala druhá malířova dědička Jarmila Mucha Plocková, která s vystavením *Epepeje* v Savarinu nesouhlasí.

28. ročník Týdne knihoven

Mottem letošního 28. ročníku byl „Životem s knihou“. Přes 400 knihoven v Česku nabídlo besedy, workshopy či prohlídky, cílem byla podpora knih a čtenářství. Součástí bylo udělení státního ocenění Knihovna roku 2024 nejlepším knihovnám a projektům. Týden knihoven vyhláší od roku 1996 Svaz knihovníků a informačních pracovníků.

Registrovaní čtenáři se mohli zúčastnit plánovaných programů. Zavítat mohli například do Městské knihovny v Praze 1 na Mariánském náměstí, kde se mohli zúčastnit akce o výběru knih v e-knihovně nebo akce pro seniory o bezpečném nakupování na internetu. V knihovně v Goethe-Institutu se lidé mohli těšit na komentovanou prohlídku budovy. Prohlídku připravilo i Zdravotnického muzeum Národní lékařské knihovny v Praze 2.

Ocenění pro knihovnu v Hodicích na Jihlavsku

Knihovnou roku 2024 se stala Místní knihovna v Hodicích na Jihlavsku. Porota soutěže pořádané ministerstvem kultury ji ocenila za bohatý fond a širokou škálu aktivit zaměřených zejména na seniory a děti. V kategorii významný počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb letos uspěla Městská knihovna Chodov na Sokolovsku. Cenu si zástupci knihoven převzali i s dalšími oceněnými při slavnostním vyhlášení výsledků v pražském Klementinu.

Do užšího výběru soutěže se dostalo čtrnáct knihoven z každého z krajů a Prahy. Podle předsedkyně poroty a ředitelky Městské knihovny T. G. Masaryka v Šumperku Kamily Šeligové porotci všechny knihovny osobně navštívili a vybrat jednu nebylo jednoduché. U vítězných knihoven v Hodicích porota ocenila bohatost a různorodost nabízených knih a dalších materiálů, moderní prostory ve zrekonstruované obecní domě a širokou nabídku služeb pro obyvatele, jako jsou dílny pro děti, besedy pro seniory či prázdninová soutěž pro děti Tajemné Hodice.

Sešitová vydání příběhů *Rychlých šípů* doplní sběratelské kartičky

Na pultech českých prodejen denního tisku se před nedávnem objevil první ze sedmi dílů sešitového vydání příběhů *Rychlých šípů*, které doplní sběratelské kartičky. Různobarevné sešity s příběhy Jaroslava Foglara a ilustracemi Jana Fischera vycházejí v podobě, ve které vycházely v letech 1967-1969. Celkem sedm sešitů o 24 stranách bude vycházet postupně po čtrnácti dnech do 17. února příštího roku. Úvodní díl komiksu vyšel 17. prosince 1938 v časopisu *Mladý hlasatel*.

„Vždy bude v prodeji jen jedno číslo, které bude po dvou týdnech staženo. Kromě klasických *Rychlých šípů* v nich najdete padesát základních sběratelských kartiček a třináct bonusových. Ty jsou náhodně rozmístěny v nákladu, a pokud vám je nepřihraje náhoda, bude možné je vzájemně vyměňovat. S kartičkami jde hrát i jednoduchou vědomostní hru,“ vzkázali zájemcům zástupci Skautské nadace Jaroslava Foglara.

Sešity se budou prodávat minimálně na 3 300 prodejních místech, jako jsou trafiky, venkovské pošty, benzinky, supermarkety a podobně. Lze si je také předobjednat. Doručeny budou po vydání všech sedmi čísel počátkem března 2025.

Skautská nadace Jaroslava Foglara v letošním roce připomíná různými aktivitami 25. výročí úmrtí spisovatele Foglara a 85 let od vydání prvního příběhu *Rychlých šípů*. Součástí oslav byl i loňský happening na pražské Kampě, kde měli lidé možnost psát svá přání a vzkazy na improvizovanou Šmejkalovu ohradu. Dalšími akcemi byla hra Zde by mohly být Rychlé šípy, vydání dvou velkoformátových knih nebo pokračování rodinné pátrací hry Tajemství Stínadel.

„Cílem akcí spojených pod názvem Rok Rychlých šípů – 85 let je znovu objevit dílo Jaroslava Foglara a jeho příběhy přiblížit generaci nejen dnešních mladých čtenářů,“ uvedla za Skautskou nadaci Jaroslava Foglara Magdaléna Černá.

Odkaz ideálů přátelství a rovnosti z Foglarových knih stále oslovuje nejen starší generaci. *Rychlé šípy* a komiksově sešity, které nakreslili Jan Fischer, Václav Junek, Bohumír Čermák a Marko Čermák, souborně vyšly v Olympii v letech 2012 a 2013 a zařadily se mezi nejprodávanější tituly literatury pro mládež. *Rychlé šípy* jsou fenoménem české komiksově popkultury, který spolu s tvorbou například Ondřeje Sekory nebo Karla Saudka významným způsobem formoval scénu českého komiksu v minulém století.

Foglarův komiks *Rychlé šípy* stále oslovuje další generace čtenářů. I když jim nacistický ani komunistický režim nebyl nakloněn, do roku 1989 vyšlo 316 původních jednostránkových příběhů *Rychlých šípů* a jejich opozice v podobě Bratrstva Kočičí pracky. Potom se jejich příběhy objevily na trhu pouze v souborných knihách. Jaroslav Foglar zároveň *Rychlé šípy* vložil do knižní trilogie *Záhada hlavo-lamu*, *Stínadla se bouří* a *Tajemství Velkého Vonta*.

Pětice Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Červenáček a Rychlonožka se stala součástí popkultury. Například na obal desky s názvem *Ježek v peci* je využito duo Těžkej Pokondr. Výrazný barevný plakát k turné skupiny Monkey Business s názvem *15 let na stezce kamarádství* byl od ilustrátora příběhů *Rychlých šípů* Marko Čermáka.

(mk)

Výročí narození Ignáta Herrmanna

V letošním roce si Chotěboř připomíná 170 let od narození spisovatele Ignáta Herrmanna. K tomuto výročí prošel městem průvod v kostýmech s představením přímo pod sochou literáta. Přijel i spisovatelův pravnuček Petr Mayer.

Slovní doprovod obstaral Jindřich Pospíchal z Chotěboře, kterého lze označit jako herrmannologa, stejně jako znalci Jaroslava Haška si říkají haškologové. „Já miluji Herrmannovu tvorbu. Je nadčasová. Je to moje oblíbená četba. Sbíráám Herrmannova literární díla a mám desítky jeho knih,“ říká k tomu Jindřich Pospíchal. „Hezkou vzpomínku má v jedné povídce na to, jak v dětství předčítal dědečkovi. Když totiž musel stále dokola předčítat životopisy svatých, děda přitom vždy usnul, a tak malý Ignát neplýtval silami a odříkával jen ble ble ble. Děda se však jednou probudil,

dal mu pár pohlavků a předčítáním pověřil mladšího bratra," vypráví Pospíchal.

Ignát Herrmann, používající také pseudonymy Ypsilon, Švanda nebo Vojta Machatý, byl český povídkář, romanopisec, fejetonista a autor mnoha humoristických próz. Narodil se 12. srpna 1854 na samotě v Horním mlýně u Chotěboře. Jeho otec byl nejprve majitelem mlýna, ale po krachu podnikání se stal písařem. Matka byla dcerou nakladatele J. H. Pospíšila. Možná to vedlo k literární činnosti nejen jeho, ale i oba jeho starší bratry – Gustava a Emila. Základní školu vychodil v Hradci Králové, kam se rodina po ukončení mlynářského působení otce přestěhovala. Potom se neúspěšně snažil studovat střední školu, avšak po prvním ročníku odešel do Prahy, kde se stal učněm v obchodě. Poté působil v Plzni jako příručí, nato se vrátil do Prahy a pracoval jako příručí v obchodě s galanterií u Tučků. Tady se nejvíce seznámil s literárním světem, kterému zcela propadl. Roku 1876 se stal redaktorem časopisu *Paleček*, v roce 1881 přešel do *Národních listů*, vydával ale také vlastní časopis *Švanda dudák*. Do časopisů a novin přispíval i svými postřehy z cest, které podnikl např. do Paříže, oblasti Středomoří a Holandska. Angažoval se i společensky, byl místopředsedou a pak předsedou spolku Máj, místopředsedou literárního odboru Umělecké besedy, členem Spolku českých žurnalistů, Svatoboru a dalších.

Ignát Herrmann vstoupil do literatury jako samouk, i když měl za sebou literární tvorbu z matčiny strany. Zpočátku psal spíše drobné a humorné útvary do různých novin a časopisů. Snažil se navázat na dílo Jana Nerudy, jemuž také věnoval svou prvotinu *Z chudého kalamáře*. Nakonec se jeho talent projevil až v dalším díle – *Pražské figurky*, kde se mu podařilo vykreslit figurky pražského Podskalí sedmdesátých a osmdesátých let 19. století tak, jak je viděl on sám, tedy drobné obchodníčky, řemeslničky, děvečky a další, kteří měli své starosti i radosti. Zároveň se tu projevila jeho nechuť k průmyslové revoluci, která tyto postavičky postupně vytlačovala – touto nechutí trpěl až do konce života, když například odmítal i zbudování pražské zoologické zahrady.

Větší povídka s názvem *Pan Melichar* je typická herrmannovská povídka o dobrákovi, který se obětuje pro ostatní i za cenu vlastního zničení. Vrcholem jeho tvorby je však román *U snědeného krámu*, který se dá porovnávat s evropským realistickým románem té doby a vypráví příběh pasivního hrdiny Martina Žemly, kterému se nedaří ani v podnikání, ani v manželství a osobním životě, a tak končí svůj život sebevraždou. Naprosto odlišným je pak román *Otec Kondelík a ženich Vejvara*. Román se skládá z řady příběhů, které prožívá rodina pražského živnostníka, který je naopak ve svém podnikání úspěšný. Tento román již není tak pesimisticky realistický, naopak postavy jsou zde pojaty s humorem autorovi vlastním. Díky vel-

ké popularitě u čtenářů napsal Herrmann ještě pokračování – *Tchán Kondelík a zeť Vejvara*, to však již nedosáhlo úrovně prvního dílu. Cenné jsou však Herrmannovy vzpomínky sebrané do knihy *Před padesáti lety*, které postupně vycházely v *Národních listech*. Nejedno jeho dílo, jako právě třeba slavný román *U snědeného krámu*, bylo použito jako námět pro filmové zpracování.

Spisovatel zemřel 8. července 1935 v Řevnicích.

Petr Mayer, pravnuček Ignáta Herrmanna, nešel ve stopách slavného předka. „Nejsem literárně činný a pokud vím, nikdo z Herrmannovy rodiny už nepsal,“ sdělil Mayer, který většinu života pracoval jako divadelní zvukař.

(mk)

Vzpomínka na Josefa Škvoreckého

Před sto lety, 27. září 1924, se v Náchodě narodil český spisovatel Josef Škvorecký. Rodné město, v němž strávil prvních dvacet let života, se objevuje v mnoha jeho prózách. Už v prvním románu *Zbabělci*, odehrávajícím se ve fiktivním městečku Kostelec, je jasné, že jde o Náchod. Stejně jako hlavní hrdina Danny Smiřický má mnoho společného se samotným spisovatelem.

„Náchodský podzim se mi líbí, ale úplně nejraději mám léto. Lezli jsme po skalách a hlavně jsme se chodili koupat na Jericho,“ svěřil se v roce 1999 tehdy pětasedmdesátiletý literát.

Roku 1969 Josef Škvorecký emigroval do Kanady, na sklonku života se ale pravidelně vracel. Naposledy u příležitosti svých osmdesátin.

A stejně jako on nikdy na Náchod nezapomněl, nezapomněl Náchod na něj. Kulaté výročí svého čestného občana si připomnělo v sále hotelu Beránek slavnostním večerem. Zazněl tam jazz a literární historik Michal Příbáň, který Škvoreckého považuje za spisovatele, jenž má stále co říct i mladé generaci, tu představil a pokřtil první díl své monografie o něm.

„Pokud si dnes středoškolák přečte Škvoreckého *Zbabělce*, je zaujat hlavní postavou, ale i jazykem románu,“ míní středoškolský učitel Ladislav Čejchan. Současně ale upozorňuje, že nemalou část studentů pobuřuje hrdinova zdánlivá cyničnost. „A některé studentky se zlobí, všichni kluci přece nemohou být takoví. Sám oceňuji i některé další nenápadné skvosty, například *Zákony džungle*. Povídka se odehrává v mém rodném Broumově a má silný existenciální náboj. A nikdy nepřestanu oceňovat autorovu úlohu nakladatele a péči o české spisovatele v daleké Kanadě,“ doplnil Čejchan.

I když Škvorecký zemřel před dvanácti lety v kanadském Torontu, před deseti lety se do Náchoda symbolicky vrátil. Na hlavním náměstí, hned vedle gotického kostele sv. Vavřince, byla odhalena lavička s jeho sochou. Navíc se tu každoročně koná studentský multižánrový festival Náchodská Prima sezóna – opět inspirována Škvoreckým. „Myslím, že pro Náchodské je nejvíce znám jako spisovatel a patriot. Vědí o něm ale málo podrobností. Jen že tu vyrostl, dospíval během světové války, miloval jazz, restauraci Port Artur, znají některé tituly,“ vyjmenovala Nina Adlof z náchodské radnice.

I proto se město snaží, aby spisovatelův odkaz tady zůstal zachován. V letos otevřeném Spolkovém domě tak byla například otevřena expozice o Škvoreckém, kde ne-

Lavička Josefa Škvoreckého na Masarykově náměstí v Náchodě

chybí ani věrná kopie jeho pracovní. „Od otevření evidujeme stovky návštěvníků, mimo jiné i dvě rodiny emigrantů z Kanady. Také třeba gymnázium má zájem o výuku českého jazyka přímo v expozici,“ dodala Adlof.

I pro cestovní ruch je Škvorecký výborným lákadlem, což dokládají četné dotazy na expozici. Kdo má zájem, může si projít Náchod po Škvoreckého naučné stezce, navíc doplněné tištěným průvodcem.

Josef Škvorecký se narodil 27. září 1924 v Náchodě, kde absolvoval reálné gymnázium. Po maturitě v roce 1943 pracoval jako pomocný dělník a po znovuootevření českých vysokých škol začal studovat na lékařské fakultě. Později přestoupil na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor anglistika a filozofie. Pak tři roky učil a poté byl redaktorem v nakladatelství. V roce 1969 spolu s manželkou Zdenou Salivarovou odešli do exilu. Usadili se v kanadském Torontu, kde založili nakladatelství Sixty-Eight Publishers. Mezi jeho nejznámější díla patří romány *Zbabělci*, *Tankový prapor*, *Mirákl*, *Prima sezóna* nebo *Příběh inženýra lidských duší*. Je také autorem námětů a scénářů celovečerních filmů a námětů k televizním seriálům a filmům. Josef Škvorecký zemřel 3. ledna 2012 v kanadském Torontu. (mk)

Kamna J. Mahena skrývala staré písemnosti

Jiří Mahen byl básník, novinář, dramaturg a kritik. Kdysi, až do doby protektorátu, byl duší kulturního života nejen v Brně, kde v roce 1939 ve věku šestapadesáti let zemřel. Zdálo by se, že i díky vzpomínkám manželky Karly, která Jiřího Mahena přežila o dvaapadesát let a zasloužila se o vznik Mahenova památníku, je toho o Mahenově osobnosti i jeho ženě známo opravdu hodně. Ale jestli je to opravdu všechno, bude známo až po prostudování nečekaného nálezů, který učinil Jan Ševčík, vedoucí Mahenova památníku v Brně. Objevil množství písemností v kamnech, která jsou součástí Mahenovy pracovní. S restaurátorkou Pavlou Lukasovou je začali opatrně vyndávat z topeniště kachlových kamen značky Maják 112 kaštanové barvy.

„Je to příběh skoro neuvěřitelný. První inventarizace věcí po Mahenovi a jeho ženě se uskutečnila v roce 1991, tedy v době, kdy paní Mahenová, která si přála založit mu-

zeum svého manžela, zemřela. Než se památník v roce 1992 otevřel, byly všechny věci, které souvisely s životem Mahenových, zadokumentovány. Včetně kamen. Další podrobná sumarizace se uskutečnila v letech 2018-2019. Opět včetně kamen, která mají také svoje inventurní čísla. Ovšem nikoho nikdy nenapadlo podívat se do nich. Až kolegu Ševčíka,“ popsala ředitelka Mahenovy knihovny, jejíž je památník součástí, Libuše Nivnická.

„Dvířka kamen byla zřejmě částečně zarezlá, takže nešla úplně jednoduše otevřít. Ostatně se v nich netopilo už od šedesátých let, kdy bylo v domě zřízeno ústřední topení. Stačilo však trochu zabrat a nestačil jsem se divit,“ popsal Jan Ševčík. Jako první z topeniště opatrně vytáhl dopisní obálku se známkou Adolfa Hitlera. Když pak otevřel horní příkládací dvířka, uviděl v útrokách kamen množství písemností. Při zběžném prvním pohledu se ukázalo, že písemnosti tam někdo, možná paní Mahenová, odkládal nebo zahazoval mnoho let.

„Ty nejstarší jsou podle předběžného odhadu z doby protektorátu, což dokládá první vyňatá dopisní obálka. Které jsou nejmladší, ukáže právě zahájený podrobný výzkum všech písemností, které jsme s restaurátorkou Moravského zemského archivu Pavlou Lukasovou z kamen vyndali. Zatímco nejmladší písemnosti jsou, jak se zdá, ještě v dobrém stavu, s těmi ze spodních vrstev musíme zacházet velmi opatrně,“ dodal Jan Ševčík.

O tom, co vlastně všechno kamna v pracovní Jiřího Mahena ukrývají, budou badatelé z jeho památníku informovat až po důkladném prostudování. Už dnes je však jisté, že ke zřejmě posledním písemnostem budou patřit i složenky, které musela paní Mahenová také platit. (mk)

JUBILEA

Jonáš Hájek (* 12. 11. 1984, Praha)

Jonáš Hájek je český básník a muzikolog. Absolvoval hudební gymnázium a vystudoval hudební vědu na FF UK. V roce 2007 získal za svou sbírku *Suť* Cenu Jiřího Ortena (společně s Petrou Hůlovou, která cenu dostala za román *Umělohmotný třípokoj*). Muzikologické práci se věnuje v nakladatelství Bärenreiter, kde připravil mj. novou edici symfonie *Asrael* od Josefa Suka. Působí také jako literární překladatel (z němčiny a polštiny) a moderátor a píše pro literární časopisy *Souvislosti* či *Host*.

Jana Beňová (pseudonym Jana Parkrová, * 24. 11. 1974, Bratislava)

Jana Beňová je slovenská spisovatelka. V roce 2012 se stala jednou z laureátek Ceny Evropské unie za literaturu.

VZPOMÍNKA

Milan Kozelka (3. 11. 1948 – 5. 10. 2014) – performer, básník a prozaik

Vystudoval školu života, načež se zabýval ponejvíce výtvarným uměním (performance, akce, land-art, happening, minimalismus apod.). V době normalizace byl opakovaně perzekvován a několik let vězněn (Pankrác, Bory, Mírov...). Pobýval střídavě v různých městech Čech i Moravy, kde vykonával rozličná dělnická zaměstnání. Po roce 1989

se věnoval také organizační, redaktorské a editorské práci. Byl mimo jiné pořadatelem tří antologií mapujících aktuální slovesné a výtvarné dění v regionech Ostravska, severních Čech a Olomoucka. Vydal několik knih, jeho práce jsou zastoupeny v domácích i zahraničních galeriích.

Zdroj životopisu: www.nakladatelstvi.hostbrno.cz.

Hubert Krejčí (11. 11. 1944, Pardubice – 10. 2. 2022, Praha)

Hubert Krejčí byl český dramatik, divadelní režisér, herec, mim, překladatel a specialista na pohybové techniky stylizovaného divadla. Žil v Praze. Stál také u zrodu brněnského Malého divadla kjógenu, které se zabývá studiem tradičních japonských frašek. Působil také jako externí pedagog na divadelních školách.

Jan Otčenášek (19. 11. 1924, Praha – 24. 2. 1979, Praha) byl autorem společenských realistických próz a scenáristou. Otčenášek vystudoval obchodní akademii v Praze, v letech 1944-

1945 byl pracovně nasazen v továrně Avia Letňany, koncem války se stal členem ilegální mládežnické skupiny. Pracoval jako účetní ve Spolku pro chemickou a hutní výrobu (1947-1951). V sekretariátu SČSS působil od roku 1952, nejprve jako řadový pracovník. V roce 1953 se na krátkou dobu stal redaktorem v Čs. rozhlasu, poté se však vrátil do sekretariátu SČSS a v letech 1956-1960 byl jeho prvním tajemníkem. Od roku 1960 byl spisovatelem z povolání a od roku 1973 dramaturgem FS Barrandov.

Jan Otčenášek vstoupil do literatury dvěma rozsáhlými romány nesoucími pečeť dobové angažovanosti: *Plným*

krokem (1952) a *Občan Brych* (1955). Novela *Romeo, Julie a tma* (1958) patří k tomu nejlepšímu, co bylo tehdy napsáno, vzpomeňme i román *Kulhavý Orfeus* (1964). *Pokušení Katarina* – autorův životní, značně autobiografický román, v němž se snažil vyrovnat se kriticky sám se sebou, zůstal nedokončeným torzem. Byl vydán posmrtně.

Otčenášek psal také scénáře k filmům podle svých knih: *Občan Brych*, *Romeo, Julie a tma*, *Milenci v roce jedna*. Scénáře: *Kolik slov stačí lásce*, *Láska mezi kapkami deště* s V. Kalinou. Pro televizi napsal *Romeo a Julie na konci listopadu*, *Byl jednou jeden dům*, scénář k seriálu s Oldřichem Daňkem.

Syn Jan Otčenášek (* 1947), původně dokumentarista v Krátkém filmu Praha, je od 1990 dramaturgem a od 2002 šéfdramaturgem České televize a pod pseudonymem Petr Zikmund autorem televizních her a seriálů (mj. *Hotel Herbich* a *Nemocnice na kraji města po dvaceti letech*), syn Štěpán Otčenášek (* 1954) je divadelním historikem a dramaturgem (divadlo Labyrint, Divadlo v Dlouhé) a redaktorem *Divadelní revue*.

Zeno Dostál (12. 11. 1934, Konice – 30. 1. 1996, Praha) Zeno Dostál byl český spisovatel a režisér. Od roku 1961 publikoval příspěvky ve filmovém časopise *Záběr* (pod šifrou ZEDO), fejetony a povídky v *Rudém právu*, v Československém rozhlasu, scenáristicky se prosadil v ostravské televizi (*Modche a Rézi* podle V. Rakouse). Do literatury vstoupil v roce 1981 triptychem *Býk*, *Beran* a *Váhy*, kterým zahájil cyklus inspirovaný znameními zvěrokruhu.

V devadesátých letech se věnoval psaní, filmové režii a působil jako předseda Židovské obce v Praze. Během šesti let realizoval řadu filmových projektů. Zemřel v důsledku maligního onemocnění při přípravě scénáře k filmové adaptaci Olbrachtovy povídky *O smutných očích Hany Karadžičové*, kterou později natočil pod názvem *Hanele* Karel Kachyňa.

Jeho dcerou je violoncellistka a spisovatelka Zuzana Dostálová.

DIVADLO & KINEMATOGRAFIE

Film *Smetana a Rok české hudby*

Premiéra filmu České televize *Smetana* byla jedním z vrcholů projektu Smetana200, který po celý letošní rok připomíná 200. výročí narození hudebního skladatele Bedřicha Smetany. Snímek, který sleduje poslední léta Smetanova života a líčí mimo jiné jeho boj s hluchotou, uvedla Česká televize v neděli 3. listopadu. Režisér Marek Najbrt obsadil do hlavní role slavného zakladatele české národní hudby herce Václava Neuzila, jeho manželku Betty ztvárnila Sarah Hlaváčová. Děj filmu se odehrává během posledních šestnácti let Smetanova života. Jednalo se o velmi dramatický čas, protože deset let před svou smrtí ohluchl a svá vrcholná díla z té doby komponoval, aniž by je mohl slyšet. Kromě hudby jde v příběhu také o Smetanův bouřlivý vztah s jeho druhou manželkou Betty Smetanovou a také o nadstandardní přátelství s Eliškou Krásnohorskou, kterou ve filmu ztvárnila Denisa Barešová. Masku s charakteristickým plnovousem připravil pro herce Neuzila Českým lvem oceněný umělecký maskér Martin Valeš.

Dokument *Janžurka*

Jedna z nejpobulárnějších a nejlepších českých hereček Iva Janžurová má v třiaosmdesáti letech svůj film. Dokument *Janžurka* natočila o ní a s ní její dcera, dokumentaristka Theodora Remundová. V premiéře ho uvedl Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech a v současné době vstoupil do kin.

Není mnoho hereček, které prakticky po celou svoji kariéru spoluvytvářejí dějiny divadla, filmu i televize prostřednictvím svých rolí. Herecký rejstřík Ivy Janžurové sahá od bláznivých komedií po těžká, silná dramata a neméně pestrý byl i její dosavadní osobní život.

Snímek vybočuje ze stereotypu běžných dokumentů „o životě a díle“ významné osobnosti. Diváci mají možnost vidět velmi upřímný film, který osobnost Janžurové představuje možná až nečekanou otevřeností a přímostí.

Snad právě proto, že scenáristkou a režisérkou byla její dcera, se Janžurová nebála odhalit ani obličej bez líčidel a vlasy bez péče kadeřníka, kterého v domácím prostředí

nahrazuje právě Theodora. A nebála se odhalit ani mnohé i velmi emocionálně silné chvíle svého života.

Divákům se představuje především jako člověk, Remundová použila jen několik jejích postav k tomu, aby jimi matčin portrét dokreslila. Navíc nepoužila, až na výjimky zejména z filmových rolí, ty nejznámější.

Se samozřejmostí mluví herečka o výchově v rodině, v níž byli oba rodiče z vděčnosti k Rudé armádě po válce přesvědčenými komunisty, bez příkras i zatrpklosti hovoří i o protivenstvích, která jí přichystal minulý režim, když se mu v občanském životě postavila. A bez výmluv také o tom, proč pro ni nakonec možnost pracovat znamenala víc než cokoli jiného, takže se naučila s režimem vycházet, ale tak, aby se za sebe nemusela stydět. Film Remundové se nijak nepodobá stereotypům většiny herečkových medailónků. Vládou v něm důvěra i důvěrnosti mezi režisérkou a protagonistkou. Prostor dostane i Sabina Remundová, druhá dcera Janžurové, s níž se Janžurová testuje na covid, v hezké scéně se sestry přou o to, které z mamčiných milostných dopisů je možné zveřejnit, nebo si maminku láskyplně dobírají. A celým filmem prochází láska k partnerovi a tátovi Stanislavu Remundovi, o němž všechny shodně mluví jako o Slávečkovi. A když Janžurová mluví o svém prvním muži Janu Eisnerovi, který byl kameramanem jejího slavného seriálu *Píseň pro Rudolfa III.*, přiznává, že „na našem manželství byla nejlepší svatba“. Celkově je největší kvalitou filmu sama Janžurová, která každý náznak moudrého kázání nadlehčí sebeironií a nadhledem. (mk)

Z historie pražského kina Alfa

Nikos Katakalis je původem Řek a když se v roce 1983 stal vedoucím jednoho z nejmodernějších kin v republice

a nejpoblábnějších v Praze, splnil se mu jeho velký sen.

Nebylo to ovšem první kino v jeho životě, které vedl. Dva roky předtím působil jako vedoucí v kině Dukla v libeňském paláci Svět, který je bohužel už dvacet let v havarijním stavu. Kino se původně jmenovalo rovněž Svět a kdysi bylo jedním z největších v Praze.

Nikos však už počátkem osmdesátých let zažil jeho úpadek. „Každý prudší déšť způsobil, že stoupla hladina spodní vody a ta pronikla až do hlediště. Diváci si poposedávali do vyšších řad, ale promítalo se dál,“ vzpomíná s úsměvem. V té době se oženil a narodil se mu první syn. Přímo v biografu se potkal s libeňskou legendou – spisovatelem Bohumilem Hrabalem, který o kině a spodních vltavských vodách píše ve svém *Něžném barbarovi*.

Kde a kdy se vzal Nikos Katakalis v Československu? Brzy poté, kdy se v roce 1945 narodil, začala v jeho rodné vlasti občanská válka. „Tehdy si nás začaly rozebírat spřátelené země, děti byly často odebrány rodičům, a tak jsem se ve třech letech dostal do tehdejší Jugoslávie a později do Polska, kde jsem začal chodit do školy,“ vzpomíná na dávno minulost Nikos.

„Se svými rodiči jsem si psal, ale osobně jsem se s nimi setkal až v deseti letech díky Červenému kříži, který se snažil zase spojit děti s jejich rodinami. V té době žili v Javorníku na severní Moravě a měli další tři potomky,“ vypráví Nikos.

Katakalisovi patřili k 12 000 řeckých uprchlíků, kterým byl poskytnut azyl v Československu. V současné době jich v České republice žije asi kolem tří tisíc. Zatímco Nikosovi rodiče se v roce 1980 rozhodli vrátit do Řecka, on zůstal, oženil se a stal se otcem čtyř synů.

V Československu vystudoval gymnázium a Vysokou školu zemědělskou, šest let pracoval v Trojské mlékárně jako vedoucí nákupu mléka, ale pak se mu podařilo najít práci, která se stala jeho skutečnou zálibou. Přijali ho do Filmového podniku hlavního města Prahy, a tak začalo jeho zajímavé putování po biografech.

Když se v roce 1983 stal vedoucím kina Alfa, mělo už za sebou čtyřiapadesát let promítání. V podzemí rozlehlého konstruktivistického paláce U Stýblů projektovaného Ludvíkem Kyselou a Janem Jarolímem se s kinem počítalo od začátku, a to opravdu velkoryse – nabízelo 1 200 sedadel nejen v parteru, ale také na neobvykle členěných balkoněch.

První film, *Zpívající bloud* s písní *Sonny Boy*, se tu promítal 6. prosince 1929 po slavnostní přehledce k *Prodané nevěstě* v podání orchestru Národního divadla. V únoru následujícího roku tady měl premiéru první český zvukový film *Tonka Šibenice*. A v roce 1956 se Alfa stala prvním kinem se širokoúhlým plátnem. Tehdy se při rekonstrukci snížil počet sedadel na 888.

V roce 1967 se pak Alfa stala prvním biografem v metropoli s projekcí sedmdesátimilimetrových filmů a jako první se tu tehdy promítal výpravný film *Vojna a mír* Sergeje Bondarčuka. Kapacita sálu se kvůli tomu ovšem opět snížila, a to na 510 sedadel.

Poslední prvenství zažilo kino v roce 1989, kdy sem bylo instalováno první Dolby stereo v Praze, které zaručovalo divákům komfortní zvuk. Jenže ti si ho už moc neužili. Celý palác U Stýblů byl navrácen restituentským a kino bylo definitivně uzavřeno 16. listopadu 1994. Objekt se měl rekonstruovat, k čemuž ale až do dnešních dnů nedošlo.

V pasáži tak stále najdeme vchodové dveře i s původním označením kina.

Nikos Katakalisidis kolem zavřeného biografu chodí jen velmi nerad, je mu ho líto. „Alfa, Blaník, Sevastopol, Pasáž a 64 U Hradeb patřily k premiérovým kinům. Dostávali jsme také nejlepší filmy a byli jsme vyprodáni na týden dopředu. Samozřejmě že jsme museli promítat i povinné sovětské filmy, ale návštěvnost se dala zařídít s pomocí škol a ředitelům jsem za to nabídl zase vstupenky na jiný, atraktivnější titul,“ vysvětluje Nikos. Pamětníci vědí, že kina Blaník a Pasáž byla na Václavském náměstí, Sevastopol Na Příkopě a 64 U Hradeb vzniklo v roce 1964 v Moskecké ulici nedaleko Karlova mostu.

Největší slávu zažil Nikos, když se v roce 1986 v Alfě uskutečnila premiéra Formanova filmu *Amadeus*. „Měli jsme jedinou sedmdesátimilimetrovou kopii v republice a promítali jsme třikrát denně deset měsíců. Naši promítači vymysleli, že pokaždé, když kotouč převíjeli, zapnuli zvlhčovač vzduchu, a film tak nevyschl a nepopraskal. Tím se podařilo kopii uchovat v dobrém stavu. O tom, jak jsou lidé z *Amadea* nadšení, jsem si dopisoval s Formanem, který z toho měl samozřejmě ohromnou radost,“ říká Nikos. Svých čtyř promítačů si velmi vážil – byli starší a zkušenější, a hlavně byli opravdovými filmovými fanoušky.

„V osmdesátých letech to v pasáži Alfa a nejbližším okolí žilo od rána do pozdního večera. Nezapomeňte, že v provozu tam byla taneční kavárna a hlavně divadlo Semafor, hodně se chodilo do prodejny Pragoimpa v pasáži, kde se dalo sehnat zajímavé zboží ze zahraničí, bylo tam také holičství a další provozovny. A před Alfou byl taxikářský štáfl,“ vybavuje si Nikos.

„Nesnášel jsem podrazy a podvody. Vedoucí některých kin prodávali pod rukou lístek v hodnotě deset korun za podstatně vyšší cenu, ale časem je za to čekal vyhazov. Je ale pravda, že jsem měl deset vstupenek jako ředitelskou rezervu, kterou jsem mohl použít pro významné hosty – třeba pro Jiřího Suchého nebo Miroslava Horníčka ze Semaforu, ale já k nim do divadla také dostával volňásky,“ přiznává Nikos.

Na Miroslava Horníčka má krásné vzpomínky. „Často jsme si spolu povídali o Řecku. Jednou se mě zeptal: Nikosi, kolikrát jste viděl film *Řek Zorba*? Já na to, že pětkrát. Horníček kontroval: Já ho viděl sedmkrát. Tak to vás musím dohnat, řekl jsem. Nedoženete, já ještě půjdu, usmál se a mohli jste mu to věřit, protože ten film skutečně miloval. Navštěvoval jsem Horníčkovy i u nich doma, paní Běle jsem nosil řecká vína.“

Nikos si vybavuje i další herce, kteří do Alfy chodili. Byli mezi nimi Miloš Kopecký, František Němec, Karel Heřmánek, vděčným divákem býval i houslista Václav Hudeček, kameraman Miroslav Ondříček nebo spisovatel František Nepil.

V kině Alfa Nikos Katakalisidis vydržel dvanáct let. Kromě již zmíněných čtyř promítačů tam měl pět uklízečů, pět šatnářek, pět uvaděček a čtyři zřízence, kteří hlídali u vchodu a trhali lístky. Pracovalo se na směny. Blaník a Sevastopol byly větší, ale v Alfě vykazoval Nikos více vyprodaných představení a měl asi o dvě koruny dražší vstupenky.

I když byla Alfa v centru Prahy, nezažil tam kriminální delikty. „Jen jednou se v kině nechal zavřít zloděj a pak se mu podařilo uniknout, když přišli uklízeči, ale do trezoru se peníze nedostal,“ dodává Nikos.

A ještě na jedno kino rád vzpomíná – shodou okolností stojí v bezprostřední blízkosti Alfy a na rozdíl od ní je dodnes funkční. Jde o Světozor, v němž se první promítání uskutečnilo již na konci roku 1918 a i když mělo již několikrát namále, štěstí ho nakonec neopustilo a zůstalo zachováno. (mk)

Estonský film *Sauna Day* vyhrál brněnskou přehlídku krátkých filmů

Mezinárodní přehlídka krátkých filmů Brno16 vyhrál estonský snímek *Sauna Day* o mužském saunování. Porota podle svého vyjádření ocenila jemnou, ale podvratnou emocionalitu, pečlivě zpracovaný filmový jazyk a zářivou kameru.

V kategorii Československá 16, věnované českým a slovenským tvůrcům, uspěl snímek Elišky Přádové s názvem *Chata*. Citlivě a jemně zobrazuje vnitřní život mladé protagonistky a zachycuje její krizi, uvedla porota.

Brno16 patří k nejstarším filmovým festivalům v Česku. Dříve se konal pod názvem Brněnská šestnáctka, což je odkaz na formát filmového pásu, který dříve hodně využívali amatérští tvůrci. Příští ročník festivalu se uskuteční na začátku října 2025 v kině Art a na dalších místech.

Film *Vlny* získal cenu diváků na festivalu ve francouzském Arrasu

Film *Vlny* od režiséra Jiřího Mádlů získal cenu publika na festivalu ve francouzském Arrasu. Ten o udělení ceny informoval na síti X. Film, který patří mezi letošní trháky v českých kinech, půjde i do francouzské distribuce. Festival v Arrasu v souvislosti s oceněním českého snímku rovněž oznámil, že francouzský distributor filmu dostane dotaci ve výši 6 000 eur (zhruba 152 000 korun) od místního departementu Pas-de-Calais.

Festival byl založen v roce 2000 a jeho cílem je propagovat francouzskou a evropskou kinematografii se zaměřením na mladé a začínající umělce. *Vlny* jsou skutečným přiběhem skupiny redaktorů mezinárodní redakce Československého rozhlasu, který se odehrává v období kolem invaze armád tehdejšího Sovětského svazu a dalších východoevropských zemí do Československa v srpnu 1968. Autor a režisér filmu Mádl pracoval s osobními vzpomínkami původních členů Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu.

Členové České filmové a televizní akademie vyslali *Vlny* jako zástupce České republiky do boje o Oscara v kategorii Nejlepší zahraniční film. *Vlny* patří mezi nejuspěšnější filmy roku v České republice a těší se i zájmu zahraničních distributorů. Zamíří do kin například ve Španělsku nebo právě ve Francii, kde by měl být uveden v dubnu.

Znělku jihlavského festivalu letos natočila Američanka Johnsonová

Mezi hosty letošního ročníku Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava byla oceněná americká dokumentaristka a kameramanka Kristen Johnsonová, která natočila festivalovou znělku. Jak uvedl ředitel festivalu Marek Hovorka, v hlavní soutěžní sekci Opus Bonum se představilo letos třináct snímků.

Festival od 25. října do 3. listopadu nabídl 340 filmů v soutěžních i nesoutěžních sekcích. Znělku podle Hovorky už po několik let natáčí výrazné osobnosti dokumentárního filmu. Z českých filmařů představil svůj snímek *Štěstí a dobro všem* Filip Remunda. Hlavním protagonistou je jaderný fyzik a rekordman v extrémním otužování Vitalij, který se žíví jako zedník a žije pod hranicí chudoby. Podle autora muž postupně mění názor na putinovské Rusko. Remunda film natáčel mezi lety 2016 a 2023 na Sibiři.

Díky prodloužení festivalu se do programu vrátila také soutěžní sekce První světla, která nabídla jedenáct filmů. Soutěž je určena prvotinám či druhým celovečerním snímkům autorů. Na český dokument se pak zaměřuje sekce Česká radost, ve které bylo jednadvacet filmů. Další sekce představila experimentální dokumenty či snímky sledující aktuální dění.

Festival německých filmů Das Filmfest

Milostná romance ze života Franze Kafky s názvem *Nádhera života* v pražském kině Lucerna zahájila festival německy mluvených filmů Das Filmfest. Po Praze se akce uskutečnila v Brně a v Olomouci. Letošní 18. ročník festivalu představil přes dvacet německy mluvených filmů. Das Filmfest dále spolupřátají Goethe-Institut a švýcarské velvyslanectví v ČR.

Všechny filmy byly v původním znění s českými a anglickými titulky. Hned několik snímků bylo uvedeno v české distribuční premiéře, například satirický film *Veni Vidi Vici* nebo drama s názvem *S láskou, Vaše Hilde* inspirované osudy protinacistické odbojové skupiny Rudý orchestr. Téma druhé světové války se v programu letošního ročníku festivalu Das Filmfest objevuje několikrát.

Mimořádný pohled do nacistické propagandy přináší film *Goebbels – Mistr propagandy*. Příběh muže, který dokázal mobilizovat masy a formovat veřejné mínění tak, aby ospravedlnil brutální činy druhé světové války, představil v pražském kině Lucerna jeho režisér Joachim A. Lang a představitel titulní role Robert Stadlober.

Pyšná princezna v animované podobě

Do českých kin vstoupí nové pojetí jedné z nejoblíbenějších československých pohádek, *Pyšná princezna*. Tentokrát bude mít animovanou podobu. A její tvůrci se netají inspirací literární předlohou Boženy Němcové a její hrou verzí, za níž stojí Bořivoj Zeman. Za nejnovější verzí stojí režiséři Radek Beran a David Lisý.

„Je to nové převyprávění více než šedesát let starého hraného filmu animovanými postavami s použitím nejmodernějších technologií. Setkání látky, kterou všichni známe z dětství a je součástí našich vzpomínek, se současnou moderní animací bylo velkou výzvou,“ zmínil Radek Beran, jenž je také scenáristou snímku.

Kromě známých postav princezny Krasomily a krále Miroslava se diváci mohou těšit na nové přírůstky v pohádkovém světě – hodného pejska Bijou a zákeřnou lasici Slídila, kteří do příběhu vnášejí napětí i komediální prvky.

Hudbu k filmu složili Ondřej Brzobohatý a Ondřej Brousek, kteří skloubili původní melodie inspirované Bedřichem Smetanou a známé hudební motivy z původní hrané verze. Hlavní postavy namluví známé herecké hlasy.

Úspěch filmu *Tančuj Matyldo* v Sante Fe

Film *Tančuj Matyldo* vyhrál v konkurenci téměř třiceti amerických snímků hlavní cenu na Mezinárodním filmovém festivalu v Sante Fe v Novém Mexiku v USA. Celovečerní film producentky Nataši Slavíkové a režiséra Petra Slavíka, kteří jsou pod snímkem podepsáni i jako scenáristé, byl na tento festival vybrán jako jediný snímek z Evropy. U filmových tvůrců i hereckých kolegů, z nichž byla složena hlavní festivalová porota, uspěl příběhem soudního exekutora Karla, který se musí postarat o svou matku, u níž propuká Alzheimerova choroba.

Snímek *Tančuj Matyldo*, ve kterém hlavní role ztvárnili Regina Rázlová a Karel Roden, byl oceněn i v České republice. Získal Českého lva za nejlepší hudbu a Roden Cenu české filmové kritiky za nejlepší mužský herecký výkon.

Světová premiéra filmu *Nikdo mě nemá rád*

Film *Nikdo mě nemá rád* měl světovou premiéru na Tallinn Black Nights Film Festivalu, který se uskutečnil od 8. do 24. listopadu v Estonsku. Autorská dvojice Tomáš Weinreb a Petr Kazda se věnují problémům, které s sebou přináší jinakost. Do tuzemských kin film vstoupí 16. ledna 2025.

Snímek je o zničující síle předsudků a netoleranci i odvaze tomu čelit. V příběhu Sára pracuje jako asistentka na velitelství armády v Praze. Je to atraktivní žena obklopená mladými muži, přesto bez partnera. Když potká galantního Martina, konečně prožívá lásku, o které zatím jen snila. Postupně se začínají sblížovat, ale když chce Sára posunout jejich vztah na hlubší a fyzickou úroveň, Martin ho nečekaně ukončí. Sára vypátrá Martinovo tajemství, které mu brání být s ní. Slíbí, že ho nikomu neprozradí, ale přesto tak v dobré víře učiní. A pak poznává, jak se společnost vypořádává s těmi, kdo nezapadají do patřičných škatulek.

Tallinn Black Nights Film Festival byl založen v estonské metropoli v roce 1997 a za svou relativně krátkou existenci se zařadil mezi festivaly kategorie A. Letos tam bude mít mezinárodní premiéru také snímek *Amerikánka* režiséra Viktora Tauše.

Zemřela režisérka Věra Plívová-Šimková

Zemřela režisérka dětských filmů Věra Plívová-Šimková, bylo jí devadesát let. Českému rozhlasu to potvrdila umělecká ředitelka Zlín Film festivalu Markéta Pášmová. S jejími filmy vyrostlo několik generací diváků. Její snímky jako *Páni kluci*, *Jak se točí Rozmarýny*, *Přijela k nám pouť*,

Krakonoš a lyžníci, Lišáci, Myšáci a Šibeníčák, Nefňukej, veverko!, Artuš, Merlin a Prchlíci nebo *Mrkáček Čiko* patří do zlatého fondu. V roce 2019 převzala Plívová-Šimková Českého lva za mimořádný přínos české kinematografii. Celkem natočila šestnáct celovečerních filmů, poslední z nich byl v roce 2001 *Kruh*. Během své padesátileté praxe u filmu objevila řadu dětských hvězd, ze kterých se později stali uznávaní herci a herečky.

Film *Ještě nejsem, kým chci být* na Berlinale

Filmový festival Berlinale uvede film *Ještě nejsem, kým chci být* české režisérky dokumentárních filmů Kláry Tasovské. Oznámili to němečtí pořadatelé prestižní přehlídky. Dokumentární snímek popisuje tvorbu a život české fotografky Libuše Jarcovjácové. Ta dlouhodobě dokumentovala romskou, vietnamskou a homosexuální komunitu v Československu. V polovině osmdesátých let Libuše Jarcovjácová emigrovala do Západního Berlína, kde žila a fotila až do sametové revoluce.

Premiéra snímku *Prezidentka* v Jihlavě

Premiéra dokumentu o bývalé prezidentce Slovenska Zuzaně Čaputové byla podle režiséra Marka Šulíka vždy plánovaná až po konci jejího mandátu, aby neovlivňoval politickou situaci v zemi. Snímek *Prezidentka* v premiéře zahájil 28. ročník Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava. Dokument začal vznikat už při druhém kole prezidentské volby. Za pět let natočil Šulík více než 350 hodin záběrů. I proto pro něj bylo složité vybrat 109 minut, který nakonec film má.

Nejlepším českým filmem na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava se stal *Dům bez východu*. Snímek režiséra Tomáše Hlaváčka je o obchodu s chudobou a o praktikách, které vůči nájemníkům uplatňuje provozovatel ubytovny. V kategorii Česká radost soutěžilo jednadvačtí děl. Dokument *Dům bez východu* zachycuje život v jednom z domů v brněnských Židenicích. Ukázal praktiky, které vůči nájemníkům uplatňuje provozovatel ubytovny, a snahu nájemníků domoci se zastání. Tvůrci dům představují jako zástupce stovek obdobných ubytoven v České republice.

Cena *Respektu* za nejlepší audiovizuální reportáž získali reportérka Darja Stomatová a kameraman Ján Schrüger za reportáž o válce na Ukrajině *Most mezi životy*. Cena za nejlepší dokumentární knihu patří titulu *Jestli mám ze-*

mřít, at je to příběh. Kolektiv autorů v ní přináší pohled na současný konflikt mezi Izraelem a jeho sousedy ze strany Palestinců.

Festival do 3. listopadu nabídl 340 filmů, mnohé ve světové premiéře.

Festival Nezlomní a obětovaní v Praze

V Praze proběhl 5. ročník mezinárodního filmového festivalu Nezlomní a obětovaní. Letos je věnovaný 35. výročí sametové revoluce v Československu a změnám režimu v ostatních státech někdejšího sovětského bloku. Festival do 8. listopadu nabídl více než čtyřicet filmů. Součástí zahájení v Kině Atlas bylo udělování Ceny Jaroslavy Jandarové.

Ocenění udělované lidem zabývajícím se uchováním historické paměti převeze představitel Polsko-československé solidarity Miroslaw Jasiński. „Jasiński organizoval proslulé schůzky na hranicích a současně to byl jeden z organizátorů festivalu nezávislé kultury ve Vratislavi v roce 1989, kam přijel z exilu Karel Kryl. Na počátku devadesátých let pak Jasiński sehrál klíčovou roli při formování nové polské diplomacie v Československé a později České republice,“ řekl ČTK Blažek. Festival promítl mimo jiné snímky *Lesní, pouliční a sklepní hry* a *Střední Evropa jde na svobodu*, na jejichž vzniku se Jasiński autorsky podílel.

Festival Nezlomní a obětovaní nabídl projekce dokumentárních i hraných snímků o pádu komunistických režimů a vyrovnávání se s jejich dědictvím s debatami filmových tvůrců, pamětníků a historiků. Nechyběla ani přehlídka studentských snímků, workshopy a semináře s ukázkami archivních filmů.

Život k sežrán nominován na Evropskou filmovou cenu

Do užší nominace na letošní Evropské filmové ceny se dostal i celovečerní animovaný film české režisérky Kristiny Duřkové *Život k sežrán*, který vznikl na motivy knihy francouzského autora Mikaëla Olliviera. Oznámila to Evropská filmová akademie, která prestižní ocenění udílí.

Snímek *Život k sežrán*, který vznikl v česko-slovensko-francouzské koprodukcii, pojednává o dospívajícím chlapci, který má kapelu, velkou chuť k jídlu a zároveň prožívá svou první lásku. Film získal několik prestižních ocenění, včetně Ceny diváků na Mezinárodním festivalu animace v Annecy. Dále byl uveden na festivalech v Berlíně, Ottawě a Záhřebu, kde si vysloužil uznání za svou vizuální poetiku a emocionální hloubku. Do českých kin vstoupil 17. října.

Evropské filmové ceny jsou považovány za jedny z nejprestižnějších ocenění ve filmové branži, kritici je přirovnávají k americkým Oscarům. Vítěze oznámí akademie na slavnostní ceremonii ve švýcarském Lucernu 7. prosince.

VZPOMÍNKA

Václav Krška (4. 10. 1900, Písek – 17. 11. 1969, Praha) Václav Krška byl český scenárista, režisér a spisovatel. Jednalo se o jednoho z klasických českých filmových tvůrců, který se, mimo jiné, programově zaměřoval na filmové adaptace kvalitních literárních děl. Kromě jeho vlastních

děl to byly zejména filmy inspirované dílem básníka Fráni Šrámka, dále životopisné filmy (*Bedřich Smetana, Josef Slavík a Mikoláš Aleš*). Byl označován lichotivým přídomek básník českého filmu. Znamé jsou i dva orientálně laděné pohádkové koprodukční snímky *Labakan a Legenda o lásce*.

Alfréd Radok (17. 12. 1914, Koloděje nad Lužnicí – 22. 4. 1976, Vídeň)

Alfréd Radok patřil k nejvýraznějším poválečným umělcům a zásadně se podílel na hvězdných hodinách českého divadla šedesátých let. V zahraničí byl oslavován, doma zatracován. Za to jej totalitní režim cíleně a systematicky ničil, až ho přiměl opustit domov a odejít do švédského azylu.

Jan Čuřík (1. 11. 1924 – 4. 12. 1996)

Jan Čuřík byl uznávaný český kameraman, jehož filmy jsou i do dneška autorsky rozpoznatelné. Během nacistické okupace pracoval jako laborant v Herafilmu. V letech 1945-1949 působil jako asistent kamery v Krátkém filmu, v letech 1950-1955 pak jako kameraman krátkých a dlouhých filmů v Armádním filmu. Zde získal bohaté zkušenosti, které pak mohl od roku 1955 čile uplatnit během svého působení ve Filmovém studiu Barrandov.

Od sedmdesátých let zde výrazně spolupracoval zejména s Karlem Kachyňou (*Setkání v červenci, Pozor v zít, Sestřičky, Blázní a děvčátka*). Jeho kameramanské umění ale můžeme obdivovat též ve filmech Jaromila Jirěše (*Žert, Valerie a týden divů, Lev s bílou hřívou*), Františka Vláčila (*Holubice*) a dalších.

Na svém kontě má ale Čuřík i jednu režii, a to u filmu *Bloudění* z roku 1965, na kterém spolupracoval s Antonínem Mášou. K této práci se ale dostal tak trošku náhodou. „Během filmování *Každý den odvahy* Schorm onemocněl. Natáčení ale pokračovalo. Máša s Čuříkem se na pár dní ujali režie. Tak se dali dohromady. Všichni jsme u následujícího filmu *Bloudění* poskočili o jednu funkci výše,“ vzpomíná Čuříkův kameramanský kolega Ivan Šlapeta.

Za své kameramanské umění Čuřík získal řadu domácích i mezinárodních ocenění, jako např. v roce 1971 cenu Stříbrný Hugo za barevnou kameru na Mezinárodním filmovém festivalu v Chicago (za již zmiňovaný film *Valerie*

a *týden divů*) nebo v roce 1982 Cenu poroty kritiků za nejlepší kameru na Mezinárodním filmovém festivalu Cartagena (za film *Lásky mezi kapkami deště*).

Vojtěch Jasný (30. 11. 1925 – 15. 11. 2019)

Vojtěch Jasný byl česko-americký scenárista, filmový režisér, fotograf, vysokoškolský pedagog a jogín. Byl jednou z významných postav české kinematografie šedesátých let 20. století řazenou k představitelům tzv. nové vlny v československém filmu. Svou celoživotní tvorbou si získal Jasný mezinárodní věhlas.

Po srpnové invazi v roce 1968 byl politicky perzekvován a posléze emigroval a natáčel televizní a celovečerní filmy v Rakousku, ve Spolkové republice Německo, Socialistické federativní republice Jugoslávie, později ve Finsku, Francii, v Kanadě a v USA. V zahraničí natočil celkem devětadvacet filmů. Od roku 1984 trvale žil ve Spojených státech amerických. Jako vysokoškolský pedagog působil na univerzitách ve Vídni, Salcburku, Mnichově a New Yorku. Naposledy působil na New York Film Academy, která dnes spravuje jeho rozsáhlou soukromou knihovnu. Vychoval řadu úspěšných studentů.

Po sametové revoluci se vrátil zpět do vlasti, aby zde v roce 1991 natočil film *Proč Havel?* a pak roku 1999 svůj poslední celovečerní film *Návrat ztraceného ráje*. Do vlasti se vracel pravidelně, účastnil se filmových festivalů a obdržel mnohá ocenění.

Petr Lébl (16. 5. 1965, Praha – 12. 12. 1999, Praha)

Petr Lébl byl český režisér, scénograf, herec, výtvarník a umělecký šéf Divadla Na zábradlí. V roce 1993 se stal uměleckým šéfem Divadla Na zábradlí, kde toho roku, ještě jako hostující režisér, inscenoval hru J. A. Pitínského *Pokojíček*. V Divadle Na zábradlí zažil svoji vrcholnou éru. Na zábradlí také hojně využíval svůj výtvarný talent. Navrhl podobu vstupenek, vytvořil celý výtvarný design divadla, a to včetně řešení interiéru stylové kavárny.

Za svého působení v Divadle Na zábradlí vytvořil celou řadu inscenací. U naprostě většiny inscenací figuroval jako autor scénické výpravy pod pseudonymem William Nowák (též W. N.). Za dvě z nich obdržel Cenu Alfréda Radoka za nejlepší inscenaci roku, konkrétně šlo o inscenace *Racek* (1994) a *Ivanov* (1997), obě podle A. P. Čechova.

V Divadle Na zábradlí udělal také důležitý krok pro neslyšící, když při uvedení představení *Plukovník Pták Christa Bojčeva* postavil na pódium tlumočníka do znakového jazyka.

Svou komplexní představu scénografického řešení představil i mimo své „domácí“ působiště, a to v roce 1996 jako hostující režisér inscenace Rostandova *Cyran z Bergeracu* v divadle Habima a v izraelském Tel Avivu. V roce 1997 v pražském Národním divadle režíruje *Branibory v Čechách* Bedřicha Smetany (scénografie Šimon Caban).

Spolupracoval také na projektech s Českou televizí, kde mimo jiné natočil devět dílů *Studia Kroměříž* (cyklus fiktivních diskusních pořadů), většinu svých divadelních inscenací a umělecko-publicistický vícedílný pořad z Eliadovy knihovny, malé scény Divadla Na zábradlí.

Svůj život ukončil dobrovolně v provazišti Divadla Na zábradlí dne 12. prosince 1999. Dožil se věku čtyřiatřiceti let.

Jan Čuřík (sedící vpravo) při natáčení filmu *Hladký běh* (1967)

12. 12. 1789, před 235 lety, české **Vlastenecké divadlo** zahájilo slavnostně provoz v sále kláštera U Hybernů.

12. 12. 1844, před 180 lety, se narodila **Otýlie Sklenářová-Malá**, herečka, členka ND v Praze († 23. 2. 1912).

28. 11. 1884, před 140 lety, se narodila herečka **Růžena Nasková** († 17. 6. 1960). Byla sestrou spisovatelky Heleny Malířové. Provdala se za malíře Františka X. Naskeho. Byla dlouholetou členkou Národního divadla v Praze, v roce 1947 byla jmenována národní umělkyní.

Nataša Gollová a Růžena Nasková ve filmu *Příklady táhnou* (1939)

3. 11. 1899, před 125 lety, se narodil herec **Otomar Korbelář** († 30. 11. 1976).

9. 12. 1904, před 120 lety, se narodil **Jára Kohout**, divadelní a filmový herec a zpěvák († 23. 10. 1994). Jára Kohout, vlastním jménem Jaroslav Kohout, za svůj život hrál v šedesáti českých filmech, z toho jen ve čtyřech po druhé světové válce do roku 1948, kdy emigroval. Odešel nejprve do Německa a Francie, později přesídlil do USA. Patřil mezi nejoblíbenější filmové herce první československé re-

publiky, i v těžkých podmínkách v emigraci se nakonec dokázal prosadit a i v USA se stal velmi populárním. Po sametové revoluci se dne 3. dubna 1990 vrátil po dvačtyřiceti letech emigrace zpět do vlasti, kde také zemřel.

1. 11. 1919, před 105 lety, se narodil herec **Radovan Lukavský** († 10. 3. 2008).

18. 11. 1919, před 105 lety, se v Blovicích u Plzně narodil **Jaroslav Václav Štercl** († 4. 4. 1996, Praha), český herec, komik, lidový bavič, muzikálový a operetní zpěvák a trampský muzikant. Často vystupoval v kabaretech a na estrádách.

19. 12. 1919, před 105 lety, se narodil herec **Ota Sklenčka** († 10. 10. 1993).

14. 12. 1939, před 85 lety, se narodil **Josef Abrhám** († 16. 5. 2022).

8. 11. 1994, před 30 lety, zemřel herec **Zdeněk Řehoř** (* 30. 8. 1920). Původním povoláním byl učitel, ale již v mládí se věnoval také divadlu.

6. 12. 1994, před 30 lety, zemřel divadelní, filmový a seriálový herec **Josef Bláha** (* 8. 6. 1924). Vystudoval pražskou DAMU a poté začal hrát v Divadle na Vinohradech, kde zůstal následujících čtyřicet let. Divácky oblíbená je jeho role v seriálech *Hříšní lidé města pražského* a *Panoptikum města pražského*, kde hrál inspektora Brůžka.

28. 12. 1999, před 25 lety, zemřel **Vladimír Dvořák**, herec, textař, scenárista a konferenciér (* 14. 5. 1925).

6. 11. 2009, před 15 lety, zemřel **Otomar Krejča**, divadelní režisér a herec.

22. 12. 2009, před 15 lety, zemřela herečka **Milena Dvorská** (* 7. 9. 1938).

FOTOGRAFIE

Czech Press Photo vyhlásilo nominace

Do 30. ročníku soutěže Czech Press Photo se přihlásil rekordní počet fotografek a fotografů. Bylo jich 256. Porota vybírala nominované snímky z více než 4 500 prací. Pořadatelé již zveřejnili nominace v osmi kategoriích, kterým jako téma dominují ničivé povodně, tragická střelba na Univerzitě Karlově a sportovní fotografie z letních olympijských her v Paříži, mistrovství Evropy ve fotbale nebo z mistrovství světa v hokeji v Praze.

Předání cen plánují organizátoři soutěže na 7. ledna 2025 v budově Národního muzea v Praze. Výstava se otevře pro veřejnost o den později v Nové budově Národního muzea. ČTK o tom za organizátory informovala Anna Vacková.

Souběžně s hlavní soutěží se čtvrtým rokem uskuteční soutěž Czech Photo Junior pro mladé autory ze základních a středních škol, kteří zaslali téměř 1 500 snímků.

VZPOMÍNKA

Ladislav Sitenský (7. 8. 1919, Praha – 14. 11. 2009, Praha) Ladislav Sitenský byl český fotograf. Ve svých fotografických cyklech zachytil boje na západní frontě za druhé světové války, jichž se účastnil jako příslušník československé zahraniční armády. Dalšími stěžejními tématy jeho tvorby byla krajinářská fotografie a Praha. Byl držitelem vysokých vojenských vyznamenání a uměleckých ocenění. Vedle Ericha Auerbacha patřil k hlavním českým fotografům druhé světové války.

Jan Reich (21. 5. 1942, Praha – 14. 11. 2009, Praha) Jan Reich byl český umělecký fotograf, představitel krajinářské a městské fotografie. Byl jedním z posledních klasiků české fotografie, který fotografoval černobíle na velkoformátový deskový přístroj, a spoluzakladatel skupiny Český dřevák.

Nová kniha o Antonínu Dvořákovi

O vztahu Antonína Dvořáka k Příbramsku, zejména k Vysoké u Příbramě, která byla téměř pětadvacet let jeho nejmilejším místem, pojednává nová kniha Ondřeje Šupky *Druhý domov Antonína Dvořáka*. Skladatelův hluboký vztah k regionu, který považoval za svůj druhý domov a který ho inspiroval při tvorbě desítek hudebních děl,

je knižně zpracován poprvé. Publikace není určena jen ke čtení, s pomocí QR kódů čtenářům i zahraje. Představení knihy se chystá na 1. prosince v Památníku Antonína Dvořáka, informoval ČTK ředitel památníku Vojtěch Poláček.

Dvořák ve Vysoké pobýval nejprve v takzvaném Dvoru v areálu zámečku svého švagra hraběte Václava Kounice, později si zde vybudoval vlastní letní domov, dnes známý jako vila Rusalka. Mezi lety 1877 a 1904 zde strávil téměř každoročně letní měsíce.

Autor knihy, muzikolog Šupka, shromáždil velké množství dobových archivních pramenů, s jejichž pomocí podrobně zachytil Dvořákovy pobyty ve Vysoké. Zmapoval jeho kompoziční práci a v knize odhalil nová zjištění. Kniha vychází i ve zkrácené variantě v anglickém jazyce.

Karel Kryl v Rudolfinu

Dvě desítky písní Karla Kryla zazněly na vyprodaném koncertu v pražském Rudolfinu. Na objednávku festivalu Prague Sounds vystoupili na společném koncertě dva česko-slovenští umělci – David Koller a Richard Müller. Koncert rozdělený na dva samostatné bloky obou zpěváků zahájil před vyprodaným hledištěm za doprovodu své kapely Müller, zpívající v sedě, skladbou *Důchodce*, jednou z Krylových písní, jež se věnovaly sociálním tématům. Koncert zakončil aplaus vestoje, po kterém Koller přidal známé skladby *Morituri te salutant* a *Děkuji*. Mezi písněmi, které interpretoval Müller, nechyběla skladba *Bratříčku, zavírej vrátka* rozepsaná už během pražského jara v roce 1968. Müller ji označil za Krylův největší hit. Za provedení písně *Nevidomá dívka*, kterou před lety se skupinou The Bluesmen nazpívala Hana Ulrychová, sklídil velký aplaus saxofonista Matej Novák.

Po listopadu 1989 Kryl neskrýval své zklamání z politického vývoje, což na koncertě dokumentovala hořká píseň *Sametové jaro*. Druhou polovinu večera otevřel Koller pouze s kytarou skladbou *Pieta*. Píseň z roku 1965 byla prvním Krylovým úspěchem a v roce 1966 mu otevřela cestu do olomouckého Divadla experimentu. Už s kape-

lou za zády Koller nabídl rockové úpravy Krylových protiválečných a společensky kritických písní jako *Píseň neznámého vojína*, *Pušky a děla* nebo *Pasážová revolta*. Skladbu *Tak vás tu máme* doprovodily filmové záznamy ze srpna 1968. Krylův nesouhlas s rozdělením Československa v roce 1992 dokumentovala píseň *Od Čadce k Dunaju*. Večer věnovaný Karlu Krylovi zakončili oba interpreti společnou písní *Anděl*.

Iggy Pop na festivalu Colours of Ostrava

Jednou z hvězd dalšího ročníku festivalu Colours of Ostrava bude americký punkrockový zpěvák Iggy Pop. Na festival se vrátí po patnácti letech. ČTK to za pořadatele řekl Ondřej Bambas. Podle něj vystoupí také francouzská dvojice Justice či zástupci domácí scény rapper Calin a Dan Bárta s Illustratosphere. Už dříve organizátoři uvedli, že mezi hvězdami příštího ročníku bude duo amerických diskžokejů The Chainsmokers. Festival se uskuteční 16. až 19. července 2025.

Milovník jazzu a swingu

Ondřej Havelka slaví sedmdesátiny

Když slyšíte hudbu a zpěv Ondřeje Havelky, máte pocit, že jste se ocitli v době první republiky. Herec, zpěvák a režisér, který je milovníkem kultury z doby mezi světovými válkami, slaví sedmdesátiny.

Nejdříve jsme ho mohli dvě dekády vídat v Originálním pražském synkopickém orchestru. V polovině devadesátých let založil kapelu Melody Makers. Hraje skladby od hollywoodských muzikálů až po vrcholná čísla swingových bigbandů. Nabízí také dokonalou stylizaci: od kostýmů a účesů až po dobové způsoby. „První republika byl věk, který přál umění,“ říká Ondřej Havelka, který umělecké geny zdědil po rodičích, známé herečce a televizní babičce Libuši Havelkové a hudebním skladateli Svatopluku Havelkovi, mimo jiné profesoru kompozice na pražské Akademii múzických umění.

Když dospíval, dostal od táty album, které se jmenovalo *Hudba černého lidu*, a byl to výběr nahrávek staré bluesové muziky a muziky z New Orleans. „Pak se nic nedělo až do doby, kdy jsem potkal Ypsilonku, která ve svých swingových večerech zpívala staré písničky, spíš teda ty české, a dělali to šarmantně a s humorem. To byl takový druhý impuls. Zásadní bylo, že jsem potkal Pavla Klikara, který už tenkrát hrál ragtime a jazz na piano.“ Už jako malý se Ondřej Havelka objevil v několika dětských filmech a později díky Ypsilonce zamířil studovat herectví na pražské DAMU. Zahrál si v desítkách filmů a seriálů.

Později se věnoval i operní režii na Janáčkově akademii múzických umění a zpěvohrám se v posledních letech věnuje stále častěji. Po režii hokejového *Nagana* to byl například *Netopýr*, *Příhody lišky Bystroušky* nebo *Lazebník sevillský*. Letos Ondřej Havelka režíroval v Národním divadle v Praze novou inscenaci opery *Tajemství* Bedřicha Smetany.

Ondřej Havelka si vyzkoušel také režii dokumentů. Natočil například portrét známého českého herce *Zdravý*

nemocný Vlastimil Brodský (1999). V roce 2014 dosáhl mezinárodního úspěchu zfilmováním opery *Orfeus a Euridyka* z barokního divadla v Českém Krumlově. O čtyři roky později pak přišel do kin jeho celovečerní hraný debut, filmová verze oceňovaného románu Miloše Urbana *Hastrman*, který si odnesl čtyři České lvy.

Loni v září Havelka vydal s operním pěvcem, basbaritonistou Adamem Plachetkou společné album *Nebe na Zemi* s písněmi Jaroslava Ježka, Jiřího Voskovce a Jana Weřicha.

Marta Kubišová v pražské Lucerně

Zpěvačka Marta Kubišová den po svých 82. narozeninách vystoupila stejně jako v předchozích dvou letech v pražském kině Lucerna v programu *Noc s legendou* a uzavřela tím trilogii těchto vystoupení. Za doprovodu promítaných videí vyprávěla svůj životní příběh a v uvolněné atmosféře sklídila několikrát potlesk diváků. Jako hosté přišli Kubišové na jeviště popřát herečka Iva Janžurová, primář kardiologického oddělení Nemocnice Na Homolce Petr Neuzil nebo historik a prorektor Masarykovy univerzity Jiří Hanuš, který zpěvačce na pódiu předal zlatou medaili univerzity za přínos v oblasti kultury.

Zaplněný sál kina Lucerna přivítal Kubišovou bouřlivým potleskem vestoje. První promítané video vyprávělo o narození Kubišové a dále o nepřijetí na vysokoškolská studia či o její práci v poděbradských sklárnách. Sama Kubišová pak připomněla například příběh svého dědečka, který hrál podle ní v jejím životě velkou roli, divákům popsala smutek z jeho úmrtí a toho, že se s ním kvůli vystoupením nestihla rozloučit.

Audiovizuální nahrávky popsaly také píseň *Modlitba pro Martu*, která se stala po sametové revoluci v listopadu 1989 symbolem národního odporu. Kubišová shrnuje svůj život od dětství po svou pěveckou kariéru, popsala i choulostivá témata jako potrat, to, jak kvůli němu prožila klinickou smrt. Živě komunikovala s publikem a atmosféra na jevišti byla uvolněná a přátelská. Vyprávěla také o okolnostech zákazu vystupování kvůli kolážím – podvrženým pornografickým fotografiím.

Marta Kubišová v síni slávy Českého slavíka

Ocenění dostala při předávání cen 29. listopadu v pražském Foru Karlín, informovala pořadající televize Nova. Jako první se členem síně slávy v roce 2022 stal divadelník Jiří Suchý, loni následoval zpěvák Václav Neckář.

Na letošním předávání cen Český slavík vystoupili mimo jiné držitelka ocenění Absolutní slavík z loňského roku Ewa Farna, Marie Rottrová, Marek Ztracený, Tomáš Klus, Michal David nebo kapela Mirai. „Připomeneme si také třicet let od premiéry českého nastudování rockové opery *Jesus Christ Superstar*. Do svých rolí se na chvíli vrátí Bára Basiková, Kamil Střihavka a Dan Bárta,“ řekl kreativní producent a režisér přímého přenosu Pepe Majeský. V přímém přenosu se představila i zpěvačka Pam Rabbit, zpěvák Sofian Medjmedj a kapela Brixtn, nominovaní v kategorii objev roku.

Celonárodní anketu o nejpoblárnějšího zpěváka, zpěvačku a hudební skupinu vymysleli v roce 1962 v tehdejší redakci časopisu *Mladý svět*. Do roku 1991 nesla ná-

Marta Kubišová při uvedení do síně slávy Českého slavíka

zev Zlatý slavík. Práva na pořádání ankety nyní vlastní TV Nova.

Prague Music Week a hudební ceny

Za akci roku 2024 zvolili fanoušci festival taneční hudby Beats for Love, který obecně patří mezi největší akce svého druhu ve střední Evropě. Jen letos ho navštívilo přes 50 000 lidí. Vyhlášení bylo součástí zahájení letošního ročníku akce Prague Music Week, jehož druhé opakování bylo na Výstavišti Praha do 2. listopadu. Vedle akce roku odborná veřejnost udělila další ocenění v sedmi kategoriích. Cenu za hudební počin roku 2024 získal koncert britského písničkáře Eda Sheerana v Hradci Králové. Festivalem roku při rovnosti hlasů vyhlásili dvě akce – Rock for People v Hradci Králové a brněnský Pop Messe.

Konference do 2. listopadu na třech scénách nabídla přes čtyřicet diskusí, prezentací, workshopů a panelů o aktuálních tématech ze světa hudby s více než stovkou řečníků z Česka i ze zahraničí. Pozvání přijali i hudebníci, například David Koller, Albert Černý z Lake Malawi, Ondřej Dostál z kapely Jamaron nebo Rony Janeček z formace John Wolfhooker. V programu nechyběly praktické workshopy. Prague Music Week navazuje na úspěšné hudební konference Nouvelle Prague a Beats Evolution Conference. Jeho loňský první ročník v Národním domě na Smíchově a přidruženém Futurum Music Baru navštívilo celkem 2 500 lidí.

Nové Kemelovo album *Mordyjé*

Hudebník, písničkář a zároveň dlouholetý přední český karikaturista Mirek Kemel vydal 25. října na značce Indies Scope nové album pojmenované *Mordyjé*. Celkově *Mordyjé* obsahuje třináct skladeb (vinylová verze devět), které Mirek Kemel natočil se svojí kapelou ve studiu SONO Records. Autor, pro kterého hudba představuje niterný únik od každodenního vymýšlení vtipů o dnešním světě a politice, natočil pátou studiovou desku se svojí stálou kapelou. Na třinácti písních se podílí ale i řada hostů – zpívají zde Marie Puttnerová a herec Vladimír Javorský, který Mirka Kemela provází od samých počátků, hrají Oskar Török, Josef Štěpánek, Miloš Dvořáček, Martin Novák, On-

dřej Konrád a Michal Nejtěk. Tematicky velmi pestré album nabízí oproti starším deskám více rychlých písniček, ale nechybí typicky lyrické a zadumané skladby. Posлуhači zde najdou jak písně nové, které reagují na současný stav světa, tak i starší a lyričtější, které hudebníci oprášili a vytáhli znovu na pódia v nové podobě. Všechny mají ale společné poetické, jemné a introvertní texty Mirka Kemela. Nahrávka vznikla v produkci kytaristy a člena kapely Vlastimila Konopiského ve studiu SONO Records. Křest za účasti několika hostů proběhla 27. listopadu v pražském Paláci Akropolis.

Držitel tří Grammy Branford Marsalis zahájil festival Prague Sounds

Slavný americký saxofonista Branford Marsalis se svým kvartetem ve Velkém sále Lucerny zahájil 28. ročník mezinárodního festivalu Prague Sounds. Festival do 20. listopadu na různých scénách v Praze nabídl deset koncertů jazzu, soudobé vokální hudby, elektroniky, alternativního hip hopu i world music na pomezí s klasikou, české premiéry i jednorázové projekty. Poprvé v Česku vystoupil průkopnický americký vokální soubor Roomful of Teeth s kompozicí *Partita for 8 Voices* skladatelky Caroline Shawové.

Česká filharmonie je Orchestrem roku 2024

Britský časopis *Gramophone* slavnostně vyhlásil Českou filharmonii Orchestrem roku 2024. O ceně, která byla udělena již posedmé, rozhodla svým hlasováním široká veřejnost. Nominované orchestry vybírali redaktoři a recenzenti časopisu *Gramophone* na základě nahrávek za posledních dvanáct měsíců.

Česká filharmonie u příležitosti Roku české hudby 2024 a dvoustého výročí narození Bedřicha Smetany vydala na počátku března novou nahrávku *Mé vlasti*, jež vznikla za řízení šéfdirigenta a hudebního ředitele Semjona Byčkova.

Po Smetanově *Mé vlasti* následovala v červnu nahrávka písní Antonína Dvořáka, Bohuslava Martinů a Gideo-na Kleina v podání mezzosopranistky Magdaleny Kožené

pod taktovkou hlavního hostujícího dirigenta sira Simona Rattla a v září Byčkovova nahrávka tří vrcholných symfonií a koncertních předeher Antonína Dvořáka. V listopadu vyšla poslední nahrávka České filharmonie v roce 2024, Dvořákovy *Legendy* a *Slovanské rapsodie*, které s orchestrem natočil Tomáš Netopil.

Všechny nahrávky jsou součástí exkluzivní smlouvy České filharmonie s vydavatelstvím Pentatone, která byla uzavřena na začátku roku 2022.

80. ročník Pražského jara

Pražské jaro v roce 2025 v programu 80. ročníku nabídne nové tváře ve festivalových debutech, světové orchestry i návraty slavných osobností. Jubilejní ročník otevře 12. května Česká filharmonie pod vedením šéfdirigenta Semjona Byčkova *Mou vlastí* Bedřicha Smetany a uzavře 3. června *Symfonií tisíců* Gustava Mahlera. Na festivalu, který nabídne více než padesát koncertů, vystoupí například také Chicagský symfonický orchestr nebo Bostonský symfonický orchestr.

Šárka v Národním divadle v Praze

Zdeněk Fibich: *Šárka*, dirigent: Robert Jindra, režie: Kay Link, scéna a video: Frank Albert, kostýmy: Nina Reichmann, premiéra: 7. 11. 2024 v Národním divadle, Praha

Po více než pětadvaceti letech se na scénu pražského Národního divadla vrátila opera *Šárka* Zdeňka Fibicha. Podle hudebního ředitele a dirigenta inscenace Roberta Jindry, který za tímto návratem stojí, jde o pokus vrátit nedocenenou operu do běžného repertoáru první scény.

Pokud jde o hudební nastudování, záměr se podařil. Orchester již od krásně zahrané přede hry přibližuje dílo v celé jeho barevnosti, plasticitě motivů, lyričnosti i hutném symfonickém zvuku. Nová *Šárka* však postrádá odpovídající pěvecké výkony, a hlavně scénickou podobu.

Zahraniční tým v čele s německým režisérem Kayem Linkem přenesl mytický příběh dívčí války do blíže neurčené současnosti a proměnil ho v plakátovou feministickou frašku. Po okázalém státnickém pohřbu kněžny Libuše se rozvíjí krvavá válka mezi pohlavími, kde za svá práva bojují hysterické ženy ovinuté kulometnými pásy a muži se místo oběti bohům chystají zastřelit nevinnou novinářku natáčející Přemyslův projev. Celé to působí dost komicky

a politická rovina inscenace se navíc tluče s psychologicky přehrávaným vztahem Šárky a Ctirada s herectvím místy až ochotnickým.

Německá sopranistka Maida Hundelingová má pro wagnerovsky náročný part Šárky stále ještě pěvecké síly, ale její Šárka je silácká, zpívaná tvrdě a bez lyričtějšího zvroucnění. Polský tenorista Tadeusz Szlenkier podal v Ctiradovi výkon jen průměrný. Pěveckou hvězdou večera byl Svatopluk Sem v roli Přemysla, byť mu herecká stylizace do státnické polohy také ubrala na přesvědčivosti. A po pěvecké i herecké stránce podal dobrý výkon také sbor.

Šárka doplácí na neujasněnou koncepci, kostýmní všehočů od napoleonských plášťů přes maskáče až po uniformy sovětské či ruské armády, nad vším se vznáší rudé vlnky se stylizovanou říšskou orlicí. Co to vše chce říci, ví snad jen režisér. A neúnosná délka představení se dvěma předlouhými pauzami na zbytečné přestavby scény také diváčkou vstřícnost vůči návratu Fibichovy *Šárky* na repertoár rozhodně neposílí.

(Radmila Hrdinová)

„Oscar“ pro dirigenta Jakuba Hrušů

Dirigent Jakub Hruša proměnil obě své nominace v prestižních hudebních cenách *Gramophone*. V „Oscarech klasické hudby“, které udílí britský měsíčník *Gramophone*, nahrávky s jeho účastí uspěly v kategoriích Opera a Concerto. V kategorii Opera porota ocenila záznam opery Leoše Janáčka *Káta Kabanová* a v kategorii Concerto zvítězilo album skladeb Benjamina Brittena.

Časopis *Gramophone* oznámil laureáty cen klasické hudby Gramophone Classical Music Awards za rok 2024 v jedenácti kategoriích společně se speciálními cenami.

Záznam Janáčkovy opery *Káta Kabanová* vznikl na Salcburském festivalu v roce 2022 ve spolupráci s Vídeňskými filharmoniky v režii Barrie Koskyho s Corinne Wintersovou v titulní roli. „Je v tomto díle prostě úžasný a skvěle dává směr lyriky a napětí,“ ocenila porota nahrávku, která letos v lednu získala také ocenění International Clas-

sical Music Awards udělované šéfredaktory hudebních časopisů a zástupci kulturních institucí.

V kategorii Concerto se koncertním záznamem roku stalo CD se skladbami Benjamina Brittena. Album vzniklo ve spolupráci se Symfonickým orchestrem Bavorského rozhlasu. Sólistkou je německá houslistka Isabelle Faust, která provedla Brittenův *Houslový koncert č. 15*. Ten na nahrávce doplňují Brittenovy komorní skladby.

Jakub Hruša už dříve prodloužil své působení ve funkci šéfdirigenta Bambereských symfoniků. V čele předního německého orchestru, který řídí od sezóny 2016/2017, bude působit do roku 2026. Je také hlavním hostujícím dirigentem České filharmonie. Od podzimu 2025 se ujme funkce hudebního ředitele Královské opery Covent Garden v Londýně. Hruša je pravidelným hostem nejvýznamnějších orchestrů světa. Loni se stal čestným členem Královské akademie hudby (Royal Academy of Music) v Londýně. Je jedním z ambasadorů letošního Roku české hudby.

V cenách hudebního měsíčníku *Gramophone* byl v minulosti úspěšný i český soubor Pavel Haas Quartet, který toto ocenění získal již šestkrát, naposledy v roce 2018 za nahrávku *Kvintetů op. 81 a 97* Antonína Dvořáka. Album bojovalo v kategorii Komorní hudba. (mk)

Výlety páně Broučkovy v Brně

Leoš Janáček: Výlety páně Broučkovy; hudební nastudování: Marko Ivanović, režie: Robert Carsen, scéna: Radu Boruzescu, kostýmy: Annemarie Woods, premiéra: 1. 11. 2024 v Janáčkově opeře, Národní divadlo Brno

Inszenace *Výletů páně Broučkových* otevřela v Janáčkově opeře 9. mezinárodní festival Janáček Brno. Pro festival ji nastudoval přední světový režisér Robert Carsen. Inszenace vznikla v koprodukcí Národního divadla Brno, berlínské Státní opery Unter den Linden a Teatro Real Madrid.

Carsen režíroval téměř všechny Janáčkovy opery, v Brně uvedl již *Osud a Kátu Kabanovou*. *Výlety páně Broučkovy* podle satirické prózy Svatopluka Čecha však představují oříšek spojením s ryzí českými realitami, zejména v případě *Výletu pana Broučka do 15. století*. S ohledem na mezinárodní publikum neznalé českého kontextu hledal Carsen zjevně obecnější přesah a našel ho v šedesátých letech 20. století. Scénu rámuje obrazovka dobové televize, kam se promítají dobové dokumenty, na něž pak plynule navazuje dění na jevišti. Scéna představuje realisticky vybudovanou hospodu na Vikárce, včetně dvou obřích měděných pivních kotlů, v jednom z nich pan Brou-

ček doletí v první části opery na Měsíc. Ostatně i na Vikárce právě v televizi sledují přistání na Měsíci. Jsme v roce 1969. Měsíčníčané jsou květinové děti a Broučkův pobyt na Měsíci je jeden velký mejdan ve stylu Woodstocku. Tento posun ale funguje velice dobře a je zdrojem vtipných situací.

Horší je to s druhou částí, kdy se Brouček místo do husitské Prahy propadne do srpnové okupace 1968. A tam už nefunguje vůbec nic. Ani kázání proměněné na Dubčekův projev, ani promítaný Palachův pohřeb a už vůbec ne výměna husitských hrdinů za vítěze legendárního hokejového utkání proti SSSR. Ziskem inscenace je tak především výborné hudební nastudování Marka Ivanoviče, který operu obdivuje pro její zvláštní humor, jazyk libreta i excentrické hudební nápady. „Janáčkova karikatura dobového měšťáka neztratila kupodivu nic na své aktuálnosti,“ uvedl dirigent. Vynikají i pěvecko-herecké výkony skvělého brněnského sboru a početných sólistů v čele se skotským tenoristou Nickym Spencem, který se na minulém ročníku festivalu představil v *Zápisníku zmizelého*. Ten sice pojal Broučka dle intencí režiséra jako opilého násosku, ale zpívá ho krásně, s perfektní češtinou, a postavu má vypracovanou do řady nápaditých hereckých detailů.

Úspěšný český skladatel Jiří Trtík

Jiří Trtík strávil několik let v USA a získal cenu pro nejlepšího českého skladatele koncertujícího mimo ČR. V poslední době se nejvíce proslavil operou o Franzi Kafkovi. Zajímají ho ale i jiná témata. Se svým souborem Stro.My se zaměřuje na životní prostředí a na harmonii s přírodou.

Téma samotné, téma psychického zdraví, je něco, s čím se v dnešní době setkáváme neustále. Přišlo mi velmi aktuální, a abych byl upřímný, téma mi doporučil náš libretista Jan Škrob. Já jsem si dílo přečetl a absolutně jsem si ho zamiloval. Už dřív jsem věděl, že chci dělat Kafku, ale ještě jsem se rozhodoval, které z jeho děl. A Jan mě navedl tímto směrem. Dílo pojednává o velmi složitém Kafkově vztahu s jeho otcem.

A měli jsme velké štěstí, že jsme se mohli potkat s Věrou Koubovou, která dílo Franze Kafky překládá. Velmi úzce jsme s ní při přípravě opery spolupracovali. Chtěli jsme si být naprosto jisti tím, že zůstaneme věrni předloze, kterou je samozřejmě samotný geniální autor Franz Kafka. A cítil jsem velkou odpovědnost pokaždé, když jsem se dotýkal některého z jeho děl.

Jiří Trtík je vedoucím velmi zajímavého hudebního souboru zvaného Stro.My. Jedná se o specifický projekt, kte-

rý byl založen v roce 2021 s myšlenkou Koncertu pro les. Jde o koncert s tanečním doprovodem a sborem. V samotném lese byl předveden pouze jednou, jelikož bylo složité najít místo, které by této akci vyhovovalo. Myšlenka ukrytá ve skladbě je velmi důležitá. Cílem je přimět diváky, aby se zamysleli nad svým vztahem k přírodě. Jedná se o opak oproti klasickému romantickému pohledu. Když se podíváte na Smetanu, Straussovu *Alpskou symfonii* a podobná díla, poznáte, že jde o oslavu přírody. Ukazují, že příroda je věčná a že člověk je pomíjivý. Naše představa je jiná. V našem podání se k přírodě nechováme hezky, a pokud zabíjíme přírodu, zabíjíme i sami sebe. Naše příroda není věčná. Poskytujeme hodně odlišný pohled.

Představujeme tři nová díla od českých skladatelů. Jedná se o skladby od Mikuláše Tichého, Jany Vöröšové a ode mne. Všechny uctívají život a dílo Bedřicha Smetany. Moje skladba se jmenuje *Vltava (Recomposed)*. Myšlenka skladby spočívá v tom, že Vltava se za posledních 150 let výrazně změnila. Není to už ta stejná řeka, kterou pozoroval Bedřich Smetana. V současnosti má Vltava devět přehrad, devět obřích betonových staveb. A také je znečištěná. Bojuje se suchem. Proto přidáváme tento environmentální aspekt. Odpovídá to současnému stavu řeky a nesnažíme se předstírat, jak krásná je, snažíme se být upřímní. Měli bychom se více zaměřit na ochranu přírody a přestat se znečišťováním. Měli bychom s přírodou žít v souladu.

VZPOMÍNKA

Ullmann – Krása – Haas: hudebníci spojení s židovským ghettem v Terezíně

Před osmdesáti lety, 17. a 18. října 1944, zemřeli Ullmann, Krása a Haas v jedné z osvětivských plynových komor jako oběť brutální myšlenky „konečného řešení“.

Skladatel, dirigent, klavírista, literát a hudební kritik Viktor Ullmann patřil k jedné z nejvýraznějších uměleckých osobností česko-německého kulturního života první Československé republiky. Mezi válkami působil jako kapelník Nového německého divadla v Praze. V Terezíně složil Ullmann přes dvacet děl: tři klavírní sonáty, smyčcový kvartet, úpravy židovských písní pro sbor, scénickou hudbu k divadelním inscenacím, jednoaktovou operu *Císar Atlantidy (Der Kaiser von Atlantis)* a jako zcela poslední melodram na text Rainera Marii Rilkeho (1875-1926) *Píseň o lásce a smrti Korneta Kryštofa Rilka (Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke)*, který dokončil v roce 1944. Ullmann se v Terezíně konfrontoval s židovskou tematikou vůbec poprvé. Po narození byl pokřtěn podle katolického ritu, při první svatbě však uvedl, že je bez vyznání a ve třicátých letech přestoupil k protestantismu.

Pavel Haas byl starším bratrem slavnějšího herce Huga Haase a jedním z nejnadanějších žáků skladatele Leoše Janáčka. Byl autorem jediné tragikomické opery *Šarlatán*. V Terezíně zkomponoval mimo jiné *Čtyři písně na slova čínské poezie pro bas a klavír*, ve kterých zpíval jeho spoluvězeň, budoucí sólista Národního divadla Karel Berman.

Hans Krása byl žákem Alexandra Zemlinského a studoval také u Alberta Roussela v Paříži. Živil se jako korepetitor v Novém německém divadle (dnešní Státní operě) a po deportaci do Terezína se významně podílel na

kulturním dění v táboře. Jeho dětská opera *Brundibár* byla nejúspěšnějším terezínským představením s více než padesáti reprízami.

Hudba terezínských autorů je ovlivněna moderními skladebnými technikami první poloviny 20. století – od avantgardy až k velmi intelektuálnímu přístupu Druhé vídeňské školy a na straně druhé je protkána tradiční českou měkkostí, melodikou a poezií.

V roce 1944 povolili nacisté Mezinárodnímu výboru Červeného kříže navštívit Terezín. Po téměř roční „zkrášlovací“ akci koncentračního tábora se do Terezína vydala tříčlenná dánsko-švýcarská delegace. Šestihodinová prohlídka města byla zakončena představením dětské opery *Brundibár*. Velká mystifikace se nacistům povedla, a tak ji zopakovali ještě natočením propagandistického filmu s názvem *Vůdce daroval Židům město*. Po skončení natáčení nacisté transportovali 18 000 vězňů včetně autora opery *Brundibár* Hanse Krásky i dětí, které v ní zpívaly, do Osvětimi.

Pavel Haas, Hans Krása a Viktor Ullmann byli do Osvětimi převezeni 16. října v tzv. „uměleckém“ transportu a krátce po příjezdu byli zavražděni v plynové komoře.

František Benda (22. 11. 1709, Benátky nad Jizerou – 7. 3. 1786, Postupim) byl český skladatel a houslový virtuos období raného klasicismu. Vystupoval také jako sólista v operních představeních pořádaných na počest korunovace Karla VI. českým králem. Vystoupil ve sborech Fuxovy opery *Costanza e Fortezza* (*Vytrvalost a síla*) a jako Suspicio v Zelenkově hře *Sub olea pacis et palma virtutis*. Začátkem ledna 1732 přijal místo prvního houslisty v kaple saského kurfiřta Augusta II. Silného. Po jeho smrti se na doporučení Johanna Joachima Quantze přesunul do Drážďan a dne 17. dubna 1733 vstoupil do služeb pruského korunního prince Friedricha II. Jeho úkolem bylo hrát na pravidelných večerních koncertech houslová sóla, doprovázet krále při sólové hře na příčnou flétnu, po několika letech též zpívat tenorové party a později také vyučovat hře mladé houslisty. Roku 1740 se stal primistou a v roce 1771 koncertním mistrem pruské dvorské kapely.

Začal také komponovat, většinou šlo o skladby pro housle. Ke konci života Benda trápily v důsledku dny silné bolesti v prstech a ramenu, které si na královny náklady léčil v lázních. Koncertoval jen zřídka. Více se soustředil na pedagogickou práci, vychoval na třicet žáků. V roce 1763 dokončil svůj životopis, který byl určen výhradně pro jeho rodinu a potomstvo.

František (Franz) Xaver Richter (francouzsky François-Xavier Richter, 1. 12. 1709, Holešov – 12. 9. 1789, Štrasburk) byl český barokní hudební skladatel, houslista, učitel hudby a zpěvák, představitel tzv. Mannheimské školy založené krajanem Janem Václavem Stamícem.

Roku 1737 byl jmenován hudebním ředitelem Rytířské akademie v benediktinském klášteře v Ettalu. Zde složil svou první známou skladbu: oratorium *Der Mensch vor Gottes Gericht*. V roce 1740 se stal vedoucím kapely knížete biskupa v Kemptenu. Stvořil pro ni další průlomovou skladbu, své *Te Deum*.

Roku 1746 odešel Richter do Mannheimu, kde si v kurfiřtském orchestru sice pohoršil – stal se znovu jen zpěvákem-basistou –, ale prestiž orchestru byla taková, že mu to stačilo, a i tak si finančně polepšil. Orchester tehdy řídil jeho

krajan Jan Václav Stamic. V roce 1748 osvěcený kurfiřt biskup Karel Teodor von Dalberg zadal Richterovi úkol složit oratorium *La Deposizione dalla Croce*. Za ně byl roku 1768 jmenován dvorním komorním skladatelem. Pro kurfiřta Richter také napsal učebnici hudební skladby *Harmónische Belehrungen* (1767). Během svého mannheimského období napsal osmdesát symfonií, které měly zásadní význam pro rozvoj symfonie romantické, ač sám Richter zůstal vždy na půdě barokní.

V letech 1757-1758 cestoval Richter po Evropě a uváděl zde své skladby – koncertoval v Anglii, Holandsku i Francii. Právě tam měl největší úspěch, a proto také z Francie přišla v roce 1769 nabídka arcibiskupa Rohana na místo kapelníka v kapitule katedrály Notre-Dame ve Štrasburku. Richter přijal, neboť podmínky byly vynikající – dvacet zpěváků, čtyřicet členů orchestru a jako pomocník Haydnův žák Ignaz Pleyel. Pro kapitolu skládal dvacet let – až do své smrti, a to hlavně chrámovou hudbu (mj. 27 mší a dvě requiem). Tato díla byla zachráněna, když byl roku 1791 archiv štrasburské kapituly přestěhován do německého Offenburgu, aby ve Francii nebyl zničen revolucionáři. Přesto je jeho štrasburské dílo dodnes méně známé, neboť bylo dlouho ve výhradním majetku kapituly.

Josef Bohuslav Foerster (narozen jako Josef Caspar Franz Förster, 30. 12. 1859, Praha – 29. 5. 1951, Nový Vesteč u Staré Boleslavi) byl český hudební skladatel, pedagog a spisovatel. J. B. Foerster pochází z kantorského rodu s dlouhou hudební tradicí. Před ukončením střední školy J. B. Foerster hluboce zasáhla smrt jeho milované matky. Tato smutná událost se pravděpodobně výrazně promítla do základní nálady a charakteru Foersterovy rané tvorby. Po maturitě (1878) začíná na přání otce studovat chemii na německé technické škole, jeho osobnost však stále intenzivněji tíhne k hudbě. V říjnu roku 1879 se Foerster definitivně rozhodl pro hudební dráhu a ještě tentýž rok vstupuje na pražskou varhanickou školu. Zde je žákem Adolfa Průchy, Františka Blažka a ředitele školy Františka Zdeňka Skuherského. Po třech letech absolvuje s velmi pozitivním hodnocením ředitele školy.

Záhy po skončení studií byl Foerster přijat jako varhaník u sv. Vojtěcha (1882-1888) a k této činnosti pak zastával i místo učitele zpěvu na městském malostranském a smíchovském reálném gymnáziu (1885-1886). V letech 1889-1892 působil jako ředitel kůru v chrámu Panny Marie Sněžné. Mezi lety 1884 a 1892 na sebe upozornil jako hudební referent *Národních listů* svou snahou o propaga-

ci Smetanova díla a bojem proti verismu a operetě v Národním divadle. Pečlivě sledoval dění na první české operní scéně a jeho pozornosti nemohl uniknout mimořádný talent mladé sopranistky Berty Lautererové. Tato diva vzbudila všeobecný zájem hudebních kritiků, Foerstera však zaujala celou svou bytostí. Dne 1. září 1888 spolu uzavřeli sňatek v pražském kostele svatého Vojtěcha.

Rok 1893 zahajuje další etapu života i tvorby J. B. Foerstera. Jeho choť uzavřela smlouvu s Městským divadlem v Hamburku a od 1. září 1893 se stala jeho stálou členkou. J. B. Foerster ji v listopadu toho roku následoval a věnoval se zde skladatelské, pedagogické a žurnalistické činnosti. Jako referent se uplatnil v *Hamburger Freie Presse* a později též v *Hamburger Nachrichten*. Poslední tři roky svého hamburského pobytu vyučoval hru na klavír na konzervatoři. V Hamburku se setkal s Gustavem Mahlerem, v té době hlavním dirigentem tamějšího Městského divadla. Oba umělce od té doby pojilo silné přátelské pouto a porozumění.

Po desetiletí stráveném v Hamburku se J. B. Foerster nevrátil do Čech, jak by byl si ze srdce přál. O jeho dalším osudu opět rozhodlo angažmá jeho ženy Berty ve Vídeňské dvorní opeře. Začala zde působit již od sezóny 1901/1902, J. B. Foerster však byl v Hamburku vázán povinnostmi, a tak se do Vídně přestěhoval až roku 1903. Obdobně jako v Hamburku se zde věnoval pedagogické činnosti jako profesor na Universität für Musik und darstellende Kunst Wien, žurnalistice jako referent listu *Die Zeit* a samozřejmě kompozici. Důležitým mezníkem vídeňské éry byly oslavy jeho 50. narozenin. Při této příležitosti byla vydána kniha Zdeňka Nejedlého (Praha 1910) zachycující jako první dosavadní život a tvorbu J. B. Foerstera, vyšlo množství jeho skladeb tiskem jak v Praze, tak ve Vídni, byly pořádány koncerty věnované výhradně jeho tvorbě. Oskar Nedbal, který působil mezi lety 1906 a 1918 ve vídeňském symfonického Tonkünstler orchestru, měl rovněž nemalý podíl na propagaci Foersterova díla. Všechny tyto aktivity vedly ke zvýšení popularity a všeobecného povědomí o J. B. Foersterovi. Roku 1912 byl zvolen starostou Pěvecké župy vídeňské a rok poté jmenován čestným členem spolku Lumír. Ve Vídni Foerster spolupracoval s tamější českou menšinou a pořádal přednášky o hudbě. Vídeňské období, zvláště jeho první polovina, je považována za Foersterovo vrcholné tvůrčí období.

Po vzniku samostatného Československého státu se Foersterovi vrátili do Prahy (1918). Ačkoliv byl Foerster již vážený a uznávaný skladatel, nepřijala ho Praha zcela jednomyslně. Byl např. zpochybňován národní charakter jeho hudby a z jeho hudebního díla byla známa především sborová tvorba. Na druhé straně se zde však začala formovat skupina nadšenců, kteří se velmi zasadili o propagaci díla J. B. Foerstera, mezi ně patřil mj. Otakar Jeremiáš nebo Otakar Ostrčil. Za účelem propagace díla J. B. Foerstera vznikla v roce 1919 i Foersterova společnost, jejíž poslání spočívalo především v otázce nakladatelské. Při příležitosti oslav sedmdesátých narozenin J. B. Foerstera pak tato společnost zorganizovala cyklus pěti koncertů sestavených z Foersterových méně hraných kompozic různých žánrů a vydala tiskem množství Foersterových skladeb. K oslavám se připojil také Otakar Ostrčil, toho času dirigent a šéf opery Národního divadla, jenž uspořádal na první české scéně cyklus Foersterových oper.

Vedle komponování se J. B. Foerster i v Praze věnoval pedagogické činnosti: v roce 1919 byl povolán do funkce profesora na Pražské konzervatoři. Mezi lety 1922 a 1931 vyučoval na mistrovské škole této konzervatoře. Třikrát byl zvolen jejím rektorem v letech 1922-1923, 1928-1929 a 1929-1930. Kromě konzervatoře přednášel na Filozofické fakultě UK v Praze (1920-1936), čestný doktorát Univerzity Karlovy obdržel už 27. listopadu 1919. Vrchol jeho společenské kariéry nastal v květnu roku 1931, kdy byl zvolen prezidentem České akademie věd a umění.

Počátkem dubna 1936 zemřela Foersterova první manželka Berta a v prosinci téhož roku se znovu oženil. Jeho druhou manželkou se stala Olga Dostálová-Hilkenová. Ve funkci prezidenta akademie věd Foerster setrval až do března 1939. Dne 23. listopadu 1945 mu byl jako prvnímu hudebníkovi udělen titul národního umělce.

Ve věku osmdesáti let se Foerster stáhl do soukromí a věnoval se výhradně komponování. V tomto posledním tvůrčím období se J. B. Foerster soustředil zejména na sborovou tvorbu (cca 100 sborových skladeb). Důvodem byla nesmírná oblíbenost Foerstera mezi zpěváckými spolky, které si u Foerstera skladby objednávaly. Skladatele samozřejmě tato nezvyklá přízeň velmi těšila a rád sborům vždy vyhověl, mělo to však i svou stinnou stránku: Foerster vstoupil do povědomí veřejnosti jako skladatel sborů a na skladby ostatních žánrů se poněkud zapomnělo. Tento stav se až do dnešní doby nezměnil a bude třeba vynaložit mnoho úsilí k renesanci celého uměleckého odkazu J. B. Foerstera.

Josef Bohuslav Foerster zemřel v Novém Vestci u Staré Boleslavi dne 29. května 1951 ve věku dvaadevadesáti let. Byl pochován na pražských Olšanských hřbitovech do rodinné hrobky Foersterových.

Rudolf Friml (pokřtěný jako Rudolf Antonín Frymel,

2. 12. 1879, Praha – 12. 11. 1972, Los Angeles) byl americký pianista a hudební skladatel českého původu, je pokládán za jednoho ze zakladatelů amerického hudebního divadla.

Pocházel z chudé rodiny, jeho otec byl pekařem. Už v dětství prokázal mimořádné hudební nadání. Jako desetiletému mu byla vydána tiskem první hudební skladba (*Barkarola pro klavír*). Po získání stipendia začal studovat na pražské konzervatoři kompozici u Antonína Dvořáka. Po jejím absolvování doprovázel na klavír houslistu Jana Kubelíka na turné po celé Evropě a v roce 1901 společně vystupovali i v USA. V roce 1906 podnikli turné do USA podruhé.

Friml se tehdy v Americe usadil a začal se věnovat komponování. Po prvních neúspěších a těžkostech následoval v roce 1912 první velký úspěch – opereta *The Firefly*

(*Svatojánská muška*). Poté však následovalo období „jen“ průměrných operet. Až dvacátá léta znamenala vrcholné období jeho kariéry, kdy složil tři své nejvýznamnější a dodnes nestárnoucí operety. V roce 1924 ve spolupráci s básníky Oscarem Hammersteinem a Otto Harbachem napsal svou nejslavnější operetu *Rose Marie*. O rok později dosáhl velkého úspěchu jeho *The Vagabond King (Král tulácků)* a v roce 1928 třetí opereta *Tři mušketýři*. V roce 1937 společně zfilmovali *The Firefly* a Friml složil do filmu známou *The Donkey Serenade (Oslí serenádu)*. Kromě operetní a písňové tvorby Friml skládal i instrumentální skladby pro symfonický orchestr.

6. 12. 1884, před 130 lety, bylo založeno **Národní divadlo v Brně**.

5. 9. 1924, před 100 lety, se narodil **Jiří Novák**.

Z českých zemí pochází mnoho skvělých hudebníků. Jedním z nich byl houslista Jiří Novák. V letošním roce české hudby si připomeneme 100. výročí jeho narození.

Při návštěvách koncertů si nelze nevšimnout, že nejpočetnějším nástrojem v obsazení orchestru je skupina houslí. Tradice umění hry na tento náročný nástroj směřuje staletí nazpět, ještě daleko před dobu, kdy

Čechy byly označovány konzervatoří Evropy. Housle se vždy těšily velké oblibě při domácím muzicírování. Ne nadarmo se tradovalo „Co Čech, to muzikant“. A těch, kteří dosáhli světového uznání, je také celá řada. Vzpomeňme alespoň některé z nich: Josef Slavík, František Ondříček, Jan Kubelík, Jaroslav Kocian nebo Josef Suk. Významná je ve světě i česká pedagogická houslová škola, jejímž čelným představitelem je Otakar Ševčík. V minulém století na něj nejúspěšněji navázali Jindřich Feld, Jaroslav Pekelský a Josef Mícka. Poslední jmenovaný stál u zrodu několika komorních souborů: Smetanova, Panochova a Talichova kvarteta. A právě Smetanovo kvarteto bylo celých dvaadvacát let spojeno s Jiřím Novákem. Od narození dlouholetého primária tohoto souboru letos 5. září uplynulo 100 let. Český spolek pro komorní hudbu jeho odkaz oživil koncertem, který proběhl 23. listopadu ve Dvořákově síni Rudolfiny.

Prvním učitelem Jiřího Nováka byl ředitel školy ve Vysokém Mýtě. V nedalekém Horním Jelení se Novák 5. září 1924 narodil. Když v červnu 1929 poprvé vystoupil na koncertě organizovaném místním Sokolem, nebylo mu ještě ani pět let. Po přestěhování rodiny do Prahy se jeho dalším pedagogem stal primarius Českého kvarteta Karel Hoffmann a po něm Emil Lechner, zakladatel Českého none-ta. V deseti letech zahrál i Tomáši G. Masarykovi na zámku v Lánech, kam ho pozvala prezidentova dcera Alice. Soukromý koncert mu vynesl stipendium. V roce 1938 se

stal žákem Jindřicha Felda. Tehdy čtrnáctiletý Novák si přivydělával jako koncertní mistr orchestru Divadla v Karlíně, který hudbou prokládal výstupy Jana Pivce, Stanislava Neumanna a dalších tehdejších slavných herců. Díky jeho dirigentovi Václavu Neumannovi si v roce 1943 zahrál s Antonínem Kohoutem a Lubomírem Kosteckým, kteří spolu s Neumannem založili těleso, jež od roku 1945 vystupovalo pod jménem Smetanovo kvarteto.

Po válce Jiří Novák nastoupil na Akademii múzických umění k Jaroslavu Pekelskému, sekundistovi Ondříčkova kvarteta, a zároveň působil jako koncertní mistr v Talichově komorním orchestru. V roce 1947 Smetanovo kvarteto shánělo první housle a Antonín Kohout oslovil Jiřího Nováka. Když do tělesa 2. ledna 1947 nastoupil, začal svoji dvaadvacátiletou kvartetní kariéru.

V té době ještě studoval na AMU, již absolvoval v roce 1952 koncertem Arama Chačaturjana za doprovodu České filharmonie. Přes vytíženost v kvartetu nastudoval i několik dalších sólových koncertů. S Václavem Talichem a Českou filharmonií nahrál Mozartův *Houslový koncert D dur* nebo Paganiniho *Houslový koncert D dur*. V roce 1967 pak s Českou filharmonií a Václavem Neumannem provedl *Houslový koncert Bély Bartóka* a o deset let později koncert Igora Stravinského.

V roce roku 1969 se Jiří Novák na AMU vrátil, tentokrát už coby pedagog. Jeho třídou prošli významní houslisté, například Jiří Panocha, Leoš Čepický, dlouholetý sekundista Talichova kvarteta Jan Kvapil nebo v současné době ve Švýcarsku žijící virtuoska Hana Kotková. Svou kvartetní činnost ukončil v roce 1989.

26. 12. 1969, před 55 lety, zemřel **Jiří Šlitr**, skladatel

a herec. Jiří Šlitr (* 15. 2. 1924, Zálesní Lhota u Jilemnice) nebyl jen hudební skladatel, klavírista, zpěvák a herec, ale také knižní ilustrátor, sportovec a komik s kamennou tváří, zkrátka renesanční osobnost se vším všudy. Napsal rovněž hudbu k deseti celovečerním filmům a v některých z nich i hrál, například ve snímku *Kdyby tisíc klarinetů* nebo *Zločin v šantánu*.

V roce 1957 jej Miroslav Horníček seznámil s Jiřím Suchým a společně pak vytvořili tvůrčí a hereckou dvojici, která svými písničkami a hrami významně ovlivnila hudbu a divadlo šedesátých let 20. století a zahájila éru divadel malých scén.

17. 11. 1994, před 30 lety, byla založena **Pražská komorní filharmonie**.

25. 11. 2014, před 10 lety, zemřel **Petr Hapka**, skladatel a klavírista. Petr Hapka byl český skladatel populární a filmové hudby. Narodil se v 13. května 1944 v Praze. Již v mládí se učil hrát na klavír, později se začal věnovat i hře na violu a zpěvu. Během studií byl členem skupiny Tornádo a zároveň hrál na klavír v několika divadlech.

Před 230 lety vyrobili v Klášterci nad Ohří první porcelán

Výroba porcelánu v Klášterci nad Ohří skončila. Opuštěná vrátnice a na okně prodejny s porcelánem parte s černým srdcem a roky 1794-2024, připomínající vznik a konec klášterecké porcelánky. Po loňském zastavení výroby přišel nyní definitivní konec závodu. O zaměstnání přišly desítky lidí.

Klášterecká porcelánka byla založena v roce 1794. Nejvýznamnější období zažila po polovině 19. století, kdy zde vznikaly reprezentativní soupravy. V roce 1968 se provoz přestěhoval na okraj města do nového závodu. V minulých letech vedení podniku výrobu utlumovalo, ale závod se přesto držel a čekal na lepší časy. Ty nepřišly. Letošní 230. výročí tady už nikdo neoslaví.

O práci tak přišlo posledních bezmála šedesát lidí. Podle starosty města Štefana Drozda (STAN) někteří našli uplatnění v příspěvkových městských organizacích. Veškerá výrobní technologie je už pryč. Skončila i návštěvnická expozice *Holky z porcelánu* a porcelánová školička, kde mohly děti proniknout do způsobu výroby.

Prvovýrobu bílého porcelánu v Klášterci nad Ohří firma zastavila už loni na podzim. Po těžkém covidovém období, kdy ztratila velký podíl zakázek, přišla další rána v podobě skokového nárůstu energií a také nejistota na světových trzích. „Jak se výroba snižovala, tak byly prostory využívány pro výrobu ze třiceti až čtyřiceti procent. Provoz začal být nerentabilní. Společnost s vedením v Nové Roli na Karlovarsku chtěla v Klášterci udržet alespoň provoz dekorací, pálení a balení polotovarů. „V případě, že by se poptávka opět zvedla, byla možnost znovu výrobu obnovit.

Firma Thun 1794 porcelán vyrábí už jen v závodech Lesov a Nová Role, kde je součástí fabriky také návštěvnické centrum.

Manufakturu v Klášterci nad Ohří založil roku 1794 thunský lesmistr a správce panství J. M. Weber. Snažil se využít nálezu kaolínu přímo na kláštereckém panství. Pokusy o výrobu porcelánu ale nebyly zpočátku příliš zdařilé. Změna přišla roku 1797, kdy si porcelánku pronajal úspěšný podnikatel Christian Nonne. Pod jeho profesionálním vedením se změnila kvalita výrobků i jejich odbyt. Nonne také začal odebírat mnohem kvalitnější kaolín z okolí Kadaň. Po ukončení Nonneho nájemní smlouvy získal porcelánku sám hrabě Jan Josef Thun. S jeho příchodem se mění značka z „K“ na „TK“. Roku 1822 se Thun konečně dočkal oficiálního privilegia k výrobě. V tehdejší rakousko-uherské monarchii musely české porcelánky čekat zhruba třicet let, než se jim dostalo úředního potvrzení uznávajícího kvalitu místního porcelánu.

V první polovině 19. století se v Klášterci vyrábějí sběratelsky ceněné kusy stolního nádobí, zejména šálky s podšálky opatřené kvalitní malbou zahraničních malířů. Prosažují se především květinové motivy, vyobrazení anticko-mytologických postav, historických postav a vedut (zejména Karlových Varů). Často se také využívá zdobení zlacením. Od roku 1843 porcelánka v Klášterci nad Ohří získala povolení pro zřízení tiskárny. Vedle ruční malby se tak na jejích výrobcích objevují i tištěné dekory. V polovině 19. století přichází porcelánka s figurální tvorbou, kterou má na starosti zejména sochař Arnošt Popp. Novým produktem jsou také litofánová stínidla. Dostávají se úspěchy na

mezinárodních výstavách. Kolem roku 1870 přichází klášterecká porcelánka jako první v Čechách s cibulovými motivy, takzvaným cibulákem.

V držení Thunů zůstává podnik i v náročných válečných a meziválečných časech až do znárodnění roku 1945. Od roku 1958 se porcelánka stala součástí národního podniku Karlovarský porcelán. V roce 2009 ji zakoupila společnost Thun 1794.

Klášterecký závod je součástí největšího českého výrobce porcelánu, společnosti Thun 1794, a. s., se sídlem v Nové Roli u Karlových Varů. Vznikl v sedmdesátých letech 20. století přestěhováním výroby z původní budovy do nových, moderních prostor. Klášterecký závod používá technologie točení (šálky, hrnky), lití (konvice, cukřenky, mlékovky, polévkové mísy, sypátka, omáčníky, vázy aj.) a tlakového lití (oválné mísy, podnosy, zapékačské mísy aj.). Zaměřen je však více na dekoraci, konkrétně na aplikaci obtisků (jedná se o speciální keramické barvy, které se následně vypalují na 830-1 250 °C), dále na různé malírenské techniky (okraje, linky, pásy, stafáže a plošné aplikace) za použití preparátů zlata, platiny a v neposlední řadě na stříkání barev na porcelánové výrobky – vše s následným výpalem.

Závod v Klášterci nad Ohří zaměstnával až do roku 2008 cca 600 lidí. Po insolvenční akci společnosti Karlovarský porcelán v témže roce došlo k výrazné redukci počtu zaměstnanců na současných cca 200. Porcelánka Thun (oficiální název Thun 1794, a. s.) je v současné době nejstarší a největší český výrobce porcelánu.

Podle generálního ředitele bylo možné výrobu v Klášterci nad Ohří zachránit. Od začátku globální ekonomické recese žádal vládu, aby poskytla sklářství a porcelánovému průmyslu srovnatelnou podporu, jakou mají v Polsku a Německu. Oslovil například Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby aktivovalo českou obdobu německého modelu kurzarbeit. Ten umožňuje firmám při krátkodobých propadech poptávky nepropouštět zaměstnance, ale nechat je pracovat v kratší pracovní době, přičemž mzdu dočasně dotuje stát. Se svou žádostí však neuspěl.

„Pro mě osobně je to tragédie, ale nic s tím neudělám,“ uvedl ředitel. „Tu fabriku stavěl můj tatínek a já ji teď zavírám. Je to neštěstí. Člověk ale musí řídit firmu pragmaticky, ne pocitově,“ doplnil.

Pelhřimovský festival rekordů se mění

Festival Pelhřimov – město rekordů se bude příští rok konat naposledy. Bude to jeho 35. ročník. Důvodem ukončení festivalu v jeho původní podobě jsou mimo jiné zvyšující se náklady na účinkující kapely. Festival, který lákal každoročně tisíce lidí, byl pro návštěvníky zdarma. Některé jeho části včetně předávání výročních cen chtějí organizátoři zachovat. ČTK to za pořádající agenturu Dobrý den řekl Miroslav Marek.

„Nejspíš zachováme představování rekordmanů v rámci tiskových konferencí, ale myslíme si, že tady v Pelhřimově už je festival trochu okoukaná akce. Závažný důvod pro jeho ukončení je i finanční. Ceny honorářů za kapely, které musejí být součástí akce, se vyšplhaly do tak enormních výšin, že už to není udržitelné,“ řekl Marek. Jen za honoráře kapelám vydají pořadatelé kolem půl milionu korun. Z kvality hudební produkce ale slevovat nechtěli.

Festival byl zpočátku třídní akcí. Odhadovaná návštěvnost byla okolo deseti tisíc lidí. V posledních letech se festival konal jen jeden den, v sobotu v první polovině června. Příští rok bude 14. června. Na činnost agentury i na pořádání festivalu pravidelně přispívá pelhřimovská radnice. Pro rok 2025 schválili zastupitelé na festival 750 000 korun.

Filmové hvězdy navštíví Comic-Con 2025

Na pražský Comic-Con přijede příští rok Lorenzo Lamas známý ze seriálu *Odpadlík*. Organizátoři v pořadí 5. ročníku festivalu popkultury oznámili, že dorazí také Robert Llewellyn, představitel androida Krytona ze sitcomu *Červený trpaslík*. Na Comic-Conu podle nich odhalí tajemství své ikonické masky.

Setkání fanoušků filmů, seriálů, komiksů nebo videoher se sci-fi, fantasy či hororovou tematikou se uskuteční od 11. do 13. dubna 2025 v pražském O2 universu. Pořadatelé jednají i s dalšími hvězdami z Česka i ze zahraničí, jejich jména budou zveřejňovat postupně. Letos festival navštívilo 27 000 lidí.

Poštovní dvůr opět ožije

Areál Poštovního dvora na okraji lázeňského centra Karlových Varů se změnou majitele ožije a otevře se po několika letech opět pro veřejnost. Vznikne tam mimo jiné největší muzeum zvonků v České republice.

Historická budova Poštovního dvora byla postavena v roce 1781 a má pro město a jeho obyvatele velkou hodnotu. „Jsme nesmírně hrdí, že se nyní můžeme postarat o její obnovu,“ uvádí ve svém prohlášení rodina Regietových, která právě dokončila veškeré kroky související s koupí jedné z nejvýznamnějších kulturních a architektonických památek Karlových Varů.

Poštovní dvůr hraje důležitou roli v historii Karlových Varů, což by mělo pokračovat. „Plánujeme tuto cennou památku chránit a zároveň ji připravit pro moderní využití, které obohatí kulturní a společenský život města,“ uvedli noví vlastníci, kteří v Doubí provozují Vánoční dům.

Rodina v Poštovním dvoře plánuje pořádání koncertů, výstav a také chce nabídnout jeho prostory ke konferenčním a prestižním firemním událostem. Památku chtějí noví

vlastníci zpřístupnit formou pronájmu také školám, například pro předávání maturitních vysvědčení nebo k promócím.

Poštovní dvůr může posloužit i pro svatební obřady a soukromé oslavy. „Součástí Poštovního dvora bude také muzeum, kde se návštěvníci mohou seznámit s historií tohoto objektu včetně takové historické události, jakou byla premiéra Dvořákovy *Symfonie Z Nového světa* v pevninské Evropě,“ připomínají Regietovi. „Bude zde umístěno také největší muzeum zvonků v republice,“ doplnila rodina.

Noví vlastníci by rovněž rádi obnovili zašlou slávu někdejší vyhlášené kavárny, kam chodil svého času na šálek kávy a loupák Johann Wolfgang Goethe. „Kavárna naváže na tradici nedělních procházek a čajů o páté,“ slibují majitelé s tím, že by rádi navázali na spolupráci s městem a krajem. „Těšíme se rovněž, že tento prostor bude hrát důležitou roli během Mezinárodního filmového festivalu, který je pro město každoročně klíčovou událostí,“ dodali.

Ze všeho nejdříve je však potřeba, aby celý objekt prošel renovací. Ta má proběhnout s co největším ohledem a péčí a maximálním respektem k architektonickému a historickému charakteru Poštovního dvora. „Naším cílem není pouze vrátit Poštovnímu dvoře jeho někdejší slávu, ale také přizpůsobit jej moderním požadavkům. Před námi stojí velké plány, které nás naplňují nadšením a energií, ale zároveň jsme si vědomi tíhy odpovědnosti,“ uzavřela rodina Regietových.

Poštovní dvůr byl vybudován v údolí říčky Teplé u silnice do Mariánských Lázní a Plzně, na okraji Karlových Varů, v klasicistním stylu. V roce 1810 byl přestavěn do empírového slohu. Kulturní památkou byl vyhlášen v roce 1958.

Původně sloužil objekt jako poštovní dvorec s přeprahací stanicí poštovních koňských spřežení. Na začátku 19. století povolil v Poštovním dvoře císař František II. zřízení špitálu pro chudé lázeňské hosty. A již o několik let později začal objekt sloužit jako výletní kavárna. Budova chátrala a generální opravy se Poštovní dvůr dočkal až po privatizaci na začátku devadesátých let. V posledních letech ale nebyla památka nijak využívána. (mk)

65. ročník Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně

65. Mezinárodní strojírenský veletrh ukázal na jednom místě inovace, které posouvají průmyslovou výrobu do

nové éry. Nejvýznamnější střeoevropská událost zaměřená na technologické novinky se uskutečnila v říjnu na výstavišti v Brně. K vidění tu byly nejnovější trendy a pokročilá řešení určující směr budoucího vývoje v průmyslu.

Návštěvníci se letos mohli seznámit s prezentacemi 1 386 firem z dvaadvaceti zemí světa. Veletřh opět přilákal významnou pozornost zahraničních firem, které tvořily polovinu všech vystavovatelů. Oficiální expozice zaštitěné vládou nebo proexportní institucí otevřely Čína, Francie, Indie, Itálie, Maďarsko, Polsko, Rakousko, Slovensko, Provincie Tchaj-wan nebo Ukrajina. Po třech letech se vrátila oficiální účast Japonska pod hlavičkou agentury JET-RO, a to v rozšířené podobě s prezentací osmnácti firem.

Pokračoval také zájem o spolupráci ze strany amerických společností, což doložily potvrzené obchodní delegace ze států Louisiana a Georgia a organizace American-Czech Business Council. Tradiční součástí veletrhu byla Česká národní expozice, která na jednom místě sdružovala služby státu podnikatelům. Konal se i projekt Contact Ukraine zaměřený na propojení českých firem s ukrajinskými partnery.

Hlavní výstavní část veletrhu byla obohacena o pestrý doprovodný program složený z odborných konferencí i seminářů. První den se uskutečnil Sněm Svazu průmyslu a dopravy zaměřený na zásadní oborové diskuse. Novinkou byl program v Technologické expozici, která na konkrétních praktických příkladech ukázala, jak se ve strojnických podnicích daří nasazovat produktivní technologie. Návštěvníci mohli vidět i balicí linku přímo v akci díky projektu Kaletech Packaging Live.

Během letošního MSV se odehrál i jubilejní, 10. ročník Fóra aditivní výroby, který představil nejvyspělejší metody profesionálního 3D tisku. V přilehlém pavilónu A1 se poprvé uskutečnila rozšířená výstava profesionálních 3D tiskáren, 3D skenerů a souvisejících služeb 3DEXPO PRO.

Jedním z hlavních lákadél veletrhu byl i 5. ročník Digitální továrny 2.0 s účastí více než čtyřiceti firem. Zlatým partnerem projektu bylo Národní centrum Průmyslu 4.0, které společně s RICAIP Testbed Praha a společnostmi KUKA, Siemens, Česká spořitelna, Smart Informatics, T-Mobile, Deprag, DEL a evropským inovačním společenstvím EIT Manufacturing představilo řešení pro efektivní, udržitelnou a inovativní průmyslovou výrobu. Výrazný prostor mělo také téma využití umělé inteligence v průmyslu. (mk)

Ruční výroba papíru ve Velkých Losinách

S ručně vyráběným papírem se člověk běžně nesetkává, přesto se vyrábí už po staletí a zájem je o něj pořád. Ručně vyráběný papír je hutnější, na omak většinou i hrubší, ale zároveň i sametovější než ten strojový. V podhůří Jeseňáků se na jeho výrobu je možné dokonce podívat. Receptura tohoto vzácného zboží je ovšem přísně střeženým tajemstvím.

Ruční papírna ve Velkých Losinách pracuje nepřetržitě už přes 400 let. Dnes je národní kulturní památkou a v malém komplexu budov kromě fungující manufaktury působí ještě muzeum papírenství. Kromě hodinového prohlídkového okruhu, při kterém mohou návštěvníci krátce nahlédnout i do výroby, tu během hlavní turistické sezóny nabízejí také doplňkový okruh, v němž se lze podívat k turbí-

ně nebo k parní kotelně. V nově zrekonstruované přilehlé budově si pak zájemci mohou výrobu papíru dokonce osobně vyzkoušet.

„Ročně vyrobíme asi osm tun papíru, ale turisté jsou pro naše příjmy stejně důležití jako produkce, dokonce i maličko důležitější,“ říká předseda představenstva Pavel Šoch, a podíl výroby na zisku papírny ještě vysvětlí: „Manufaktura má zcela naplněnou kapacitu, kterou je možné navýšit jen výjimečně, mimořádnými směňami. Nemáme žádnou možnost ji rozšířit.“

Budova manufaktury, která vznikla na konci 16. století, působí impozantně. Nad barokně-klasicistní stavbou se tyčí vysoká šindelová střecha s řadami oken. Za nimi se skrývá prostorná půda, kde se čerstvě vyrobený papír kdysi sušil. Neužívá se však už od 19. století, kdy se v okolí začal rychle rozvíjet průmysl. Množství popílku v ovzduší stále přibývalo a papír se na otevřené půdě čím dál víc špinil. A tak bidla, přes něž se mokré papírové archy do té doby jednoduše přehazovaly, nahradili tehdejší majitelé modernější sušárnou s rošty a ventilací. Dnes ji při výrobě doplňuje ještě sušička, která připomíná mandl.

Velkolosinská ruční papírna je jednou z mála ve střední Evropě, která pracuje nepřetržitě od svého založení. Nezačala se ani během pandemie, kromě prvního týdne lockdownu, než se podařilo sehnat roušky, aby bylo možné pokračovat. „Nebál bych se dokonce říct, že jsme ve střední Evropě vůbec nejstarší a skutečně jediní, kteří za tu dobu nikdy nepřerušili výrobu, tedy pokud nepočítám příležitosti jako Vánoce. Papír navíc vyrábíme stále stejně a prakticky ze stejných surovin,“ vysvětluje Pavel Šoch.

Na rozdíl od strojních papíren, které zpracovávají celulózu ze dřeva, se ve Velkých Losinách tradičně sází na textilní vlákna, přesněji řečeno na len, konopí a bavlnu.

Zatímco v 19. století zdejší papírnu zachránila před strojní konkurencí orientace na filtrační papír, dnes se tady vyrábí převážně luxusní zboží, akvarelové a grafické papíry pro výtvarné umělce, samozřejmě dopisní papíry a obálky, univerzitní diplomy a další reprezentativní listiny.

Na papírnu se obracejí i restaurátoři písemností, ale také zákazníci, kteří mají zájem o nejrůznější propagační výrobky. Jeden takový se nazývá rostoucí papír – vylisovaný tvar obsahuje semínka heřmánku, stačí jen zasadit a zalévat.

Firma má několik desítek stálých klientů, nejvíc jich pochází z České republiky, ale prodává samozřejmě i do

zahraničí, z okolních zemí nejvíc na Slovensko a do Polska, tradičně hodně do Velké Británie a nejdál do Ameriky. Pokoušet se proniknout třeba do bližší Itálie nebo Francie, to prý nemá velký smysl, protože tyto země se řadí k papírenským velmocem.

Nicméně i papír z Velkých Losin měl a má svůj zvuk. Svého času ho nakupovala i britská královna Alžběta II., tehdy to však zprostředkoval Podnik zahraničního obchodu. „Podrobnější informace nemám, ale předpokládám, že šlo nejspíš o dopisní papíry a podobný sortiment,“ dodává Šoch.

Ostatně jedním z klientů zdejší papírny se stal i český prezident Václav Havel a mezi zákazníky byly a stále jsou třeba univerzity. V muzeu je k vidění například síto, na něž se papírová hmota ručně nabírá, se znakem univerzity v Oxfordu. Nicméně tady už jde o obchodní tajemství, protože o mnoha zákaznících nelze mluvit. „Je to citlivá věc, jejich síta máme samozřejmě pod zámek, musí být dobře zabezpečena,“ vysvětluje Pavel Šoch.

Stálou klientelu doplňují jednorázové zakázky, s jednou z nich tady právě finišují. Prozradit jejího zadavatele ale zatím nelze. Zřejmě je pouze to, že jde nejspíš o firmu z finanční oblasti. Do papírové hmoty byly totiž zpracovány staré bankovky. Byly rozsekány na uzoučké pásky a při čerpání papíru přimíchány do hmoty.

Z přibližně dvacítky zdejších zaměstnanců, které během hlavní turistické sezóny vždycky doplní ještě asi patnáct brigádníků, přímo vyrábí papír asi dvanáct z nich. Receptury a postupy výroby si předávají z generace na generaci a i dnes se používají stejné jako před osmdesáti nebo sto lety, jak je podle Šocha možné zjistit podle historických dokumentů. Každý druh papíru se vyrábí podle vlastní tradiční a osvědčené receptury.

Jeden velký rozdíl tady ale je. Zatímco od 16. století se vlákna pro výrobu papíru získávala z odpadu, lépe řečeno ze starých hadrů, dnes papírna nakupuje přímo len, konopí a bavlnu. Hady se po staletí namáčely, sekaly a rozvářely stále stejným způsobem, dokud tuto část výroby v druhé polovině 19. století nevylepšilo nové zařízení. „Byl to v podstatě obří tlakový hrnec a oficiálně se mu říkalo vařák hader,“ usmívá se Šoch. Dnes už se samozřejmě nepoužívá a výrobní proces začíná u stroje, kterému se říká holendr. V něm se vlákna namelou na požadovanou délku.

Směs obsahuje 96 procent vody a pouhých čtyři procenta vláken. Přidává se do ní pouze malé množství mletého vápence, aby se zachovalo neutrální až mírně alkalické prostředí. Společně s použitými surovinami a díky tra-

dičním způsobu výroby to zaručuje, že zdejší papír přečká bez úhony staletí.

„Směs v holendru zároveň zabarvujeme, nejčastěji používáme tři základní odstíny: přírodní bílou, slonovou kost a chamois, což je hnědá, spíš béžová barva,“ vysvětluje Šoch u jednoho ze tří holendrů, z něhož řidká hmota právě odtéká potrubím do vedlejší místnosti. Zbylé dva jsou momentálně prázdné. Mleč, který musel směs promíchávat, u něj v tuto chvíli není potřeba, a tak se k opuštěnému holendru vrátí, až bude prázdný. Pak ho znovu naplní vodou, propláchne a začne chystat další várku.

Ve vedlejší místnosti, kde je vlhko a teplo skoro jako v prádelně, už vznikají papírové archy. Kaše mezitím natékla do velké vykachlíkované vany, u níž stojí čerpači. Holýma rukama do ní namáčejí plochá obdélníková síta a nabírají na ně správné množství hmoty – čerpají papír. Přebytková voda oteče a vlákna se zachytí v rovnoměrné vrstvě. Trochu to připomíná rýžování zlata, jenže tady je ještě cílem nabrat takové množství, aby měl výsledný usušený arch požadovanou gramáž. „Není to jednoduché, když se to noví zaměstnanci učí, mistrová je vždycky dost prohání, než získají potřebný cvik,“ zmiňuje Šoch.

Síta se zhotovují z jemné kovové síťoviny, která je napnutá a drátkem pevně přiletována na dřevěný rám. Někdy se opatřují takzvanou průsvitkou, která se vytvaruje z tenkého drátku podle grafické předlohy a na síto se přiletuje. V listu papíru potom vznikne mělký reliéf. Po konečném usušení a vyhlazení se prohlubeň téměř zarovná a při pohledu proti světlu se pak v papíru ukáže průsvitný motiv.

Archy se ze síta vyklápějí na plstěnce, podložky z hrubé vlněné tkaniny, které z nich odsají další vodu, a postupně se vrství na sebe. Když je komínek vlny a papíru dostatečně vysoký, vloží se do lisu, který ho zbaví vody. Potom papír putuje na sušení, buď na rošty do sušárny, nebo do parní sušičky, která pracuje podobně jako mandl.

V Losinách se vyrábějí také kaligrafické papíry, které musí být velmi dobře vyhlazené, aby se na nich kaligrafické pero nezatrhávalo a barva se nerozpíjela. Proto se papír ještě zušlechťuje klížením. „Buď se do klišu ponoří už hotové archy usušeného papíru a znovu se suší, nebo se kliš přimíchává rovnou do hmoty. Tohle všechno tady děláme ručně úplně stejně jako předkové, kteří samozřejmě používali jen kostní kliš. Pokud ho zákazník z nějakého důvodu vyžaduje, umíme to taky,“ popisuje Šoch.

Klížidlo si zaměstnanci v papírně vaří sami ve velké nádobě, pod kterou se dřív topilo ohněm, dnes se využívá pára. Jeho příprava jim obvykle zabere celý den. Ještě hor-

ké ho přečerpají do kádě. Usušený papír naskládaný na sebe do takzvané knihy se do něj pak namáčí. „Musí se počkat, až vyprchají všechny vzduchové bubliny, a potom se přenese do lisu,“ popisuje Šoch nejstarší funkční zařízení, které v papírně používají. Pochází z 18. století.

„Potom musí přijít všechny ženské a ten slisovaný balík rozlistovat, aby se mezi papír dostal vzduch. Rozlistovaný putuje zpátky do sušárny,“ dodává. Papír se znovu suší rozložený na sítěch asi tři nebo čtyři dny. Usušené zvlněné archy papíru se pak vkládají do suchého lisu, který odstraní největší nerovnosti, a nakonec se ještě zastudena vyhladí na dvouálcovém kalandru, který taky pochází ze starého inventáře – pracuje se na něm od roku 1883.

Další, tentokrát už nefunkční exponáty jsou k vidění v muzeu. Například speciální tkalcovský stroj, na němž se z jemných drátků tkala síťovina pro výrobu sít. Když návštěvník projde muzeem, může si na závěr v nově zrekonstruované budově papír sám vyrobit a odnést si ho domů. V srpnu papírna taky tradičně pořádá víkend, kdy je možné vidět nejen výrobu papíru, ale i ukázky kaligrafie nebo výroby obálek.

„Samotná výroba probíhá naprosto stejně, tak jak probíhala už v 16. století. Na té se nic nezměnilo, nemění a předpokládám, že se ani měnit nebude. Nemáme ambice začít papír vylepšovat, podobně jako to dělají někteří naši konkurenti, kteří potahují papír různou chemií, aby se na něj lépe tisklo. Sice jsme o tom chvíli taky uvažovali, ale rozhodli jsme se držet se raději tradice,“ vysvětluje Pavel Šoch.

Nedávno si dokonce vyzkoušeli, jak se bude jejich papír chovat při tisku, a to společně s fotografem, filmovým režisérem a scenáristou Ivanem Fílou: „Dopadlo to dobře a stačilo k tomu vyhlazení na kalandru, které běžně používáme.“ Vznikla tak limitovaná edice devatenácti fotografií, které Fíla nafotil právě v Jeseníkách, a prodejní výstava.

Velkolosinská ruční papírna je ceněnou památkou nejen díky zachované budově a funkčnímu zařízení, ale taky díky důslednému dodržování tradiční ruční výroby. I proto se jí Česko pokouší zapsat na seznam světového dědictví UNESCO.

Historická ruční papírna ve Velkých Losínách by se spolu s dalšími šesti ze zahraničí mohla na tento seznam památek UNESCO dostat. Za cíl si to klade memorandum, které nedávno podepsalo právě ve Velkých Losínách osm signatářů, včetně Olomouckého kraje.

O zápis do seznamu UNESCO se papírna pokoušela už v minulosti. „Ministerstvo kultury nakonec ale žádost stáhlo, protože šance na to, že projde, byla tehdy malá,“ vysvětlil Pavel Šoch. „Je dobře, že to tak dopadlo. Pokud by žádost byla zamítnuta, další už podat nelze,“ řekla k tomu starostka Velkých Losin Jana Fialová s tím, že společně s dalšími zahraničními papírnami je naděje na zapsání do seznamu UNESCO větší.

„Podpis memoranda je důležitým krokem k tomu, aby se tato papírna konečně dostala na seznam památek UNESCO, kam podle mě bezpochyby patří. Už dnes jde totiž o jeden z nejdůležitějších turistických cílů v Olomouckém kraji a má i mezinárodní význam,“ přidal svůj pohled olomoucký hejtman Josef Suchánek.

Kromě hejtmanství připojili k memorandu svůj podpis také zástupci Šumperka, Svazu obcí údolí Desné, Velkých Losin, Ruční papírny Velké Losiny, MAS Šumperský ven-

kov, Univerzity Palackého v Olomouci a Evropského seskupení pro územní spolupráci NOVUM.

„Všichni teď budeme společně pracovat na tom, aby se naše papírna, ale i další historické papírny v Polsku, Německu, Itálii a Španělsku co nejdříve dostaly na seznam světového dědictví UNESCO,“ podotkl Šoch. Žádost by podle něj mohla být podána za dva až tři roky.

Lídrem ve snaze o zapsání historických papíren na seznam UNESCO jsou Poláci. Jejich Muzeum papírnictví Duszniki-Zdrój také poskytlo experty, kteří po historických papírnách v Evropě pátrali, a to i v nezapadlejších koutech starého kontinentu. Nakonec to byli právě oni, kteří vypracovali seznam papíren, které si zápis do UNESCO nejvíce zaslouží. „Kromě české a polské památky se jedná o papírny v německém Homburgu a Zwönitzu, italské Pietrabuoně a španělském Capellades,“ informovala Alena Minxová, tisková mluvčí Olomouckého kraje.

Pokud by se velkolosinská papírna na seznam památek UNESCO dostala, znamenalo by to nejen pro ni, ale i pro obec zřejmě výrazně větší návštěvnost. „A také více zakázek, tržeb a větší povědomí,“ zdůraznil Šoch. „Pro nás i více práce. U papírny není místo na potřebné parkoviště. To bychom museli vybudovat jinde. Vizi však máme a chceme ji do dvou tří let i realizovat,“ dodala starostka Velkých Losin. (mk)

Burčák je českým fenoménem

Říká se, že ve víně je pravda a v burčáku zase zdraví. Voňavý nápoj z vinného moštu se stal v Čechách fenoménem. Je sladký, má nízký obsah alkoholu a množství tělu prospěšných látek.

Burčák se letos začal prodávat brzy. Někteří vinaři na jižní Moravě ho nabízeli hned 1. srpna, což je první den, kdy to zákon povoluje. Letošní průběh vegetace urychlil zrání všech plodin. „Hrozň je hodně, nejen našim, ale všem vinohradům kolem se jarní mrazy vyhnuly a nic nepomrzlo,“ uvedl Miloslav Machuča, vinař z Úval u Valtic.

Jinak ale mluví vinaři z Čech. „Sezóna pro české vinaře je poměrně dost komplikovaná, dost nám toho pomrzlo. Někde sklízí jen 10 % celkové úrody, někde nesklízí vůbec. My máme ztráty kolem 50 procent,“ přibližuje ředitel Vinných sklepů Kutná Hora Lukáš Rudolfský. Na jeho vinnicích sbírá hrozny každý, kdo může – zaměstnanci, brigádníci i studenti zemědělských škol. Část úrody putuje tradičně do burčáku.

„Ročně uděláme kolem 15 tisíc litrů burčáku a vinné šťávy. Obyčejně k tomu používáme odrůdy jako Solaris, Müller Thurgau, Muškát Ottonel a další. Jsou to zkrátka odrůdy, které relativně brzo dozrávají, dávají dobrou cukernatost a dobré kyseliny,“ vysvětluje ředitel jedné z vinnic.

Kvalita letošních hrozňů je podle něj dobrá, a i to hraje roli při výrobě burčáku. „Musí pěkně vonět a být ze zdravých, vyzrálých hrozňů, to je základ, to neošidíte. Zákazník by určitě z burčáku neměl cítit plíseň, ta značí, že se dělá z nekvalitních hrozňů,“ objasňuje. A jak se dá ještě poznat kvalita? „Vizuálně by neměl být burčák moc kalný a určitě by neměl být hnědý, to je známka oxidace. Nejbezpečnější způsob je požádat obsluhu, abyste ho mohli předem ochutnat,“ radí výrobní ředitelka sklepů Soňa Podholová.

Barva burčáku by měla být mléčně bílá až světle žlutá, nikoli však hnědá nebo tmavších odstínů. Vůně by měla

být po hroznech a kvasinkách, ne po jablkách nebo jiném ovoci. Chuť by měla být opět po hroznech, a ne po jiném ovoci. Burčák by neměl obsahovat žádné nečistoty, měl by být pouze přirozeně zakalený působením kvasinek, které v něm pořád pracují. Za nejlahodnější je burčák považován ve stadiu, kdy tzv. „vaří“, v tuto dobu má optimální poměr cukru a alkoholu.

„Před sklepem je příjmová linka, kde se oddělí třapiny od bobulí. Bobule se malinko mechanicky naruší a jdou čerpadlem do pneumatického lisu, kde se z nich vylišuje mošt. My ho potom přetáčíme do odkalovacích nádob, kde 12 až 24 hodin probíhá sedimentace, pak ho stočíme do nové čisté nádoby a čeká se, až mošt samovolně začne kvasit,“ popisuje ředitelka proces výroby.

Při vyšších teplotách jsou kvasy bouřlivé a trvají jen pár dní, při ochlazení pak týden až deset dní. Zakoupený burčák by měl doma v lednici vydržet až čtyři dny, přičemž samozřejmě záleží na teplotě, čím nižší, tím déle vydrží. Burčák si zájemci mohou vyrobit také v domácích podmínkách.

Burčák má jemně oranžovou barvu a chutná svěže skoro jako džus. Nejtypičtější jsou však bílé burčáky, známé jsou také růžové a červené. Kutnohorské sklepy prodávaly litr za 130 korun – letos zdražovaly jen mírně. Pořídít jde ale i za 80 korun.

„Burčák je fenomén, skoro bych řekla, že je to český fenomén,“ říká Podholová. Pije se ale také v sousedních zemích, na Slovensku, v Rakousku a Německu. V ostatních vinařských zemích se nekonzumuje.

„Naše legislativa počítá s tím, že burčák se jmenuje jen ten, který se vyrábí z českých hroznů. Pokud někde uvidíte nápis, že je to částečně zkvašený hroznový mošt, to obvykle značí, že k nám suroviny na výrobu byly dovezené a nejsou lokální,“ dodává výrobní ředitelka.

Nejlepší je vychutnat si burčák ihned po jeho zakoupení. Doma je ho nejlépe skladovat v plastové lahvi a nezapomenout nechat víčko lahve nebo kanystru mírně pootevřené, aby si oxid uhličitý našel přirozenou cestu ven. Burčák by se měl skladovat v chladnějším a temnějším prostředí (nižší teplota zpomaluje proces kvašení, teplo naopak proces urychluje).

A čím to je, že částečně zkvašený vinný nápoj je v Česku tak populární? „Já vždycky říkám, že to je takový bonbon pro dospělé, protože je hodně sladký a obsahuje málo alkoholu. A náš národ má rád sladké,“ odhaduje ředitelka možný důvod.

Lukáš Rudolfský dodává, že je oblíbený také pro své zdravé prospěšné látky. „Burčák obsahuje spousty vitamínů, minerálů a nenasycených mastných kyselin, zkrátka je to zdravá bomba,“ říká.

„Říká se, že burčáku byste měli vypít tolik, kolik máte krve, ale ne najednou! Záleží, jak moc je burčák prokvašený. Když je v počátečním stadiu, má kolem 1 procenta alkoholu, když už je prokvašený více, má kolem 5-6 procent,“ přibližuje vinař.

Záleží tak na každém čemu dá přednost – někdo vyhledává jen trochu rozperlený, džusový mošt, jinému chutná silnější burčák. (mk)

Nejlepší města pro studentský život

Bezpečnost, životní náklady, akademické prostředí, veřejná doprava, kulturní rozmanitost či noční život. To vše

hodnotily tisíce studentů z padesátky evropských měst v průzkumu platformy Campus Advisor. Ta pak sestavila žebříček nejlepších měst pro studentský život. První místo získala Praha, která tak předčila města jako Paříž, Londýn, Berlín, Vídeň či Barcelonu. Hodnoceny byly klíčové faktory, jako je podíl studentů v populaci, vstřícnost ke studentům, bezpečnost, životní náklady, veřejná doprava, občanská vybavenost, kulturní rozmanitost nebo noční život. Jako nejlepší města pak Campus Advisor vybírá ta, která poskytují studentům komplexní služby.

Studie posuzovala padesát evropských měst, do jejichž čela se Praha dostala s 87,3 body ze 100. Dobře si vedlo i druhé největší české město Brno, které bylo celkově třinácté. V Praze, která je domovem přibližně pětácti veřejných a soukromých univerzit, získal od studentů nejlepší skóre noční život, se kterým se metropole umístila na druhém místě za anglickým Newcastlem. Studenti kladně hodnotili také občanskou vybavenost v Praze – dostupnost místních obchodů, parků, muzeí, restaurací, kaváren a tak dále, dále hromadnou dopravu či oblast bezpečnosti.

Méně silnou stránkou se pro Prahu staly životní náklady. V těch se umístila na šestnáctém místě za městy jako Krakov, Budapešť či Varšava. A úplně nejhůř si v Praze vedla kategorie v kulturní rozmanitosti. Česká metropole obsadila celkově 19. místo.

Karlín: příběh továrny založené roku 1840

V roce 1840 byl Karlín pouhým pražským předměstím a stavba Negrelliho viaduktu se začala teprve plánovat, ale v ulici Prvního pluku již stála ve dvoře činžovního domu továrna na dřevo a dýhy. V domě dodnes bydlí příbuzný původních majitelů. V Karlíně, který zvláště po povodních v roce 2002 prošel výrazným vývojem a zároveň se změnilo i složení jeho obyvatel, se to dá považovat za malý zážrak.

Josef Slezák je ale zdejší patriot, který ctí odkaz svých předků a uchovává památky na ně. V ulici Prvního pluku v domě číslo 10 se narodil a jen s krátkou přestávkou v něm žije dodnes. Narodil se ovšem už do docela jiných poměrů, než jaké tu zažili jeho předci. „Můj otec Josef mě měl v poměrně pozdním věku, bylo mu jednapadesát, a byl jsem jeho jediný syn. Byl v té době v invalidním důchodu, a tak sice měl málo peněz, ale zato hodně volného času, který věnoval rodině a také zpracovávání rodokmenu. O minulosti továrny, na kterou se díval denně z oken, nemluvil, určitě i proto, abych z toho neměl zamotanou hlavu. Teprve v posledních letech jsem se tím začal zabývat,“ vypráví Josef Slezák. Ukazuje přitom vzácné dokumenty a skeny starých skleněných negativů, na nichž jsou záběry z provozu továrny, dopravy vzácného dřeva po lodích do přístavu v Troji, práce na pile i ve skladech dříví, které byly v místech dnešního dolního autobusového nádraží Florenc a na druhé straně o kus dál, za karlínskou sokolovnou.

„V roce 1840 už tady stál náš i sousední dům a v jeho dvoře založil továrnu František Kozohorský, což byl manžel sestry mé prababičky. Po něm ji v roce 1897 převzal Josef Slezák (1866-1940), bratr mého dědy, který o deset let později koupil i oba činžovní domy, tedy číslo 8 a 10. To se ještě ulice nejmenovala Prvního pluku, ale Vinohradská,“ vypráví Josef Slezák.

„Rod Slezáků pochází z Trhového Štěpánova u Vlašimi, ale stopy mého pradědy už vedou do Berouna, kde měl na samotě pod Plešivcem cihelnu, později už jen hospodářství, a já ten dům dodnes opečovávám a jezdíme tam na chalupu. Praděda měl sedm dětí a jeden z jeho synů Josef v Berouně provozoval dřevařský podnik. Když jim ho vzala povodeň, šel do Prahy a tady rozjel podnikání ve velkém.“

Zajímavě o firmě píše *Národní listy* 27. listopadu 1928: „Firma Josef Slezák a spol., parní pila, továrna na dýhy a sklady tvrdých a zámořských dřev, jest jednou z nejstarších ve svém oboru a nejstarší v republice. Byla založena v roce 1840, kdy Karlín měl jen několik málo domů.“

Závod začal v malé ohradě dříví. Tenkrát se specializoval jen na dříví tvrdé. Pomalu se firma rozšiřovala, získávala svou příčinností větší okruhu zákazníků a zaujala význačné místo v celé bývalé monarchii. Rozšířila se tak, že bylo nutno přistoupit k postavení vlastních pil.

Po převratu, kdy veškeré továrny na dýhy zůstaly mimo hranice naší republiky, založil Slezák vlastní továrnu na dýhy. Včasnými nákupy zámořských dřev se podařilo čelit zahraniční konkurenci a náš nábytkový průmysl pomohl učinit nezávislým na dovozu z ciziny.“

Tytéž noviny popisují i další karlínské firmy včetně závodů Blecha a Mašek na zpracování dřeva na Královské (dnešní Sokolovské) třídě 71. Ty byly založeny až v roce 1905 se třemi pomocnými silami a pěti nejnutnějšími dřevoobráběcími stroji. „Závody nyní zaměstnávají kolem 700 zaměstnanců a jsou technicky nejlépe vyzbrojenými v celé Evropě.“

Jak je vidět, v bouřlivě se rozvíjejícím Karlíně se dvě podobné firmy užívaly poměrně snadno. Méně kvalitní dřevo se využívalo na různá lešení a bednění při výstavbě nových domů, ale třeba i Národního památníku na Vítkově. Navíc největší pražská stavební firma Nekvasil sídlila rovněž v Karlíně ve Vítkově ulici a byla tudíž dobrým odběratelem.

Památník na Vítkově se začal stavět v roce 1929 a na jedné z fotografií skladu dříví je zpovzdálí vidět. Právě v tomto roce firma Slezák zažila požár, který sklady zničil. To se možná stalo podnětem k výstavbě moderního objektu továrny ve dvoře vlastních domů proti Negrelliho viaduktu, jehož součástí byly několikapatrové podzemní skladovací prostory.

Byl to ovšem finančně náročný projekt, a tak se s jeho realizací začalo až v roce 1937, ale za rok bylo hotovo. Dokonce se plánovala ještě podobně rozlehlá stavba na opačném konci dvora, ale do toho přišli Němci, druhá světová válka a zanedlouho po ní došlo ke znárodnění.

„Můj otec nebyl nikdy spolujednatel firmy, ale pracoval pro ni jako obchodní zástupce. Nejprve získával zkušenosti dva roky ve Francii, aby se dobře naučil jazyk, a pak jezdil po světě a sháněl to nejvyšší dřevo,“ vypráví Josef Slezák.

Slezák měl tři dcery – Blaženu, Milenu a Martu a s nimi uzavřel společenskou smlouvu o veřejné obchodní společnosti. Po jeho smrti v roce 1940 ji pak vedl manžel Blaženy Jaroslav Jelen. Bydleli v největším bytě v prvním patře a po znárodnění museli dům opustit jako první a odejít z Prahy do Lučan nad Nisou.

„Táta mohl v domě zůstat a bydlet ve druhém patře v nejmenším bytě. Ostatně všechny byty tehdy byly rozděleny na menší jednotky a obsazeny převážně estébáky a vojáky. Táta v roce 1949 vzal na ministerstvo lesního

a vodního hospodářství jako inspektora lesů. Jenže o čtyři roky později po něm chtěli, aby vstoupil do komunistické strany, a to pro něj bylo nepřijatelné,“ pokračuje Slezák.

A tak si prý jeho otec s pomocí známých vyřídil invalidní důchod. „Ještě na ministerstvu měl šoféra pana Korycha a ten jezdil za příbuznými do Panenského Týnce. Táta vzal s sebou a seznámil ho tam s Ludmilou Horovou, mojí budoucí maminkou.“

Po znárodnění bylo všechno uskládné dřevo z továrny odvezeno a Josef si vybavuje, že v šedesátých letech už tam byly kanceláře Skloprojektu. Vzhledem ke svému kádrovému původu neměl šanci se dostat na vysněnou konzervatoř ani na čimelickou filmovou školu, a tak šel do učení na prodavače. Tam se skamarádil s Jiřím Růžičkou, synem herečky Heleny Růžičkové.

„S Jirkou jsme seděli v jedné lavici břevnovské střední školy, kde jsme si udělali maturitu. Já vážil 60 kilo, Jirka 130, ale nějak jsme se tam nasoukali. Když jsme na praxi v lahůdkářství svačili, já si dal patnáct deka salátu s rohlíkem a on celé grilované kuře a pět rohlíků. Když zjistil, že rád imituju zpěváky, přibral mě ke spolupráci.“

Společně pak uváděli koncerty country skupiny Ohaří a jezdili po estrádách vystupovali spolu i v Bulharsku. „Jirkova máma Helena mě přijala do rodiny, hned mi nabídla tykání a její muž mě prosadil do filmu *Dvacátý devátý*, kde jsem se mihl jako kamelot. Tehdy u nich doma vařila babička Dragica, původem Srbka, hlavně balkánská jídla. Kdybych přišel o půlnoci, dali by mi najíst,“ vzpomíná Josef.

Od roku 1973 pracoval v lahůdkářství na Vinohradské třídě vedle kina Květen. „Byla to sice prodejna mladých pod hlavičkou Svazu mládeže, ale vedla ji skutečná odbornice paní Kopecká, která se za první republiky vyučila u lahůdkáře Vomáčky na Václavském náměstí. Po vojně jsem jí pak dělal zástupce až do roku 1990, kdy prodejnu koupili nějací cizinci a my museli odejít. Naštěstí mi dobrá pověst, spojená s paní Kopeckou, umožnila nastoupit do vyhlášené prodejny Paris-Praha v Jindřišské ulici,“ vzpomíná Josef Slezák.

Tento unikátní obchod, který založila během pražského jara 1968 Francouzka Genevieve Derenoncourt a byla i po celou dobu normalizace výhradním dodavatelem všech francouzských delikates, udržel až do roku 2010, kdy už byla firma napsaná jen na něj.

Restituce po roce 1989 se na Josefa Slezáka nevztahovaly a příbuzné spolumajitelky zemřely bezdětné dávno předtím. Díky bytovému družstvu, které v domě založili, si mohl koupit do osobního vlastnictví původní byt, kde kdysi žil majitel továrny Josef Slezák s rodinou. Podařilo se mu do něj získat i pár historických kusů nábytku, který se kdysi se Slezákovými stěhoval do lučanského vyhnanství.

(mk)

Slavné dny kavárny Montmartre

Kavárna Montmartre se nachází přímo v centru Prahy v Řetězové ulici, v domě zvaném U třech divých. Je to velmi příhodné jméno, pouze těch „divých“ mužů a žen se tu veselilo daleko víc. Tvůrčí fantazie nespoutané pražské bohémy tam vytvořila zcela specifické místo proslulé divokou zábavou a opileckými eskapádami. Tančilo se tam první tango v Čechách, básníci tu veršovali v alkoholickém opojení přímo u stolu a sám pan kavárník celebroidal černé mše, jimž ministrovaly dívky v průsvitných košíkách.

Ke štamgastům patřili spisovatel Jaroslav Hašek a novinář Egon Erwin Kisch, ale také tanečnice volných mravů Ema Czadská přezdívaná pro obávanou vyřídilku a časté konflikty s policií Emča Revoluce.

„Oslavit Montmartre, pražskou bohému, by mohlo jen obrovité dílo, proti němuž by byl Strindbergův *Červený pokoj* největším limonádovým kýchem,“ napsal „zuřivý reportér“ Kisch, vzpomínaje na bujaré časy, které zachytil v knize *Pražská dobrodružství*.

Na počátku 20. století začal majitel domu U třech divých provozovat v přízemí putyku a dupárnu Olympie. „Staré oprýskané zdi a začouzený strop nebyly zrovna nejhorší věci, jichž jsem si hned napoprvé povšimnul... Leč v přední, špatně osvětlené místnosti točilo několik nočních krasavic se svými galány vršováky a šlapáky a já se počal konečkonců i bavit,“ popsal dojem z první návštěvy zpěvák a kabaretiér Josef Waltner v knize *Hrst vzpomínek*.

Chodil do Olympie stále častěji, až si nakonec v roce 1911 pronajal prostor sám. Zřídil zde noční podnik, který nazval po vzoru slavné pařížské čtvrti umělců Montmartre. Taneční sál přezdívaný Peklo mu vymaloval scénograf Národního divadla Vratislav Hugo Brunner cyklem alegorických postav představujících sedmero hlavních hříchů člověka. Na stěnách visely parodie na kubistické obrazy, které pan majitel rád přijímal místo placení.

Díky přátelům ze šantánu měl brzy plno. Scházel se tam celý pražský noční svět. Pestrou společnost tvořili bohémové, literáti, právníci a lékaři, ale také pozdní návštěvníci z plesů. Ozývala se tu čeština, němčina i jidiš a nebylo nic zvláštního, když s holkou nevalné pověsti tancoval adokát ve fraku a cylindru.

Domovskou základnu mívali v Montmartru Jaroslav Hašek a jeho věrní kumpáni z mokré čtvrti: básník Gustav Opočenský, novinář Matěj Kuděj a žižkovský bohém Franta Sauer. Králem lokálu byl Egon Erwin Kisch, který bavil hosty anekdotami. Emča Revoluce k ránu zpívala *Marseillaisu* a klavírista Josef Trumm hrál za čtyřicet piv, dokud je nevyopil.

Podnik pravidelně navštěvovali spisovatelé František Langer, Eduard Bass a Franz Kafka i básníci Karel Toman a František Gellner. Na skleničku se stavovali umělci z Národního divadla, třeba režisér Artur Longen s manželkou,

herečkou Xenou Longenovou. Čas od času zašel dokonce Vlasta Burian.

Vrchním číšníkem tu býval jistý František Jiráček, jenž navštěvoval dramatickou školu, čímž si od Egona Erwina Kische vysloužil přezdívku Hamlet. Jak reportér vzpomínal, na parketu Pekla se poprvé v Praze tančilo tango, two step či boston, které předváděl sám pan kavárník Waltner, případně jeho elegantní vrchní Hamlet a samozřejmě „slečna Revoluce“.

Kromě moderny se tu ovšem provozovaly i tance, které měly původ spíše ve smíchovském podsvětí než v daleké Americe. Třeba originální „medvědí“, jenž vymyslel Hugo Brunner. Pověstné byly též Kischovy taneční kreace vopičák, šlapák Maniny, tanec paralytiků, případně holešovicový apač.

K rozverné atmosféře přispívaly půvabné slečny: Francika, Žofie, Růženka, Olinka... „Nesmím podat jejich osobní popis, nesmím je uvést plným jménem, jímž je kdysi volali od stolu ke stolu. Z žabců, které utekly z domova, aby se projížděly na koni v hipodromu do jedné v noci a od jedné v noci do čtyř do rána tancovaly v Montmartru, se staly počestné dámy neboli grandes dames... Když však Gaučova kapela složila nástroje nebo tlustý Trumm položil na klavír prázdnou čtyřicátou sklenici od piva, pak nebyly vybíravé, pokud šlo o doprovod, neboť neměly příbytek,“ vzpomíná reportér Kisch.

K zábavě, která končila nad ránem, přispíval i Josef Waltner: jeho vrcholným vystoupením byla černá mše, při níž četl misál před improvizovaným kubistickým oltářem. Ministrovaly mu půvabné dívky. „Těžko rozlišit, co bylo opravdové gesto moderního umění a co jen zábava, parafráze či travestie,“ podotýká básník, přítel současné kavárny Montmartre, Josef Kroutvor.

Pro Jaroslava Haška býval Montmartre poslední štací. Pronesl tam řadu plamenných projevů, kterými si v neklidné době před první světovou válkou koledoval o průsvih – třeba o výcviku policejních špiclů. Pan vrchní Hamlet mu mnohé odpouštěl, dokonce ho nechával pít na sekeru. Pak ale padla kosa na kámen a divoký literát si vysloužil doživotní zákaz vstupu. Jak k tomu došlo, popsal sám Hašek v povídce nazvané příhodně *Má tragédie montmartská*: „Nebudte ho, on je pes,“ marně varoval přítel Opočenský, když Hašek zase jednou upadl do opileckého spánku přímo v sále. „Nevím, co tenkrát vlastně přimělo přítele Waltnera, že šel mne budit se svým celým štábem,“ stěžoval si spisovatel. Tož se v rozespalosti chopil židle, a... „Zpoví dám se vám, Waltner, a vám, pane Hamlete, který jste na místě Waltnerově, že jsem vám tenkrát chtěl podrazit nohy a demolovat Montmartre,“ přiznal spisovatel.

Následoval rychlý vyházov na čerstvý vzduch. „A pamatuj si, že když zvolal jsem do dveří Montmartru »Mohu zas přijít?«, jak ozvalo se rázné »Nikdy!« A dvěře Montmartru se nade mnou zavřely. Připadal jsem si jako květina, kterou už snad nikdo nezalije, a šel jsem do kostela u dominikánů pomodlit se za ty, kteří mne šli budit. A tam jsem, nežli jsem mohl věnovat jim vroucí modlitbu, usnul v lavici,“ dokončil chmurnou vzpomínku Hašek.

Od té doby se potloukal kolem Montmartru a marně žebral o povolení ke vstupu. Dovnitř se dostal už jen v přestrojení: „Příteli Waltner, ten Španěl s černým plnovousem, který jen lámaně mluvil německy, to jsem byl já. A poněvadž tenkrát jednou nezapltil, vyhodili jste ho též. A to

jest ta má tragédie montmartská," shrnul lítostivě ve své povídce.

Pak přišla první světová válka a generace, která ještě před pár lety trávila dlouhé noci v družných pitkách, zvězňela. „Přes válku zestárla a zapoměla se pro jiné starosti smát. Usadila se ve školách, redakcích, kancelářích a až na čestné výjimky zesošatěla a zevšedněla," konstatuje Gustav Roger Opočenský v knize *Čtvrt století s Jaroslavem Haškem*.

Z bouřliváků a bonvivánů byli náhle úctyhodní literáti a docenti výtvarné akademie. „Chlapci... po převratu povýšili, stali se sekčními šéfy, profesory, vysokými úředníky, tři dokonce skutečnými ministry," posteskl si reportér Kisch v knize *Pražská dobrodružství*.

Veselá děvčata z tančírny šťastně zakotvila v měšťanském manželských svazcích, jen Emča Revoluce se dál věnovala vykičenému řemeslu. Kavárník Waltner se vrátil k profesi kabaretiéra a Montmartre upadl na dlouhá léta v zapomnění.

Za první republiky byl ze Tří divých obyčejný bytový dům se zdevastovaným, zavřeným přízemím. Po druhé světové válce tam míval sklad papírenský velkoobchod Ospap. Až po revoluci získala dům do správy městská část Praha 1, zrekonstruovala ho a tři spodní podlaží – suterén, přízemí a 1. patro – nabídla k pronájmu.

Konkurz tehdy vyhrála galeristka Iva Nesvadbová, která v domě už triadvacátý rok provozuje kavárnu Montmartre. Nábytek pořídila podle fotografií z doby, kdy kavárnu provozoval Josef Waltner. „Mám ráda staré věci, které bohužel mizí. A tak jsem se rozhodla zachovat tu ducha doby, udělat něco jako repliku. Chodila jsem tenkrát po vetešnicích a sháněla vhodné kousky," vypráví.

„Montmartre má svou historii, nechtěla jsem z něj udělat podnik pro zahraniční turisty. Je to útočiště pro Pražáky. Stejně jako za Haška sem chodí intelektuálové a štamgasti: architekti, divadelníci a grafici, také vysokoškoláci z nedaleké DAMU. Ale divoké pitky se tu už nekonají – tehdy otvírali večer a zavírali ráno, kdežto my máme zavíračku v deset, což je škoda," dodává.

Z divoké noční tančírny se stala poklidná kavárna. Když do ní návštěvník vejde, má pocit, že se ocitl v trochu omšelé, ale pohodlné starodávné domácnosti. Ošoupaná kožená křesla a čalouněné pohovky, zaprášené stylové lampy stíněné pergamenem, věšák z krouceného dřeva, dobové fotografie povědomých tváří... Za masivním barovým pultem se nalévá od dob císaře pána blahé paměti. Bujaře staré časy, které tehdy panovaly, se sice do Montmartru už nevrátí, ale posedět a porozjímat je tam možné vždy a velmi příjemně. (mk)

Svoboda nás spojuje

Tisíce lidí na pražské Národní třídě sledovaly premiéru filmu *Svoboda nás spojuje* k 35. výročí sametové revoluce, který hledá odpověď na otázku, co znamená svoboda. Po skončení projekce si lidé v symbolickém čase 17:11 vyslechli píseň *Modlitba pro Martu*. Letos ji zpívala na balkoně Paláce Metro herečka Anna Fialová.

Po Národní třídě proudily po celý den tisíce lidí, v 17:00 účastníci zaplnili zejména prostor pod balkónem Paláce Metro, aby zhlédli film a vyslechli hymnu sametové revoluce, *Modlitbu pro Martu*. Mezi davem se téměř nedalo pro-

jít. Během promítání si lidé ještě povídali a procházeli ulicí, ihned po začátku písně se ale celý dav zastavil a utichl.

Snímek promítaný na fasády domů na Národní třídě mohli lidé v 17:00 sledovat na několika projekčních místech, v pravidelných intervalech byl na jednotlivých místech promítán až do 20:00.

Průvod studentů v roce 1989 možná vedli příslušníci Správy sledování StB

Vlajkonosi v čele studentského průvodu, který šel 17. listopadu 1989 z Albertova na Vyšehrad, možná byli podle zástupců projektu Blaničtí rytíři příslušníky Správy sledování Státní bezpečnosti (StB). Jde o první výsledky analýzy dosud nezveřejněných fotografií průvodu. Jsou na nich lidé, které představitelé tehdejšího studentského hnutí nepoznávali. Novinářům to řekli zástupci Platformy evropské paměti a svědomí a Pražského akademického klubu 48, kteří za projektem stojí.

Zástupci projektu uvedli, že dosud předběžně identifikovali asi dvacet lidí z čela průvodu. Nyní představili čtyři členy větší skupiny, která nesla osm až deset státních vlajek v čele průvodu z Albertova k hrobu Karla Hynka Máchy na Vyšehradě. Podle nich je možné, že jde o tři muže a jednu ženu z IV. správy SNB. Zástupci projektu porovnávali fotografie, které mají k dispozici, se snímky v osobních kartách příslušníků. Podle vedoucí projektu Blaničtí rytíři Neely Winkelmann-Heyrovské našli badatelé mezi fotografiemi podobnosti.

Informace se snaží badatelé ověřit z dalších materiálů a zdrojů. Cílem projektu Blaničtí rytíři je pomoci s identifikací lidí, kteří byli uzavřeni 17. listopadu 1989 na Národní třídě mezi Mikulandskou ulicí a Perštýněm a byli napadeni bezpečnostními složkami. Cílem je mimo jiné sesbírat jejich vzpomínky, které by měly být zveřejněny jako internetový projekt a publikace.

Univerzitní lektori a Dilemma game

Hru nazvanou Dilemma game, tedy hra na dilemata, se učili v Brně hrát lektori z vysokých škol z celého Česka. Hra je nástrojem pro vyučování akademické etiky a integrity. Karetní hra vznikla na univerzitě v nizozemském Rotterdamu v angličtině a letos dostala díky týmu vedenému Masarykovou univerzitou českou podobu. Každá karta popisuje situaci z každodenního akademického života a nabízí několik variant řešení. Jediná správná odpověď ale často neexistuje, řekla ČTK Irena Kozmanová z odboru pro kvalitu rektorátu Masarykovy univerzity, která tým vede.

„V médiích se setkáváme s výsledky špatného rozhodování v akademické sféře, ať se jedná o plagiátorství, nebo sexuální obtěžování. To jsou ale extrémní a nejkřiklavější projevy chybného řešení etických dilemat. V životě každé vědkyně, vyučujícího nebo studenta na vysoké škole je řada situací, kdy se musí rychle a správně rozhodnout," uvedla Kozmanová.

Původní nizozemská hra obsahuje pětasedmdesát dilemat. Cílem týmu Ireny Kozmanové je vytvořit na vysokých školách síť lektorů, kteří například učí předměty týkající se etiky nebo vedou školení a mají tak možnost hru využívat. V druhé fázi by měla vzniknout verze hry přizpůsobená prostředí českých univerzit.

Výrobci čokolády na festivalu v Kutné Hoře

Čeští výrobci řemeslné čokolády se představili na prvním ročníku festivalu Čokoládová republika, který se uskutečnila v Kutné Hoře. Jádrem festivalu se stala tržišť ve Spolkovém domě. Zde bylo možné ochutnat i zakoupit produkty od dvanácti českých značek, které se věnují výrobě takzvaných bean-to-bar čokolád, tedy takových, které u producentů vznikají od zpracování kakaových bobů až po tabulku.

Myšlenka uspořádat festival zaměřený na české výrobce čokolád zrála podle pořadatelů (Lidka Lada a Pavel Bartoš) čtyři roky. Česká čokoládová komunita potřebuje místo, kde se mohou pravidelně setkávat nejen milovníci dobré čokolády, ale i její výrobci.

Nová aplikace k moravskoslezské Technotrase

Technotrasa, která představuje nejzajímavější technické památky Moravskoslezského kraje, získala i svou aplikaci. Jejím prostřednictvím se turisté dozvědí důležité informace o jednotlivých památkách a mohou v ní sbírat také body pro bonusové odměny. Technotrasa je stezka, která propojuje důležitá místa spojená s technikou a řemeslem v regionu. Propojuje více než tři desítky zastávek, jedná se o unikátní muzea, doly, pivovary, Dolní oblast Vítkovic v Ostravě a mnohé další. Nová aplikace nabídne nejen informace o jednotlivých zastávkách, ale má uživatelům pomoci usnadnit i cestu k jednotlivým památkám. Lidé budou moci přes aplikaci sbírat také body za návštěvu míst a snáze získávat následné odměny.

Další rybářský rekord Jakuba Vágnera

Světově známý rybář, cestovatel a dobrodruh Jakub Vágner prožívá výjimečnou rybářskou sezónu, nikoliv pouze v zahraničí, ale na českých svazových vodách. Po překonání českého rekordu v červnu letošního roku, kdy ulovil sumce o délce 261 cm, posunul tento rekord ještě o kousek dál. Na Vranovské přehradě se mu podařilo ulovit sumce o délce 264 cm, čímž opět posunul hranici.

Historicky významná Vranovská přehrada, která je proslulá svými trofejnými úlovky mnoha druhů ryb, se tak stala místem dalšího rekordu. Úlovek z roku 1990, kdy byl chycen sumec o váze 95 kilogramů, byl překonán nejprve v červnu letošního roku a nyní znovu tímto obřím úlovkem.

„Nikdy by mě nenapadlo, že v České republice ulovím ještě většího sumce. Upřímně jsem to považoval za téměř nereálné. Když se mi u nohou objevil tento obr, celý jsem se rozklepal a věděl jsem, že je to ještě větší ryba. Jsem šťastný, že jsem měl možnost s takovým sumcem se ve svém životě setkat,“ popsal svůj jedinečný zážitek Jakub Vágner.

Novinky z leteckého muzea v Kunovicích

Letecké muzeum v Kunovicích na Uherskohradištsku restauruje jedno ze svých nejstarších letadel. Jde o stroj C-11, cvičný vrtulový letoun z poloviny minulého století. Pro Kunovice jde o naprosto zásadní letadlo, protože právě s ním vstoupil zdejší letecký podnik do éry hromadné letecké výroby, řekl ČTK ředitel muzea Martin Hrabec. Muzeum plá-

nuje postupnou renovaci letounu do podoby, v jaké létal před šesti dekadami. „Letoun je venku vystavován od roku 1981 a poslední částečná renovace proběhla v roce 2008,“ uvedl muzejní průvodce Otomar Šimák. V uplynulých letech stroj i přes péči muzejníků vinou povětrnostních podmínek značně zchátral. „Nátěr na celém povrchu již natolik zdegradoval, že přestal plnit ochrannou funkci. Podobně je na tom i překryt kabiny. Hliníkové potahy i části vnitřní konstrukce jsou zasaženy korozi. V první etapě bude nutné letadlo rozebrat, zbavit ho starého potahu a laku a ošetřit místa zasažená korozi. Tato fáze by měla být hotová ještě letos,“ uvedl Hrabec. Další etapa zahrnuje klempířské práce, potažení plátnem, renovaci interiéru, restaurování motoru, lakýrnické práce a opětovné sestavení letadla. Hotovo by mělo být do konce roku 2026.

Liberec získá cenný svitek Tóry

Židovská obec Liberec získá do trvalé zápůjčky cenný svitek Tóry z prestižní sbírky Memorial Scrolls Trust (MST) v Londýně ve Velké Británii. Uložený bude v liberecké synagoze.

„Svitek Tóry č. 108 již není způsobilý k rituálnímu použití, ale v naší synagoze bude vystaven jako historický a kulturní artefakt a bude rovněž sloužit ke vzdělávacím účelům. Návrat svitku symbolizuje obnovu a růst prestiže naší židovské obce. Již dříve byly jiné české svitky ze sbírky Memorial Scrolls Trust trvale zapůjčeny židovské komunitě Ec chajim v Praze a Židovské obci Olomouc,“ uvedl předseda liberecké židovské obce Michal Hron.

Memorial Scrolls Trust spravuje 1 564 Tór, které přečkaly druhou světovou válku a pocházely z České republiky. „Svitek č. 108, který byl napsán v polovině 18. století, pochází z Nymburka, kde sloužil místní židovské komunitě až do roku 1942, kdy židovské obce na území protektorátu Čechy a Morava zaslaly své liturgické předměty a knihy do Prahy, kde byly uskladněny a katalogizovány Ústředním židovským muzeem,“ uvedl rabín David Maxa.

Úspěchy českých vinařů v Kanadě

Vinaři z Česka získali na největší soutěži vín v Severní Americe, která se konala v kanadském Montrealu, dvaadvacet medailí, z toho pět velkých zlatých. Těchto pět vín také skončilo v žebříčku padesáti nejlepších vín soutěže, které se letos zúčastnilo více než 1 600 vín z jednatřiceti zemí světa. Největším úspěchem je pět velkých zlatých medailí pro Merlot z Vinařství Václav z Hustopečí, Rulandské bílé z Vinařství Thaya z Havraníků, Rulandské šedé z Vinařství Špalek z Nového Šaldorfu, Ryzlink rýnský z Vinařství Nepraž z Mikulova a dezertní víno Juveano z Vinařství Jan Stávek. „Verdiktem kanadské prototy jsme nadšeni.

V Montrealu soutěžilo čtyřiapadesát vín z Česka od patnácti výrobců. Letos bylo v soutěži uděleno třiadvacet velkých zlatých medailí pro vína s bodovým ziskem 93 bodů a více, 385 zlatých medailí a 99 stříbrných medailí.

Česká republika byla spolu se Španělskem zemí s největším podílem oceněných vín z přihlášených vzorků, a to 39 procent. Soutěž Sélections Mondiales des Vins hodnotí světová vína od roku 1983 a je světově uznávanou soutěží, konanou pod patronací OIV – Mezinárodní organizace pro révu a víno.

Relikvie Anežky České v chrámu v Krnově

V poutním chrámu Panny Marie Sedmibolestné a Povýšení svatého Kříže v Krnově na Bruntálsku byly nově instalovány ostatky svaté Anežky České. Kousek čelisti patronky země se našel ve Španělsku, uvedl mluvčí Ostravsko-opavské diecéze Ondřej Elbel. Od svatořečení Anežky České v těchto dnech uplynulo pětadvacet let.

Anežčiny ostatky, část čelisti, získal rektor poutního místa Sebastian Gruca přímo z generální kurie řádu menších bratří v Římě. Tam se dostaly v padesátých letech minulého století ze Španělska, kde byly uloženy v bývalém královském sídle Escorial nedaleko Madridu. Tam je našel člen františkánského řádu Šimon Jaroslav Zuska v roce 1952.

Hlávkova nadace ocenila vědce a studenty

Šest nestorů české vědy a umění ocenila na zámku v Lužanech na Plzeňsku Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových. Obdrželi Medaili Josefa Hlávky za významné úspěchy v jejich oborech, šíření dobrého jména české vědy a pedagogickou činnost. Nadace dále ocenila čtyřiapadesát nadaných studentů vysokých škol a mladých talentovaných vědců Akademie věd ČR, kteří obdrželi každý 30 000 Kč, řekla tajemnice nadace Dagmar Rýdlová.

Ceremoniál pořádá nejstarší česká nadace tradičně den před 17. listopadem, Mezinárodním dnem studentstva.

Pamětní medaili Josefa Hlávky udělenou Jagellonské univerzitě v Krakově převzal prorektor Jaroslav Górníak.

Sudoku jsou populární již 20 let

Luštitelé křížovek a logických hříček po celém světě dostali před dvaceti lety novou možnost, jak uplatnit svůj ostrovtip. Britský deník *The Times* totiž 12. listopadu 2004 nabídl svým čtenářům první sudoku. Rébus, který připomíná křížovku s číslicemi místo písmen, se začal rychle šířit po celém světě. V červnu 2005 vyšlo první sudoku v *Lidových novinách*.

Původ má podle některých zdrojů v roce 1979 v USA. Penzionovaný architekt Howard Garns ji tehdy pod názvem Number Place (umístí číslo) vytvořil pro newyorský časopis zaměřený na rébusy všeho druhu. Pět let nato zamířila hra do Japonska, kde získala jméno.

V roce 2006 se v italské Luce konal první ročník mistrovství světa v sudoku, v němž mezi pětadesáti účastníky z dvaadvaceti zemí zvítězila Češka Jana Tylová (nyní Vodičková). V Praze se světový šampionát konal již dvakrát – v letech 2007 a 2018. Nejlepším je dosud Japonec Kota Moriniši, který se mistrem světa stal již čtyřikrát.

Strom roku České republiky

Lidé zvolili nového nositele titulu Strom roku České republiky. Letos se jím stal osmisetletý dub rostoucí v Lukavici na Chrudimsku v Pardubickém kraji. V hlasování, které každoročně pořádá Nadace Partnerství, získal téměř 10 tisíc hlasů. Další dvě místa připadla českým národním stromům – stříbro si odnesla památná Roštínská lípa z Kroměřížska a bronz dvojice lip u Wohlmannova kříže ve Vláčovicích u Hrádku nad Nisou. Všechny spojuje jedinečný příběh, odvaha i odolnost.

Novoroční ohňostroj v Praze nebude

Pražský magistrát na Nový rok neplánuje ohňostroj ani videomapping. Namísto toho budou moci Pražané 1. ledna využít možnosti za symbolickou jednu korunu navštívit zoologickou a botanickou zahradu a za zvýhodněné vstupné Muzeum MHD a sedm pražských věží spravovaných městskou firmou Prague City Tourism. ČTK to sdělil mluvčí magistrátu Tadeáš Provazník.

Ohňostroj magistrát naposledy pořádal na Nový rok 2019, poté ho zrušil kvůli negativnímu vlivu na zvířata. V roce 2020 nahradil ohňostroj videomapping, tedy světelná projekce na budovu Národního muzea. Poté se kvůli pandemii koronaviru a loni kvůli šetření nekonal ani ten.

Co bude s Muchovou Slovanskou epopejí

Slovanská epopej Alfonse Muchy zřejmě zůstane na zámku v Moravském Krumlově déle, než bylo v plánu. Praha tam cyklus dvaceti velkoformátových pláten půjčila do roku 2026, náměstek primátora Jiří Pospíšil (TOP 09) ale uvedl, že navrhne prodloužení výpůjčky alespoň na dalších pět let. Důvodem jsou podle něj spory o to, kde budou obrazy v Praze trvale umístěny. Minulé vedení Prahy se přiklábělo k tomu, aby byla *Epopej* umístěna v podzemní galerii paláce Savarin v ulici Na Příkopě, jehož rekonstrukce byla dokončena letos v září. V paláci vznikne Mucha muzeum, na kterém se developerská firma Crestyl domluví s příbuzným malíře Johnem Muchou, který s Prahou

dlouhodobě vedl spory o umístění série obrazů. O situaci informoval deník *Právo*.

Po zveřejnění plánů na umístění epopoje v Savarinu sice John Mucha stáhl svou žalobu, Prahu ale zažalovala druhá dědička, vnučka Jarmila Mucha Plocková, která s vystavením v Savarinu nesouhlasí. Ani navržené řešení tak podle Pospíšila k ukončení sporů nevedlo. Podle náměstka by navíc město z obrazů v soukromé galerii podle uzavřených dohod dostatečně neprofitovalo a změnu podmínek se zatím nepodařilo dohodnout. Umělcova podmínka při darování obrazů Praze byla, aby město vytvořilo pro dílo trvalý a důstojný výstavní prostor. To se však doposud nepodařilo.

Chemnitz jako Evropské hlavní město kultury 2025 sází i na spolupráci s Českem

Více než tisíc kulturních akcí – výstav, filmových projekcí, divadelních představení či literárních čtení – chystá saské město Chemnitz (Saská Kamenice) na příští rok, kdy poneše titul Evropské hlavní město kultury. Díky podpoře Česko-německého fondu budoucnosti (ČNFB) budou na programu i čtyři desítky česko-německých projektů.

Česko-německý fond budoucnosti už v květnu oznámil, že na spolupráci vyčlení 250 000 eur (6,2 miliónu Kč). „Celkově podpoříme skoro čtyřicet projektů z nejrůznějších oblastí,“ řekl ČTK přímo v Chemnitz Martin Hudec z ČNFB. Na programové přehlídce se představil například projekt inkluzivního divadla, na kterém se podílejí pedagogy z brněnské Janáčkovy akademie múzických umění a chemnitzský divadelní spolek Taupunkt.

Titul Evropské hlavní město kultury udílí Evropská komise od roku 1985. V Česku jím zatím byly v roce 2000 Praha, v roce 2015 Plzeň a pro rok 2028 získaly titul České Budějovice. V Chemnitz bude oficiálně rok kulturních akcí spojených s prestižním titulem zahájen 18. ledna.

Unikáty na numismatické aukci v Praze

Na numismatické aukci v Praze vydražili vzácný šestidukát z roku 1506 Vladislava II. Jagellonského za 3,33 miliónu korun včetně aukční přírážky. Jeho vyvolávací cena byla 60 000 eur (přibližně 1 515 700 korun). Jde o jeden ze dvou známých exemplářů šestidukátů a první šestidukát ražený v Kremnici.

Sběratelé a investoři měli také možnost získat v aukci korunovační medaili a žetony císařovny Marie Terezie. Unikátní zlatá medaile Marie Terezie z roku 1741, jejíž jediný exemplář se dosud na trhu vyskytl, se při vyvolávací

Šestidukát Vladislava II. Jagellonského z roku 1506

ceně 60 000 eur vydražila za téměř 2,88 miliónu korun. Do aukce se dostaly také více než 2 000 let staré keltské mince a více než 300 exemplářů vzácných bankovek. Autorem jedné z nich je světoznámý malíř a grafik Alfons Mucha.

Tradiční Hubertova jízda v Kladrubech

Hřebčín v Kladrubech nad Labem na Pardubicku zakončil jezdeckou sezónu. Desítky koní a jezdců se vydaly na Hubertovu jízdu. Akce odkazuje na lovecké hony a parforsní hony, neboli štvaniče. Nese název patrona lovu Huberta. ČTK to řekl ředitel hřebčína Jiří Machek.

Jízda jako každý rok začala v poledne na nádvoří hřebčína. Někteří jeli na koni, další byli v kočárech a jednom výletním voze. Dohromady to bylo kolem čtyřiceti koní a sedm desítek lidí. Závěr se odehrával také za účasti publika na závodisti, kde se konal lov na liščí ocas, zvaný halali.

Hřebčín v Kladrubech je turistickou atrakcí, kterou v roce 2022 navštívilo 48 000 lidí. Obdobné množství to bylo i loni. Letos očekává více návštěvníků.

Hřebčín v Kladrubech chová starokladrubské bělouše, ve Slatiňanech má vraníky. Kladrubští barokní koně byli vyšlechtěni pro ceremoniální účely, jsou jediným původním plemenem v ČR. Od roku 2019 je krajina pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech zapsaná na seznamu UNESCO.

Další starokladrubští bělouši míří do Dánska

Další dva starokladrubští bělouši z hřebčína v Kladrubech nad Labem budou sloužit u dánského královského dvora. Za tři dekády dodal kladrubský hřebčín do Dánska čtyřiačtyřicet koní.

Zástupci královských stájí navštívili hřebčín a vybrali dva koně pro krále Frederika X. Hřebčín jim předvedl čtyři bělouše, dva valachy si vybrali, splňovali jejich nároky na vzhled, temperament a charakter. Jak uvedl ředitel Jiří Machek, s dánským dvorem hřebčín spolupracuje třicet let. Koně odcházejí na dánský dvůr ve čtyřech až pěti letech. Mají za sebou výcvik tahu i pod sedlem, jsou naučení chodit také ve čtyřspřeží. Dánové pak v tréninku pokračují.

Část mobiliáře ze zámku Opočno navracena rodu Colloredo-Mansfeld

Nejvyšší soud potvrdil verdikt o vydání části mobiliáře státního zámku Opočno na Rychnovsku dědicům rodu Colloredo-Mansfeld. Odmítl dovolání Národního památkového ústavu (NPÚ) i Kristiny Colloredo-Mansfeldové. ČTK to řekl vedoucí oddělení styku s veřejností Nejvyššího soudu Václav Vlček. „Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2024 zatím nebylo vyhotoveno, proto nelze sdělit další podrobnosti,“ doplnil Vlček. Třicetiletý spor o vlastnictví samotného zámku skončil v roce 2021. Soudy rozhodly, že zámek patří státu. V případě mobiliáře nastala jiná situace. Podle pardubických soudů dědicové prokázali, že jsou oprávněnými osobami a že věci přešly do vlastnictví státu bez právního důvodu.

Restitucí dotčené předměty podle mluvčí územní památkové správy NPÚ na Sychrově Lucie Bidlasové dál zůstávají na prohlídkových trasách opočenského zámku, protože památkáři k nim mají s dědici uzavřenou dohodu o vý-

půjčce. Kdyby si restituenti předměty odvezli, památkáři by je podle svých dřívějších vyjádření dokázali s výjimkou rozměrných pláten v obrazárně nahradit jinými předměty z depozitářů.

Skleněné kolumbárium v Mariánských Lázních

Unikátní kolumbárium Strom vzpomínek představilo vedení Mariánských Lázní v předvečer Dušiček na místním hřbitově. Starosta města Martin Hurajčík (ANO) ČTK řekl, že kolumbárium ve tvaru stromu se svítícími křišťálovými lístky je první a jediné na světě. „Mariánské Lázně zápasí s nedostatkem hřobových míst a každý takový prostor, kde rodiny a přátelé mohou zavzpomínat na své zesnulé, je vítaný. Je to něco nového, je to první strom na světě tohoto typu. Osobně to vnímám jako velmi decentní a velmi krásné pietní místo,“ řekl starosta. Kolumbárium vyrobila česká firma Memory Crystal.

Skoro tři metry vysoký strom je krytý uzamykatelným altánem z bezpečnostního skla. „Pozůstalí si budou moci zakoupit jeden ze 600 křišťálových lístků a urnový hrob od ledna příštího roku,“ uvedl Hurajčík. Podle něj už se na možnost uložit popel zesnulých a zakoupit si vzpomínkový lísteček lidé ptají. Do země pod strom vzpomínek budou uloženy urny s popelem do speciálních tubusů.

Podoba jednotlivých interaktivních lístků bude různá. Mohou obsahovat kousky zlata, fotografie, příběh, mít různé barevné varianty a lze k jejich rozsvícení navolit i konkrétní hudbu. K rozsvícení bude sloužit aplikace, kterou bude možné ovládat lísteček buď tabletem přímo na místě, nebo i na dálku. Jednotlivé lístky mohou být veřejné nebo soukromé pouze pro konkrétní pozůstalé.

Netradiční vánoční strom v Olomouci

Vánočně vyzdobenému centru Olomouce letos nebude dominovat tradiční jedle, smrk nebo borovice, ale unikátní sekvojec obrovský. Exotický jehličnan, který odborníci považují za nejmohutnější strom na Zemi, roste ve volné přírodě pouze v Kalifornii na západních svazích pohory Sierra Nevada. V Česku je k vidění jen v několika málo botanických zahradách a arboretech. Sekvojce městu darovala floristická firma, v jejímž areálu nevšední jehličnan rostl zhruba čtyři desítky let.

Ve volné přírodě může sekvojec obrovský dorůst až do výšky 80 metrů, v areálu olomouckého Florcentra majitelům způsobuje vrásky už při výšce zhruba deseti metrů. „Bohužel v těsné blízkosti pěstebních skleníků začal svým rozměrem a silou kořenů narušovat stabilitu základů skleníku a hrozí i problémy s prorůstáním do kanalizace. Potřebujeme ho pokácet,“ uvedl ředitel firmy Florcenter Jiří Komzák. Podle něj je jehličnatý strom impozantní. „Ještě ani tak ne svou výškou, ale tím, jak je stavěný, působí i při výšce deseti metrů opravdu majestátně,“ dodal.

Hradec Králové chystá oslavy 800 let města

Stotisícový Hradec Králové si v roce 2025 rozsáhlými celoročními oslavami připomene 800 let od první písemné zmínky o Hradci Králové jako městě. Program zatím čítá přes sedmdesát kulturních, sportovních a společenských akcí. Propagaci a pořádání akcí město z rozpočtu podpo-

ří zhruba 60 milióny korun. Novinářům to řekli představitelé města a organizátoři oslav.

Opozice připravené oslavy kritizuje, prezentaci oslav má za parodii. Oslavy, které budou mít slogan Hradec jsou Králové a Královny už 800 let, by měly do krajského města po celý rok lákat návštěvníky z Česka i zahraničí. Město je hodlá propagovat například v Polsku a Německu. „Je to pro nás příležitost, jak vyzvednout historii i přítomnost našeho města,“ řekla primátorka Pavlína Springerová (Hradecký demokratický klub).

Součástí oslav budou tradiční akce, které se v Hradci Králové konají každý rok. Například to budou hudební festival Rock for People, mezinárodní divadelní festival Regiony, festival Jazz Goes to Town či Slavnosti královny Elišky. Vše začne 1. ledna na Velkém náměstí tradiční akcí První den spolu. K tradičním akcím přibudou nové. Například setkání horkovzdušných balónů nad Hradcem Králové, Gočárův běh Hradec Králové – Pardubice, Open air koncert Filharmonie Hradec Králové či Léto v parku.

Český otužilecký výstup na Fudži

Češi jako první otužilci na světě zdolali horu Fudži v Japonsku. V mrazivém a větrném počasí vystoupali na vrchol v pátek 8. listopadu jen s minimem oblečení za tři hodiny a 36 minut. ČTK o tom informoval mentální kouč a člen expedice Ondřej Petr. Šestičlenná skupina už loni překonala světový rekord výstupem na Kilimandžáro v Africe za 23 hodin a 12 minut, příští rok se chystá na Antarktidu.

„I přesto, že po 130 letech na hoře Fudži nenapadl sníh, čekaly na výpravu pořádné extrémy – teplota minus sedm stupňů Celsia, pocitově dokonce minus 18 stupňů Celsia, vítr dosahující 50 kilometrů za hodinu a výzva vysoké nadmořské výšky 3776 metrů nad mořem,“ uvedl další člen týmu Dominik Luks, organizátor otužovacích výšlapů v ČR a trenér vrcholových sportovců. Tým zdolal Fudži bez kyslíkových přístrojů, jeho členové měli na sobě v náročných podmínkách jen boty, kratasy, čepici a rukavice.

Dezinformace a vzdělanost

Domněnka, že dezinformacím věří pouze méně vzdělaní lidé, je mýtus. V rozhovoru, který ČTK poskytla Akademie věd ČR (AV ČR), to řekl Tomáš Koblížek z Filosofického ústavu AV ČR. Příkladem dezinformace, které věří mnohdy i vzdělaní lidé, je například popírání klimatické změny. Je podle něj potřeba začít brát riziko dezinformací a konspiračních teorií vážně. A to podobně jako riziko nenávistných projevů, které lze ze zákona postihnout.

Často šířenou nepravdou a dezinformací je podle něj tvrzení, že země je placatá. Koblížek upozornil, že je potřeba u takzvaných plochozemců rozlišovat dvě věci. Někdo hlásá nepravdu a druhá věc je, že někdo tomu věří. „Někdo může nepravdy tvrdit za nějakým účelem, aniž by tomu sám věřil. Například ti lidé, kteří říkají, že země je placatá, tomu mnohdy nevěří – nebo je jim to jedno. Vnímají to spíše jako protest proti vědě a podobně,“ dodal.

V souvislosti s nenávistnými projevy Koblížek upozornil na zavedený pojem takzvaného efektu bezuzdnosti, kdy lidé mají dojem anonymity, nebo že se ocitají ve virtuálním prostoru, kde všechno úplně tak neplatí a vypouštějí nenávistné výroky, které by v realitě neřekli.

Restaurovaná mariánská socha na břehu přehrady Švihov

V bývalém městečku Zahrádka u přehrady Švihov požehnal děkan farnosti v Ledči nad Sázavou restaurovanou sochu Panny Marie Bolestné. Opravu, zřejmě první velkou po 300 letech, zajistil v ateliéru manželů Prokýškových spolek Přátelé Zahrádky. Restaurátorské práce začaly na konci června a stály 540 000 korun. Necelou polovinu nákladů pokryl příspěvek od obce Horní Paseka, pod níž Zahrádka patří, řekl za spolek Jan Čihák. Odhalení sochy bylo součástí Dušičkové slavnosti. Modlitbu za zesnulé při ní pronesl děkan Jan Bárta, který soše i požehnal.

Barokní socha v mírně nadživotní velikosti otočená zády k přehradě stála na čtyřmetrovém podstavci v centru městysu Zahrádka od roku 1738. Členitý podstavec je žulový a z místní žuly je i socha, které restaurátoři alespoň v náznaku vrátili původní barevnost – červené šaty a modrý plášť. Naopak jasné zářící je Mariina svatozář a také meč – symbol Panny Marie Bolestné. Ze svatozáře a meče se dochovaly fragmenty, ze kterých bylo možné odvodit původní tvary. Nově jsou pro větší odolnost pokryté plátkovým zlatem.

Na svém původním místě zůstala socha i po vysídlení a zboření obce v sedmdesátých letech minulého století. Větší část Zahrádky musela ustoupit budované přehradě nikoli kvůli zatopení, ale z důvodu vytvoření zalesněného pásu chránícího vodu před znečištěním.

Aktuální role kultury

Kultura by měla reagovat na současné dění, myslí si podle průzkumu 66 procent obyvatel České republiky napříč generacemi. Polovina lidí se shodla, že kultura může spojit rozdělenou společnost. Necelá čtvrtina dotazovaných

věří, že by měla přinášet nové pohledy na aktuální témata, zatímco více než dvě třetiny ji vnímají spíše jako formu odpočinku. Vyplývá to z průzkumu Kanceláře Kreativní Evropa, která je českým zastoupením stejnojmenného programu Evropské unie. Češi podle něj oproti minulému roku na kultuře šetří. V průměru za ní vynaloží 323 korun měsíčně, což je ve srovnání s loňským pokles o 23 procent.

Jak uvedla Magdalena Müllerová, vedoucí Kanceláře Kreativní Evropa Kultura, zejména mladí Češi a Češky si uvědomují význam členství v Evropské unii pro rozvoj kultury v ČR i to, že politické změny mohou ovlivnit podmínky v kultuře. U generace do 26 let to platí pro více než 70 procent dotazovaných, zatímco u respondentů ve věku nad 45 jde o 54 procent. S názorem, že změna politického směřování může mít dopad na podmínky v kultuře, více souzní opět mladší generace, kde s ním souhlasí sedm z deseti mladých Čechů a Češek.

Průzkum rovněž ukázal, že 61 procent respondentů souhlasí s tím, aby se kultura podporovala z veřejných zdrojů i v době ekonomické krize.

Lidé nejčastěji navštěvují hrady a zámky, kam alespoň jednou ročně zavítají tři čtvrtiny populace. Polovina obyvatel Česka si alespoň jednou za rok zajde do kina, muzea či galerie. Na koncert populární hudby se alespoň jednou ročně vydá 48 procent a do divadla zamíří 46 procent z nich. Více než polovina lidí sáhne alespoň jednou týdně po knize.

PRANOSTIKY NA PROSINEC

Studený prosinec – brzké jaro.

Prosinec, když je mu zima, halí se v bílý kožich.

Vane-li v prosinci vítr východní, špatnou naději mají nemocní.

Když prosinec bystří, po Vánocích jiskří.

Je-li prosinec deštivý, mírný a proměnlivý, není se kruté zimy třeba báti.

Prosinec proměnlivý a vlhý, nedělá nám zima těžké hlavy.

Prosinec naleje a leden zavěje.

Prýští-li ještě v prosinci bříza, nemívá zima mnoho síly.

Mrazy, které v prosinci brzy ochabnou, znamenají zimu mírnou.

Jaký prosinec, takové jaro.

Jaký prosinec – takový červen.

Hřmění v prosinci zvěstuje silné větry.

Když v prosinci hrom ještě hučí, rok příští stále vítr fučí.

Jaké zimy v prosinci, taková tepla v červnu.

mléčná dráha v prosinci jasná, bude v příštím roce úroda krásná.

Po studeném prosinci bývá úrodný rok.

Není-li prosinec studený, bude příští rok hubený.

Když v prosinci mrzne a sněží, úrodný rok na to běží.

Mrazivý prosinec, mnoho sněhu, žiznivý roček bude v běhu.

V prosinci-li zima, sníh-li hojně lítá, hojnost všady bývá žita.

Prosinec se sněhem na pěšině, žitko je na každé výšině.

Mnoho sněhu v prosinci – mnoho ovoce a trávy.

Pošmourňý prosinec, dobré je znamení pro sady, lučiny i všechno osení.

Jsou-li v zimě po cestách ledy, podaří se výborně zelí.

Otázka českých prezidentských náhrad

Prezident Petr Pavel žádal, aby se část jeho prezidentských náhrad převedla na jeho manželku, nechtěl peníze navíc, uvedl ve videu zveřejněném na sociální síti X. Jde podle něj o ocenění podílu první dámy na službě České republice. Je nefér, že první dáma nemá placené zdravotní a sociální pojištění, chce to napravit, řekl. Reagoval tak na chystanou novelu zákona o platu představitelů státní moci, která má poprvé zavést financování činnosti partnerky či partnera hlavy státu. Návrh vzbudil kritické reakce.

Základní plat prezidenta pro letošní rok činí 341 200 korun a víceúčelová paušální náhrada 317 500 Kč. V novele, která je teď v připomínkovém řízení, je víceúčelová paušální náhrada výdajů spojených s výkonem povinností partnerky či partnera hlavy státu stanovená na 30 procent náhrad výdajů prezidenta či prezidentky, což by bylo 95 250 Kč.

Debatu kolem náhrad pro partnerku hlavy státu označil Pavel ve videu jako emotivní. První dáma podle něj stejně jako prezident při službě Česku pracuje na konkrétních tématech, cestuje a reprezentuje. Pavel považuje za správné, aby výdaje s tím spojené byly správným způsobem oceněny, řekl. „Zároveň není správné, aby doba, kterou první dáma stráví službou, nebyla započítána do důchodu, aby jí nebylo hrazeno zdravotní a sociální pojištění. To je nefér a to jsem chtěl napravit,“ dodal.

Soudní rehabilitace umučeného faráře Toufara

Krajský soud v Hradci Králové rehabilitoval faráře Josefa Toufara za nezákonné zatčení a vazební stíhání v roce 1950. Toufara, jehož jméno je spojeno s takzvaným číhošťským zázrakem, ve vazbě umučili příslušníci komunistické Státní bezpečnosti (StB). Návrh na Toufarovu soudní rehabilitaci podal krajský státní zástupce.

Kněz Toufar se stal asi nejznámější obětí poúnorového komunistického tažení proti církvi. Zemřel v únoru 1950 po krutém mučení ve vazbě. Farář z obce Číhošť na Havlíčkověbrodsku se do soukolí StB dostal poté, co se v prosinci 1949 při mši v jeho kostele údajně několikrát pohnul křížem na hlavním oltáři. Dodnes neobjasněný úkaz se prý později opakoval.

Iniciátorem podnětu k Toufarově soudní rehabilitaci byl zakladatel brněnského Muzea českého a slovenského exilu 20. století Jan Kratochvíl. Podnět státnímu zastupitelství zpracoval advokát Lubomír Müller, který se zabývá rehabilitacemi lidí utlačovaných komunistickým režimem.

Každý patnáctý učitel v ČR je zároveň ředitelem školy

Podle ministra školství Mikuláše Beka (STAN) je bizarní situace, když je každý patnáctý učitel ředitelem. Vyjádřil se tak k tématu slučování malých škol. Sdružení místních samospráv nucené slučování obcí a spojování škol odmítá. Podle předsedkyně Elišky Olšákové mají změny potenciál negativně ovlivnit životy obyvatel. Návrh na slučování škol je součástí připravované novely školského zákona. Ministr zopakoval, že vláda nechystá násilné slučování škol více zřizovatelů. Je ale podle něj důležité, aby si Česko bylo vědomé problému, které česká struktura škol má.

Ministr zmínil především fakt, že v Česku je 8 000 škol, které mají poměrně nízkou průměrnou velikost a každý patnáctý pedagog je zároveň ředitelem. Podle Beka je otázkou taktéž, zda každý patnáctý učitel má i patřičné manažerské schopnosti, aby úkoly plnil. Zásadním problémem je pak podle něj zajištění profesionální výuky ve školách, kdy především v těch menších školách je problém zajistit kvalitní odborné učitele. Ministerstvo navrhuje zavedení minimálního počtu žáků ve školách. Pokud obec zřizuje dvě a více škol, ta druhá by měla mít nejméně 200 žáků. Pokud jde o integraci škol více zřizovatelů, bude to podle ministra na dobrovolné spolupráci.

Memorandum o společné kandidatuře Spolu

Lídři ODS, TOP 09 a KDU-ČSL podepsali v Praze memorandum o společné kandidatuře ve sněmovních volbách v příštím roce pod hlavičkou koalice Spolu. Listinu signují premiér a šéf ODS Petr Fiala, předsedkyně TOP 09 Markéta Pekarová Adamová a předseda lidovců Marek Výborný. Premiér v rozhovoru s ČTK uvedl, že strany teprve čeká jednání o složení kandidátek a o nominacích. Úspěch podle něj bude záviset na tom, zda dokážou voliče přesvědčit o tom, že politika, kterou ve vládě dělají, je pro ně to správné.

Fiala k Ficově rozhovoru v ruské televizi

Premiér Petr Fiala (ODS) pokládá za chybu vystoupení slovenského předsedy vlády Roberta Fica v ruské televizi Rosija-1. Fiala uvedl, že s Ficovými výroky naprosto nesouhlasí. Především jde o názor, že podpora Ukrajiny ze strany EU jen prodlužuje válku. Ukrajina se ruské agresi brání už třetím rokem. Pohled českého premiéra na celou situaci je přesně opačný oproti Ficovu. Podle Fialy je Rusko agresorem a není vinou Západu, že válka pokračuje.

Fico vystoupil v pořadu ruské televize prostřednictvím videohovoru. Za hanbu označila rozhovor i slovenská opozice. Fico v ruské televizi mimo jiné prohlásil, že je připraven hovořit s ruským prezidentem Vladimírem Putinem a považoval by za čest zúčastnit se příští rok v Moskvě oslav konce druhé světové války.

Ficova vláda po nástupu do úřadu loni na podzim změnila předchozí postoj Slovenska, které podporovalo Ukrajinu i dodávkami zbraní, a zastavila vojenskou pomoc Kyjevu ze státních zásob. Bratislava nyní kritizuje protiruské sankce a podle Fica by se měla EU postupně snažit o normalizaci vztahů s Ruskem. Slovensko ovšem pod Ficovým vedením nezrušilo komerční dodávky zbraní, humanitární pomoc ani vývoz elektřiny na Ukrajinu.

Důchodová reforma v ČR

Důchodovou reformu není už podle ministra práce a sociálních věcí Mariana Jurečky (KDU-ČSL) možné dál odkládat s ohledem na schodky penzijního systému. Současných penzistů se nedotkne, argumentoval opět ministr ve Sněmovně vůči tvrzením zástupců opozice. Reforma se odkládá podle Jurečky dvě desetiletí, systém je dlouhodobě v minusu a v přebytku končil jen výjimečně. „Důchodovou reformu, ať chceme, nebo nechceme, udělat musíme a nejde to už odkládat dál,“ řekl ministr.

Jurečka se vrátil k výrokům lídrů ANO a SPD Andreje Babiše a Tomia Okamury o tom, že o peníze přijdou i nyníjší penzisté. Ministr to popřel a vyzýval autory těchto tvrzení, ať je doloží konkrétními ustanoveními navrhované novely. „Budeme všem valorizovat důchody plně o inflaci a o třetinu růstu reálných mezd. Rozhodnutí padlo loni,“ uvedl. Nesouhlasné opoziční reakce pak vyvolala Jurečkova slova o tom, že mu nejvíce vadí, když se lže. Babiš mimo jiné opět prohlásil, že reforma je „podvodem na zaměstnance a mladé lidi“. Když se ANO dostane do vlády, změní ji, zopakoval.

Pavel podporuje české kosmické aktivity

Česko by podle prezidenta Petra Pavla mělo kosmickým aktivitám věnovat velkou pozornost. Je v nich potenciál pro mezinárodní spolupráci, řekl při slavnostním zahájení festivalu Czech Space Week v Praze. Kosmické technologie podle Pavla zasahují do téměř všech částí lidského života, bez nich by například předpovědi počasí před zářijovými povodněmi byly méně přesné. Kosmický výzkum Pavel zároveň považuje za obor s vysokou přidanou hodnotou.

ČR má podle něj v této oblasti co nabídnout. „Vidím velkou perspektivu,“ uvedl. Přestože pro mnoho lidí jsou kosmické aktivity podle Pavla vzdálené, bez nich je život v podstatě nepředstavitelný. „Například jenom povodně, kterým jsme čelili před několika měsíci, a teď vidíme ty dopady znovu ve Španělsku. Pokud bychom neměli tak přesná data ze satelitního průzkumu, tak zřejmě i předpovědi našeho hydrometeorologického ústavu, odhady, kam až povodně budou sahat, by byly mnohem méně přesné a škody by byly výrazně větší, a to i na životech,“ uvedl prezident.

Spolu s ministrem dopravy Martinem Kupkou (ODS) Pavel také vyzdvihl účast českého stíhacího pilota Aleše Svobody ve vesmírném programu Evropské kosmické agentury (ESA). „Pokud se to podaří dotáhnout do konce, tak to bude velká prestiž pro ČR,“ uvedl Pavel.

Vesmírná mise českého astronauta Svobody

Stát vybere vesmírnou misi českého astronauta Aleše Svobody nejdříve na konci příštího roku, nejpozději v roce 2026. V té době už by měl být známý konkrétní program mise Evropské vesmírné agentury (ESA), v níž je Svoboda mezi náhradníky, vliv budou mít také finanční prostředky i výhodnost nabídky pro ČR například z hlediska délky pobytu ve vesmíru. Vedle mise ESA má Česko nabídky od soukromých firem. Novinářům to po slavnostním zahájení festivalu Czech Space Week v Praze řekl ministr dopravy Martin Kupka (ODS).

„Na mezinárodní vesmírné stanici by ten pobyt mohl znamenat opravdu i několik dnů, nebo dokonce týdnů, což samozřejmě výrazně rozšiřuje možnosti jednotlivých experimentů,“ uvedl Kupka. Česko se podle něj bude snažit o co největší ekonomický efekt a mezinárodní uznání tak, aby se země mohla zařadit i do dalších vesmírných programů.

V listopadu 2022 ESA představila nový tým astronautů pro vesmírný program. V hlavním týmu astronautů jsou dvě ženy a tři muži, kteří budou zaměstnanci agentury. Svoboda je v rezervním týmu spolu s dalšími deseti lidmi,

jsou k dispozici jako náhradníci, pokud by ze základního týmu někdo vypadl. Po Vladimíru Remkovi by se Svoboda mohl stát druhým Čechem, který se podívá do vesmíru.

Budoucnost vztahů mezi Evropou a USA

Zájmem je, aby vztahy mezi Evropou a Spojenými státy zůstaly co nejlepší bez ohledu na to, kdo s kým vycházel lépe, či hůře. V komentáři k výsledkům amerických prezidentských voleb, v nichž zvítězila bývalá hlava státu Donald Trump, to řekl český prezident Petr Pavel novinářům v Bernu. Později na tiskové konferenci uvedl, že se nedomnívá, že by Trumpovo druhé funkční období mělo zásadně narušit transatlantickou vazbu. Bilaterální jednání očekává případně až později.

Zatím neví, jaká bude konkrétní Trumpova politika ve vztahu k Ukrajině, Blízkému východu, Evropě či NATO. „Teprve až budeme znát její konkrétní obrysy, tak se o tom můžeme bavit,“ doplnil. Neočekává, že by se zásadně narušila transatlantická vazba. „Většina států se vydala cestou větší zodpovědnosti za obranu Evropy, takže z tohoto pohledu myslím, že NATO udělalo v očích Donalda Trumpa pokrok,“ míní prezident.

Trump mnohokrát prohlásil, že po svém zvolení ukončí válku na Ukrajině do 24 hodin. Výrok podle Pavla může vyvolávat očekávání nejenom na Ukrajině, ale i v Evropě. „Bude záležet na tom, jak se k tomu on konkrétně postaví, jak se k tomu postaví (ruský) prezident (Vladimir) Putin, ale i Evropa, protože evropský hlas by měl být rozhodně slyšet,“ podotkl Pavel.

Lipavský otevřel Diplomatickou akademii

Školení diplomatů, zájemců o službu v unijních organizacích a také státních úředníků se bude věnovat Diplomatická akademie ministerstva zahraničních věcí se sídlem v Trauttmansdorffském paláci na pražských Hradčanech. Nová příspěvková organizace ministerstva se zformovala pod vedením ředitelky Dany Kovaříkové a postupně převzala agendu od odboru, který měl doposud vzdělávání diplomatů v Černínském paláci na starosti.

Otevření akademie podle ministra zahraničí Jana Lipavského (nestr.) představuje krok směrem k modernizaci a efektivnějšímu vzdělávání českých diplomatů a dalších zaměstnanců veřejné správy. Uvedl to při slavnostním otevření instituce. Akademie bude reagovat na potřeby ministerstva a změny, které v posledních letech práce diplomatů v měnícím se mezinárodním a bezpečnostním prostředí přináší, uvedl Lipavský. Za symbolický prvek označil pojmenování každého ročníku po významné osobnosti české zahraniční služby. Ten současný nese jméno loni zesnulého velvyslance Martina Povejšila.

Síkela hodlá bojovat proti nelegální migraci

Český kandidát na eurokomisaře Jozef Síkela, který má mít na starosti mezinárodní partnerství, se s europoslanci shodl na důležitosti boje s nelegální migrací. V prohlášení po tříhodinovém „grilování“ ve Výboru pro rozvoj (DEVE) uvedl, že zásadnější neshody či tlak během slyšení neznamená, na otázky se během posledních týdnů intenzivně připravoval.

Podle Síkely během debaty nastalo několik momentů, kdy „do určité míry panovala neshoda napříč politickým spektrem“, jiné názory na správné způsoby řešení mají totiž zástupci politických frakcí spíše levicových, frakcí středových a frakcí spíše pravicových. „Snažil jsem se ale v rámci těchto různých názorů dosáhnout rovnováhy a zdůraznit to, že v globálním světě nejsme sami a že naše snaha o dokonalost a korektnost se někdy obrací proti nám, protože naši soupeři jsou velmi asertivní a velmi agresivní a vůbec neberou na zřetel klíčové hodnoty, které se snažíme reprezentovat,“ prohlásil český exministr.

Se členy výboru se buď setkal, nebo s nimi hovořil telefonicky, takže byl na většinu dotazů „do určité míry připraven“. „Tlak pramenil spíš z toho, že šlo o velmi sledovanou událost, ve které chce každý obstát a nechce, aby se o něm psalo, že selhal,“ dodal.

Novým předsedou Pirátů je Zdeněk Hřib

Předsedou Pirátů se stal bývalý pražský primátor a nyníšší primátorův náměstek Zdeněk Hřib. Chce stranu reformovat, bez čehož se jí podle něj nepodaří uspět ve sněmovních volbách v příštím roce. Hřib ve finále porazil bývalého pražského senátora Lukáše Wagenknechta, který se o zvolení do čela strany neúspěšně pokoušel už před dvěma lety. Hřib obdržel 454 hlasů z 866, Wagenknecht 401 hlasů.

Hřib slíbil, že bude pracovat na tom, aby se z Pirátů stala silná liberální středová strana, která by obsadila důstojné místo ve Sněmovně. „Piráti ukázali, že chtějí jít cestou jasného středu. Otevřeme se našim voličům a dáme jim jasně najevo, že za nimi stojíme. Budeme pracovat na tom, aby nepropadly hlasy liberálních voličů,“ uvedl po zvolení. Ve Sněmovně mají Piráti nyní čtyři poslance a po neúspěchu v letošních krajských a evropských volbách jim hrozí ústup z parlamentních pozic.

Nový předseda Pirátů zopakoval, že sám ve sněmovních volbách nemá v úmyslu kandidovat. „Nemám tu ambici, ale vnímám odpovědnost předsednictva,“ uvedl. Chtěl by, aby Piráti zopakovali úspěšnou sněmovní kampaň jako v roce 2017 nebo v pražských komunálních volbách, v nichž strana v hlavním městě získala pětinu hlasů. Pozice Pirátů vůči vládě se podle Hřiba nezmění. „Budeme tou lepší opozicí,“ uvedl.

Pavel k prezidentským volbám v USA

Prezidentské volby v USA, které vyhrál republikán Donald Trump, ukázaly, jak zranitelná může být demokracie i v zemích, kde je dlouhodobě zavedená. Při debatě se studenty Střední odborné školy Dvořákova ve Znojmě to řekl prezident Petr Pavel. Způsobené je to podle něj menším zájmem a menší informovaností lidí, a tím pádem větší náchylností nechat se manipulovat, případně vystrašit. Pavel řekl, že jeho osobní názor na Trumpa nehraje roli, důležitý je zájem země, což je spolupráce s USA. „Volby byly demokratické, občané si zvolili a pro nás to neznamena oslabení vztahů s USA,“ uvedl Pavel. Osobní názor na Trumpa má, nekomentoval jej však. „Několikrát jsem se s ním osobně setkal, viděl jsem, jak se choval, co říkal, sledoval jsem, jak vedl kampaň, jak se vyjadřuje k různým tématům. Názor jsem si na něj udělal, ale není nijak relevantní.

Je prezidentem, já jsem prezidentem, a každý reprezentujeme svou zemi,“ řekl.

Zájmem Česka podle něj je nevyhrocovat vztahy s USA, ale naopak se snažit o spolupráci. Otázkou podle Pavla bude, jak se Trumpovi podaří splnit sliby z předvolební kampaň, i zda bude schopen ukončit válku na Ukrajině a za jakých podmínek. „Pokud má někdo klíč k rychlému ukončení války, tak je to prezident (Vladimir) Putin. On to ale neudělá, má svůj zájem, kterým je kontrolovat minimálně část Ukrajiny,“ míní Pavel. Rusko podle něj uvažuje jako impérium, které má větší privilegia než ostatní.

Vystrčil převzal ocenění za podporu Ukrajiny

Za podporu Ukrajiny v jejím boji za svobodu proti ruské agresi převzal předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS) ocenění od spolku Team4-Ukraine. Spolek se zaměřuje mimo jiné na humanitární podporu ukrajinským civilistům zasaženým válkou, která vypukla v únoru 2022. Pamětní mincí ocenil také Vystrčilovu snahu o posilování česko-ukrajinské spolupráce a také kontinuální odpor proti ruskému či čínskému vlivu v Česku.

Vystrčil patřil mezi první zahraniční představitele, který Ukrajinu nedlouho po ruském vpádu navštívil s cílem podpořit její boj o obnovení územní celistvosti a suverenity. Před rokem předsedové Senátu a Nejvyšší rady Ukrajiny, tedy ukrajinského parlamentu, podepsali memorandum, jehož obsahem je podpora Ukrajiny v boji proti ruskému agresorovi, její poválečné obnovy a přičlenění do NATO a EU. Senát tehdy zároveň věnoval ukrajinskému parlamentu dodávku pro přepravu osob a generátor k výrobě elektřiny jako pomoc před nadcházející zimou.

Předseda Senátu navštívil Kyjev opakovaně, naposledy před dvěma měsíci při příležitosti summitu Krymské platformy, která má za cíl sdružovat a koordinovat veškeré stávající národní a mezinárodní snahy o ukončení okupace Krymského poloostrova, který Rusko v roce 2014 anektovalo. Ujistil tehdy i ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského, že se může spolehnout na českou podporu.

Lipavský: Čas na obnovení konzultací se Slovenskou republikou ještě nenadešel

Čas na obnovení mezivládních konzultací se Slovenskem podle ministra zahraničí Jana Lipavského ještě nenadešel. Musí to podle něj být rozhodnutí a dohoda premiérů obou zemí, řekl v diskusním pořadu *Partie Terezie Tománkové*. Podle místopředsedy hnutí ANO Radka Vondráčka bylo zrušení konzultací hloupé gesto.

Kabinet premiéra Petra Fialy v březnu přerušil mezivládní konzultace se Slovenskem kvůli rozdílným názorům na klíčová témata zahraniční politiky. Ta se projevují hlavně ve vztahu k Ukrajině.

Podle Lipavského jsou vztahy mezi zeměmi intenzivní, jako příklad uvedl svou červnovou návštěvu Bratislavy nebo společnou návštěvu obou prezidentů v americké lowě v září. „Myslím, že my máme možná tendenci od těch nejvyšších špiček očekávat víc, než je v tuto chvíli možné,“ řekl. Na praktických věcech se podle něj pracuje. „Odpracováváme to na jiné úrovni,“ uvedl Lipavský. „Na obnovení konzultací se musí domluvit premiéři,“ dodal.

Oslavy 106. výročí vzniku Československa

Prezident Petr Pavel se společně s dalšími politickými činiteli zúčastnil tradičního pietního aktu ke Dni vzniku samostatného československého státu u Národního památníku na pražském Vítkově. Tam Pavel společně s předsedkyní Poslanecké sněmovny Markétou Pekarovou Adamovou a předsedou Senátu Milošem Vystrčillem položili věnce. Minutou ticha také uctili památku padlých. Pietní akce a slavnostní ceremoniály se uskutečnily i v dalších městech České republiky. Prezident Petr Pavel také jmenoval nové generály a na Pražském hradě předal státní vyznamenání.

Senát a Sněmovna na ocenění navrhly stovky lidí, Pavel vyznamenal šestapadesát osobností. Ve slavnostním projevu mimo jiné řekl, že společnost by se jimi měla inspirovat a nepodléhat apatii. „Oslavme to, že svoji zemi i její budoucnost máme ve vlastních rukou. Formujeme ji tím, jak jednáme, podle jakých hodnot a kritérií se rozhodujeme, o co usilujeme a s jakým odhodláním za tím jdeme. Až příliš často v posledních letech slyšíme, že chceme věci zcela protichůdné, že nás představy o světě rozdělují na dva nesmiřitelné národy. Já stále pevně věřím, že to není pravda,“ uvedl prezident Petr Pavel na začátku ceremoniálu.

Nejvyšší ocenění českého státu – řád Bílého lva – propůjčil prezident letos celkem čtyřem lidem. In memoriam ho obdrželi generálové a legionáři Sergěj Jan Ingr, který byl ministrem národní obrany londýnské exilové vlády a též velvyslancem v Nizozemsku, a František Moravec, brigádní generál a legionář, velitel vojenské zpravodajské služby za druhé světové války a člen exilového vojenského odboje. Dále řád prezident propůjčil tanečnickovi a choreografovi Jiřímu Kyliánovi a architektce Evě Jiřičné. Prezident jí ocenění udělil za zvláště vynikající zásluhy o stát v oblasti kultury.

Řád Tomáše Garrigua Masaryka dostali například někdejší signatáři Charty 77 – vysokoškolský učitel Daniel Kroupa a bývalá ombudsmanka Anna Šabatová a také diplomat Karel Kovanda. Stejně ocenění dostal od prezidenta Pavla také bývalý papež Jan Pavel II., občanským jménem Karol Wojtyła. Poprvé se stalo, že český prezident ocenil vyznamenáním i papeže. Podle Pavla si to zasloužil mimo jiné tím, že sehrál mimořádnou roli v období pádu komunistických režimů ve střední Evropě.

Medaili Za hrdinství in memoriam obdržel Karel Kučera, který padl při obraně Bachmutu. Medaili za hrdinství prezident ocenil sedm osobností. In memoriam Josefa Keprta, československého pilota působícího za druhé světové války v britském letectvu. Stejně ocenění si na Hradě převzal také Lukáš Hirk, který působil v Afghánistánu. Po těžkém zranění se teď věnuje paralympijskému sportu. Medaili za hrdinství dostal pracovník autoservisu Lukáš Dudík, který pomáhal cestujícím při nehodě vlaku s kamionem. Oceněn byl i vlakvedoucí Roman Juřena, který umožnil evakuaci lidí z havarovaného hořícího vlaku. Medaili si odnesla i učitelka Kateřina Lалуšková ze základní školy v pražských Horních Počernicích, která vyvedla všechny žáky třetí třídy z učebny, ve které se následně zřítíl strop.

Státní vyznamenání dostalo od prezidenta Petra Pavla několik kulturních osobností. Mezi nimi například zpěvák a lídr kapely Olympic Petr Janda, zpěvačka Marie Rottrová a opěrná pěvkyně Dagmar Pecková. Z řad herců prezident ocenil Ivana Trojana, Ondřeje Vetchého nebo in memo-

riam Ludka Munzara s Janou Hlaváčovou. Ocenění z rukou prezidenta převzala také herečka Daniela Kolářová či dokumentaristka Helena Třeštíková. Všichni dostali medaili za zásluhy 1. stupně. Stejně jako spisovatelky Radka Denemarková a Karin Lednická.

Medaili z rukou hlavy státu obdrželi také polská filmová režisérka a scenáristka Agnieszka Hollandová, kameraman a fotograf Vladimír Smutný, sochař, malíř a tvůrce multi-mediálních projektů Jiří Sozanský nebo spisovatel, dramaturg i hudebník Jaroslav Rudiš.

Prezident Petr Pavel povýšil do hodnosti generálmajora ředitele Vojenského zpravodajství Petra Bartovského nebo náčelníka Vojenské policie Jiřího Ročka. Celkem povýšil osm mužů, loni do generálských hodností jmenoval dvojnásobek osob. Hodnost generálmajora získal také náměstek policejního prezidenta Tomáš Kubík, zástupce náčelníka generálního štábu české armády Pavel Lipka a ředitel Generálního ředitelství cel Marek Šimandl. Generálporučíkem se stal ředitel Vězeňské služby Simon Michailidis. Do hodnosti brigádního generála Pavel jmenoval zástupce ředitele sekce plánování schopností ministerstva obrany Miroslava Havelku a prvního zástupce ředitele Vojenského zpravodajství Přemysla Horáčka.

Povýšení do generálské hodnosti je podle prezidenta Pavla nejen naplněním ambicí a prestiže, ale také zárukou mnoha let studia, celoživotního vzdělávání a náročných požadavků kladených na jejich funkci. V projevu na Pražském hradě hlava státu vyzdvihla také jejich rodiny, manželky, partnerky a děti. „Protože zcela jistě práce, kterou jste museli k dosažení hodnosti a funkcí věnovat, se na rodinném životě odráží,“ řekl prezident v krátkém projevu.

Lidé v Praze si mohli příležitosti státního státku ke vzniku samostatného Československa prohlédnout malostranská sídla vlády, Poslanecké sněmovny a Senátu. Přístupný byl Petschkův palác v ulici Politických vězňů. Budovu, v níž mělo za druhé světové války hlavní úřadovnu gestapa, využívá ministerstvo průmyslu a obchodu. Den otevřených dveří byl také na ministerstvu školství v Karmelitské ulici a na ministerstvu zemědělství na Těšnově. Fasádu Strakovy akademie večer slavnostně nasvítily barvy státní vlajky. Den vzniku Československa připomněl také Sokolský běh republiky.

ČR je opět členem Rady OSN pro lidská práva

Česko bude v příštích třech letech znovu členem Rady OSN pro lidská práva (UNHRC), která má za úkol monitorovat stav lidských práv ve všech 193 členských zemích Organizace spojených národů. Českou kandidaturu společně s dalšími uchazeči o volná místa schválilo Valné shromáždění OSN. Členem Rady bude Česko již popáté za necelých dvacet let její existence, řádným členem se stane znovu po roční pauze. Pozornost ČR bude prioritně upřena na stav lidských práv v Rusku a Bělorusku, sdělilo ČTK české ministerstvo zahraničí.

UNHRC, kterou tvoří sedmačtyřicet členských zemí, je hlavním mezivládním orgánem světové organizace zodpovědným za lidskoprávní témata. Slouží jako prostor k debatám o otázkách od svobody projevu přes ochranu menšin po ozbrojené konflikty. Rada vysílá pozorovatele, vydává doporučení a pravidelně hodnotí situaci ve všech zemích OSN.

Valné shromáždění volilo osmnáct nových členů na tříleté funkční období začínající 1. ledna 2025. Česko v tajném hlasování získalo 166 hlasů z celkových 190 platných hlasovacích lístků. Členové OSN zvolili do UNHRC mimo jiné také Jižní Koreu, Katar, Kongo, Španělsko či Kolumbii, Kypr a Švýcarsko.

Vystrčil znovu zvolen předsedou Senátu

Předsedou Senátu byl počtvrté zvolen Miloš Vystrčil (ODS). Stejně jako při předchozí volbě byl jediným kandidátem. V tajném hlasování získal 62 ze 79 odevzdaných hlasů. Obdržel tak o jedenáct hlasů méně než při minulých volbách šéfa horní parlamentní komory před dvěma lety. Senát by podle Vystrčila měl zůstat věrný svobodě a demokracii a stát se postupně symbolem ochrany, jistoty, stability a bezpečí, což bude záležet na každém z jeho členů.

Místopředsedy Senátu byli znovu zvoleni Jiří Drahoš (STAN), Jitka Seitlová (KDU-ČSL) a Jiří Oberfalzer (ODS). Nováčkem mezi místopředsedy horní parlamentní komory se stal v souladu s dohodami senátorských frakcí Ladislav Václavec z klubu opozičního hnutí ANO 2011, které díky vítězství a početnému posílení v letošních senátních volbách získalo místo ve vedení Senátu vůbec poprvé.

Babišova kritika vládní důchodové reformy

Předseda opozičního hnutí ANO Andrej Babiš ve Sněmovně opět kritizoval vládní návrh důchodové reformy. V úvodním vystoupení k mimořádné schůzi, kterou nechal k závěrečnému schvalování penzijní novely svolat koaliční tábor, ji označil za paskvil a za „podvod na lidi“. Obdobně se po něm vyjádřila šéfka poslanců nejsilnějšího opozičního hnutí Alena Schillerová, podle níž by Sněmovna měla předlohu odmítnout. Koalice hned v úvodu jednání prosadila návrh, podle kterého bude moci poslanecká debata k programu schůze trvat v případě potřeby i přes noc.

Babiš prohlásil, že o žádnou důchodovou reformu nejde. „Je to o tom, že současní důchodci přijdou o peníze a budoucí důchodci, zaměstnanci, budou pracovat déle a za míň peněz,“ řekl. Navrhované prodlužování věku odchodu do důchodu až na 67 let bude mít podle Babiše „drastické důsledky“. Zpochybil také plánované snižování výpočtu nových důchodů a už schválené zpomalení valorizací. Opatření mají podle vlády přispět k udržitelnosti penzí a snížení schodku důchodového systému. Podle Babiše ale kabinet jen straší a vyvolává nejistotu. „Důchody nebudou tím, co by mohlo rozvrátit veřejné finance,“ tvrdil v projevu, který trval asi jeden a půl hodiny.

Pokud se hnutí ANO vrátí k vládě, důchodový systém podle Babiše „znovu postaví na nohy“. Valorizace podle něho zvýší a hraniční věk pro odchod do penze opět stanoví na nynějších 65 let. Cílem vládního tábora je, aby se Sněmovna dostala aspoň ke schválení programu mimořádné schůze.

Nová česko-vatikánská smlouva

Premiér Petr Fiala (ODS) s vatikánským státním sekretářem Pietrem Parolinem v Praze podepsali česko-vatikánskou smlouvu. Česko je jednou z posledních evropských zemí, která dosud neměla vztahy s centrem katolického

světa upravené dohodou. Parlament smlouvu v roce 2003 neschválil, protože mu připadalo, že je nevýhodná a narušuje rovnoprávnost církví.

Pokud dokument Parlament tentokrát odsouhlasí a ratifikuje jej prezident, Česko se zařadí po bok čtyřiašedesáti států včetně pětadvaceti evropských, které mají obdobnou smlouvu. Smlouva zakotvuje, že Česko zaručuje v souladu s právním řádem plnou svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Česká republika zároveň zaručuje právo odmítnout vojenskou službu i odmítnout poskytnutí zdravotní služby z důvodu svědomí nebo náboženského vyznání za zákonných podmínek.

Otázku podle ministra zahraničí Jana Lipavského vzbuzovalo ustanovení ohledně zpovědního tajemství. Ve smlouvě se stručně píše, že Česko uznává zpovědní tajemství a že pastorační pracovníci mají právo obdobné zpovědnímu tajemství za podmínek stanovených zákonem. V návrhu smlouvy, kterou v roce 2003 neschválil Parlament, zpovědní tajemství zmíněno nebylo.

Fiala k návratové politice a ochraně hranic EU

Podle českého premiéra Petra Fialy je třeba zásadně změnit návratovou politiku, mnohem lépe chránit vnější hranici Evropské unie a více spolupracovat se třetími zeměmi. Řekl to českým novinářům během summitu unijních vůdců v Bruselu, kde byla migrace jedním z hlavních témat. Fiala se na okraj Evropské rady setkal s několika dalšími unijními premiéry, kteří mají podle něj podobný názor a chtějí „zlepšit migrační a azylovou politiku“. Schůzku pořádaly Itálie, Dánsko a Nizozemsko a kromě Česka byli přítomni i zástupci Estonska, Kypru, Slovenska, Malty, Rakouska, Polska a Maďarska. Na schůzce nakonec byla i šéfka Evropské komise Ursula von der Leyenová. Státy, které se setkaly, chtějí podle Fialy „změnit migrační politiku, nejsou s ní spokojeny, vidí, že se migrace stává v EU větším a větším problémem, který nám přerůstá přes hlavu“. „Vidím v tom velký posun, protože se bavíme o věcech, které byly ještě nedávno tabu. Jde tady například o zlepšení návratové politiky, která nefunguje. Počet těch, kteří mají být vyhoštěni a skutečně někam vyhoštěni jsou, se pohybuje kolem 20 procent, to je potřeba zásadně změnit,“ prohlásil český premiér. Je třeba podle něj mnohem lépe chránit vnější hranici, mnohem silněji spolupracovat se třetími zeměmi a hledat inovativní řešení, jako jsou třeba návratová centra ve třetích zemích.

Unijní lídři již na summitu řešili ruskou agresi na Ukrajině, vyslechli si mimo jiné takzvaný plán vítězství ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Asi nejbouřlivější diskuse se ale očekává právě o migraci, situace v řadě evropských zemí se totiž v posledních měsících změnila. Německo zavedlo kontroly na pozemních hranicích se všemi okolními státy, Nizozemsko a Maďarsko chtějí trvalou výjimku z unijních pravidel pro migraci a udělování azylu a i polský premiér Donald Tusk oznámil, že kvůli situaci na polsko-běloruské hranici se Polsko chystá pozastavit určitým skupinám přichozích právo na azyl.

Jana Maláčová je předsedkyní SOCDEM

Novou předsedkyní Sociální demokracie (SOCDEM) se stala bývalá ministryně práce a sociálních věcí Jana

Maláčová. Zvolili ji delegáti sjezdu v Hradci Králové. O předsednickou funkci se ještě ucházeli bývalý ministr pro lidská práva a rovné příležitosti a senátor Jiří Dienstbier a zastupitel Prahy 12 Petr Hůla. Dosavadní předseda strany Michal Šmarda kvůli neúspěšným výsledkům strany ve volbách nekandidoval.

Hlavním úkolem Maláčové bude stranu příští rok ve volbách vrátit do Sněmovny. SOCDEM se v průzkumech dlouhodobě pohybuje pod pětiprocentní hranicí. V kandidátském projevu Maláčová uvedla, že jejím cílem je do sněmovních voleb vybudovat širokou levicovou koalici, „která bude bránit dalšímu ožebračování lidí.“ Vzorem pro ni je francouzské levicové uskupení Nová lidová fronta (NFP).

Petr Kulhánek jako nový garant digitalizace stavebního řízení

Odpovědnost za další vývoj digitalizace stavebního řízení musí po jmenování ministrem pro místní rozvoj převzít Petr Kulhánek (STAN). V diskusním pořadu České televize *Otázky Václava Moravce* to řekl ministr vnitra a předseda hnutí STAN Vít Rakušan. Neúspěšná digitalizace stavebního řízení stála křeslo Kulhánkova předchůdce Ivana Bartoše (Piráti) a vládní koalice se nyní snaží situaci zvládnout. Koordinaci převzal ministr dopravy Martin Kupka (ODS) a částečně šéf resortu práce a sociálních věcí Marian Jurečka (KDU-ČSL).

Digitalizované systémy stavebního řízení jsou spuštěné od 1. července a stavebníci i pracovníci stavebních úřadů si stěžují, že nejsou plně funkční a komplikují jim práci.

Bek žádá komplexní školské reformy

Více než deset let je Česko spokojené s množstvím studentů nastupujících každoročně na vysoké školy, jelikož tento počet kopíruje demografickou křivku, kterou si kdysi nastavil stát. Tento přístup se ale nyní blíží k vyčerpání a brzdí Česko v dalším rozvoji. Uvedl to ministr školství Mikuláš Bek (STAN) při slavnostním zahájení akademického roku vysokých škol. Podle něj je potřeba komplexně zauvažovat nad reformou školství a zvýšit tak počet vysokoškolsky vzdělaných lidí. Se strategickými investory se Bek shoduje, že do terciárního vzdělávání potřebuje Česko zavést takzvaný krátký cyklus, který v ČR na rozdíl od většiny Evropy chybí. Pomoci by měl s přípravou specializovaných odborníků, a to zejména technického zaměření.

Bek dále uvedl, že školství za poslední roky prošlo velmi těžkou situací, kdy se muselo vypořádat s důsledky pandemie, s válkou na Ukrajině, energetickou krizí, inflací a dalšími výzvami. Stejně jako ve všech zbylých odvětvích byly dodatečné náklady související s těmito problémy astronomické.

V příštím roce bude ministerstvo školství pracovat s rozpočtem 291 miliard korun, meziročně o 22 miliard více. Konkrétně vysokým školám vzrostou finance o 13 procent.

Komunisté se s nikým slučovat nebudou

Předsedkyně KSČM Kateřina Konečná vyloučila, že by se její strana měla sloučit se SOCDEM nebo jakoukoliv jinou stranou. V otázce koalice do příštích sněmovních voleb

prý její strana jedná se stejnými uskupeními, se kterými se KSČM spojila v předchozích volbách. Ve Sněmovně podle Konečné chybí levicová politika a měla by se tam vrátit.

Ohledně možného spojení KSČM se sociálními demokraty se spekulovalo v souvislosti s nedávným zvolením Jana Maláčové předsedkyně SOCDEM. Nová předsedkyně nicméně stejně jako Konečná hned po zvolení odmítla, že by taková varianta byla na stole, jakkoliv by ráda do sněmovních voleb vyjednala levicovou koalici. KSČM i SOCDEM ztratily poslance po posledních sněmovních volbách v roce 2021. Ani jedna ze stran nepřekonalala potřebnou pětiprocentní hranici. SOCDEM, tehdy ještě pod názvem ČSSD, získala 4,65 procenta hlasů, komunisté 3,60 procenta.

Lidovci na sjezdu podpořili koalici Spolu

Delegáti sjezdu KDU-ČSL v Olomouci podpořili další spolupráci v koalici Spolu pro sněmovní volby v příštím roce. Předseda KDU-ČSL Marek Výborný bude moci podle schváleného usnesení sjezdu podepsat memorandum s ODS a TOP 09, které otevře cestu k jednání o možné předvolební spolupráci v rámci koalice Spolu.

Delegáti posvětili další spolupráci v koalici Spolu za podmínky, že budou zachovány důstojné podmínky pro všechny koaliční partnery a ve společném volebním programu budou zohledněny základní programové priority KDU-ČSL. „Je to pro nás mandát, abychom mohli činit další kroky,“ komentoval usnesení Výborný.

Nové předsednictvo lidovců

Řadovými místopředsedy KDU-ČSL delegáti na sjezdu v Olomouci zvolili starostku Kravař na Opavsku Moniku Brzeskovou, ministerské náměstky Václava Pláteníka a Eduarda Hulicia a poslance Jiřího Horáka. Všichni byli zvoleni v prvním kole volby a všichni jsou ve vedení strany nováčky. Nominace mělo devatenáct kandidátů, devět jich návrh přijalo. O čtyři místa řadových místopředsedů se ve finále ucházelo osm lidí, jelikož dosavadní první místopředseda KDU-ČSL Jan Bartošek se nakonec rozhodl do volby nejit.

Tři stovky delegátů zvolily předsedou ministra zemědělství Marka Výborného, který se do čela strany vrací téměř po pěti letech. Funkci neobhájil ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka. Dostatek hlasů nezískal později ve volbě prvního místopředsedy ani ministr životního prostředí Petr Hladík. Ve druhé volbě delegáti zvolili statutárním zástupcem Výborného expředsedu Pavla Bělobrádka.

Zemřel politik a hradecký primátor Vlasák

Ve věku osmašedesáti let zemřel bývalý europoslanec za ODS a někdejší primátor Hradce Králové Oldřich Vlasák. Členem Občanské demokracie byl přes třicet let. V inijní politice byl několik let i místopředsedou Evropského parlamentu. Aktivně zde podporoval čerpání evropských fondů na projekty zaměřené na rozvoj měst a regionů a pomohl tak uskutečnit řadu významných investic v Česku.

Vlasák byl rovněž podle předsedy královéhradeckého sdružení strany a poslance Pavla Staňka nejvýraznější osobností hradecké ODS. „Období, ve kterém vedl Hra-

dec Králové, znamenalo zásadní otočení kormidlem směrem k dynamickému rozvoji, nastartování klíčových rozvojových projektů a proměn města," sdělil. Od roku 1994 byl až do své smrti zastupitelem Hradce Králové a v letech 1998-2004 primátorem města.

Ceny Příběhů bezpráví má téměř pět desítek laureátů

K více než čtyřem desítkám lidí, kteří se postavili komunistickému režimu a které dosud ocenili studenti v projektu Příběhy bezpráví, přibyli tři noví laureáti. V pražském paláci Lucerna ocenění získali Leo Židek, odsouzený za pokus o emigraci v polovině minulého století k osmi letům vězení, řádová sestra Kristína Zachovalová a signatář Charty 77 a představitel undergroundu v severních Čechách Václav Blabolil.

Ocenění dostali z rukou herečky a diplomatky Magdy Vášáryové, předsedy Senátu Miloše Vystrčila a básničky Marty Veselé Jirousové. Slavnost doprovodila zahájení Měsíce Příběhů bezpráví, během kterého školy ve spolupráci s organizací Člověk v tísni pořádají projekce filmů s tématem československých dějin a zvou hosty na debaty. Projekt letos slaví 20. výročí, ceny studenti udělují šestnáctým rokem.

Během večera promluvil a z pódia vyzval k podpoře Ukrajiny napadené Ruskem držitel zahraniční Ceny Příběhů bezpráví z loňského roku Nariman Dželjal. Místopředsedu neformálního krymskotatarského parlamentu medžlis, který byl v červenci propuštěn z ruského vězení, ocenily Příběhy bezpráví loni v době, kdy byl v táboře na Sibiři. Původně ho ruské soudy poslaly na sedmnáct let za mříže za to, že nesouhlasil s okupací Krymu. Nyní v Praze poděkoval za podporu a připomenul, že v ruských vězeních jsou dosud další ukrajinští političtí vězni.

Z HISTORIE

9. 11. 1034, před 990 lety, zemřel český kníže **Oldřich** (vládl 1012-1033 a 1034) z dynastie Přemyslovců. Byl synem Boleslava II. a zřejmě jeho druhé, neznámé ženy či teoreticky i jeho třetí manželky Emmy Franské. Oldřich byl mladším bratrem knížat Boleslava III. a Jaromíra. Byl to muž, který pomohl obrodit český stát a vytvořil tak v hrubých rysech i dnešní státní hranice České republiky. Český stát prodělal velice zajímavý vývoj v první polovině 11. století. Tento vývoj byl vyústěním české interní politiky tří bratří Boleslava III., Jaromíra a Oldřicha, kteří byli syny českého knížete Boleslava II. (vládl v letech 972-999).

V roce 999 se stal českým knížetem Boleslav III. řečený Ryšavec (měl zrzavé vlasy), ale už koncem roku 1002 je sesazen poté, co ztratil na podzim 1002 tehdejší Moravu (dnešní Morava včetně Slovenska a části Rakous na sever od Dunaje) ve prospěch Polska.

Před hrůzovládou Boleslava III. uprchl Oldřich, Jaromír i jejich společná vlastní matka všech tří bratří Emma (Hemma) k bavorskému vévodovi Jindřichu II. Svatému (pozdějšímu císaři Svaté říše římské).

Oldřich v roce 1032 založil Sázavský klášter, kde se praktikovala slovanská liturgie ve staroslověnětině, vycházející z kultury Velké Moravy. Sázavský klášter byl čtvrtým

nejstarším klášterem v Čechách, ale jediný se slovanskou liturgií. Tímto činem vlastně přímo česká kultura navázala na velkomoravskou. Prvním opatem benediktinského Sázavského kláštera se stal poustevník svatý Prokop, který byl 4. července 1204 (od té doby je tento den jeho svátkem) prohlášen za svatého a je spolu se svatým Václavem a dalšími svatými patronem země české. O svatém Prokopu se vypráví v pověsti o Blanických rytířích, že až bude nejhůře, svatý Václav cizáky ze země vyžene a svatý Prokop mu bude pomáhat a svou opatskou berlí každého ukrytého cizáka z úkrytu jeho vyžene.

Po neúspěšném Oldřichovu vojenském tažení na Moravu v roce 1015 roku 1017 úspěšně odrazil vojenský vpád Boleslava Chrabrého do Čech. Do roku 1031 Oldřich postupně dobyl na Polácích Moravu, jejíž správu svěřil svému synovi Břetislavovi. Stalo se tak i díky spojenectví s rakouskými Babenberky, které bylo nakonec stvrzeno sňatkem Břetislava s jednou z příslušnic rodu, Jitkou ze Svinibrodu.

Vláda Oldřicha zajistila vyšší jistotu majetku, zdraví a života obyvatel než předchozí Jaromírova vláda a na rozdíl od způsobu vlády Boleslava III. neprováděla teror do vlastních řad. Oldřich zemřel přirozenou smrtí 9. listopadu při jedné z hostin, jeho nástupcem se stal jeho syn Břetislav I. (vládl 1034-1055), který pokračoval v politice svého otce.

21. 11. 1344 položil Jan Lucemburský základní kámen ke stavbě gotické katedrály sv. Víta v Praze; dosavadní biskup Arnošt z Pardubic byl zároveň jmenován pražským arcibiskupem.

4. 11. 1619 byl Fridrich Falcký korunován za českého krále.

18. 12. 1744 došlo královským reskriptem k vypovězení Židů z Čech pro jejich údajnou spolupráci (vyzvědačství) s Prusy. Nařízení bylo z důvodů ekonomických, ale i vzhledem k protestům z Nizozemí a Anglie již v roce 1748 odvoláno. Konečně k 16. říjnu 1755 byl obnoven stav před rokem 1744. Došlo k řízení nejvyššího revizního soudu, který byl chápán jako nejvyšší soudní dvůr pro země české i rakouské.

6. 12. 1774 byl vydán všeobecný školní řád pro školy normální, hlavní a obecné. Původcem reformy byl významný reformátor J. I. Felbiger. Školní řád zavedl povinnou školní docházku v českých a rakouských zemích pro děti od 6 do 12 let.

V listopadu 1804 uzavřel císař František II. dohodu s ruským carem Alexandrem I. a současně Rakousko zahájilo přípravu k nové válce.

21. 12. 1834 byla ve Stavovském divadle v Praze uvedena premiéra Tylovy „první národní frašky se zpěvem“ *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka*. Poprvé v ní zazněla lyrická píseň slepého houslisty Mareše v podání operního pěvce K. Strakatého *Kde domov můj*, jejíž nápěv složil František Škroup.

V témže roce se objevila „slovanská marseillaisa“ *Hej, Slované*, jejíž text složil slovenský evangelický kněz Samuel Tomášik na oblíbený a rozšířený nápěv polské revoluční písně.

9. 11. 1864 vystoupil F. L. Rieger v programovém článku v listě *Národ* „proti rozpůlení říše“ (proti dualismu) a snesl všechny argumenty pro federalizaci monarchie.

25. 12. 1874 byla založena Národní strana svobodomyšlná (mladočeši).

6. 12. 1884 zahájilo provoz české Národní divadlo v Brně v restauraci s tančírnou U Moravských na Veveří. Dávalo drama *Magelóna* od Josefa Jiřího Kolára.

10. 12. 1904 se narodil Antonín Novotný, bývalý prezident ČSSR († 28. 1. 1975).

2. 11. 1924 se narodil Rudolf Battěk, sociolog a politik, člen českého disentu († 17. 3. 2013).

1939

28. 10. proběhla demonstrace v den 21. výročí vzniku Československa.

11. 11. zemřel student medicíny Jan Opletal. Podlehl následkům střelného zranění, které utrpěl při demonstraci proti německým okupantům z 28. října téhož roku v Praze.

V noci ze 16. na 17. 11. nařídili nacisté razii ve studentských kolejích v Praze. Došlo k zatýkání a devět studentských funkcionářů bylo bez soudu popraveno, dalších 1 050 až 1 070 studentů bylo deportováno do koncentračních táborů. Z Hitlerova příkazu byly uzavřeny české vysoké školy.

1944

6. 12. německé speciální vojenské jednotky zahájily velkou „zimní ofenzivu“ proti partyzánskému hnutí v protektorátu. Trvala do konce února 1945.

14. 12. začaly v protektorátu přípravy na uskutečnění ústupového plánu ARLZ, cílem bylo zanechat protivníkovi „spálenou a pustou zemi“. Z českých zemí byly evakuovány tisíce německých uprchlíků z Východu, odváženy stroje, zařízení, suroviny. Nacisté na mnoha místech pustošili továrny, rozrušili i komunikace a odvezli řadu kulturních památek.

1964

12. 11. proběhla volba prezidenta ČSSR. Do této funkce byl opět zvolen Antonín Novotný.

3. 12. byla v Moskvě podepsána dohoda o výstavbě plynovodu ze SSSR do Československa.

19. 12. ministři zahraničí ČSSR a Rakouska podepsali ve Vídni smlouvu o vypořádání finančních a majetkoprávních otázek.

2. 12. 1974 zemřela Hana Benešová, manželka bývalého prezidenta ČSR Edvarda Beneše (* 16. 7. 1885).

1989

4. 11. z Československa odjížděli další východoněmečtí uprchlíci zvláštními vlaky do SNR.

11. 11. *Rudé právo* přiznalo zadlužení Československa ve výši 12 miliard dolarů.

12. 11. zhruba deset tisíc poutníků z Československa spolu s pražským arcibiskupem kardinálem Františkem Tomáškem se zúčastnilo ve vatikánském chrámu sv. Petra svato-

řečení Přemyslovny Anežky České, dcery Přemysla Otakara I. (v roce 1879 byla vyhlášena za blahoslavenou). Kanonizaci české svěřice si vzal za svou polský papež Jan Pavel II. Svatořečení mělo podle původního plánu proběhnout v Československu, jenže komunistický režim odmítl papeži vstup do země. Vatikánská delegace si proto vymínila, že stát nebude poutníkům bránit v cestě do Říma. A režim překvapivě žádosti o vycestování pro deset tisíc lidí vyhověl. Do Vatikánu vyrazily tři stovky autobusů, čtyři vlaky a dokonce i letecký speciál. Arcibiskupský palác na Hradčanském náměstí se proměnil v obrovskou cestovní kancelář. Zájem zaskočil i římskou stranu. Někteří poutníci vnímali cestu za hranice jako vzpuru proti režimu.

Mezi poutníky se rozšířilo proroctví, že jakmile bude Anežka prohlášena za svatou, nastane v Čechách mír, pokoj i blahobyt. Anežčino svatořečení papežem Janem Pavlem II. se uskutečnilo ve vatikánské bazilice sv. Petra 12. listopadu, tedy pouhých pět dní před počátkem sametové revoluce. I proto je kanonizace často vnímána jako symbol a předzvěst pádu komunistického režimu v Československu.

V roce 1281 Anežka ve věku jednadsmesáti let zemřela. Byla pohřbena v klášterním chrámu na Františku. Její ostatky byly však později, snad kvůli povodním, vyzvednuty a přeneseny na jiné, dodnes neznámé místo. Právě to se na příští stovky let stalo překážkou jejího svatořečení.

Až v padesátých letech 20. století se objevila překvapivá informace, že by část Anežčinych ostatků mohla být uložena ve španělském královském paláci El Escorial, kam se měly dostat v období baroka. Tak byl po stovkách let dohledán alespoň fragment ostatků, konkrétně spodní čelist. Její část je od roku 1989 uložena v kapli katedrály svatého Víta. I když nejde spolehlivě dokázat, že jde skutečně o relikvii Anežky, církev přesto začala s procesem jejího svatořečení.

Bylo to poprvé v dějinách Československé televize, kdy se konal přímý přenos české bohoslužby a nejen tisíce účastníků na Pražském hradě tak mohly slyšet vzkaz kardinála Tomáška. „Napsal jsem vám poselství a za každým jeho slovem stojím. V této důležité hodině zápasu za pravdu a spravedlnost v naší zemi jsem já i katolická církev na straně národa!“ řekl kardinál. Tomáš Halík, jeho tehdejší spolupracovník, pronesl památná slova. „Anežka se jistě přimlouvala za nás v dobách nejtěžších, a tak oprávněně myslíme dnes na proroctví, že tehdy, až bude svatořečena, bude v Čechách konečně dobře. Cítíme příchod těchto lepších dob ve vzduchu jako jarní vánek, dotýkající se už našich srdcí,“ prohlásil tehdy Halík, a dal tak starému proroctví aktuální, politický význam.

17. 11. v Praze na Albertově začala v 16 hodin řádně ohlášena a povolená studentská manifestace k uctění památky Jana Opletala za účasti asi 15 tisíc vysokoškoláků. Došlo k brutálnímu zásahu příslušníků VB a pohotovostního pluku SNB. Toto vyvolalo všeobecné rozhořčení veřejnosti a bezprostřední protestní akce, které přerostly ve státní převrat, jenž byl pro svůj mírný průběh i provázenou euforií nazýván „sametovou“ nebo „něžnou“ revolucí.

19. 11. v podvečer vytvořila skupina intelektuálů a umělců spolu se zástupci studentů v pražské Laterně magie Občanské fórum (OF), širokou platformu všech občanských aktivit usilujících o obnovu politického pluralismu odmítající totalitní komunistický režim.

20. 11. se konala první masová protikomunistická demonstrace lidu na Václavském náměstí za účasti 150 000 lidí.

29. 11. Federální shromáždění na své mimořádné schůzi zrušilo čl. 4 ústavy (o vedoucí úloze KSČ), tím formálně skončilo jednačtyřicet let vlády komunismu v Československu.

10. 12. Gustáv Husák abdikoval z funkce prezidenta.

23. 12. v místě zvané Hraničky došlo k symbolickému přestřižení drátěných zátarasů ministry zahraničí. „Železná opona padla.“

29. 12. ve Vladislavském sále Pražského hradu proběhla volba 9. československého prezidenta. Jednomyslnou volbou se jím stal jediný kandidát – Václav Havel (1989-1992). Na volbu navázala slavnostní mše *Te Deum* ve Svatovítské katedrále, kterou celebroid kardinál František Tomášek.

26. 11. 1994 jmenoval papež Jan Pavel II. pražského arcibiskupa Miloslava Vlka kardinálem.

22. 11. 1999 zemřel Josef Lux, český polistopadový poli-

Václav Havel při podpisu prezidentského slibu 29. prosince 1989

tik, předseda Československé strany lidové (později KDU-ČSL), místopředseda a ministr zemědělství v několika vládách České republiky, po sametové revoluci československý poslanec Sněmovny národů a Sněmovny lidu Federálního shromáždění, v devadesátých letech poslanec Poslanecké sněmovny.

Zhoršené výhledy české ekonomiky

Česká národní banka (ČNB) zhoršila výhled hospodářského růstu jak pro letošní, tak i příští rok. Nově zveřejněná makroekonomická prognóza počítá se zvýšením hrubého domácího produktu o jedno procento a příští rok o 2,4 procenta. Ještě v srpnu byly odpovídající hodnoty 1,2 a 2,8 procenta. Zvýšil se i odhad předpokládané inflace, která by měla letos být průměrně 2,5 procenta a příští rok 2,6 procenta.

Inflace se sice letos pohybuje v tolerančním pásmu centrální banky mezi jedním a třemi procenty, stále ale zůstává zvýšená, upozornil guvernér ČNB. „To potvrzuje správnost dosavadního opatrného přístupu České národní banky ke snižování sazeb,“ řekl Michl. V září byla meziroční inflace 2,6 procenta, ČNB předpokládá její přechodné zvýšení ke konci roku.

Nová prognóza naznačuje do určité míry lehce stagflační vývoj české ekonomiky s o něco vyšším růstem spotřebitelské inflace, a naopak slabším růstem ekonomiky, shrnul analytik společnosti Akcenta Miroslav Novák. A prognóza podle něj zároveň pro příští rok implikuje rychlejší pokles úrokových sazeb a slabší kurz koruny.

Inflace v Česku v září zrychlila

Záříjové zrychlení meziroční inflace v Česku na 2,6 procenta ze srpnových 2,2 procenta ovlivnila srovnávací základna z loňského roku, kdy ceny rychle klesaly. Tento efekt bude působit i ve zbytku roku, kdy by v jeho důsledku mohla inflace dosáhnout až tří procent, shodli se analytici oslovení ČTK. Současně upozornili na to, že v září poprvé od loňského listopadu meziročně zdražily potraviny a nealkoholické nápoje.

„Růst meziroční inflace na 2,6 procenta může na první pohled působit varovně, nicméně jedná se do značné míry o optický klam. Velkou roli zde hraje efekt nízké srovnávací základny z loňského září, kdy ustupující inflační vlna přinesla nezvykle strmý meziměsíční pokles cenové hladiny.

Letošní září předvedlo normální inflační vývoj, což tlačí meziroční hodnotu směrem nahoru,“ řekl ČTK hlavní ekonom Cyrrusu Vít Hradil.

Ekonom Unicredit Bank Patrik Rožumberský upozornil, že proti srpnu se spotřebitelské ceny sice snížily o 0,4 procenta, ale pokles byl slabší než před rokem. Podle analytika Raiffeisenbank Martina Krona inflační vývoj zvyšuje pravděpodobnost, že Česká národní banka (ČNB) v prosinci přeruší snižování základní úrokové sazby.

Výrazný pokles českých investic do nemovitostí

Investice do nemovitostí v České republice ve třetím čtvrtletí meziročně klesly o 42 procent na 4,95 miliardy korun (196 miliónů eur). Za letošní tři čtvrtletí se hodnota investic snížila o 12 procent na 27,8 miliardy korun (1,1 miliardy eur). Vyplývá to z analýzy realitně-poradenské společnosti Knight Frank, kterou má ČTK k dispozici. Podle té většina peněz v ČR pochází od tuzemských investorů.

Odborníci z Knight Frank ale i přes pokles v letošních třech čtvrtletích očekávají růst investic do nemovitostí koncem roku, kdy by se měly uzavřít některé významné transakce. Přes třetinu všech investic ve třetím čtvrtletí směřovala podle analýzy do maloobchodních nemovitostí. Po nich následovalo 29 procent investic do průmyslových a skladových prostorů a 26 procent do rezidenčních nemovitostí. Mezi největší transakce patřil prodej rezidenčního projektu Nový Opatov G1 s 171 byty. Největší retailovou transakcí byla akvizice Obchodního centra Řepy v Praze společností Pragorent. Jinak ale na trhu podle Knight Frank převažovaly menší investice.

Centrální banka rozšiřuje zlaté rezervy

Česká národní banka (ČNB) ve třetím čtvrtletí nakoupila téměř pět tun zlata. Ke konci září jeho množství v rezervách centrální banky dosáhlo 1,492 miliónu trojských uncí, což odpovídá 46,41 tuny. Od začátku roku 2023 narostly zlaté rezervy ČNB na čtyřnásobek. Vyplývá to z údajů

o struktuře devizových rezerv, které centrální banka zveřejnila. Centrální banka začala ve větší míře nakupovat zlato v roce 2022. Ke konci roku 2022 ho měla v rezervách 385 000 trojských uncí, tedy zhruba 11,97 tuny. Od druhého čtvrtletí loňského roku ho nakupuje rovnoměrně zhruba pět tun za čtvrtletí. Na konci roku 2023 měla v rezervách 986 000 trojských uncí zlata, tedy zhruba 30,67 tuny.

Hodnota zlata v rezervách ČNB ke konci září dosáhla 3,98 miliardy dolarů (91,78 miliardy korun). Zlato tak představovalo 2,58 procenta hodnoty veškerých devizových rezerv centrální banky. Guvernér ČNB Aleš Michl v minulosti opakovaně uvedl, že by se zlatá rezerva centrální banky měla postupně zvýšit ke 100 tunám zlata. Zlato by potom představovalo zhruba pět procent celkových devizových rezerv ČNB. Podle něj by takový objem zlata zlepšil diverzifikaci portfolia rezerv a zároveň by zvýšil jejich výnos. Podle Michla by také ČNB vybudovala pro příští generace zlatý poklad. Nejvíce zlata měla ČNB v rezervách v době svého vzniku v roce 1993, tehdy to bylo přibližně 60 tun.

Ekonomická negramotnost české populace

Dvě třetiny české populace neví, co je to dlouhodobý investiční produkt, takzvaný DIP. Vyplývá to z průzkumu výzkumné agentury STEM/MARK pro investiční platformu Fondée, kterého se zúčastnilo téměř 800 respondentů mezi 18 až 64 roky věku. Vedle penzijního spoření se jedná o jediný státem podporovaný prostředek, kterým chce stát motivovat lidi k individuální finanční přípravě na penzi, a ulehčit tak penzijnímu systému. Od 1. ledna 2024, kdy začaly své finanční produkty v režimu DIP nabízet první společnosti, do června novinku uzavřelo odhadem 60 000 lidí. „Je v zájmu státu a veřejných financí DIP propagovat, stejně jako investování coby normální a hlavně perspektivní způsob, jak se na penzi připravit,“ řekl spoluzakladatel Fondée Jan Hlavsa. Zatímco zejména v západních státech je naprosto běžné a hlavně výhodné se na stáří zajišťovat pomocí investic, Češi podle něj stále ve velkém volí konzervativní spořicí produkty, které třeba ani nepřekonají inflaci.

Pokles ziskovosti ČEZu

Energetická skupina ČEZ za první tři čtvrtletí vydělala 23 miliard 400 milionů korun. Meziročně tak její čistý zisk klesl o skoro 6 a půl miliardy korun. Vyplývá to z údajů, které firma zveřejnila. Přesto si firma vydělala víc, než v létě očekávala. „Výsledky hospodaření za tři čtvrtletí naplnily naše očekávání,“ řekl předseda představenstva a generální ředitel ČEZ Daniel Beneš. K menšímu výdělku přispěl hlavně nižší zisk z obchodování s komoditami, ale i nižší výnosy z těžby. ČEZ odhaduje, že na konci roku by se čistý zisk mohl pohybovat mezi 26 a 30 miliardami korun. To by při obvykle vyplácené dividendě znamenalo přínos pro státní kasu ve výši kolem 17 miliard. Loni odvedl ČEZ státu na dividendě necelých 20 miliard, dalších 30 miliard ale zaplatil na windfall tax.

ČEZ také oznámil, že prodává své uhelné elektrárny v Polsku. Prodej zahrnuje společnosti, které vlastní a provozují dvě černouhelné elektrárny Skawina a Chorzów s kombinovanou výrobou elektřiny a tepla. Prodej ale musí nejdříve schválit polský antimonopolní úřad. Podle mluvčí-

ho ČEZu Ladislava Kříže chce společnost v budoucnu vyrábět elektřinu hlavně z obnovitelných a jaderných zdrojů. ČEZ bude v Polsku i dál podnikat, a to třeba v dekarbonizaci. ČEZ chce stále prodat ještě svůj zbývající podíl v tureckém Akenerji, v současnosti však s konkrétním zájemcem nejedná.

Nejbohatší Češi: Kellnerová, Křetínský a Komárek

Dědička impéria PPF Renáta Kellnerová s rodinou zůstává i nadále v čele žebříčku nejbohatších lidí v Česku. Podle časopisu *Forbes* činí hodnota jejího majetku 386 miliard korun. Na druhém místě je stejně jako loni většinový vlastník Energetického a průmyslového holdingu (EPH) Daniel Křetínský s majetkem 290 miliard korun, třetí znovu skončil majitel investiční skupiny KKCG Karel Komárek. Jeho jmění vyčíslil *Forbes* na 214,6 miliardy korun.

Žebříček stovky nejbohatších lidí Česka časopis zveřejnil na svém webu. Čtvrté místo v žebříčku obhájil majitel energetické a uhelné Sev.en Energy Pavel Tykač, jehož majetek dosahuje 174 miliard korun. Změna nastala až na pátém místě, kde expremiéra Andreje Babiše (ANO), letos sedmého, přeskočili realitní magnát Radovan Vitek i zbrojař Michal Strnad.

Odkup firmy Tameh Czech posuzuje ÚOHS

Odkup zkrachovalé společnosti Tameh Czech, která dodávala energii Liberty Ostrava, skupinou UCED Pavla Hubáčka, začal posuzovat Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS). Transakci posoudí v takzvaném zjednodušeném řízení, rozhodnutí by mělo padnout do dvaceti dnů. Skupina UCED provádí nákup Tamehu prostřednictvím své společnosti Vítkovice Energy založené v prosinci 2022. Ta se podle obchodního rejstříku zaobírá pronájemem nemovitostí, bytů a nebytových prostor.

Firma Tameh na sebe loni v prosinci podala insolvenční návrh, protože jí huť jakožto její jediný odběratel neplatila za služby a Tameh se tak dostal do druhotné platební neschopnosti. Od té doby jeho provoz stojí. Energetická skupina UCED, která má podle údajů na svém webu 7 100 stálých odběratelů energie a provozuje dvě elektrárny – paroplynovou v Prostějově a bioplynovou v Kutné Hoře, patří do Hubáčkovy skupiny Creditas. Pavel Hubáček, který byl loni podle žebříčku časopisu *Forbes* 22. nejbohatším Čechem, kromě skupiny Creditas a stejnojmenné banky vlastní například Max banku či karlovarský Grandhotel Pupp. Jeho majetek časopis odhadl na 20 miliard korun.

Jak Češi zhodnocují své úspory

Dvě třetiny Čechů se snaží zhodnotit své peníze, nejčastěji prostřednictvím spořicích účtů, penzijního spoření nebo investic. Přímému investování se aktivně věnuje 41 procent lidí. Vyplývá to ze srpnového průzkumu Indexu prosperity a finančního zdraví Čechů České spořitelny, Evropy v datech a Sociologického ústavu AV ČR prostřednictvím agentury Ipsos mezi 1 521 respondenty.

Nejčastěji, ve více než 73 procentech případů, ke zhodnocení peněz lidé využívají spořicí účty. „Spořicí účet je skvělým nástrojem pro tvorbu krátkodobé rezervy. Má nic-

méně své limity a již z principu v dlouhodobém horizontu zpravidla nabídne menší zhodnocení finančních aktiv než investování. U investic ale musíme počítat s tím, že vložené peníze nebude možné či výhodné kdykoliv vybrat," uvedla analytička spořitelny Tereza Hrtúsová.

Češi mají uložené v akciích, dluhopisech a dalších typech investic ve 30 procentech případů částku nižší než 100 000 Kč. Pětina investorů má investováno mezi 100 000 a 300 000 korunami, a u 12,5 procenta jde o 300 000 až půl milionu korun. Ze svých ročních příjmů odkládají Češi do investic nejčastěji šest až deset procent peněz, ukázal průzkum. Jen jeden z deseti investorů si prostřednictvím investic odkládá více než čtvrtinu příjmů.

ČR si v ekonomické svobodě pohoršila

Česko je dvaadvacátou ekonomicky nejsvobodnější zemí ze 165 sledovaných států světa. Proti loňskému revidovanému žebříčku si pohoršilo o čtyři příčky, ekonomická svoboda se ale zhoršila i v absolutním hodnocení. Vyplývá to ze zveřejněného žebříčku Economic Freedom of the World Index kanadského institutu Fraser, o kterém ČTK v tiskové zprávě informoval Institut liberálních studií. Ekonomicky nejsvobodnější zemí světa je Hongkong, žebříček uzavírá Venezuela. Index se zveřejňuje od roku 1996. Letos zveřejněné údaje vycházejí z dat roku 2022. Zpoždění je způsobeno tím, že je nutné počkat na údaje ze 165 zemí světa. Index se skládá z pěti ukazatelů, které se týkají velikosti státního sektoru, úrovně právního státu, mezinárodního obchodu nebo celkové regulace. Dalším faktorem je měnové prostředí dané země a inflační prostředí.

Česko si podle indexu mírně polepšilo ve čtyřech z pěti hodnocených kategoriích, výrazně ale ztratilo v oblasti inflačního prostředí. V roce 2022 nabrala v Česku na síle inflační vlna, když průměrná roční inflace dosáhla 15,7 procenta. Ve středoevropském regionu nicméně Česko stále patří mezi ekonomicky svobodnější země. Nejlépe index hodnotí Německo, které je na 16. místě. O příčku za Českem skončilo Rakousko, Slovensko obsadilo 45. pozici, Maďarsko 55. a Polsko 70.

ČNB navýší podíl akcií v devizových rezervách

Česká národní banka (ČNB) se chystá výrazně zvýšit podíl akcií ve svých devizových rezervách. V následujících pěti letech plánuje zvýšit podíl z dosavadních 20 na 30 procent. Zároveň by se měla zaměřit také na posílení investic do amerických akcií na úkor evropských. V rozhovoru pro Seznam Zprávy to řekl člen bankovní rady ČNB Jan Kubíček, který dohlíží na sekci řízení rizik a podpory obchodů, která má na starosti právě správu devizových rezerv. Postup je součástí širší strategie ČNB, která se snaží diverzifikovat a zhodnotit své devizové rezervy. V nich se v současnosti nachází položky za zhruba 3,5 biliónu korun.

V investicích ČNB do akcií dosud dominovaly evropské trhy, zejména index MSCI Euro, který představoval zhruba polovinu akciového portfolia. Do budoucna však centrální banka plánuje více investovat do akcií obsažených v americkém indexu S&P 500. Pro tuto změnu se ČNB podle Kubíčka rozhodla na základě relativní velikosti hrubého domácího produktu Evropy, USA, Japonska a dalších zemí, do kterých ČNB investuje.

Brno a Jihomoravský kraj podporují MotoGP

Zástupci Brna a Jihomoravského kraje potvrdili dohodu o podpoře Velké ceny silničních motocyklů. Společně s prezidentem Autoklubu České republiky a šéfem Automotodromu Brno podepsali memorandum o financování MotoGP na příštích pět let. Kraj i město budou po tu dobu ročně shodně přispívat 35 miliónů korun. Další desítky miliónů chtějí pořadatelé z Autoklubu České republiky od státu a jeho Národní sportovní agentury. Desítky miliónů korun poskytne také soukromý sektor i majitel Masarykova okruhu, který musí před červencovým šampionátem zaplatit opravu dráhy.

Podle prezidenta pořadajícího Autoklubu České republiky Jana Štovička by vstupenky na závody, které se pojedou příští rok v červenci, mohly být v prodeji v listopadu. Návštěvnost očekává vyšší než v posledním ročníku před koronavirovou pandemií, kdy činila téměř 190 000 lidí. „Po závodech je určitě nějaký hlad, zájem o ně se navíc zvyšuje i v jiných evropských státech. Brno má obrovskou výhodu v geografické poloze, je blízko ze Španělska i Lotyšska," míní.

Státní podpora obnovitelných zdrojů

Vláda v příštím roce podpoří obnovitelné zdroje energie nižší částkou než letos. Ze státního rozpočtu na ně vyčlení 8,5 miliardy korun. Řekl to ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS). To je skoro o miliardu korun méně než v letošním roce. Pokud peníze během roku nebudou stačit, začne ministerstvo šetřit v jiných oblastech. Vláda chce taky přesněji vyhodnocovat, jak je provoz jednotlivých solárních elektráren výnosný. Teprve na základě tohoto vyhodnocení pak bude poskytovat dotace.

Poslanci řeší rozpočet na příští rok

Poslanci začali v prvním čtení projednávat návrh státního rozpočtu. Vláda plánuje v příštím roce hospodařit se schodkem 241 miliard korun. Oproti původnímu návrhu je deficit o 11 miliard vyšší v souvislosti se zářijovými povodněmi. „Návrh rozpočtu na příští rok přispěje k udržení sociálního smíru. Obsahuje i nutná dvě procenta hrubého domácího produktu, která se stát zavázal vynakládat na svoji obranu," řekl při představování návrhu ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS). Mezi hlavními prioritami rozpočtu uvedl pokračující konsolidaci veřejných financí i pomoc po zářijových povodních. „Návrh rozpočtu je dobrý a realistický," prohlásil Stanjura. Návrh rozpočtu uvádí, že pro příští rok je na obranné výdaje ve státním rozpočtu vyčleněno 160,8 miliardy korun, což splňuje zadané dvouprocentní kritérium. Z toho je 96 procent rozpočtováno v kapitole ministerstva obrany. Další prioritou jsou investiční výdaje v objemu téměř 250 miliard korun, informoval ministr financí. Z toho téměř 154 miliard jde z národních zdrojů a zbytek z fondů EU. Na sociální dávky má směřovat téměř 918 miliard korun.

Opoziční hnutí ANO i donedávna vládní Piráti chtějí vrátit rozpočet vládě k přepracování. „Vláda neplní sliby, zradila obyvatele a zadluhuje stát," řekl ve Sněmovně v úvodu projednávání předseda opozičního hnutí ANO Andrej Babiš. Koaličnímu kabinetu Petra Fialy (ODS) vytkl

také to, že se vymlouvá na ANO, které bylo u vlády v uplynulých dvou volebních obdobích. Premiéra Fialu opět vinil ze lži a ministra financí Zbyňka Stanjuru (ODS) v souvislosti se státními rozpočty z „fixlování s čísly“. „Naše země pod Fialovou vládou nevzkvétá, naše země pod Fialovou vládou chudne,“ řekl předseda ANO. Kabinet podle něho ekonomicky vrátil Česko nejméně o jedenáct let zpět. Rozpočet není možné zamítnout, je možné ho pouze vrátit vládě k přepracování. Vládní koalice má však i po odchodu Pirátů dostatek hlasů pro to, aby rozpočet prosadila.

Sněmovna schválila schodkový rozpočet

Sněmovna v úvodním kole schválila příjmy, výdaje a schodek státního rozpočtu na příští rok. Schválený schodek se má proti novelizovanému rozpočtu na letošní rok snížit o 41 miliard korun na 241 miliard korun. První čtení návrhu rozpočtu trvalo zhruba 14,5 hodiny. Pro schválení rozpočtu hlasovalo 87 koaličních poslanců ze 161 přihlášených poslanců. Opoziční poslanci včetně donedávna vládních Pirátů hlasovali proti.

Rozpočet odolal návrhům opozičních subjektů na vrácení vládě k přepracování. Opozice rozpočet kritizovala mimo jiné jako nereálný a poukázala přitom na připomínky, které začátkem října vyslovila Národní rozpočtová rada. Rada upozornila například na podle ní nadhodnocený výnos z prodeje emisních povolenek nebo na nesoulad mezi současnými pravidly o podpoře obnovitelných zdrojů energie a objemem peněz na podporu v rozpočtu.

Vláda za hlavní prioritu rozpočtu označila konsolidaci veřejných rozpočtů, posílení investic nebo odstranění následků nedávných povodní. Za další prioritu považuje i udržení sociálního smíru. Rozpočet počítá s růstem ekonomiky o 2,7 procenta, růstem spotřeby domácností o 3,9 procenta a poklesem průměrné míry inflace na 2,3 procenta. Schválené základní parametry nyní už poslanci měnit nemůžou. Můžou jen navrhnout přesuny peněz uvnitř rozpočtu. Závěrečné schvalování rozpočtu by mělo přijít na řadu 4. prosince.

Češi šetří i na vánočních dárkách

Polovina lidí chce vydat za vánoční dárky stejně peněz jako loni, více než čtvrtina méně. Jen 15 procent hodlá vynaložit vyšší částku. Za vánoční dárky celkem letos utratí tři čtvrtiny Čechů do 10 000 Kč. Vyplývá to z průzkumu poskytovatele půjček Provident Financial mezi tisícovkou respondentů. Ve věkové skupině od 54 do 65 let za dárky plánuje vydat téměř polovina lidí maximálně 5 000 Kč. Více utracet se chystají mladší ročníky. Skoro pětina dotázaných ve věku do 26 let utratí 10 000 Kč až 15 000 Kč. Celkově bude v této věkové kategorii utracet více než v loňském roce 24 procent respondentů. Pouze desetina Čechů obdaruje své blízké hodnotnějšími dary. Zajímavostí podle průzkumu je, že více než pětina nepočítá s žádnými výdaji za vánoční cukroví, třetina dotázaných ho pečce vlastními silami, aby ušetřila na jeho pořízení.

Ceny vajec a másla před Vánocemi rostou

Ceny vajec a másla před Vánocemi dále rostou. Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že balení deseti vajec

tento měsíc stojí 64,81 koruny, což je o 31,35 procenta více než v říjnu a nárůst o 27,75 procenta ve srovnání s loňskem. V případě másla cena meziměsíčně stoupla o 3,16 procenta a meziročně o 35,25 procenta, 250 gramovou kostku tak už lidé pořídí za 70,94 koruny. Za období od ledna 2019, které ČSÚ v databázi uvádí, jsou vejce a máslo nejdražší.

Hlavním důvodem zdražování vajec je podle agrárního analytika Petra Havla rozšiřování ptačí chřipky, naopak u mléka největší problém představuje nedostatek mléčného tuku. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) prověřuje aktuální zdražování másla. První výsledky šetření budou na jaře příštího roku, uvedl po jednání na úřadu vlády předseda ÚOHS Petr Mlsna.

NKÚ: Financování předsednictví Česka v Radě EU bylo bez větších pochybení

Úřad vlády ČR i ministerstvo zahraničí hradily své výdaje související s českým předsednictvím v Radě EU v roce 2022 bez významných nedostatků. Výjimkou byl jeden summit pořádaný na Pražském hradě, kde úřad vlády pořídil technické vybavení za 39 miliónů korun bez zadávacího řízení. Informoval o tom Nejvyšší kontrolní úřad, který kontroloval peníze ze státního rozpočtu určené na české předsednictví. Úřad vlády podle kontrolorů v tomto případě porušil zákon o zadávání veřejných zakázek.

Úřad vlády však kritiku za jednu uvedenou chybnou zakázku odmítá. Předsednictví ČR v roce 2022 stálo 2,033 miliardy korun. Z toho úřad vlády a ministerstvo vydaly 913,7 miliónu korun, uvádí NKÚ. Úřad na vzorku třiaadvaceti veřejných zakázek ověřil, že obě instituce postupovaly v souladu s právními předpisy. V případě summitu na Hradě, který se uskutečnil v říjnu 2022, šlo podle úřadu o skutečnost nasvědčující porušení rozpočtové kázně.

CSG koupila v Německu výrobu nitrocelulózy

Průmyslově-technologická skupina Czechoslovak Group (CSG) podnikatele Michala Strnada koupila na severozápadě Německa průmyslový park s výrobou nitrocelulózy potřebné pro produkci trhavin a střelného prachu. Hodnota transakce se pohybuje v řádu stovek miliónů eur, napsal server Seznam Zprávy, podle kterého tak jde o obchod za miliardy korun. Výrobu nitrocelulózy v německém Walsrode chce CSG za několik miliard korun rozšířit.

CSG je globálně působící holding. Hlavní výrobní podniky má v Česku, na Slovensku, ve Španělsku, v Itálii, Indii, Velké Británii a v USA. Zaměřuje se na strojírenství, automobilový, železniční, letecký a obranný průmysl. Součástí skupiny jsou například automobilka Tatra Trucks, výrobce malorážové munice Fiocchi nebo český výrobce radarů Eldis. V podnicích holdingu CSG a propojených firmách pracuje více než 10 000 lidí.

Czechoslovak Group expanduje do Itálie

Průmyslově-technologický holding Czechoslovak Group (CSG) kupuje osmdesátiprocentní podíl v italské rodinné firmě Armi Perazzi, která vyrábí brokovnice pro lovce a sportovce. Zbýlých 20 procent zůstane potomkům zakladatele firmy, jehož rodina podnik nadále povede. V tiskové

zprávě o tom informovali zástupci CSG. Pro Czechoslovak Group je to v poslední době další akvizice v Itálii, koncem loňského roku získala firma většinový podíl v předním výrobci malorážové munice Fiocchi Munizioni.

Společnost Armi Perazzi má pobočky v Itálii a Kalifornii a své výrobky exportuje do padesáti zemí. Její tržby za rok 2021 podle CSG činily 14,3 miliónu eur (zhruba 350 miliónů Kč).

Mluvčí CSG Andrej Čírtek v tiskové zprávě uvedl, že Armi Perazzi založil v roce 1957 italský puškař Daniele Perazzi a firma ročně vyrobí okolo 1 500 zbraní. Specializuje se na brokovnice pro sportovní disciplínu trap a pro lov. Podle mluvčího tyto zbraně pomohly střelcům z různých zemí získat dvaasedesát olympijských medailí na jedenácti olympiádách a jedním z držitelů zbraně od Perazzi je i český zlatý medailista z her v Pekingu David Kostecký.

Okřídlený šíp: zavedená česká obchodní značka

Je starší než Baťa nebo Čedok. Jenom v Plzni mu konkurovalo další ikonické logo: Pilsner Urquell.

Původní podoba ochranné známky

Právě před sto lety, 15. prosince 1923, byla zaregistrována ochranná známka Škoda. Ikonický letící šíp, nesený nejdříve pěti, potom třemi pery. Tehdejší generální rada plzeňské škodovky Tomáš Maglič byl výraznou osobností první republiky. Průmyslník, cestovatel, trochu dobrodruh, trochu filantrop,

majitel zámku Berštejn u Máchova jezera. Z cesty do Ameriky si přivezl indiánské sluhu. A právě jeho ostrý profil a čelinka s péry ho inspirovaly, aby přemýšlel o novém logu firmy. Konkrétní návrh měl podle jeho představ vytvořit František Michl, mladý, teprve dvaadvacetiletý malíř a designér z Domažlic.

Ve dvacátých letech koncern zaměstnával více než pětáct tisíc lidí a koupil mimo jiné i mladoboleslavskou automobilku. Slavná firma Laurin a Klement se musela spojit se Škodovými závody v Plzni, protože se dostala do existenčních problémů. Nové logo už obsahovalo nápis Škoda, ale také vavříňové listy z původní značky L a K. V další verzi se dostal do srdce oválné značky už okřídlený šíp. V Plzni se ještě koncem minulého století používalo druhé a velmi časté označení škodovské značky – indián neboli indiánek. Dodnes mohou být příkladem dresy plzeňského hokejového klubu, a nakonec i jeho nový název. Místo tradiční Škody Plzeň hrají už dlouhá léta hokejovou ligu Indiáni Plzeň.

Děsivé hospodářské turbulence po druhé světové válce a nová ekonomická mantra znárodnování vedly občas k podivuhodným změnám. To byl i případ Škody. Ta plzeňská, která sloužila Němcům jako poslední zbrojovka, byla po válce určena k velkým budovatelským úkolům. Lokomotivy, soustruhy, turbíny... Škodováký znak přežil i několikadeleté období ZVIL, kdy se škodovka jmenovala Závody Vladimíra Iljiče Lenina. To bylo spojení: Lenin s Indiánem. Jenže byla tu ještě automobilka v Mladé Boleslavi, kterou socialističtí plánovači vybrali jako hlavního výrobce

Aktuální podoba ochranné známky s názvem firmy s integrovaným háčkem

automobilů po roce 1948. Administrativní problém vyřešil nový název automobilky AZNP. Tedy přeloženo pro ty, kteří nejsou pamětníky oněch jalových změn, Automobilové závody, národní podnik. Ale neřešilo to problém se známkou. Okřídlený šíp figuroval na autech z Boleslavi i na lokomotivách a strojích z Plzně.

Změna přišla až s majetkovým vstupem koncernu Volkswagen. V roce 1993 firma představila nové logo, kde tradiční modrou (plzeňskou) barvu okřídleného šípů nahradila zelená a do jeho okruží přibyl nápis ŠKODA AUTO.

Změny po sametové revoluci zametly pod práh i ty největší a nejznámější průmyslové podniky v České republice. Namátkou jenom v Praze ČKD nebo Tatra Smíchov. V Plzni ze strojírenského kolosu zůstalo torzo. Jedinečný výrobce jaderné energetiky ve východním bloku, největší světový výrobce elektrických lokomotiv, škodovské obří lodní hřídele, to je dnes už hluboká minulost. Po majetkových kotrmelcích poloprázdný skelet škodovky v Plzni ovládli lidé, kteří se posvátného loga bez skrupulí zbavili ve prospěch boleslavské automobilky. Jenže zatímco v Česku a na Slovensku patří vozy značky Škoda dlouhodobě mezi nejprodávanější, na zahraničních trzích takovou pozici zdaleka nemají. Proto automobilka zvýrazňuje nápis SKODA a okřídlený šíp upozaduje, třeba ve vlisu na volantu. Jinými slovy, zatímco u nás jsme na logo s okřídleným šípem zvyklí a mnozí dokonce vědí, co symbolizuje, zákazníkům v zahraničí prý neříká nic.

Ikonické logo sice nekončí, samo prošlo další modernizací, avšak na předních nebo na zádi nových modelů a elektromobilů ho už neuvídíme. Designér Lumír Kajnar změnu označil jako revoluční. „Ze Škodovky nám vzkazují, zvykejme si, že ve světě nejsme sami. Design dnes ovládl marketing, který zahodil pro něj nepotřebný sentiment. Z vedení VW nám dávají najevo, že nemají za úkol vyvážet českou značku s historickým odkazem a logem. Cílí na to dostat se s kvalitními automobily k novému segmentu zákazníků pod srozumitelnější nálepkou.“

Nová doba bývá k tradicím nelítostná. V Evropě zmizely stovky značek nejenom v průmyslu, drasticky se změnila i slavná loga fotbalových klubů, jako je Juventus a Inter Milán. A tak mnohé kdysi slavné značky dnes najdeme jenom v muzeích. A jak to tak vypadá, čas se navršil i pro Indiána z Plzně a okřídlený šíp z Mladé Boleslavi.

(Petr Lukeš)

Nový systém pro výuku motorkářů

Technická univerzita v Liberci vyvíjí systém, jenž umí odhalit chyby při jízdách motocyklistů. Využitelný je pro žáky autoškol a zdokonalovacích kurzů. Autoři projektu si od něj slibují, že pomůže ke snížení nehodovosti motorkářů. V tiskové zprávě o tom informoval mluvčí univerzity Adam Pluhař.

Vyvíjený systém dokáže zaznamenat a vyhodnotit styl jízdy a odhalit tak chyby nebo zárodek možné kolize. „Například celkem přesně zjistíme, jak rychle nebo jak plynule jezdec projíždí zatáčku, kdy začíná motorku klopit nebo kdy začne přidávat plyn a jakou drží stopu. Tím, že instruktoři motoškol budou mít k dispozici přesná data z jízdy žáka i instruktora, mohou vzájemným porovnáním ukázat všechny chyby,“ uvedl vedoucí projektu Marián Lamr z Fakulty mechatroniky, informatiky a mezioborových studií liberecké univerzity.

S motorkou, na níž je namontováno speciální zařízení, absolvovali podle Pluhaře instruktoři asociace na českých okruzích už 3 000 jízd. „Cílem úsilí vědců nyní je, aby systém dokázal pro každou zatáčku zobrazit procentuální odlišnost jízdy žáka od jízdy instruktora. Vědci také za využití algoritmů strojového učení a neuronové sítě pracují na tom, aby systém automaticky rozpoznal správné nebo špatné projetí zatáčkou,“ dodal mluvčí.

První kvantový počítač v ČR

První kvantový počítač v Česku bude v superpočítačovém centru IT4Innovations při Vysoké škole báňské – Technické univerzitě v Ostravě. Jeho hodnota je zhruba 125 milionů korun. V provozu by měl být do roka od podpisu smlouvy, ke kterému došlo v minulých dnech.

Cyrl Höschl získal Cenu Neuron

Cenu Neuron za mimořádný přínos vědě získal psychiatr Cyril Höschl. Nadace Neuron ji udělila při příležitosti Světového dne duševního zdraví. Höschl, který svou kariéru zasvětil rozvoji psychiatrie, popularizaci duševního zdraví a boji proti stigmatizaci pacientů, je uznávanou osobností české i světové psychiatrie. ČTK o tom informovala Tereza Kopelentová z Nadace Neuron.

Höschl se stal po revoluci prvním prezidentem Evropské psychiatrické asociace ze střední a východní Evropy, zasadil se o otevření spolupráce mezi západními a východoevropskými zeměmi. Významným milníkem jeho kariéry bylo vybudování Národního ústavu duševního zdraví v Klecanech, jemuž šéfoval od založení v roce 2015 do roku 2021. Instituce propojuje výzkum, vzdělávání a léčbu pacientů.

Vedle svého přínosu pro psychiatrii se Höschl věnoval vědeckému výzkumu, a to zejména v oblasti biologické psychiatrie a neuroendokrinologie. Je autorem zásadní učebnice pro studenty psychiatrie a publikoval desítky odborných prací. Významný je také jeho popularizační přínos v médiích a na přednáškách pro veřejnost. „Snažil jsem se lidem ukázat, že psychiatřiční pacienti nekoušou. I když se nám podařilo v boji proti stigmatizaci pokročit, je třeba neustále pokračovat,“ uvedl Höschl.

Kyloq: malé škodoväcké SUV pro Indii

Automobilka Škoda Auto vyvinula nové malé SUV Kodiaq určené pro indický trh. S novým modelem vstoupí značka do oblíbeného segmentu vozů s délkou pod čtyři metry, který tvoří téměř 30 procent indického automobilového trhu a patří k nejrychleji rostoucím. Po modelech Kodiaq a Slavia je Kodiaq třetím modelem Škody lokálně vyvinutým a vyráběným v Indii. Ta je v současnosti největším mimoevropským trhem značky. Škoda to oznámila v tiskové zprávě. Světovou premiéru nového vozu Škoda naplánovala na 6. listopad. Nyní odhalila siluetu vozu se speciálním maskováním při příležitosti výročí čtyřadvaceti let svého působení na indickém trhu. Kompaktní SUV se bude vyrábět v závodě Škody v Púňě, který je poháněný solární energií o výkonu 18,5 MW.

Nanomembrána proti tvrdnutí pečiva

Konec tvrdého a gumového pečiva. V pytlíku z liberecké univerzity vydrží čerstvé i devět dní. Zná to pravděpodobně každý. Čerstvé křupavé pečivo je za pár dní gumové nebo i tvrdé. Tomu by ale mohl být konec. Vědci z Technické univerzity v Liberci totiž vyvinuli speciální sáček, ve kterém vydrží rohlíky i chleba čerstvé i devět dní. Novinku vyvinula univerzita ve spolupráci s chráněnou dílnou.

„Čerstvý pytlík“ prodlužuje čerstvost pečiva o několik dní díky speciální nanomembráně. Řešení hledali vědci cestou pokusu a omylu.

„Běžně po nás firmy chtějí, abychom textilií opatřili paropropustnou membránou, to jsme zkusili i na začátku vývoje tohoto pytlíku na pečivo. Po několika prototypch se ale ukázalo, že cesta vede jinudy: pečivo si žádá paronepropustnou vrstvu, kterou jsme aplikovali formou zátěru na pohledovou lněnou textilií,“ vysvětluje v tiskové zprávě vedoucí katedry hodnocení textilií Fakulty textilní TUL Roman Knížek.

Skyfox: nový letoun L-39 z Aero

Nový cvičný letoun L-39, který vyrábí Aero, dostal oficiální jméno Skyfox. Navazuje na své předchůdce Alca, Albatros či Delfín. Letoun L-39 tímto krokem vstupuje do nové éry, získal vlastní identitu. Do roka by Aero mohlo uzavřít dva až tři nové výrobní kontrakty, řekl ČTK ředitel Aero Viktor Sotona. Název letounu Aero představilo při mezinárodní výstavě a konferenci Future Forces Forum 2024 v Praze,

akce se zúčastnil i prezident Petr Pavel, který zmínil důležitou roli české letecké výroby.

„Jméno je hrozně důležité, vytváří se tím vztah mezi pilotem a strojem. Ideálně, když to jméno i symbolizuje nějaké vlastnosti letounu, což se v případě Skyfoxu daří,“ uvedl ředitel a dodal, že fox neboli liška je odkazem i na české zvíře, které sice není nejsilnější v lese, ale je vynalézavé, umí se přizpůsobit a je vytrvalé. Název tedy podle ředitele zároveň odráží vlastnosti letounu.

Český vítěz astronomické olympiády

Probojovat se na mezinárodní olympiádu je náročné, ale zvítězit mnohem těžší. To se povedlo českému studentovi Alexovi Faivre. Celou soutěž – mezinárodní olympiádu v astronomii a astrofyzice – ovládl a stal se v konkurenci studentů z 19 států jejím absolutním vítězem.

Letošní třetí ročník mezinárodní astronomické soutěže pro žáky mladší 16 let se konal v říjnu 2024 v nepálském hlavním městě Káthmandú, téměř na dohled od nejvyšších vrcholů Himalájí.

Český tým tvořilo pět nejlépe umístěných soutěžících z Ústředního kola Astronomické olympiády kategorie EF. Účastníky čekala rozehrávací týmová soutěž, při níž měli možnost seznámit se se svými kolegy z jiných zemí. V dalších dnech následovalo čtyřhodinové teoretické kolo, které prověřilo schopnosti studentů řešit nejrůznější astrofyzikální úlohy.

Studenti se vydali i na několik exkurzí, při kterých se podívali na nejzajímavější místa nepálské metropole, například do Opičího chrámu.

Kvůli utajení soutěžních úloh jim byla na několik dní odebrána všechna komunikační zařízení, která měli uschována u svých vedoucích. Ti bydleli na opačném konci města.

Před začátkem závěrečného ceremoniálu nikdo z českých studentů až do poslední chvíle netušil, jak dopadli.

Jako první spadlo napětí z trojice ve složení Marie Hrubá (Gymnázium Ostrava-Zábřeh), Marek Nedoma (Biskupské gymnázium, Žďár nad Sázavou) a Tadeáš Smička (ZŠ Hrubého, Šternberk), kteří získali čestná uznání. Po nich se na pódium vydal převzít bronzovou medaili Petr Barták (Slovanské gymnázium, Olomouc).

Po vyhlášení stříbrných medailí, při kterém nezaznělo české jméno, bylo již jasné, že Alex Faivre (Gymnázium J. A. Komenského, Uherský Brod) má zlato.

Nejspíše však nečekal, že si odveze ještě další dvě ocenění: za nejlepší výsledek v teoretickém kole a cenu pro absolutního vítěze celé soutěže. Je to po třinácti letech teprve podruhé v historii, co se českému studentovi podařilo

dosáhnout tohoto prestižního nejvyššího úspěchu (Stanislav Fořt se stal absolutním vítězem IOAA 2011 v Polsku).

Česká republika se mezinárodních astronomických olympiád účastní již od roku 2007. Za tu dobu přivezli naši studenti celkem čtrnáct zlatých, třiatřicet stříbrných a devětapadesát bronzových medailí. Astronomickou olympiádu pořádá Česká astronomická společnost za podpory mnoha subjektů. Příští rok se Mezinárodní olympiáda v astronomii a astrofyzice bude konat v Indii, její juniorská verze pravděpodobně v Bangladéši.

Více o astronomické olympiádě naleznete na <https://olympiada.astro.cz>.

Rostoucí výdaje na výzkum a vývoj v ČR

Na výzkum se v Česku vloni vynaložilo 139,7 miliardy korun, což je meziroční nárůst o 4,8 procenta. Ve vztahu k hrubému domácímu produktu (HDP) ale meziročně výdaje klesly, a to z 1,89 procenta v roce 2022 na 1,83 procenta v loňském roce. Průměr EU v podílu výdajů na výzkum HDP se v letech 2020-2022 pohyboval okolo 2,3 procenta, šest států překonává unijní průměr. Český statistický úřad (ČSÚ) o tom informoval na tiskové konferenci.

Počet pracovníků ve výzkumu a vývoji podle něj poslední tři roky stagnuje. Veřejné zdroje podpořily výzkum v Česku 50,1 miliardy korun. Podpora z veřejných zdrojů vzrostla meziročně o 0,5 procenta. Na domácí zdroje připadalo 41,8 miliardy korun, ze zahraničních dotací byla čerpána podpora ve výši 8,3 miliardy korun. „Na vládní a vysokoškolský sektor připadlo z celkové částky 42,1 miliardy korun, podnikový výzkum získal 6,9 miliardy a zbylých 1,1 miliardy putovalo na výzkum v soukromých neziskových institucích,“ uvedl ředitel odboru statistik rozvoje společnosti ČSÚ Martin Mana. V podnikovém sektoru nejvíce výdajů vynaložily podniky pod zahraniční kontrolou, odkud putovalo na výzkumné činnosti 58,9 miliardy korun, což je o 4,4 miliardy korun více než v roce 2022. Nejvíce takových podniků má vlastníka v Německu nebo ve Spojených státech.

Dusík z fosilních paliv způsobuje posun rostlinných druhů na západ

Vědci zjistili, že sloučeniny dusíku vytvořené člověkem, které se z atmosféry dostávají na zem, způsobují posun rostlinných druhů na západ a pokles rozmanitosti bobovitých rostlin. Botanický ústav Akademie věd ČR o tom informoval v tiskové zprávě. Výsledky studií, na nichž se podíleli vědci z ústavu, publikoval vědecký časopis *Science* a *Science Advances*. Zmíněné sloučeniny dusíku se nazývají atmosférické depozice. Vznikají hlavně spalováním fosilních paliv, ale také kvůli plošnému obohacování půdy dusíkem na rozsáhlých územích.

Dusík je pro život důležitou sloučeninou, ale jeho nadměrné množství může přispívat k překyselení půdy, ovlivňovat růst rostlin a přispívá k nižší přírodní rozmanitosti. „Změny v diverzitě druhů jsou dnes často přičítány klimatickým změnám, nás ale zajímal vliv atmosférických depozic dusíku, který může být neméně důležitý,“ uvedl Radim Hédl z ústavu.

Vědci ve výzkumu monitorovali 3 000 ploch a analyzovali údaje z evropských lesů za několik desítek let. Ukázalo

se, že dosavadní posun rozšíření druhů směrem na západ je 2,6krát významnější než na sever. „Za tímto posunem stojí hlavně atmosférická depozice dusíku,“ dodal Hédli.

Vědci z Brna zkombinovali magnetické rezonance

Vědci z Brna vytvořili přístroj kombinující elektronovou a nukleární magnetickou rezonanci, který by mohl pomoci třeba při vývoji léků. Prototyp představil tým vědců z brněnských center CEITEC VUT a CEITEC MU. Využití jej může řada oborů z materiálových i přírodních věd, řekl na slavnostním představení vedoucí týmu Petr Neugebauer z CEITEC VUT.

Vytvořený spektrometr pracuje na frekvencích stokrát vyšších, než jaké se používají například v mobilních telefonech. Také vytváří magnetické pole desetkrát silnější, než jaké je u průmyslových magnetů na třídění šrotu. Tento výkon umožňuje studovat mikroskopické interakce, které jsou nezbytné pro pochopení složitých biologických a chemických procesů. „Potenciál zařízení pro pokrok v molekulárním výzkumu je příslibem pro budoucí využití při vývoji léků, diagnostice nemocí a dalších biomedicínských inovací,“ uvedl vedoucí týmu.

Z HISTORIE

František Závíška (18. 11. 1879, Velké Meziříčí – 17. 4. 1945 Gifhorn, Německo)

Prof. PhDr. František Závíška byl český teoretický fyzik, který působil na Univerzitě Karlově v Praze a který byl v letech 1934-1944 předsedou Jednoty českých matematiků a fyziků a v letech 1942-1944 též hlavním tajemníkem Královské české společnosti nauk.

Vystudoval fyziku a matematiku na české univerzitě v Praze, kde pod vedením prof. Františka Kolářky získal v roce 1903 titul PhDr. Poté, co se v roce 1906 na téže univerzitě habilitoval z matematické fyziky (jeho habilitační práce byla z fyzikální optiky), odjel na rok pracovat k J. J. Thomsonovi do Cavendishovy laboratoře na univerzitě v Cambridge, kde se zabýval studiem kondenzačních poměrů ve Wilsonově mlžné komoře. V roce 1914 byl jmenován mimořádným a v roce 1919 řádným profesorem teoretické fyziky na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, kde byl ředitelem Ústavu pro teoretickou fyziku a ve školním roce 1926/27 děkanem.

Ve svých vědeckých pracích se věnoval zejména šíření elektromagnetických vln ve vodičích a dielektrikách. Byl též autorem řady vysokoškolských učebnic a vědeckých překladů, působil v redakční radě *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* a patřil k propagátorům Einsteiny teorie relativity.

Za druhé světové války byl 21. ledna 1944 zatčen gestapem pro podezření z odbojové činnosti. Byl vězněn nejprve v Praze a v Brně a později v koncentračních táborech Mauthausen a Osterode. Zemřel 17. dubna 1945 na následky vyčerpání při návratu z koncentračního tábora.

Alois Kánský (20. 10. 1954, Praha – 31. 10. 2008, Praha) byl český římskokatolický kněz, publicista a spisovatel. Působil jako kaplan v Plzni (1978-1985) a poté u sv. Markéty

v Břevnově (1985-1990), poté spravoval farnosti u kostela sv. Gotharda v Bubenci (1990-1992), v Roztokách u Prahy, Únětících, Libčici, na Levém Hradci a v Suchdole a na závěr byl farářem u sv. Antonína v pražských Holešovicích (1999-2008).

V letech 1990-1991 byl šéfredaktorem *Katolického týdeníku* (post ztratil poté, co byl zveřejněn fakt, že za komunistického režimu spolupracoval s StB). V roce 2001 vydal knihu *Procházka kostelem*.

1. 11. 1734, před 290 lety, se narodil **František Martin Pelcl**, buditel, filolog a historik († 24. 2. 1801).

19. 11. 1839, před 185 lety, se narodil **Emil Škoda**, technik a podnikatel, zakladatel Škodových závodů v Plzni († 8. 8. 1900).

1. 12. 1889, před 135 lety, byla uvedena do provozu první veřejná elektrárna v českých zemích – **Městská elektrárna na Žižkově**.

3. 11. 1899, před 125 lety, se narodil **Miloš Havel**, filmový podnikatel († 23. 2. 1968).

26. 10. 1904, před 120 lety, byla **Bubeneč** povýšena na město a získala městský znak.

26. 11. 1939, před 85 lety, zemřel **Arne Novák**, literární kritik, historik a teoretik (* 2. 3. 1880).

30. 11. 1939, před 85 lety, se narodil **Josef Velek**, publicista a ekolog, zakladatel hnutí Brontosaurus († 30. 4. 1990).

4. 12. 1944, před 80 lety, zemřel **Alberto Vojtěch Frič**, cestovatel, botanik a etnolog (* 8. 9. 1882).

26. 12. 1969, před 55 lety, **Josef Sekyra** jako první Čech stanul na jižním pólu.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ & ZDRAVÍ

Česká antibiotika nové generace

Čeští vědci vyvinuli antibiotika nové generace. Ničí i bakterie, které si vypěstovaly rezistenci. Jsou nejen účinná vůči širokému spektru bakterií, ale dokážou spolehlivě bránit i rozvoji bakteriální rezistence. Vědci z Univerzity Palackého v Olomouci a Vysoké školy báňské v Ostravě vyvinuli ve spolupráci s čínskými kolegy antibiotika nové generace – atomární antibiotika. Objev publikoval prestižní časopis *Advanced Materials* a na ochranu materiálu vědci podali evropský patent.

Potíže s psychikou zaměstnanců v EU

Duševní potíže zaměstnanců stojí podle vědců ekonomice Evropské unie ročně 170 miliard eur, což je v přepočtu zhruba 4,3 biliónu korun. Jedním z hlavních důvodů je pracovní stres a přetíženost. Stres přispívá asi k polovině všech zameškaných dnů v práci. Z výzkumů evropských institucí vyplývá, že firmy duševní zdraví neřeší dostatečně, proto je důležité zaměřit se na prevenci a podporu, informoval ČTK v tiskové zprávě mluvčí Národního ústavu duševního zdraví (NÚDZ) Jan Červenka. Duševní zdraví na pracovišti je tématem letošního Světového dne duševního zdraví, který připadl na 10. října.

Podle dat výzkumníků 60 procent světové populace pracuje a až 15 procent dospělých v produktivním věku má nějaké duševní onemocnění. „V roce 2022 trpělo v Evropské unii stresem, depresí a úzkostí 27 procent pracov-

níků," uvedl klinický psycholog a metodik ve výzkumném programu Veřejného duševního zdraví NÚDZ Tomáš Jelínek. Duševní zdraví má vliv i na ekonomiku, protože důsledkem jeho zhoršení je nižší produktivita a absence v zaměstnání.

Duševnímu zdraví se věnuje například web <https://www.opatruj.se/opatruj.se>, provozovaný NÚDZ. Kromě testů zde návštěvníci najdou i tipy, jak se zbavit stresu z práce.

Nedostatek center duševního zdraví v ČR

V Česku je málo center duševního zdraví, chybí dostatečný počet zejména zdravotnických specialistů a není ani zajištěno udržitelné financování sociální péče v centrech. Vyplývá to z prověrky Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ), který kontroloval evropské dotace určené právě na vznik a pilotní provoz těchto center v ČR. Z plánovaných 100 center byla koncem loňského roku v provozu necelá třetina, uvedli kontroloři. Prověřována byla ministerstva zdravotnictví (MZd) a práce a sociálních věcí (MPSV). Resorty se ohradily, že kontrolováno bylo období let 2019-2022. Od té doby podle nich nastaly zásadní posuny.

Obě ministerstva podle kontrolorů nesplnila řadu úkolů uložených vládou a neučinila všechny potřebné kroky ke stabilnímu ukotvení a rozvoji sítě center duševního zdraví. Kontrola NKÚ ukázala, že ačkoliv peníze byly vynaloženy účelně, nebyl splněn cíl vybudovat do roku 2023 síť 100 center duševního zdraví. Díky dotaci ve výši 407 milionů korun vzniklo devětadvacet center duševního zdraví. Podle NKÚ není vznik sítě 100 center duševního zdraví, která by pokryla celé území ČR, reálný ani v posunutém termínu do roku 2030.

MPSV se závěry NKÚ nesouhlasí. „Předně je klíčové, že kontrolováno bylo období 2019-2022. Od té doby došlo k zásadním posunům," sdělil ČTK mluvčí MPSV Jakub Augusta. Připomněl, že pro rok 2023 na podporu rozvoje služeb v reformě péče o duševní zdraví MPSV vyjednalo ze státního rozpočtu půl miliardy korun, stejná částka byla uvolněna i letos a pro příští rok bude celková částka na financování sociálních služeb navýšena. Právě na podporu rozvoje služeb v reformě péče o duševní zdraví je určeno 725 milionů korun.

Stres trápí většinu Čechů

Stres trápí většinu obyvatel Česka. V uplynulém roce se šest z deseti Čechů potýkalo se stresem v takové míře, že to mělo dopad na jejich běžný život. Třetina pak tento pocit zažívala opakovaně a více než čtvrtina Čechů pociťovala takovou míru stresu, že kvůli tomu nemohli chodit několik dnů do práce. Vyplývá to z průzkumu agentury Ipsos u příležitosti Světového dne duševního zdraví. Celosvětově přiznalo pocity stresu ovlivňující každodenní život 62 procent lidí, do práce kvůli tomu nechodilo 40 procent lidí, což je podle autorů průzkumu významně více než v ČR.

„Veřejnost celosvětově vnímá, že zdravotnické systémy upřednostňují fyzické zdraví před duševním," uvedla agentura. Míra pociťovaného stresu se významně liší podle věku. Generací, která se cítí být ve stresu nejvíce, jsou mladí dospělí, takzvaná generace Z (narození v letech 1995-2010). Obecně zvýšenou míru stresu, která ovlivňo-

vala každodenní život, zažilo v uplynulém roce 77 procent mladých dospělých a až 85 procent zažívalo takovou míru stresu, že měli pocit, že nevládají své věci. Téměř dvě pětiny se pak v uplynulém roce cítilo ve stresu natolik, že nemohli chodit do práce, 18 procent dokonce opakovaně.

„Z dlouhodobých dat vidíme, že roste důraz na duševní zdraví v ČR i ve světě, a to zejména po pandemii covidu. Dlouhodobý stres má dopad nejen na společenský život, ale vede i k absenci v práci, zejména u mladé generace. To má pochopitelně negativní dopad na firmy i ekonomiku jako celek. Řada firem si toto uvědomuje a zavádí programy na podporu duševního zdraví svých zaměstnanců," komentoval výsledek průzkumu ředitel Ipsos Jakub

Brněnská biobanka k rakovině slinivky břišní

Vědci z Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (LF MU) a Fakultní nemocnice Brno (FNB) budují biobanku, která má pomoci pochopit rozvoj a agresivní povahu nádorových onemocnění slinivky břišní. V bance mají živé buněčné linie odvozené z nádoru, s nimiž rekapituluji jeho vývoj v laboratorních podmínkách. Využívají k tomu pokročilé trojrozměrné tkáňové modely, na nichž mohou zkoumat biologické procesy na pozadí růstu nádorových buněk. Na svém webu o tom informovala univerzita.

Pod vedením Petr Vaňhara z Ústavu histologie a embryologie LF MU vzniká úložiště živých buněčných linií získaných z nádorové tkáně odebrané při chirurgickém výkonu. Tkáňové modely vytvořené z buněk pak věrněji simulují vlastnosti skutečného nádoru. Vědci na nich mohou snáze zkoumat individuální variabilitu onemocnění a buněčné mechanismy, které ji podmiňují. „Může nám to pomoci odpovědět na otázku, proč jsou některé nádory agresivnější než jiné nebo proč některý pacient umírá za několik měsíců a u jiného se jeho onemocnění daří zvládnout, přestože mají stejné výchozí podmínky i léčebný režim," řekl Vaňhara.

Nádorem slinivky břišní v České republice každoročně onemocní přes 2 300 lidí, za posledních třicet let je to nárůst o 60 procent. O podobné číslo vzrostla i úmrtnost, neboť onemocnění je zprvu bezpříznakové a lékaři jej odhalí až v pozdním stadiu. Zatímco v minulosti byly nádory pankreatu dlouho omezené na starší pacienty, čím dál častěji se objevují i u mladých lidí, u nichž se mohou chovat jinak.

Nové látky aktivizující tzv. proléčivo

Látky, které dokáží aktivovat takzvané proléčivo a zlepšit jeho efektivitu v těle, vytvořili vědci z Ústavu organické chemie a biochemie (ÚOCHB) Akademie věd ČR. Díky tomu bude možné lépe cílit například na zhoubné nádory, což má potenciál vylepšit léčbu rakoviny. Ústav o tom informoval v tiskové zprávě.

Proléčivo je látka, která se metabolicky mění v samotné léčivo až v těle tak, že se aktivuje na vybraném místě. Proléčiva se však mnohdy mohou aktivovat na nejrůznějších místech, proto jsou k nim potřeba takzvané aktivátory. Dosud užívaná generace aktivátorů je ovšem pomalá a neúčinná. Molekula léčivé látky se uvolní zpravidla až za několik hodin a organismus z ní dokáže využít jen zhruba 60 procent.

„Naše nejnovější generace aktivátorů umožňuje sto-percentní uvolnění léčiva, a to ve velmi krátkém čase, během zhruba půl hodiny. Vyšší rychlost a účinnost jsme dokázali na několika příkladech buněčných in vitro experimentů,“ popsal Milan Vrábel z ústavu. Na vývoji aktivátorů pracuje mimo jiné také farmaceutický průmysl. Ačkoliv se jedná o počáteční nedokonalé verze aktivátorů, podle vědců se ukazuje, že tento koncept v lidském organismu funguje. Již se uskutečnily první fáze klinických testů.

Český dokument o bydlení v chudobě

V Jihlavě měl premiéru dokument, který chce otevřít téma bydlení nejchudších. Síla nového dokumentu režiséra Tomáše Hlaváčka *Dům bez východu* je v tom, jak realistický obraz obchodu s chudobou přináší. Na festivalu měl snímek zařazený v soutěžní sekci Česká radost premiéru. Dokumentem chce režisér přispět k otevření diskuse o podmínkách bydlení nejchudších lidí v Česku.

Besedy se zúčastnili komunitní pracovnice, antropologové i kriminolog. „Je to velmi silný příběh osobního hrdinství lidí, kteří toho mají hodně co ztratit,“ řekl k filmu Václav Walach, kriminolog, který se dlouhodobě věnuje vztahu mezi zločinem a bydlením. Dokument zachycuje život v jednom z domů v brněnských Židenicích, praktiky, které vůči nájemníkům uplatňuje provozovatel ubytovny, a snahu nájemníků domoci se zastání. „Zvenku to vypadá jako normální dům, uvnitř je to horor,“ konstatoval režisér filmu Tomáš Hlaváček.

V brněnském domě nechal nejprve ubytovat romského aktivistu Julka, spolu s ním v domě trávil čas. Bydlel tam asi čtyři měsíce. „Majitel se velice rychle dozvěděl, že námi dosazený nájemník podporuje ostatní v tom, aby si bránili svá práva, aby se bránili jednání, které jsme vnímali jako protiprávní,“ řekl ČTK Hlaváček. Pro obyvatele ale byl dokument jistou nadějí. Ve snímku Hlaváček zachytil praktiky podplácení a vydírání a to, jak je těžké se bezprávi bránit. „Ukázalo se, jak je ten systém vlastně nefunkční v obraně lidí, kteří nedisponují prostředky zaplatit si právníka a právní pomoc,“ řekl.

Další růst nájemného v ČR

Průměrné nájemné v České republice v letošním třetím čtvrtletí vzrostlo oproti předešlému čtvrtletí o 1,6 procenta. Metr čtvereční se pronajímá zhruba za 310 korun. Nárůst cen byl ve všech velkých českých městech.

Nejvíce mezičtvrtletně zdražilo nájemné v Olomouci, a to o 5,7 procenta. Nejnižší nárůst zaznamenal Zlín, kde se nájemné průměrně zvýšilo o necelé procento. Vyplývá to z dat poradenské a technologické společnosti Deloitte, která má ČTK k dispozici. Nejvyšší nájemné bylo tradičně v Praze, kde stoupla cena za metr čtvereční nájmu o 3,4 procenta, a nájemníci tak za něj letos v létě zaplatili v průměru 422 korun. V Olomouci ve třetím čtvrtletí po nárůstu o 5,7 procenta zaplatili pronajímatelé 278 korun za metr čtvereční. O necelých pět procent na 361 korun za metr čtvereční zdražily nájmy v Brně a o 4,3 procenta na 269 Kč za metr čtvereční v Plzni.

Ředitel oddělení nemovitostí a stavebnictví v Deloitte Petr Hána odhadl, že na podzim a v zimě v ČR nájmy porostou podobným tempem jako ve třetím čtvrtletí. „Ceno-

vá hladina vlastnického bydlení stále mírně roste, nabídka nestačí uspokojovat poptávku a úrokové sazby hypoték neklesají tak rychle, jak se původně předpokládalo,“ dodal Hána.

Zabezpečení českých jaderných elektráren

České jaderné elektrárny Temelín a Dukovany obstály v hloubkovém hodnocení provozní bezpečnosti, které organizovala Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE). Informoval o tom Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB) na sociální síti X. Kontroly se konaly při mezinárodní misi. „Při misi OSART se mezinárodní tým expertů zaměřuje na identifikaci nesrovnalostí mezi provozem jaderné elektrárny a požadavky bezpečnostních standardů MAAE. Experti přezkoumávají faktory ovlivňující řízení bezpečnosti a výkonnost personálu. Posuzují také kulturu bezpečnosti,“ uvedl SÚJB. Kontroly trvají tři týdny a konají se přibližně jednou za deset let. České elektrárny podle úřadu dosud vždy při těchto kontrolách obstály. Cílem aktuálních kontrol bylo podle SÚJB ověřit naplňování mezinárodních standardů a také zavést do nich nejlepší světovou praxi. „A naopak, některé z praktik zavedených v našich elektrárnách mohou být podle odborníků vzorem pro další elektrárny ve světě,“ dodal úřad pro jadernou bezpečnost.

Česko má v současnosti šest jaderných bloků ve dvou elektrárnách. Dva bloky jsou v jihočeském Temelíně. Čtyři menší bloky s výkonem stojí v Dukovanech na Třebíčsku. Do budoucna chce stát postavit v Dukovanech dva nové reaktory, první z nich má být hotový v roce 2036. Postavit by je měla korejská společnost KHNP, náklady na jejich výstavbu by podle současných cen měly činit kolem 400 miliard korun. ČEZ nyní jedná s Korejci o smlouvě na výstavbu. Do budoucna počítá i s opcemi na možnou výstavbu dalších dvou reaktorů v Temelíně.

Genetika a globální oteplování

Vědci z liběchovského Ústavu živočišné fyziologie a genetiky AV ČR identifikovali soubor genů umožňující druhům přežít například teplotní extrémy nebo sucho. Určené geny jsou spojené s ochranou buněk před takzvaným oxidačním stresem a vytvářejí univerzální genetickou výbavu, která může následně ovlivnit osud druhů během globálního oteplování. Je evidentní, že klima na planetě se mění a že živé organismy se této změně budou muset nějakým způsobem přizpůsobit, řekl ČTK vedoucí vědeckého týmu Petr Kotlík.

Jako modelový druh pro odbornou studii posloužil hraboš norník rudý, který se vyskytuje v evropských lesích. Odborníci porovnávali genomy jeho různých populací, podle nich je pro předvídaní osudu druhů v období globálního oteplování klíčové pochopení genetických adaptací. „Naše výsledky ukazují, jak rozdily v genetické výbavě mezi populacemi stejného druhu mohou ovlivnit jejich odolnost vůči klimatickým změnám. Některé druhy mají k dispozici repertoár »univerzálních« adaptivních genů, které jim umožňují efektivně odolávat oxidačnímu stresu vyvolanému extrémními teplotami. Mají tak jakýsi genetický bonus využitelný pro přežití během globálního oteplování,“ vysvětlil Kotlík.

Mládě žirafy Rothschildovy ve Dvoře Králové

V Safari Parku ve Dvoře Králové nad Labem se narodilo mládě kriticky ohrožené žirafy Rothschildovy. Předchozí mládě žirafy Rothschildovy se v safari parku narodilo na konci loňského roku. ČTK to řekl mluvčí ZOO Michal Štátný.

Dvorský chov žiraf Rothschildových patří k nejvýznamnějším na světě, stádo nyní čítá sedmnáct jedinců. Dvorská ZOO chová ještě desítku žiraf sítovaných. Dosud se ve Dvoře Králové narodilo celkem 278 žiraf. Z toho 184 připadá na žirafy Rothschildovy, zbylých 94 mláďat připadá na žirafy sítované. První mládě žirafy Rothschildovy se v ZOO podařilo odchovat v roce 1972. Základ chovu žiraf ve Dvoře Králové daly výpravy někdejšího ředitele ZOO Josefa Vágnera do Afriky. Z nich mezi lety 1969 a 1972 přivezl přes sto žiraf a víc než 2 000 dalších zvířat. Krev dvorských chovů tvoří základ chovných skupin v mnoha ZOO po celém světě a znamená pojistku pro jejich zachování i v případě, že by v přírodě vyhynuly. Zatímco v roce 1985 žilo na světě kolem 155 000 žiraf, v roce 2015 to bylo zhruba 95 000 kusů.

Varani papuánské v ostravské ZOO

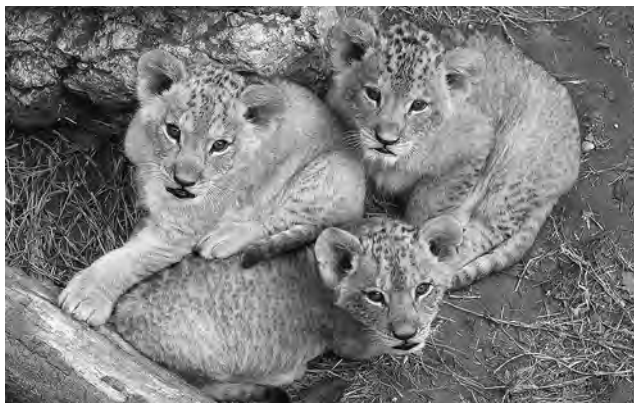
Ostravské zoologické zahradě se po dvanácti letech daří odchov varanů papuánských, kteří jsou nejdělsími varany světa. Čtyři mláďata vylíhnutá na podzim se mají čile k světu. Odchov mláďat je vzácný i v rámci evropských zoologických zahrad, řekla ČTK mluvčí ZOO Šárka Nováková.

Varany papuánské ZOO chová od roku 2011, dosud jediná mláďata se podařilo odchovat hned v následujícím roce, na další ošetřovatelé čekali dvanáct let. Mláďata zatím obývají chovatelské zázemí. V expoziční části ZOO, v pavilónu Papua, mohou návštěvníci aktuálně vidět dospělého samce tohoto vzácně chovaného varana. „S chovem těchto nejdělsích varanů světa jsme začali v roce 2011 dovozem čtyř jedinců. Věk zvířat nebyl chovatelům znám, ale byla již dospělá a hned příští rok nakladla jedna ze samic vejce, z nichž se podařilo odchovat čtyři mláďata, která byla převezena do jiných zoologických zahrad. Původní varani postupně stárli a již nebyli schopni reprodukce. V roce 2022 uhynula poslední samice,“ uvedla mluvčí. Uvedla, že varani papuánské jsou nejen v Evropě, ale i ve světě chováni velmi vzácně a rozmnožovat se je podařilo jen několika zoologickým zahradám. V Evropě je v deseti institucích šestadvacet jedinců.

Mláďata lva berberského v ZOO Hodonín

V ZOO Hodonín přišla na svět mláďata lva berberského, který už v přírodě vyhynul. Expozice je uzavřená, aby měly šelmy klid, návštěvníci proto mláďata zatím neuvidí. V tiskové zprávě to uvedl mluvčí zařízení Ivo Cencinger.

Dvojice lvů berberských v expozici ZOO Ioní nahradila smetanově zbarvené lvy jihoafrické. Koťata se narodila 12. září. Původně čtyři, jedno z nich však bylo výrazně menší, slabé a třetí den uhynulo. U početnějších vrhů je to ale běžné. Tři zbývající koťata zatím podle mluvčího prospívají dobře. Aby měla čtyřletá lvice i její mláďata potřebný klid, vnitřní expozice lvů je pro návštěvníky uzavřena. Nyní tříletý samec je od matky s mláďaty oddělený, podob-

ně i v přírodě je samice zpočátku vychovává v ústraní a ke smečce je přivede později.

Lev berberský jako poddruh již v přírodě vyhynul, chov udržují pouze zoologické zahrady a v současnosti se jejich počet pohybuje lehce nad sto kusy. „Sestavení úspěšného chovného páru je proto složitější, protože jejich genetická základna je malá. Chov a přesuny těchto šelem v licencovaných zoologických zahradách se řídí doporučeními koordinátora Evropského zachovného programu. Ten doporučuje spojování vhodných jedinců a přesuny mláďat vedoucí k co největší genetické pestrosti populace lvů berberských v lidské péči, což jsou zásadní kroky pro přežití tohoto druhu do budoucnosti,“ uvedl ředitel ZOO Hodonín Martin Krug.

Vzácná plemena koz a ovcí v tábořské ZOO

Tábořská zoologická zahrada získala do svého chovu dvě vzácná plemena. Jde o kozu walliskou a ovci valašskou. Obě plemena byla v minulosti ve volné přírodě téměř vyhubena. ČTK to řekl mluvčí tábořské zoologické zahrady Filip Sušanka.

„Jsme velmi rádi, že se nám podařilo rozšířit skupinu našich ovcí a koz o nová vzácná plemena. Koza walliská, pocházející z jižního Švýcarska, patří k nejstarším plemenům vůbec. V sedmdesátých letech minulého století žilo jen 440 zvířat. Díky úsilí jednotlivých chovatelů, zoologických zahrad a dalších organizací se podařilo jejich počet zvýšit do konce 20. století na 1 570 kusů,“ uvedl ředitel tábořské zoo Evžen Korec. Koza walliská má velmi dlouhou, černobílou srst. Samcům i samicím rostou rohy, které u kozlů mohou dosáhnout až 80 centimetrů.

„Podobně pohnutý osud má také původní české plemeno ovce valašská, první záznamy o něm pocházejí ze 16. století. Jejich počet zásadně klesal až na pouhých 130 kusů v roce 2001. Valašku proto ministerstvo zemědělství zařadilo do programu uchování genetických zdrojů, díky čemuž se počet těchto ovcí zvýšil až na 952 v roce 2022. Na záchraně těchto starobylých plemen se bude nyní podílet i naše zoologická zahrada,“ dodal Korec.

ARCHEOLOGIE

Pohřebiště Langobardů u Pasohlávek

Rozsáhlé pohřebiště přibližně se stovkou hrobů zkoumají odborníci z Archeologického ústavu AV ČR Brno nedaleko Pasohlávek na Brněnsku. Kromě tělesných ostatků lidí

různého věku našli i kostry koní a psů. V některých hrobech byla i bohatá výbava, řekla novinářům vedoucí výzkumu Zuzana Loskotová.

Archeologové zkoumají pozemek, kde plánuje těžařská a energetická společnost MND stavět další část fotovoltaické elektrárny. Výzkum firma podpořila i finančně. Odborníci lokalitu mapovali leteckými snímky i záběry z dronu. Polohu jednotlivých hrobů jim pomohly určit rostliny – na místech, kde byli pohřbeni lidé, rostou výše a jsou silnější než jinde, porost tedy na záběrech polohu hrobů dobře vykreslil. Ještě před samotnými vykopávkami se uskutečnil i geofyzikální průzkum.

Z výbavy jednotlivých hrobů jsou nejvýznamnějšími předměty spony, které zdobily ženské šaty. Jsou vyrobeny z vzácných kovů, například pozlaceného stříbra, a osazené polodrahokamy, takzvanými almandiny, které se v surovém stavu dovážely z Indie. Právě díky hrobové výbavě se podařilo pohřebiště rychle datovat – určité typy šperků a zbraní jsou pro první polovinu 6. století typické.

Objevy v Kateřinské jeskyni v Moravském krasu

Archeologové našli v Kateřinské jeskyni v Moravském krasu tři ozdoby z ulity plže staré až 12 000 let. Zapadají podle nich do období pozdního paleolitu až středního neolitu. V tiskové zprávě o tom informoval mluvčí Správy jeskyní ČR Pavel Gejdoš. Badatelé pracují v jeskyni od roku 2017.

Výzkumníci našli v Kateřinské jeskyni například nejstarší nástěnné kresby v ČR, jejichž stáří je až 7 200 let. Na jaře se podařilo datovat další dvě neolitické kresby v zadní části Ledové chodby, uvedl Petr Zajíček ze Správy jeskyní České republiky.

Vchod do Kateřinské jeskyně se nachází v hlubokém kaňonu Suchého žlebu nedaleko informačního centra Skalní mlýn. O jejím objevu se vypráví pověst o pasačce a zatoulané ovečce. Pro veřejnost je zpřístupněna a elektricky osvětlena od roku 1910. Z celkové délky 950 metrů návštěvníci projdou okruh dlouhý 580 metrů. V krasu je přes 1 100 jeskyní. Nejznámější jsou Punkevní jeskyně, kam v posledních letech zavítá kolem 200 000 lidí ročně.

Ocenění za objev pozůstatků osídlení ve Valašském Meziříčí

Nález pozůstatků středověkého osídlení při archeologickém výzkumu náměstí ve Valašském Meziříčí na Vsetínsku získal cenu Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro v kategorii Objev, nález roku. Ceny se udělovaly 15. listopadu v Praze.

Archeologové našli keramiku, zvířecí kosti, mince nebo dřevěné prvky. „Nejvýznamnější byl soubor kovových předmětů zemědělského a válečného charakteru ze začátku druhé poloviny 14. století nalezený v předsíni jednoho z objevených domů, který zatím nemá v evropském prostoru obdobu,“ uvedl archeolog Muzea regionu Valašsko Samuel Španihel, který byl vedoucím archeologického výzkumu. Vědci našli například i dvě radlice, krojidlo a nůž, dvě stovky šipek do kuše nebo část kování kola vozu zřejmě vojenského charakteru.

DOPRAVA

Nové české dálnice

Dálniční síť v Česku se v příštím roce rozroste o 118,1 kilometru nových dálnic, což je dosud nejvíc. Novinářům to řekl ministr dopravy Martin Kupka (ODS). Letos bylo v ČR otevřeno 15,4 kilometru dálnic. Největší část v příštím roce přibude na pásecké D4, dále jihočeské D3 a jihomoravské D55. Práce pak nově začnou na dalších 117,8 kilometrech dálnic. Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) bude mít podle ministra v příštím roce k dispozici více než 79 miliard korun, což je dosud nejvíce. Stát v roce 2024 plánuje dokončit celkem sedmáct jednotlivých dálničních staveb na osmi různých dálnicích. Stát je dlouhodobě kritizován za pomalou výstavu dálnic a silnic. Problematická je především příprava projektů, kdy se stát musí vypořádat s námitkami účastníků řízení a ochranářů a také řešit zdlouhavá majetkoprávní vypořádání. Zatímco v Česku příprava v předchozích letech trvala často až třináct let, například v Německu je to v průměru kolem sedmi let.

Pokuta z EU pro České dráhy

České dráhy dostaly od Evropské komise pokutu v přepočtu zhruba 800 miliónů korun. Za poškozování konkurence potrestala komise i rakouskou železniční společnost ÖBB. Obě firmy podle Komise uzavřely tajnou dohodu o požitých osobních železničních vagoněch, která poškozovala českého dopravce RegioJet. Obě společnosti porušily antimonopolní pravidla EU, uvedla komise v tiskové zprávě. Komise zjistila, že mezi lety 2012 a 2016 se České dráhy a ÖBB účastnily kolektivního bojkotu, jehož cílem bylo udržet si své postavení na trhu a bránit rozšíření společnosti RegioJet v Česku i na trase mezi Prahou a Vídní. Obě firmy podle komise koordinovaly své kroky související s použitými vozy ÖBB pro dálkovou osobní dopravu, aby zabránily jejich nákupu RegioJetu. „ČD a ÖBB zajišťují železniční přepravu osob v České republice a Rakousku. V roce 2011 vstoupil na trh dálkové železniční osobní dopravy v Česku RegioJet. V konkurenci ČD a ÖBB vsadil RegioJet z velké části na ojeté vagony,“ popsala unijní exekutiva.

České dráhy s pokutou ani se zdůvodněním nesouhlasí. „České dráhy odmítají, že by docházelo k tvrzeným zásahům do obchodu s použitými železničními vozy dopravce ÖBB, neboť ty byly průběžně prodávány různým společnostem, a to vždy na tržním principu za nejvyšší nabízenou cenu,“ uvedly České dráhy ve stanovisku zaslaném ČTK. Unijní exekutiva poznamenala, že rakouský dopravce s komisí spolupracoval, a proto mu byla pokuta snížena o 45 procent. Musí tedy zaplatit 16,712 miliónu eur (421,7 miliónu Kč). Pokuta pro České dráhy činí 31,94 miliónu eur (790,9 miliónu Kč).

RegioJet zatím rozhodnutí k dispozici nemá. Pokud se ale porušení pravidel prokáže, přihlásí se o náhradu škody.

23. 10. 1929, před 95 lety, se na Pražském autosalonu představil první motocykl značky Jawa.

3. 11. 1984, před 40 lety, byl zahájen provoz na prodloužené trase metra C do Holešovic.

10. 11. 1994, před 30 lety, byla do provozu uvedena trasa B 5 pražského metra z Nových Butovic na Zličín.

UDALOSTI

Slovensku hrozia vysoké sankcie

Výstavba priemyselných parkov Valaliky a Rimavská Sobota bola zle riadená, uvádza Najvyšší kontrolný úrad, ktorý zároveň poukazuje na zlyhania Ministerstva hospodárstva. Ministerka Denisa Saková reagovala na odhalené nedostatky. Popri nepriaznivom stave verejných financií, do ktorého sa Slovensko dostalo v uplynulých rokoch, sa odkrývajú aj ďalšie problémy. Tieto súvisia najmä s chybnými rozhodnutiami predchádzajúceho vedenia krajiny, uviedla ministerka hospodárstva Denisa Saková (Hlas-SD) v súvislosti s výsledkami kontroly zameranej na výstavbu dvoch priemyselných parkov, ktorých realizácia mešká. Najvyšší kontrolný úrad konštatuje, že oba projekty trpia nekonceptným, nedostatočným a netransparentným riadením. Kontrola sa zamerala na plnenie odporúčaní z predchádzajúcich kontrol priemyselného parku Valaliky pri Košiciach a parku v Rimavskej Sobote, ktoré sa uskutočnili v roku 2021. Zistenia sa týkajú vybraných obchodných spoločností pod správou ministerstva hospodárstva. Podľa výsledkov NKÚ Slovensku hrozia pokuty za nesplnenie zmluvných povinností voči investorom, ktorí mali v parkoch pôsobiť. Správa NKÚ podľa ministerky Sakovej jasne pomenúva chyby predchádzajúcich vlád v oblasti prípravy a realizácie strategických parkov. Za problémy pri výstavbe priemyselných parkov môže podľa kontrolórov aj absencia ucelenej koncepcie ich rozvoja, ktorú Slovensko stále nemá.

Slovenským zdravotníkom sa zvýšia platy

Prezident podpísal novelu zákona, ktorá upravuje platy zdravotníkov. Vďaka tejto zmene porastú mzdy sestier a záchranárov o 9,7% ročne, zatiaľ čo pôvodná konsolidačná verzia rátala len s 3% rastom. Zvýšenie sa dotkne aj lekárov, ktorých platy vzrastú o 6,4% namiesto plánovaných 3%. O zmene informoval odbor komunikácie Kancelárie prezidenta SR. Prezident ocenil prijatie novely ako významný stabilizačný krok v slovenskom zdravotníctve. Podľa jeho slov ide o pozitívny základ pre ďalšie rokovania, ktoré by mohli prispieť k stabilizácii sektora a zabrániť tomu, aby pacienti doplácali na konflikty medzi vládou a zdravotníkmi.

Novela zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti ponecháva nezmenený rast platov sestier, pôrodných asistentiek, záchranárov a ďalších pracovníkov, ktorých minimálna mzda je tento rok pod koeficientom 1,00. Pre ostatných zdravotníkov sa tempo rastu v nasledujúcich rokoch spomalí, no oproti pôvodnému konsolidačnému plánu príde k miernemu zvýšeniu – na 6,44% v roku 2025 a na 8,05% v roku 2026. Novela tiež zahŕňa zvýšenie sadzby poistného za poistencov štátu na posledný mesiac tohto roka, a to z 4,5% na 6,55% z vymeriavacieho základu. Ministerstvo zdravotníctva, ktoré návrh predložilo, chce týmito opatreniami predísť masovým výpovediam zdravotníkov z nemocníc.

Konsolidačný balík prijatý vládou totiž pôvodne spomalil rast platov zdravotníkov, čo vyvolalo ostrú kritiku naprieč celým sektorom. Sestry a lekári dokonca pohrozili vý-

povedami. Napriek novele však už podalo výpovede viac ako 3 300 lekárov z nemocníc po celom Slovensku.

Učitelia hrozia štrajkom

Školskí odborári požadujú zvýšenie platov o 10%. Školstvo už dlhodobo čelí nedostatku zamestnancov, pričom návrh štátneho rozpočtu na budúci rok so zvyšovaním ich platov neráta. Ak sa nepodarí dosiahnuť kompromis do konca roka, učitelia sú pripravení protestovať. Minister školstva Tomáš Drucker (Hlas-SD) uznáva, že učitelia by si zaslúžili platy na úrovni lekárov, no zdôraznil, že súčasná ekonomická situácia to neumožňuje. Ako dočasné riešenie im štát na budúci rok sľubuje jednorazový príspevok vo výške 800 eur, pričom od roku 2026 sa platy pedagógov majú zvýšiť o 5%.

V marci ministerstvo školstva vyčlenilo 60 miliónov eur na príspevky pre pedagogických zamestnancov. Výška príspevkov závisela od regiónu, no ani tento krok nepriniesol očakávaný nárast nových učiteľov. Minister Drucker priznáva, že aktuálne vláda nedodržiava svoje programové vyhlásenie v oblasti valorizácie platov učiteľov. Napriek tomu podporuje požiadavky pedagógov a usiluje sa o nájdenie kompromisu.

Ex-prezident Kiska prišiel o doživotný plat

„Andrej Kiska bol 31. októbra právoplatne odsúdený Krajským súdom v Prešove za úmyselný pokračujúci prečin daňového podvodu ako organizátor. Rozsudok nadobudol právoplatnosť vyhlásením, čo znamená, že týmto dňom Kiskovi zo zákona zaniklo právo na doživotný prezidentský plat,“ uviedla Kancelária prezidenta SR. Zároveň zdôraznila, že ak by konala inak, porušila by zákon.

Bývalý prezident na sociálnych sieťach pripomenul, že počas svojho funkčného obdobia celý prezidentský plat daroval ľuďom, ktorým štát nedokáže zabezpečiť primeranú zdravotnú a sociálnu starostlivosť. „Ak mi Robert Fico

Pellegri sebral odsouzenému Kiskovi doživotní rentu

a Peter Pellegrini, ktorí zarábajú mesačne cez 12 tisíc eur, nevyplatia tretinu ich platu len preto, aby sa mi pomstili za to, že som Fica porazil v prezidentských voľbách, ukazujú, že ide len o odstrašenie tých, ktorí ohrozujú ich pohodlný život. Na ten sa občania skladajú už takmer 20 rokov," vyhlásil Kiska. Dodal, že nežije z prezidentskej renty, keďže si počas života zarobil viac, ako kedy predpokladal. „Preto nevyužívam ani štátnu limuzínu, hoci na ňu mám nárok, a jazdím na svojej súkromnej dodávke,“ poznamenal.

Kiska zdôraznil, že nejde len o otázku princípu, ale aj o právny výklad. „Obrátim sa na súd, aby rozhodol, či mám nárok na prezidentskú rentu,“ uviedol. Zároveň citoval bývalého podpredsedu Ústavného súdu SR Eduarda Bárányho, ktorý uviedol, že podľa aktuálneho právneho stavu nemožno exprezidentovi odobrať benefity, ako sú štátne príspevok, auto či ochranka. Ak by sa zákon menil cez parlament, vznikla by otázka retroaktivity, upozornil Bárány.

Krajský súd v Prešove na verejnom zasadnutí 31. októbra uznal Andreja Kisku vinným z daňového podvodu. Udelil mu ročný trest s podmieneným odkladom na dva roky. Týmto verdiktom zároveň zrušil predchádzajúce rozhodnutie Okresného súdu v Poprade, ktorý Kiskovi vymeral dvojročný podmienený trest s odkladom na tri roky, peňažný trest 15 tisíc eur a zákaz vykonávať funkciu štatutára obchodnej spoločnosti na šesť rokov. Parlament reagoval na rozsudok prijatím uznesenia, ktoré odsudzuje konanie exprezidenta. Predložili ho koalíční poslanci, ktorí označili Kiskovo konanie za úmyselné porušenie zákona, ktorým údajne oklamal občanov aj protikandidátov v prezidentských voľbách.

Bezdomovec obeťou policajnej brutality

Organizácia Depaul Slovensko na svojich sociálnych sieťach vyzvala verejnosť, aby odsúdila akékoľvek násilie voči bezdomovcom. Zároveň apelovala na rešpekt a citlivý prístup pri komunikácii o tejto zraniteľnej skupine. Incident sa odohral 5. novembra, keď policajť počas služby údajne spôsobil mužovi, ktorý bol zadržaný pri trestnom čine, viacero zranení. Muž na druhý deň v nemocnici svojim zraneniam podľahol. Muž mal údajne odcudziť fľašu s alkoholom a vzdoroval silovým zločkom.

Výšetrovateľ Úradu inšpekčnej služby 12. novembra obvinil policajta, ktorému teraz hrozí trest odňatia slobody na 12 až 15 rokov. Polícia uviedla, že ak sa potvrdí, že k úmrtiu došlo v dôsledku neprimeraného zákroku, vyvodí okamžité dôsledky. Súd rozhodol, že obvinený policajť bude stíhaný väzobne. Proti tomuto rozhodnutiu však podal sťažnosť. Na obvinenia z policajnej brutality reagoval minister obrany Robert Kaliňák (Smer-SD) vyjadrením, že sa nejedná o snahu zakryť pochybenie polície, naopak ide o jasný prípad odhalenia takýchto prípadov.

Prípad rozvíril verejnú debatu o policajnej brutalite. Následne sa odohral podobný prípad o niekoľko dní neskôr, 16. novembra v Tepličke nad Váhom v okrese Žilina. Tu zasahovala polícia proti mužovi, ktorý ohrozoval verejnosť sekerou. Po tom ako odmietol výzvy polície, bol naňho použitý tazer, avšak bezvýsledne. Hliadka ho pacifikovala pomocou hmatov, no páchatel po zásahu pociťoval nevoľnosť, stratil vedomie a následne zomrel na zlyhanie srdca. Jedná sa duševne nestabilného 47-ročného muža, ktorý v roku 2009 spálil 400 rokov staré ostatky Žofie Bos-

niakovej uložené v kaplnke kostola v Tepličke nad Váhom. Prípad bude prešetrovať Úrad inšpekčnej služby (ÚIS).

Návrh úpravy zákona o štátnom jazyku

Ministerstvo kultúry ubezpečuje, že plánované legislatívne zmeny neobmedzia používanie jazykov národnostných menšín. Ministerka kultúry Martina Šimkovičová rokovala s členom Maďarskej aliancie Györgym Gyimesim o návrhu novely zákona. „Opäť sme v situácii, keď chce istá časť verejnosti, za výraznej podpory opozície, hrotiť situáciu a vzbudzovať vášne v súvislosti s národnostnou otázkou. Som preto veľmi rada, že György Gyimesi na stretnutí akceptoval naše argumenty a dôvody potreby novelizácie zákona o štátnom jazyku. Je z nich totiž zrejmé, že nejde o žiadny útok na akúkoľvek národnostnú menšinu, ale výhradne o ochranu nášho štátneho jazyka,“ uviedla Šimkovičová.

Stretnutie inicioval minister životného prostredia Tomáš Taraba (SNS). Gyimesi vyjadril presvedčenie, že ministerstvo doladuje návrh novely tak, aby nepoškodil menšiny, ale naopak, poskytol im ochranu pred negatívnymi vplyvmi, akými sú napríklad rozširujúce sa amerikanizmy. Ministerstvo zdôraznilo, že pokuty za porušenie jazykového zákona sa nebudú vzťahovať na fyzické osoby. Týkať sa to nebude ani výkonu dohľadu nad dodržiavaním legislatívy.

Opozičné strany SaS a predseda mimoparlamentného Maďarského fóra Zsolt Simon však návrh ostro kritizovali. Tvrdia, že novela je namierená proti maďarskej menšine a vyjadrili obavy zo zavedenia sankcií pre fyzické osoby.

Ministerstvo kultúry obhajuje potrebu novelizácie zákona skúsenosťami z praxe. Upozorňuje na nejednoznačný výklad niektorých ustanovení, ktorý viedol k ich opakovanému porušovaniu. Problémy spôsobovalo aj obmedzené právomoci orgánu dohľadu a nízke pokuty, ktoré neodradili od porušovania zákona. Cieľom novely je podľa ministerstva posilniť postavenie štátneho jazyka vo vybraných oblastiach úradného a verejného styku. Pri jej príprave sa berie ohľad na medzinárodné zmluvy a potrebu podpory národnostných jazykov menšín na Slovensku. Ministerstvo zdôrazňuje, že dohľad ani prípadné pokuty sa nebudú týkať fyzických osôb.

Reorganizácia kultúrnych inštitúcií

Ministerstvo kultúry SR zvažuje zásadnú reorganizáciu kľúčových kultúrnych inštitúcií a zbierkotvorných organizácií, tvrdí Marcel Čas, bývalý šéf analytickej jednotky Inštitútu kultúrnej politiky (IKP). Podľa neho by navrhované zmeny mohli vážne ohroziť fungovanie i majetok významných kultúrnych inštitúcií. Čas označil plán za najväčšiu reorganizáciu svojho druhu od vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Varuje, že návrh by mohol mať ďalekosiahle negatívne dôsledky.

Reorganizácia by sa mala dotknúť ôsmich štátnych organizácií, medzi nimi Slovenského národného múzea, Slovenskej národnej galérie, Slovenského technického múzea či Slovenskej národnej knižnice. Zmeny by sa týkali aj ďalších 11 registrovaných múzeí a galérií, deviatich múzejných zariadení a 24 pamätných domov, ktoré patria obciam. Podľa analýzy IKP je cieľom návrhu zlúčenie a preklasifikovanie existujúcich inštitúcií do novovytvorených ce-

lonárrodných organizácií spravovaných Národným kultúrnym dedičstvom. Výsledkom by mali byť štyri nové subjekty – Štátne múzeá Slovenskej republiky, Štátne umelecké zbierky Slovenskej republiky, Štátne hrady a zámky (kasteľáni) a Štátna správa národných kultúrnych pamiatok (nehnuteľné národné kultúrne pamiatky v správe štátu).

Analýza IKP poukazuje na viaceré nedostatky návrhu. Jedným z hlavných problémov je absencia jasného zdôvodnenia potreby reorganizácie. Ministerstvo kultúry vraj nepredložilo argumenty ani dôkazy o tom, že súčasný systém nefunguje alebo si vyžaduje zásadné zmeny. Členovia výboru Kultúrneho štrajku tiež kritizujú, že proces prebieha v tajnosti, bez verejnej diskusie a odbornej analýzy. Obávajú sa tiež možných rizík pri presune zbierkových predmetov a majetku. Bez dôkladnej inventarizácie a legislatívnych opatrení by podľa nich mohlo dôjsť k strate artefaktov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou slovenského kultúrneho dedičstva. Tento problém umocňuje fakt, že už dnes v deviatich múzeách spravovaných ministerstvom kultúry evidujú chýbajúce zbierkové predmety – podľa záznamov ich je viac ako šesť tisíc.

Ministerstvo kultúry sa voči obvineniam Marcela Časa ohradilo a tvrdenia o reorganizácii ani presnosti jeho údajov nepotvrdilo.

Oprava systému 13. dôchodkov

Zavedenie 13. dôchodkov sa vládna koalícia prezentuje ako jeden zo svojich úspechov, no systém sa ukazuje ako problematický. Minister práce Erik Tomáš (Hlas-SD) už po pol roku priznáva jeho nedostatky a pripravuje druhú úpravu. V súčasnosti dostávajú všetci dôchodcovia rovnakú sumu 13. dôchodku, ktorá tento rok pri starobných dôchodkoch dosahuje 606 eur. Systém však umožňuje nárok na dávku aj cudzincom, ktorí na Slovensku pracovali len jeden rok, čo považuje analytik Radovan Ďurana z Iness za príklad nekoncepcného prístupu k zásadným opatreniam. Cudzinci majú nárok na dôchodok na základe európskej legislatívy, ktorá podporuje cezhraničné zamestnávanie. Napokon, Slováci musia na získanie starobného dôchodku odvádzať príspevky minimálne 15 rokov, pričom rovnaký čas odpracovania je potrebný aj pre plnú výšku 13. dôchodku.

Ministerstvo práce si uvedomuje tento nepomer a pripravilo návrh na zmenu, ktorý predloží v rámci otvorenej novely zákona o sociálnom poistení. Podľa návrhu poslancu Hlasu Jozefa Čecha sa výška 13. dôchodku bude odvíjať od počtu odpracovaných rokov na Slovensku. Ak niekto odpracoval menej ako desať rokov, jeho 13. dôchodok sa bude znižovať – za jeden odpracovaný rok by v roku 2024 dostal 60,70 eura, za dva roky 121,30 eura, a tak ďalej. Plná suma 606 eur bude dostupná až po desiatich rokoch práce. V roku 2023 má 13. dôchodok získať takmer 1,5 milióna poberateľov, čo štát vyjde na viac ako 828 miliónov eur. Odhaduje sa, že v roku 2027 tieto výdavky presiahnu miliardu. Nový systém by však mohol výdavky znížiť.

Ďalšia plánovaná zmena sa zameriava na matky, ktorým sa dnes výška dôchodku znižuje za obdobie starostlivosti o deti. Počas materskej alebo rodičovskej dovolenky za ne štát odvádza príspevky vo výške 60 % priemernej mzdy, čo ženy s nadpriemernými príjmami znevýhodňuje. Minister Tomáš chce tento problém odstrániť, aby zabezpečil spravodlivejší systém.

Oslavy 25. výročia Smeru-SD

Slávnostný snem strany Smer sa tento rok niesol v znamení dvoch významných jubileí – 25. výročia od vzniku strany a 60. narodenín jej predsedu Roberta Fica. Tradícia organizovania slávnostného snemu Smeru na výročie Nežnej revolúcie sa ustálila už pred niekoľkými rokmi. V roku 2022 Fico na sneme vyhlásil ambíciu strany vyhrať parlamentné voľby, čo sa mu následne podarilo. Tento rok, už ako premiér, však stál pred náročnejšou úlohou – hodnotením turbulentného obdobia vlády so SNS a Hlasom, atentátu na jeho osobu a postupného prepadu preferencií strany.

Na bratislavskom hrade, kde sa snem konal, dominovala veľká červená číslica 25, ktorá symbolizovala výročie strany. „Hoci sme vo vláde 12 mesiacov, s Robertom Ficom je to len deväť, keďže sa tento rok nielen dožil životného jubilea, ale aj akoby znovu narodil,“ zaznelo vo videu, ktoré otvorilo snem. Robert Fico bol ústrednou postavou podujatia. Všetci rečníci mu ďakovali, zdieľali príbehy o tom, ako sa s ním zoznámili, a pripomínali jeho zásluhy. Moderátorom programu bol minister obrany Robert Kaliňák, ktorý svojim vystúpením bavil publikum. „Pamätám si, ako som asi pred 30 rokmi na svojom čiernom Favorite zbadal Roberta Fica na autobusovej zastávke. Pozval som ho do auta a počas jazdy som mu rozprával, že práve píšem prácu inšpirovanú jeho knihou *Trest smrti*. Keď ma neskôr oslovil, aby som sa stal súčasťou príbehu Smeru, s radosťou som prijal,“ spomínal Kaliňák, pričom jeho anekdoty vyvolali smiech a potlesk.

Popri oslavnej atmosfére nechýbala ani tradičná kritika opozície a médií. Tieto témy rezonovali vo väčšine prejavov. Podpredseda strany Ľuboš Blaha začal svoj príhovor nezvyčajným pozdravom: „Češť práci, súdružky a súdruhovia.“ Blaha pripomenul Ficove úspechy a zdôraznil, že Smer má jasný cieľ – poraziť Progresívne Slovensko. „Len včera som sa vrátil z Ruskej federácie, kde som rokoval o mieri s našimi ruskými priateľmi,“ uviedol Blaha. V závere prejavu označil Michala Šimečku a jeho Progresívne Slovensko za hlavného politického súpera. Strana Smer čelí poklesu preferencií po volebnom víťazstve. Rovnako klesá aj dôvera v samotného Roberta Fica, ktorý sa podľa nedávneho prieskumu umiestnil až na šiestom mieste medzi politikmi. Oproti tomu Michal Šimečka obsadil druhú priečku, čo ešte viac zvýrazňuje súčasnú politickú rivalitu medzi týmito dvoma stranami.

Oslavy výročia tak neboli len pripomienkou minulých úspechov, ale aj príležitosťou na mobilizáciu strany pred ďalšími politickými výzvami. Pozvaným sa prostredníctvom videokonferencie prihovorili aj prezident SR a bývalý člen strany Peter Pellegrini, český ex-prezident Miloš Zeman, český ex-premiér Andrej Babiš, maďarský premiér Viktor Orbán a srbský prezident Aleksandar Vučić.

Pápež Ján Pavol II. čestným občanom Bratislavy

Dňa 16. novembra o 16 hodine odovzdala viceprimátorka Bratislavy Tatiana Kratochvílová listinu o udelení čestného občianstva Bratislavy svätému Jánovi Pavlovi II. in memoriam do rúk apoštolského nuncia na Slovensku Mons. Nicolu Girasoliho. Udialo sa tak v Primaciálnom paláci v Bratislave v rámci podujatia s názvom Svedok nádeje sv. Ján Pavol II. a náš zápas o slobodu. Mestské zastupiteľstvo

Privítanie pápeža Jána Pavla II. pri návšteve Slovenska v roku 1995

Bratislava rozhodlo o udelení čestného občianstva v decembri 2020. V slávnostnom príhovore Kratochvílová ocenila život a dielo Jana Pavla II. „Stal sa jednou z najinšpiratívnejších svetových osobností a aj po svojej smrti ostal obrovskou morálnou autoritou,“ uviedla. Vyzdvihla pápežove snahy o rozširovanie slobody a demokracie vo svete, zmierovanie náboženstiev i posilňovanie vzájomnej úcty a tolerancie. Sprievodné podujatie Deň zápasu o slobodu a demokraciu sa konalo pod záštitou Konferencie biskupov Slovenska a odzneli na ňom svedectvá o diele a odkaze Jána Pavla II. pre Slovensko, Európu a svet.

Nová továreň na batérie v Šuranoch

Čínska spoločnosť Gotion plánuje investovať do výroby batérií pre elektromobily na Slovensku, pričom projekt má podporu najvyššieho čínskeho vedenia. Práce na závode pri Šuranoch by sa mali začať v marci 2025, pričom výroba by mohla byť spustená už v rokoch 2026 až 2027. „Podstatné je, že najvyššie čínske vedenie podporilo tento projekt, čo urýchlí procesy spojené s vývozom kapitálu a inými administratívnymi otázkami,“ uviedol premiér Robert Fico. Zdôraznil, že ide o druhú najväčšiu investíciu v histórii Slovenska s hodnotou 1,4 miliardy eur, ktorá by mala priniesť 1 300 pracovných miest so „slušným platom“. Výroba by mala zahŕňať aj výskum, vývoj a recykláciu, čím sa zvýši jej pridaná hodnota.

Fico zároveň priznal, že projekt má aj svojich odporcov, pričom kontroverzie môžu byť spojené so skutočnosťou, že ide o čínsku firmu. „Verím, že všetky sporné otázky sa vyriešia,“ povedal. Premiér vyzdvihol aj fakt, že miestni obyvatelia mali možnosť navštíviť podobný závod firmy Gotion a na vlastné oči sa presvedčiť o vysokých štandardoch čistoty a bezpečnosti. „Ide o výrobu v absolútne sterilnom prostredí, v čistote, ktorá prekonáva aj mnohé nemocnice,“ dodal Fico. Upozornil tiež na úzku spoluprácu spoločnosti Gotion s automobilkami, ako je Volkswagen, ktorý vlastní viac ako 20 % podiel v čínskej firme. „Vzhľadom na rast elektromobility v Európe a vysokú produkciu áut na Slovensku je prítomnosť takejto továrne pre nás mimoriadne dôležitá,“ uzavrel premiér.

Napriek optimizmu vlády obyvatelia Šurian a okolitých obcí projekt prijímajú s nedôverou. Občianska iniciatíva Chránime si naše spustila petíciu Stop baterkárni v Šuranoch – Nebezpečná chemická továreň za rohom, ktorou upozorňuje na možné riziká spojené s novým závodom.

Obavy vyjadrila aj mimovládna organizácia Pracujúca chudoba. Jej predstaviteľ Milan Kuruc ocenil potenciál investície, no spochybnil možnosť zamestnať 80 % Slovákov v závoде. „Vzhľadom na nízku nezamestnanosť v oblasti Šurian je otázne, či sa pracovné kapacity dajú naplniť lokálnymi zamestnancami,“ konštatoval. Podľa Kuruca bude nutné prilákať pracovníkov z iných regiónov Slovenska, čo môže byť náročné. „Nízke mzdy a vysoké náklady na bývanie môžu tento proces výrazne sťažiť,“ dodal.

Kým vláda vidí v projekte príležitosť pre rozvoj, kritici upozorňujú na riziká spojené s jeho realizáciou. Popri prípravách na verejnosti rezonovalo najmä pripravované vyvlastnenie vlastníkov pozemkov, na ktorých má byť továreň vybudovaná. Mnohí z nich pozemky predať nechcú a pridali sa k protestujúcim.

Slovensko si pripomenulo 17. november

Pri príležitosti Dňa boja za slobodu a demokraciu a 35. výročia Nežnej revolúcie prezident SR Peter Pellegrini vzdal úctu obetiam totalitného režimu položením venca k Pamätníku Brána slobody v bratislavskom Devíne. Počas pietnej spomienky predniesol príhovor, v ktorom zdôraznil, že pred 35 rokmi sa otvorila historická príležitosť rozvíjať slovenskú spoločnosť v duchu slobody a demokracie. Poznamenal, že hlavnou myšlienkou udalostí v novembri 1989 neboli pomsta a nenávisť voči iným, ale snaha vzájomného porozumenia, solidarity a rešpektu. „Som presvedčený, že kľúčom k nášmu spoločnému úspechu ako národa je, aby sme sa dokázali k týmto hodnotám vrátiť. Aby sme na ne nespomínali iba ako na symbol Novembra 89, ale aby formovali naše každodenné životy,“ pripomenul prezident SR pri pamätníku postavenom na pamiatku 400 žien a mužov usmrtených na hraniciach pri pokuse o útek za železnú oponu v rokoch 1945-1989 ako aj občanov, ktorí boli vyhnaných z krajiny.

Prezident apeloval na to, aby ľudia odmietli násilie ako nástroj riešenia spoločenských problémov rovnako ako to bolo v časoch Nežnej revolúcie. „Všetci sme vtedy verili a žiadali viac slobody, viac demokracie a právo na lepší a dôstojnejší život. Nikdy sa nám však nepodarí tieto ciele splniť, ak budeme ako národ paralyzovaní vzájomnou nevráživosťou a zbytočnými konfliktmi,“ vyhlásil P. Pellegrini. Prezident SR taktiež vzdal úctu obetiam komunistického režimu položením venca pri Centrálnom pamätníku popravených a umučených politických väzňov komunizmu na cintoríne v bratislavskej Vrakuni. Toto pietne miesto, zriadené v roku 2014, je venované pamiatke tých, ktorí boli popravení, umučení alebo zomreli v dôsledku perzekúcií počas rokov 1945 až 1989.

KULTÚRNE PODUJATIA

Bratislavské vianočné trhy začínajú

Hlavné námestie v Bratislave už 4. novembra ozdobila jedla biela vysoká 12 metrov, ktorá sa stala symbolom blížiacich sa sviatkov. Strom pochádza z areálu Komunálneho podniku Bratislava a slávnostne sa rozžiari 22. novembra. V ten istý deň sa oficiálne otvoria aj bratislavské vianočné trhy, ktoré každoročne prinášajú do centra mesta čarovnú atmosféru.

„Každý ročník Bratislavských Vianoc je jedinečný. Či už výzdobou stromčeka, rozmanitosťou stánkov, programom, alebo emóciami, ktoré si na trhoch odovzdávame,“ povedala Hulíková. Trhy sa budú konať na Hlavnom, Primaciálnom a Františkánskom námestí až do 6. januára, teda do sviatku Troch kráľov. Počas Vianoc však budú na tri dni zavorené.

Do zimného festivalu Bratislavské Vianoce, ktorý organizuje BKIS, sa zapojí 14 mestských častí a viaceré mestských organizácií. Tento rok prinesie aj zaujímavú novinku – interaktívnu hru Škriatkovo kúzlo. Podstatou hry je hľadanie domova pre strateného škriatka, pričom hráči budú odhaľovať jeho tajomstvo prostredníctvom ôsmich okienok v Starom Meste. „Myslím, že táto hra poteší nielen deti, ale aj celé rodiny a zahraničných návštevníkov,“ dodala Hulíková.

K vianočnej atmosfére prispeje aj pestrý kultúrny program. Na Františkánskom námestí vystúpia počas piatkov a sobôt spevácke zbory a folklórne súbory, zatiaľ čo nedele budú venované vianočným koncertom. Primaciálne námestie opäť privíta návštevníkov v Prívetivej zóne, ktorá je určená na oddych a príjemné trávenie času.

Súčasťou Bratislavských Vianoc bude aj obľúbený Vianočný les – stromy, ktoré ozdobia deti z 36 bratislavských základných umeleckých a špeciálnych škôl. Tento projekt zdôrazňuje komunitný rozmer podujatia a zapojenie miestnych obyvateľov do tvorby vianočnej atmosféry. Bratislava sa tak pripravuje na ďalšie nezabudnuteľné sviatočné obdobie, ktoré poteší obyvateľov aj návštevníkov mesta.

Emília Vašáryová v Karloveskej knižnici

17. 12. 2024, Jurigovo námestie, Bratislava

Predvianočné stretnutie s prvou dámou hereckej scény Emíliou Vašáryovou. Rozprávať sa budeme nielen o jej obľúbených knihách, ale aj o tom, ako trávi adventný čas a na ktoré Vianoce si obzvlášť rada spomína. Vstup voľný!

Koncert Advent v Prešporke

17. 12. 2024, Bratislavské kultúrne a informačné stredisko

Prídte v predvianočnom období do koncertnej sály Klarisky a započúvajte sa do hudby Dohnányiho, Hummela a Albrechta v podaní popredných slovenských a českých interpretov a interpretiek.

Program:

– Ernő Dohnányi (1877-1960): *Serenáda pre sláčikové trio C dur*, op. 10;

– Johann Nepomuk Hummel (1778-1837): *Septet d moll*, op. 74;

– Alexander Albrecht (1885-1958): *Vianočné koledy*.

Vstup voľný, kvôli obmedzenej kapacite podujatia je potrebné sa zaregistrovať na www.bkis.sk.

Koncert Vianoce v DPOH

17. 12. 2024, Divadlo P. O. Hviezdoslava

Vianočný koncert. Koledy a piesne z divadelných inscenácií. Trochu vianočného punču, nostalgie a prskaviek. Vôňa ihličia a radosť zo života. Zabudnite na zháňanie darčiek. Prídte si oddýchnuť do divadelného hľadiska. Pohodlne sa usadte. Nerušme, tu sme pri Vianociach! Moderuje: Martin Madej. Účinkujú: Anikó Vargová, Kristína Tormová, Alexander Maďar, Martin Madej, Zuzana Kronerová, Milo

Kráľ, Bronislava Kováčiková, Peter Kadlečík, Annamária Janeková, Juraj Hrčka, Tereza Hladká. Kapela: Marcela Cmorejová, Martin Dohňanský, Martin Hasák, Denis Pagáč.

Večer autentického folklóru – Helpa 2024

20. 12. 2024, Dom kultúry Zrkadlový háj, Bratislava-Petržalka

Predstavujeme sa: obec Helpa. Účinkujú: folklórna skupina Helpan, Chlopi z Helpy, Ľudová hudba Helpan pod vedením Viktora Tešlára – Kračún v Helpe.

FS Helpan patrí medzi najstaršie a najvytrvalejšie folklórne kolektívy na Horehroní. Od začiatku sa snaží hľadať a verne interpretovať tradičné prejavy tanečného, hudobného, spevného a slovesného folklóru. Námety na svoju prácu čerpá výlučne z miestnych tradícií a rodinných zvykosloví. Na svojom konte má vydané 4 CD platne – *Totá Helpa, Nad tou Helpou, Helpianskô širô pole a Spievajú mladí*. Pýšiť sa môže štyrmi dokumentárnymi filmami vysielanými RTVS – *Na helpianskej svadbe, Buli sme na priadkach, Zimnými obrázkami a jarnými a letnými zvykosloviami*. Objavuje sa v súťaži Kapura a v iných televíznych podujatiach. Krásne viachlasné spevy sa stali súčasťou Horehronského viachlasného spevu, ktorý bol zapísaný do reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO.

V súčasnej dobe tvorí FS Helpan mužská spevácka zložka Chlopi z Helpy, ktorých viedol k úspechom dlhé roky Lukáč Kukuľa, v súčasnosti sú to Jozef Tkáčik a Jozef Lilko, ženská a dievčenská tanečno-spevácka zložka pod vedením Márie Kemkovej, Anny Fedorovej a Jozefa Murína a hudobná zložka pod vedením Viktora Tešlára. Na záver programu Vás organizátori pozývajú na posedenie pri ľudovej hudbe a ochutnávke domácich špecialít.

Vianočná tržnica 2024

15.-22. 12. 2024, Stará tržnica Bratislava

Stará Tržnica, BRaK a Urban Market Vám aj tento rok prinesú vianočnú atmosféru a darčeky pre blízkych od lokálnych tvorcov. Pod jednou strechou budú mať návštevníci a návštevníčky vo vybraných dňoch, od nedele 15. decembra do 22. decembra, možnosť nakúpiť originálne darčeky pre svojich blízkych, a zároveň tak svojím nákupom podporiť lokálne značky, malé i väčšie vydavateľstvá, remeselných výrobcov potravín a umelcov. Tešiť sa môžete aj na zaujímavý sprievodný program. Otvorené: nedeľa: 10:00-20:00, pondelok až piatok: 12:00-20:00. Vstup voľný.

Bojnický Kračún 2024 – 9. ročník

20. 12. 2024 – 21. 12. 2024, Bojnice, Trenčiansky kraj

Môžete sa tešiť na obľúbené podujatie oslavujúce dávne zvyky, spojené s príležitostným trhom. Rok sa pomaly blíži ku koncu a my vás aj tento rok pozývame na obľúbené podujatie spojené s tradíciami. Kračún bol slovanský sviatok zimného slnovratu. S príchodom kresťanstva bol tento sviatok nahradený súčasným pomenovaním a tradíciami Vianoc. Slovo Kračún je najstaršie domáce slovanské pomenovanie Vianoc. Dodnes sa v niektorých častiach ešte používa. Zimný slnovrat je najmä oslavou slnka a boha s ním spojeného. K rituálom spojeným so solárnym aspektom zimného slnovratu patrí pálenie ohňov (menších, väčších, sviečok), ktoré horeli až do svitania a bdelo sa pri nich až do svitania.

Toto podujatie si v Bojniciach našlo svoju obľubu a tento rok sa slávi už 9. ročník. Opäť vám organizátori Červení kráľi, o. z., prinesú pestrý program: hudobné a folklórne skupiny, obľúbený remeselný trh, tradičné vianočné dobroty a program pre deti. Bojnický Kračún ponúkne okrem ukážky tradičných činností počas zimného slnovratu i vystúpenia detí, hudobníkov a folkloristov či ohňové šou.

Centrum Bojníc opäť pred Vianocami bude patriť staroslovanským zvykom a remeselníkom. Bojnický kračún ponúkne v piatok (16. 12.) i v sobotu okrem ukážky tradičných činností počas zimného slnovratu i vystúpenia detí, hudobníkov a folkloristov či ohňové šou. „Naši predkovia volali Vianoce Kračún, znamená to najkratší deň, najdlhšia noc. Potom prišli kresťania, nazvali sviatky Vianoce. My sme si však povedali, že sa vrátíme ku Kračúnovi,“ uviedlo združenie. Na námestí v Bojniciach pred Vianocami chýbalo nejaké podujatie, preto pred deviatimi rokmi prišli s myšlienkou organizácie Bojnického Kračúna. Ten sa posledné dva roky neuskutočnil pre pandémie. „Už siedmy rok tu tak zapalujeme ohne, ktoré majú očistiť všetky zlé veci, ktoré sa teraz dejú na Zemi, nech temnota z tohto sveta odíde a príde sem láska, pravda, česťnosť, nech žijeme v múdrosti ako naši predkovia,“ priblížil Juraj Kupčok.

Súčasťou Bojnického kračúna je vždy i kultúrny program, ktorý sa organizátori podľa neho snažia spraviť v tradičnom duchu, teda vystupujú ľudia, ktorí spievajú slovenské piesne, folkloristi a súbory zo základnej umeleckej školy. „Aj pri remeselnom trhu sme nevsadili na komerciu. Povedali sme si, že tu budú remeselníci, ktorí vyrábajú vlastnými rukami veci z dreva či vianočné ozdoby,“ dodal.

KNIŽNÉ TIPY

Kol. aut. – Rudo Kain: *Slovenské temno* (2024)

História Slovenska, no predovšetkým jeho folklór a slovenská kultúra sú úzko späté a previazané s ľudovými povestami, bájkami a legendami. Avšak aj súčasná doba vie z talónu vytiahnuť ne jeden podivný, záhadný či strašidelný príbeh, niektoré sme dokonca zažili na vlastnej koži. Trinásťka skúsených slovenských autorov inšpirovaných bohatou slovenskou históriou sa rozhodla oživiť jej odkaz v príbehoch, ktoré vás prenású do známych či menej známych kútov Slovenska opradených hrôzostrašnými povestami a desivými dedinskými povedačkami. Zavítate do lže, kde budete odkrývať tajomstvá starých rímskych hrobov, zúčastníte sa tradičnej internátnej špiritistickej seansy s nepredvídateľnými následkami, navštívite zákutia súčasnej Bratislavy s prapodivnou budovou ovplyvňujúcou osudy ľudí, prežijete zimomriavky s nejasným zlom na Šibeničnom vrchu, zakúsíte mrazivú atmosféru hlbokých kysuckých lesov a na Horehroní stretnete známeho evanjelického farára Sama Chalupku v netradičnej úlohe. Vo vydarenom mixe temných príbehov si hádam každý nájde svoj obľúbený.

Ivan Kňaze: *Múdrost vtákov* (Príroda, 2024)

Vtáky fascinujú ľudí odnepamäti. Možno preto, že sú pre nich symbolom voľnosti a slobody. Keď si zmyslia, jednoducho rozprestrú krídla a už ich niet. Ich svet je však omnoho pestrejší a farebnejší, ako sa na prvý pohľad môže zdať. Fotograf a autor mnohých kníh o prírode Ivan Kňaze si vtáky zamiloval a prešiel za nimi krížom-krážom celé Slo-

vensko. Pozoroval, ako žijú, ako sa k sebe správajú, ako sa dorozumievajú i hašteria, ako vychovávajú potomstvo, ako premýšľajú a čo cítia. „Žil som s nimi, s ich rodinami, bol som súčasťou ich vzťahov dlhé hodiny, dni, ba aj týždne. Mal som radosť z ich pozorovania a výsledkom môjho putovania po slovenskej prírode je táto kniha,“ hovorí Kňaze. Múdrost vtákov približuje, prečo majú taký dobrý zrak a rozlišujú farby lepšie než ľudia, akou rýchlosťou lietajú, ako vyzerá ich randenie a partnerský život. Vďaka podmanivým fotografiami nahliadnete do súkromia vtákov a spoznáte tieto rozmanité tvory v plnej kráse a v ich prirodzenom prostredí.

Martin Vašš: *Inšpirovaní Talianskom* (Marenčin PT, 2024)

Taliansko pútať pozornosť európskych umelcov niekoľko posledných storočí vďaka mimoriadne bohatej kombinácii podnetov. Vďaka svojim antickým pamiatkam predstavovalo krajinu kultúrnej pamäti Európy. Výtvarníci ale aj spisovatelia ho vnímali ako krajinu umenia s nezabudnuteľnými epochami renesancie a baroka. Pre operných spevákov a hudobníkov bolo Taliansko kolískou opery. V neposlednom rade fascinovalo ako krajina s obdivuhodnou stredomorskou prírodou a úchvatnými vidieckymi i mestskými panorámami a stavbami. Častým zdrojom inšpirácie bol aj taliansky ľud so špecifickými vlastnosťami a fyziognómiou. Fascinácia Talianskom neobišla ani slovenských umelcov z radov výtvarníkov, spisovateľov a operných spevákov. Autor sa v predkladanej publikácii zameriava na 20. storočie a usiluje sa na reprezentatívnej vzorke slovenských umelcov (Mitrovský, Hrušovský, Blaho, Blühová, Hoza, Rolko, Beniak, Jégé, Benka, Petrašovič, Žáry, Dilong, Vesnin, Strmeň, Pudiš, Zmeták, Turčány a ďalší) zdokumentovať, že Taliansko bolo pre slovenských umelcov nezanebateľnou inšpiračnou studnicou aj v tomto období.

Peter Adamecký: *565 – Príbeh nevinného muža, ktorý sa nevzdal. Inšpirované skutočnými udalosťami zo Slovenska* (Lux libertatis, 2024)

Tento strhujúci román je inšpirovaný príbehom Martina Ribára, advokáta, ktorý nezákonne strávil vo väzbe 565 dní, až kým ho z nej definitívne neprikázal prepustiť Ústavný súd SR. Je to príbeh nevinného muža a zneužívania moci na Slovensku. Román napísal Peter Adamecký, autor viacerých úspešných politických trilerov. Cela v kolúznej väzbe má asi osem metrov štvorcových. Ste tam zatvorený dvadsaťtri hodín denne. Spolu s umývadlom, záchodom, poschodovou posteľou, dvomi skrinkami, dvomi stoličkami, stolom a nejakými osobnými vecami. To je váš svet. Nikam z neho neuniknete. Jedine v myšlienkach a vtedy musíte zatvoriť oči. A po krátkej chvíli sa do toho sveta vždy vraciate. Kolúzna väzba je oveľa horšia ako výkon trestu s maximálnym stupňom stráženia. Kolúzna väzba je nátlakový prostriedok. Deti videl prvýkrát cez tablet po trinástich mesiacoch. Až keď mu to vyšetrovatelia povolili. Aj to sa ešte tvárili, ako keby mu preukazovali milosť. Trinásť mesiacov nemohol vidieť svoje deti! Vždy mu to predtým zamietli. Prvý povolený telefonát s manželkou mal po viac ako pätnástich mesiacoch. Keď ju po ďalšom mesiaci skutočne videl prvýkrát cez sklo, strašne sa musel premáhať, aby neplakal. Ona plakala.

Adrián Juráček: Slovenský filter (Malina studio, 2024)

Píše sa rok 2024 a verte, že výberová káva už nie je výsadou iba hlavného mesta. Sprievodca mapujúci tridsiatku kaviarní je dôkazom, že tento fenomén, pre niektorých ľudí hipsterský výstrelok, sa rozšíril aj mimo hlavných centier v našej vlasti. Veď kyslej káve prišli na chuť už aj v Trebišove. Sprievodca Slovenský filter vám ponúka tipy, kam sa na Slovensku oplatí cestovať za specialty coffee. Kritériami výberu boli zameraný prístup ku specialty coffee, kvalita služieb a interiérový dizajn.

Juraj Berzedi – Anita Ráczová: Peter Sagan: Frajer na bicykli (Petit Press, 2024)

Kniha z obľúbenej edície o známych športovcoch, ktorá pútavo a s vtipom približuje, ako sa z malých detí stávajú veľkí hrdinovia. Zároveň deti inšpiruje a motivuje, aby sa nevzdávali a robili to, čo majú rady. Keď sa dnes povie Peter Sagan, každý vie, že je to meno najúspešnejšieho slovenského cyklistu. No nie každý vie, z koľkých pádov sa musel pozbierať, kým sa ním stal. Jeho príbeh je ako splnený sen: nielenže získal titul majstra sveta a vyhrával jednu súťaž za druhou, on sa pri tom aj frajersky bavil. Pretože miluje šou a okrem športového majstrovstva dokáže vyčariť aj dobrú náladu a úsmev na tvári.

Ján Paulus: Kapitáni plní (Tranoscius, 2024)

Pltníctvo je archaický a takmer zaniknutý fenomén. Niečo ako aljašská zlatá horúčka, s tým rozdielom, že o pltníckoch nevzniklo množstvo dobrodružnej literatúry. História slovenského pltníctva viedla autora knihy Jana Paulusa k tomu, aby spracoval tradíciu pltníctva vo svojom románe *Kapitáni plní*. Po osem storočí predstavovalo pltníctvo na Slovensku obživu pre obyvateľov horských krajín. Kolískou slovenského pltníctva bol celoročne splavovaný Váh, pre svoju dĺžku a vynikajúcu šírku koryta. V súčasnosti sa tradícia pltníctva obnovuje ako turistická atrakcia v podobe prepravy osôb. Kniha *Kapitáni plní* prepája históriu, dobové reálie, ktoré sú obohatené o príbehy a zaujímavosti o okolitých miestach plavby. Dobrodružný príbeh tohto románu nás zavedie do 19. storočia, na jar roku 1848, keď sa revolučnej vlne Európy nevyhla ani habsburská monarchia. Kniha je určené širokému okruhu čitateľov od odbornej verejnosti cez študentov, záujemcov o našu históriu až po bežného čitateľa, ktorý obľubuje dobrú knihu s historickým základom.

Milan Stano: Svet v anekdotách (Vydavateľstvo Štúdio humoru a satiry, 2024)

Táto kniha *Svet v anekdotách* je už štrnástym dielom ojedinelého projektu Encyklopédie anekdot, ktorá vychádza od roku 2011. V knihe nájdete 1397 anekdot z vyše šesťdesiatich národov či štátov z celého sveta, či štátov a 154 karikatúr. Napríklad škótskych vtipov sú stovky. Určite si ich sami na seba vymýšľajú. Anglický humor je elegantný, má majstrovské pointy. Nádherné sú nezameniteľné anekdoty o lordoch. Vystupuje v nich lord, jeho sluha, či komorník a lady. Sú to klenoty medzi anekdotami. Čukčovské vtipy pripomínajú anekdoty o našich Záhorákoch. Ruské anekdoty sú veľmi sofistikované. Je v nich šíra ruská zem, veľká otvorená duša, prízemnosť a krutosť tvrdých režimov ktoré kvárili a gniavia ich aj teraz. Zaujímavé sú anekdoty zo Spojených štátov. Zaradené sú tam aj anekdoty indián-

ske, kovbojské, tramské. Sú tu talianske, francúzske, české, slovenské, izraelské, arménske, ukrajinské, indické, čínske. Humor a anekdoty tú mostom medzi ľuďmi a národmi. Stále platí, že kde sa ľudia smejú, tam po sebe nestrieľajú. Bez humoru je aj tak život veľmi smutný. Dúfame že táto knižka prispeje k poznaniu a pochopeniu iných národov, lebo humor je tým, čo nás všetkých spája. Do veselého čítania. Kniha je bohato ilustrovaná karikatúrami Milana Stana a iných karikatúristov.

Juraj Brazina: Siedme nebo. Román o tom, ako sme dokázali prežiť socík (Artis Omnis, 2024)

Ak máte viac ako päťdesiat, *Siedme nebo* je príbeh vašej mladosti. Prvé lásky, čundre, zakázané kapely a dlhé vlasy, ale aj tesláky a policajné razie. Vráťte sa spolu s autorom do rokov osemdesiatych a s humorom a nadhľadom si zaspomínajte. Keď je človek mladý, všetko ide bokom. Bez ohľadu na zriadenie, v akom žije, sú to najkrajšie roky života. Koniec koncov, spomienky sa vyfiltrujú. V hlave zostanú len tie najkrajšie a z tých smutných iba tie najdôležitejšie. Ak máte menej ako päťdesiat, spoznajte, ako žili vaši rodičia. Bolo to nebo, peklo, raj.

Pavel Viliskovský: Pes na ceste (Slovart, 2024)

V *Psovi na ceste* autor formuluje svoje úvahy o Slovensku a Slovákoch, ale aj o slovenskom spisovateľstve, a to veľmi kriticky. Úvahy inšpirované postavou slávneho kontroverzného rakúskeho spisovateľa Thomasa Bernharda prelína príbeh náhodného krátkeho, no intenzívneho milostného vzplanutia starého muža a mladej ženy s nádhernou opísanou sugestívnou milostnou scénou.

Soňa Rebrová: Dokážeš to! Nájdí si svoj La Manche (Bestseller, 2024)

Inšpiratívny a motivujúci príbeh Slovenky, ktorá preplávala La Manche. Keď sa Soňa Rebrová prihlásila na preplávanie kanálu La Manche, mala takmer päťdesiat rokov a čo bolo horšie, plávaniu sa nikdy nevenovala. Nevedela, do čoho ide, vedela len jedno: chce tých štyridsať kilometrov zaplávať, získať príbeh, na ktorý nikdy nezabudne, a zobrať si kamienok z pláže vo Francúzsku. Keď zaplatila poplatok tisíc eur za rezerváciu lode, takmer mesiac nespala. Tento počin bol vysoko nad rámec jej komfortnej zóny, ďaleko za akýmkoľvek dobrodružstvom, ktoré mala za sebou. V tom čase sa vyrojili prvé pochybnosti o tom, či to dokáže, a samozrejme, „dobré mienené“ rady niektorých plavcov: Sonkaaaa, budeš plávať dvadsať hodín, sú tam veľké vlny, nechod tam... Ja mám takú plaveckú rýchlosť ako ty a v živote by mi nenapadlo sa tam prihlásiť! Len aby si vyplávala aspoň z prístavu, lebo aj takí tu už boli, čo to nezvládli. Čo už si sa na staré kolená naozaj zbláznila? Niektorí sa len pousmiali a mysleli si svoje. V rámci prípravy na preplávanie La Manche však napokon Soňa získala dva slovenské rekordy: preplávala sedem priehrad za jedno leto a 162 kilometrov v Dunaji od Devína po Ostrihom. „Nevedela som, či to zvládnem alebo nie. Bolo to niečo, čo sa nedalo dopredu predvídať. Ale bola som rozhodnutá dať do toho všetko a La Manche, osud, Boh, mi to buď dovoľia alebo nie,“ spomína Soňa. Prečítajte si inšpiratívny príbeh, ako sa dá aj na staré kolená začať z nuly a splniť si svoj sen. Kniha plná príbehov a praktických rád vás namotivuje vstať z kresla a skúsiť to, po čom najviac túžite.

Bibi Scheuder: *Aby deti mohli byť deťmi. Princípy systemickej práce pre rodičov a všetkých, ktorí pracujú s deťmi* (Inštitút systemickej práce a konštelácií, 2024)

Kniha, ktorú by si mal prečítať každý rodič alebo profesionál pracujúci s deťmi. Táto kniha sa zaoberá deťmi a dospelými a ich miestom v hierarchii, aby rodina fungovala harmonicky. Dospelí totiž niekedy nevedome zostávajú vnútorne na pozícii dieťaťa. Deti si vtedy nevedia pomôcť a musia na to reagovať. Občas sú napríklad drzé, čo vnímame ako nevhodné, alebo sa z nášho pohľadu správajú obzvlášť ústretovo – sú napríklad veľmi starostlivé a v takých prípadoch sa v konečnom dôsledku nikto nemá dobre. Iba vtedy, keď každý zaujíma svoje vlastné miesto, môžu všetci dospieť a všetky deti žiť naplno.

Kniha je výnimočná aj v tom, že obsahuje veľa cvičení, ktoré si môžete urobiť kdekoľvek a venovať sa im, keď to vyhovuje vám. Nemusíte absolvovať konšteláčny seminár alebo workshop. Úplne stačí, ak skúsíte cvičenia, ktoré vám autorka ponúka. Aj keď si neurobíte žiadne z ponúkaných cvičení, Bibi Schreuder vás postupne prevedie najzákladnejšími témami, ktoré sú spojené s deťmi.

Bibi Schreuder, spoluzakladateľka a dlhoročná trénerka Inštitútu Berta Hellingera v Holandsku, v knihe zdieľa širokú paletu znalostí, skúseností a vhladov, vďaka ktorým dospelí môžu vedome zaujať svoju pozíciu dospelého a umožniť tým, aby deti opäť mohli byť len deťmi.

„Svojou knihou chcem prispieť k osvete a budovaniu systemického povedomia rodičov a každého, kto sa deťom venuje profesijne, aby mohlo čo najviac detí byť len deťmi.“

Michal Drienik: *Alchymia Blahobytu* (Wealthy Mind, 2024)

Komplexný návod, ako zmeniť váš vzťah k peniazom a hojnosti. Nie je to kniha o tradičných finančných stratégiách či investíciách, ale skôr o vnútornej premene vášho myslenia a naladení na „vlnu hojnosti“. Michal Drienik zdieľa praktické a overené techniky, ktoré pomohli mnohým ľuďom prestať naháňať peniaze a namiesto toho ich začať prirodzene priťahovať do svojho života.

Kniha obsahuje aj inšpiratívne príbehy, ktoré ukazujú, ako sa životy bežných ľudí zmenili vďaka zmene vnímania peňazí. Naučte sa, ako si vytvoriť zdravý vzťah k financiám, dosahovať svoje finančné ciele s ľahkosťou a žiť v hojnosti bez pocitu obmedzenia. *Alchymia Blahobytu* vás prevedie krok za krokom procesom transformácie, ktorý vám pomôže stať sa magnetom na peniaze a získať vnútorný pokoj a pocit slobody.

Monika Zbínová: *Ako vydať knihu (a nezbláznit sa z toho)* (Monicqa Publishing, 2024)

Vydanie knihy sa dlho javilo ako ťažko dosiahnuteľný cieľ, ktorý vyžaduje veľkú dávku šťastia alebo správne kontakty. Rukopisy nádejných autorov preto často končili nie na pulkoch kníhkupectiev, ale v zásuvkách písacích stolov či zabudnuté v zložkách počítača. Dnes je však situácia úplne iná. Na to, aby sa vaša kniha dostala na svetlo sveta, vydavateľstvo nepotrebujete. Vydavateľom sa môžete stať vy sami.

„Vydávaniu kníh sa venujem viac než 11 rokov, počas ktorých som pomohla splniť si sen o vlastnej knihe takmer tisíce autorov. Rada s tým pomôžem aj vám. Príručka *Ako*

vydať knihu (a nezbláznit sa z toho) je praktický sprievodca pre každého, kto to s vydaním svojej knihy myslí vážne a chce získať všetky potrebné informácie na jednom mieste.

V 7 kapitolách postupne rozoberám hlavné dilemy začínajúcich autorov: Otázku Môžem vs. mám vydať knihu? si kladie každý autor. Je moja kniha dost dobrá na to, aby som investoval do jej vydania? Kapitola *Vydavateľstvo vs. selfpublishing* vysvetľuje fungovanie spolupráce s vydavateľstvom a výhody selfpublishingu, teda vydania knihy vlastným nákladom. *Písanie vs. úpravy* je o nástrojoch, ktoré možno využiť pri písaní, a o všetkom, čo sa s textom po jeho dokončení deje. Kapitola *Obsah vs. dizajn* vysvetľuje, prečo je pre dosiahnutie úspechu dôležité vyvážiť to, ako je kniha napísaná, s tým, ako vyzerá. V kapitole *Tlačená kniha vs. e-kniha* porovnávam výhody a nevýhody oboch formátov, no taktiež ukazujem, ako sa vzájomne dopĺňajú. Nezabúdam ani na audioknihy! *Bestseller vs. prepadák* je kapitola s množstvom tipov na aktivity, ktoré môžete po vydaní knihy vyvíjať, aby ste rozšírili okruh svojich čitateľov. *Príjmy vs. výdavky* sú poslednou praktickou časťou, v ktorej sa dozviete, koľko to celé bude stáť, ak sa do vydania knihy pustíte sami. Na záver sa v kapitole *Súčasnosť vs. budúcnosť* vydávania kníh zamýšľam nad tým, aké by to bolo, keby sa centrom vydavateľského vesmíru stal práve autor.“

Bonusovým materiálom je návod na vypracovanie Vydavateľského plánu, ktorý si môžete spolu s ďalšími užitočnými zdrojmi a odkazmi stiahnuť na akovydatknihu.sk.

Marian Jaslovský: *Fero Griglák & Fermata. Profil hudobnej legendy* (Ultimo Press, 2024)

Prvá ucelená monografia gitarovej legendy Fera Grigláka a skupiny Fermata mapujúca celú, viac než 50-ročnú históriu ich pôsobenia na Slovensku i v zahraničí. Hudobník Fero Griglák je stelesnením skupiny Fermata a platí to aj naopak. Nech by sme hovorili o jednom alebo druhom, oboje patrí už desaťročia k nadčasovým artiklom, ktoré by obstáli aj v širšej konkurencii než iba slovenskej, československej či dokonca európskej. Perfekcionizmus, originálna melodika a umelecká ambicióznosť, to sú znaky, ktoré sprevádzajú Fermatu a jej tvorbu od počiatku existencie skupiny až do dnešných dní. Kniha je bohato ilustrovaná, obsahuje veľa dobových aj aktuálnych fotografií (niektoré doteraz nezverejnené) a kompletnú diskografiu.

Boris Filan: *Tisíc Páleníc. S kým? Kde? Kedy? Ako?* (Slovakart, 2024)

Nová publikácia Borisa Filana je knižnou esenciou autorovej rozhlasovej relácie *Pálenica*: zábavného programu pre každého, komu to páli. „Jedno viem istotne, že sme *Páleníc* vyrobili a odvysielali viac ako tisíc. A je jedno, či ich bolo tisíc sto alebo tisíc dvesto. Dostal som chuť zastaviť sa a obzrieť sa,“ píše v novej knižke o novej knižke Filan. Žánrovo sú texty tak trochu glosy, tak trochu fejtóny, tak trochu eseje, no celým svojim bytím ide o rozvinuté anekdoty a pútavo vyrozprávané príbehy dochutené povestným filanovským šarmom a poprekladané rozhovormi so zaujímavými ľuďmi, ktoré v *Pálenici* tiež odznali. Od bryndze cez mágiu až k baletu, o zaujímavých knihách i významných osobnostiach, *Tisíc Páleníc* prináša vtipné i dôvtipné a nezriedka aj prekvapivo hlbavé čítanie.

Tělocvičná jednota Sokol Vídeň III/XI a České srdce Vídeň III/XI

pořádají

v neděli 15. prosince 2024

v 15:00 hodin

ve Slovanské besedě

(Drachengasse 3, 1010 Wien)

tradiční
vánoční
oslavu
s tombolou

Salač byl třetí ve Velké ceně Japonska Moto2

Český jezdec Filip Salač obsadil ve Velké ceně Japonska Moto2 třetí místo. Za vítězným Manuelem Gonzálezem ze Španělska zaostal o devět sekund, od domácího Aie Ogu-ry na druhé příčce ho dělilo sedm sekund.

Dvaadvacetiletý Salač si pro druhý nejlepší výsledek ve třídě Moto2 dojel i přes start až z šesté řady. Jeho maximem jsou druhá místa z loňské Velké ceny Francie a předčasně ukončené Velké ceny Thajska z roku 2022.

Kvěch uspěl v malém finále na Zlaté přilbě

Velmi neobvyklý závod prožil při boji o Zlatou přilbu český plochodrážník Jan Kvěch. Dvaadvacetiletý stabilní účastník letošního seriálu Grand Prix vyhrál v Pardubicích během vylučovacích jízd a čtvrtfinále tři rozjíždky, v semifinále naopak z různých důvodů nedosáhl při třech startech ani na jediný bod. V „malém finále“ se pak mohl radovat z triumfu poté, co mu štěstěna ukázala i přivítivou tvář, a získal trofej alespoň za vítězství v boji o sedmé místo.

Vítězem 76. ročníku tradičního plochodrážního závodu Zlatá přilba se v Pardubicích stal Dán Rasmus Jensen. Zvítězil před Polákem Robertem Chmielem, Norem Mathiasem Pollestadem a švédským reprezentantem Timem Lahtim. Český jezdec Jan Kvěch se neprobojoval mezi finálovou šestici, vyhrál ale „malé finále“ a skončil sedmý. Jan Kvěch bude jako stabilní účastník jezdit seriál Grand Prix mistrovství světa i v příštím roce. Obdržel divokou kartu.

Velká Pardubická má poprvé dva vítěze

Dělené první místo ve 134. ročníku slavné steeplechase cross country získali dva koně, když na děleném prvním místě doběhli Sexy Lord a Godfrey. Vítězové si museli na oznámení definitivního výsledku počkat dlouhé minuty. Dostihová komise nejprve vyhlásila vítězem Sexy Lorda v sedle s žokejem Jaroslavem Myškou. Ten se dočkal prvního vítězství ve 22. startu kariéry. Největšího favorita Godfreyho vedl Jan Faltejsek, jenž si připsal už sedmé vítězství a jedna výhra ho dělí od vyrovnání rekordu Josefa Váni. Třetí skončil Dulcar De Sivola. Šampión z roku 2021 Talent, jenž byl v poli šestnácti koní jediným bývalým vítě-

zem, se ve třinácti letech rozloučil s dostihovou kariérou pátým místem.

Stolní tenistka Matelová evropskou šampiónkou ve čtyřhře

Stolní tenistka Hana Matelová získala na mistrovství Evropy v Linci zlato ve čtyřhře. Se Slovenkou Barborovou Balážovou ve finále porazily 3 : 2 obhájkyně titulu domácí Sofii Polcanovou a Bernadette Szöcsovou z Rumunska.

Čtyřiatřicetiletá Matelová získala jubilejní desáté evropské zlato pro český stolní tenis a první od triumfu Jindřicha Panského s Marií Hrachovou ve smíšené čtyřhře v roce 1986. V ženském deblu slavily titul naposledy Marta Lužová s Jitkou Karlíkovou před šestapadesáti lety.

Světová jednička Siniaková slaví 28. titul ve čtyřhře

Česká tenistka Kateřina Siniaková vyhrála s čínskou spoluhráčkou Čang Šuaj turnaj v Kuang-čou. Porazily polsko-maďarský pár Katarzyna Piterová – Fanny Stollárová 6 : 4 a 6 : 1. Osmadvacetiletá Siniaková slaví v této sezóně zisk páté trofeje, pokaždé s jinou partačkou. Upevnila si tak pozici světové jedničky ve čtyřhře. V roli favoritky ji nyní čeká Turnaj mistryň.

Stewartová vylepšila rekord v půlmaratónu

Moira Stewartová výrazně vylepšila ve Valencii vlastní český rekord v půlmaratónu na 1:08:44, běžela o minutu a půl rychleji ve srovnání se svým dosavadním maximem. Navzdory deštivému počasí padl ve Španělsku světový rekord v mužské kategorii: Etiopan Yomif Kejelcha vyhrál za 57:30. Jacoba Kiplima z Ugandy předčil o sekundu.

Devětadvacetiletá rodačka z Prahy Stewartová právě ve Valencii loni v prosinci zaběhla i národní rekord v maratónu (2:25:36). Nyní do stejného města odcestovala s cílem jako první Češka prolomit na poloviční distanci hranici 1:10 hodiny. A zlepšila si náladu po několika protrápených letošních závodech včetně olympijského maratónu v Paříži.

„Hlava mi to vůbec nebere. Měla jsem cíl běžet pod 1:10:00 a nakonec jsem běžela pod 1:09:00. Je to prostě taková odplata za to, jak se mi letos vůbec nedařilo. Samozřejmě jsem věděla, že jsem měla skvěle natrénováno, ale obzvláště v létě jsem to vůbec neuměla prodat,“ uvedla česká rekordmanka se skotskými kořeny v tiskové zprávě.

Jan Zabystřan v SP alpských lyžařů

Z českých mužů bude ve Světovém poháru v alpském lyžování pravidelně závodit pouze Jan Zabystřan. Specialista na rychlostní disciplíny trénuje s německou reprezentací. Zabystřanovo začlenění do německého výběru pro rychlostní disciplíny domluvil sportovní ředitel úseku alpských disciplín Jan Fiedler v červnu. „Je tam nějaká finanční částka, která by odpovídala platu jednoho trenéra. Na oplátku oni nám poskytnou celý ten trenérský tým, fyzioterapeuta, doktora, všechno má od nich. Pro nás je to v podstatě jediná možnost, jak tomu Honzovi zajistit profesionální podmínky. Kdybychom se nedomluvili se zahraničním

Sokolská župa rakouská
1010 Wien, Drachengasse 3/5
www.sokol-wien.at
E-mail: sokol@sokol-wien.at

Župní starosta:
dr. Thomas FREY-MATERNA
E-mail: materna@aon.at
Tel./fax: ++43 1 604 87 04

Sokol informuje

Jako tělovýchovný spolek s dlouholetou tradicí Vám Sokol nabízí sportovní hodiny vedené školenými vedoucími s velkou praktickou zkušeností.

Přijďte se podívat,
srdečně Vás zveme!

Náčelnictvo a cvičitelé
Sokolské župy rakouské

Náčelnice:
dr. Daniela FREY-MATEROVÁ

Náčelník:
Mag. Stanislav ŠTĚRBA

Česká obec sokolská
Tyršův dům – Újezd 450,
118 01 Praha 1
Tel.: ++420 257 007 111
Fax: ++420 257 320 580
www.sokol.eu

Cvičení rodičů s dětmi
TJ Tyrš – Sokol Vídeň XII/XV
každý čtvrtek
16:30 – 17:30
Bližší informace:
sokolwien1215@gmail.com

Župní družstvo volejbalu (vedoucí odboru Anton Florián, tel. 01/586 86 86)
kulatá hala Alterlaa, Anton-Baumgartner-Straße 44, 1230 Wien

Čtvrtek	19:30 – 21:00	odběžená (muži)
---------	---------------	-----------------

Florbalový tým (tel. +43 699 13 104 612, www.sokol-wien.at/florbalovy-tym/)

Pondělí	20:00 – 22:00	sokolovna v Angeligasse 21, 1100 Wien
Čtvrtek	19:30 – 22:30	kulatá hala Alterlaa, Anton-Baumgartner-Straße 44, 1230 Wien

Župní trénink ve stolním tenise (viz níže Sokol Vídeň XVI/XVIII)

Info: Iva Engelmayrová, tel.: +43 664 87 50 991

Petr Vrtíkapa, tel.: +43 699 194 77 368 (přes den)

Župní zdravotní cvičení (viz níže Sokol Vídeň XVI/XVIII)

Rekreační volejbal

Úterý	od 19:30	tělocvična české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien
-------	----------	--

Sokol Vídeň II/XX/XXI

Školní tělocvična v Hauptschule, Roda-Roda-Gasse 7, 1210 Wien

Věra Mottlová, tel./fax: +43 1 2728326 od 10:00; e-mail: vmo@austromail.eu

Úterý	18:00 – 21:00	volejbal
-------	---------------	----------

Sokol Vídeň III/XI

Tělocvična české školy Komenský, Sebastianplatz 3, 1030 Wien

Čtvrtek	19:00 – 21:00	gymnastika (ženy a muži)
---------	---------------	--------------------------

Sokol Vídeň X

Sokolovna, Angeligasse 21, 1100 Wien

E-mail: sokol-10@chello.at

Tel. a záznamník: 01/600 20 20

Úterý	18:00 – 19:00	aktivní cvičení
	19:00 – 21:00	stolní tenis
	19:00 – 20:00	relaxační cvičení
	20:00 – 22:00	florbal
Středa	19:00 – 21:00	volejbal Sokol III
(Info: sokol0311@sokol-wien.at , tel.: +43 664 608503177)		
Čtvrtek	09:00 – 10:30	jóga
Pátek	18:00 – 21:00	stolní tenis

TJ Tyrš – Sokol Vídeň XII/XV

Info: sokolwien1215@gmail.com

Sokolovna, Angeligasse 21, 1100 Wien

Pondělí	19:30 – 21:00	míčové hry (muži), mimo školních prázdnin
Čtvrtek	16:30 – 17:30	rodiče s dětmi
	18:00 – 19:00	žactvo 6-14 let, mimo školních prázdnin
	19:30 – 20:30	kondiční a posilovací cvičení s hudbou (ženy a muži)

Sokol Vídeň XVI/XVIII

Sokolovna, Steinergerasse 7, 1170 Wien, tel. +43 1 480 14 55, +43 699 113 63 234

Pondělí	19:00 – 21:00	trénink oddílu stolního tenisu
Úterý	16:00 – 17:30	župní zdravotní cvičení pro ženy a muže
Středa	18:00 – 19:30	župní trénink oddílu stolního tenisu (ženy)
	19:00 – 21:00	župní trénink oddílu stolního tenisu (muži)
Čtvrtek	19:30 – 21:00	cvičení žen
Pátek	16:30 – 17:15	cvičení rodičů s dětmi
	17:30 – 18:30	cvičení mladšího žactva
	18:30 – 20:00	cvičení žactva – florbal a stolní tenis

tým, tak bychom mu museli zaplatit pět nebo šest lidí," řekl Fiedler.

Šestadvacetiletý Zabystřan si spolupráci pochvaluje. S novými německými parťáky byl na kempu v Chile a absolvoval s nimi kompletní podzimní blok tréninků. Věří, že se to pozitivně projeví na jeho výsledcích v nadcházející sezóně. Epizodně se ve Světovém poháru zřejmě objeví i další čeští reprezentanti.

Český prvovýstup na Langtang Lirung

Jeden z nejúspěšnějších českých horolezců současnosti Marek Holeček se Slovákem Ondřejem Húserkou vylezli prvovýstupem východní stěnou na vrchol himálajské sedmitisícovky Langtang Lirung. Holeček, jemuž je padesát let, o tom informoval na facebooku. „V 11:00 jsme stáli na vrcholu. Východní děsivá dvou a půlkilometrová stěna Langtangu Lirungu je po pěti a půl dnech prostoupena. Sestupujeme dolů, do údolí a těšíme se na všechny a na pivo," napsal Holeček, první český držitel prestižní mezinárodní ceny Zlatý cepín.

Langtang Lirung leží ve výšce 7234 metrů nad mořem na hranici mezi Nepálem a Čínou. Do exponované a velmi obtížné stěny vyrazili Holeček s Húserkou poprvé 19. října, ale zastavil je déšť a laviny. Na vhodné počasí čekali několik dnů až do pátku. V úterý se vrcholu přiblížili. „Včerejší den se dá opsat jedním slovem jako peklo. Celý den jsme se prokopávali sypkým cukrem na vrcholový hřeben. Podvečer jsme úplně hotoví postavili pod vrškem pátý bivak. Ráno mu snad dáme babu a mažeme dolů," informovali ze satelitního telefonu ve středu. O den později se jim prvovýstup podařil.

Holeček získal jako první Čech horolezeckého „Oscara", tedy hlavní cenu prestižního Piolet d'Or (Zlatý cepín), v roce 2018 se Zdeňkem Hákem za prvovýstup alpským stylem jihozápadní stěnou jedenácté nejvyšší hory světa Gašerbrum I. O dva roky později byli držiteli znovu za prvovýstup na Chamlang. Holeček rád objevuje nové cesty, leze od pěti let. Padesátiny oslavil 5. listopadu.

Slovenský horolezec Ondřej Húserka při sestupu z himálajské sedmitisícovky Langtang Lirung spadl do trhliny a je nevěstný, napsal slovenský server Aktuality.sk s odvoláním na Slovenský horolezecký spolek James. Ten o Húserkově pádu informoval s odvoláním na českého horolezce Marka Holečka.

„Ondrejovi se při návratu (z vrcholu) stala při slaňování nehoda a důsledkem byl jeho pád do trhliny. Nebylo v silách Máry Holečka vytáhnout ho z trhliny ven, navíc Ondro byl ve špatném zdravotním stavu," napsal spolek na facebooku.

Holeček napsal, že 31. října odpoledne slaňoval jako první, ale to, co se jemu bez problémů podařilo, se Húserkovi stalo osudným. Slovenský horolezec se zřítíl do ledové propasti. „Nejprve narazil po osmi metrech na šikmou plochu a dále pokračoval labyrintem do útrob ledovce. Slanil jsem za ním a čtyři hodiny byl u něj, než jeho hvězda vyhasla," napsal Holeček.

„Čím hlouběji jsem projížděl, tím světlo ubývalo. Když jsem dosedl na dno díry, vše se setmělo. Pořád jsem ale nebyl tam, odkud vycházel hlas. Seshora začaly padat na mou přílbu ledové rampouchy, které jsem lanem strhával," vyličil Holeček slanění do propasti za zraněným kamará-

Ondrej Húserka († 34) a Marek Holeček

dem. V temnotách nakonec nahmatal ruku a Húserka křičel, aby jej vytáhl. Když rozsvítil čelovku, zděsil se: „Ondra byl zaklíněn hlavou a jednou rukou dolů. Tahání za volnou ruku nemělo cenu." Asi po dvou hodinách se mu podařilo kamaráda obrátit, ale pak se ukázalo, že utrpěl zlomeninu páteře, necítil nohy a ruce měl strnulé. Každý pokus o vyzvednutí tělesné schránky horolezce z daného „divokého" místa podle něj hrozí zvýšením počtu nešťastných pozůstalých. Holeček poděkoval současně všem, kdo po neštěstí zorganizovali záchrannou operaci.

Oštěpař Vadlejš počtvrté Atletem roku

Oštěpař Jakub Vadlejš je počtvrté za sebou Atletem roku. Mistr Evropy a čtvrtý muž olympijských her v tradiční svažové anketě předčil bronzovou oštěpařku z pařížské olympiády Nikolu Ogrodníkovou. Rozdíl byl nejtěsnější v historii samostatného Česka. Ocenění Vadlejš převzal na galavečeru v Praze.

Vadlejš je králem české atletiky od roku 2021, kdy získal olympijské stříbro v Tokiu. To sice těsně neobhájil, přesto v hlasování atletických funkcionářů, trenérů a novinářů ziskem 1 397 bodů zvítězil o 22 bodů před Ogrodníkovou. Té ani životní úspěch v Paříži nepomohl ke druhému triumfu v anketě, kterou ovládla v roce 2018. Třetí v anketě skončila tyčkařka Amálie Švábíková.

Jakub Vadlejš po předčasně ukončené sezóně odpočíval aktivně, věnoval se pěším túrám a cyklistice. Před několika týdny navíc do rodiny přivítal druhou dceru, k dvouapůlleté Emmě přibyla Ella.

Medaile pro český juniorský cyklokros

Česká cyklokrosařka Barbora Bukovská získala na mistrovství Evropy ve španělské Pontevedře v závodě juniorek stříbro. Těsně ji předčila pouze Švýcarka Anja Grossmannová. Úspěch českých barev podtrhla šestým místem Amálie Gottwaldová, Lucie Grohová byla třináctá. Čerstvě šestnáctiletá Bukovská se v čele takřka sedmnáctikilometrového závodu pohybovala od začátku.

Tomáš Berdych má v Daviscupu velké cíle

Poté, co získal dvakrát titul ve věhlasné týmové soutěži jako hráč, chtěl by v příštích letech pomoci k triumfu i na lavičce. Současnou generaci českých tenistů označil za velmi nadějnou. Na tiskové konferenci řekl, že už vyhlíží únorovou kvalifikaci a přál by si ji odehrát před domácími

fanoušky. Bývalý čtvrtý hráč světa, který ukončil kariéru v roce 2019, převzal daviscupový výběr po Jaroslavu Navrátilovi. S ním svaz ukončil v září spolupráci po nepovedené skupinové fázi Davisova poháru, kde Češi prohráli všechny tři zápasy se Španělskem, Austrálií i Francií.

Krasobruslaři Taschlerovi na 4. místě v GP

Tanečníci Natálie a Filip Taschlerovi byli na krasobruslařské Finlandia Trophy čtvrtí. Vyrovnali tím své maximum v seriálu Grand Prix, které vybojovali v říjnu na Kanadské brusli. Díky nejlepšímu volnému tanci vyhráli Britové Lilah Fearová a Lewis Gibson. Čeští reprezentanti celkově nasbírali 190,43 bodu, čímž o necelý bod vylepšili zisk ze závodu v Kanadě. K premiérovým stupňům vítězů ale měli daleko, na bronzové Finy Juulii Turkkiilovou a Mathiase Versluise ztratili více než šest bodů.

Kajakář Dostál je Kanoistou roku

Kajakář Josef Dostál se stal Kanoistou roku. V souboji olympijských šampiónů odsunul v tradiční svazové anketě na druhé místo kanoistu Martina Fuksu, který kraloval loni. Dostál získal toto ocenění potřetí v kariéře, radoval se už v letech 2014 a 2016.

Na hrách v Paříži získal jednatřicetiletý kajakář už pátou olympijskou medaili, ale poprvé se radoval ze zlata, když ovládl závod na 1 000 metrů. Životní sezónu pak doplnil světovým titulem na neolympijské pětistovce na šampionátu v uzbeckém Samarkandu, kde navíc získal bronz v kategorii K2 mix se svou snoubenkou Anežkou Paloudovou.

Z HISTORIE

Dominik Hašek vstoupil jako první Čech v historii do hokejové Síně slávy NHL

Vstoupit do Síně slávy je poctou, které se dočká jen pár výjimečných. Slavnostní akci je v Kanadě věnována pozornost srovnatelná s finále Stanley Cupu. Bývalý gólman byl prvním z Čechů, který se této pocty před deseti lety dočkal.

Vstupem do Síně slávy v kanadském Torontu vyvrcholila v roce 2014 hvězdná kariéra dnes devětapadesátiletého

rodáka z Pardubic. „Když člověk hraje hokej, tak na to nemyslí. Když ale skončí a zamyslí se nad kariérou, nad tím, co mu hokej dal a co naopak dal hokeji on, tak je to krásný pocit a obrovská čest být tam s řadou fantastických hráčů z různých zemí,“ řekl Hašek před zahájením ceremoniálu. Byl teprve desátým Evropanem, který se této pocty dočkal. Ocenění nasbíral legendární gólman během sportovního života nespočetně.

Olympijský vítěz z Nagana nastupoval v NHL za Chicago Blackhawks, Buffalo Sabres, Detroit Red Wings a Ottawa Senators. Byl klíčovou postavou při vítězství Red Wings ve Stanley Cupu v letech 2002 a 2008. Šestkrát získal Vezinovu trofej pro nejlepšího brankáře (1994-1995, 1997-1999, 2001), dvakrát Hart Trophy pro nejužitečnějšího hráče a dvakrát Cenu Lestera B. Pearsona pro nejlepšího hráče podle Hráčské asociace NHLPA (shodně 1997 a 1998).

Hašek v NHL odchytil celkem 735 utkání s průměrem 2,13 obdržené branky na zápas a s úspěšností 92,2 procenta. S 389 výhrami mu patří jedenácté místo v historii a s 81 čistými konty se dělí o šestou pozici. V mateřských Pardubicích vyvěsili dres s jeho číslem pod strop arény a následně jej do Síně slávy uvedlo i Buffalo.

Pětkrát získal Zlatou hokejku pro nejlepšího českého hráče sezóny a byl vyhlášen i domácím Hokejistou století.

Počet českých hokejistů, kteří se dočkali uvedení do Síně slávy NHL, se od té doby rozšířil. V roce 2018 se této pocty dostalo Milanu Hejdukovi, útočníkovi Colorado Avalanche, kde vyhrál Stanley Cup v roce 2001. V roce 2022 byl oceněn dvojnásobný držitel Stanley Cupu v dresu New Jersey Devils Patrik Eliáš a letos se radoval Jaromír Jágr.

Česká duchovní služba Arcidiecéze Vídeň

P. Mgr. Ing. Václav Sládek

Národní koordinátor duchovní péče českých katolíků v Rakousku, duchovní správce a představený
Tschechische Gemeinde, Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
Kontakt: M +43 670 404 22 91

www.erzdioezese-wien.at/pages/inst/14425183

Facebook: Farnost Vídeň

Pfarre St. Othmar unter den Weißgerbern, Kolonitzplatz 1, 1030 Wien

27. 12. – 5. 1. prázdninový provoz bohoslužeb a Gemeinde.

5. 1. v 10:00 mše svatá – Rennweg, po mši sv. farní káva

6. 1. v 10:00 mše svatá – Maria am Gestade, po mši sv. posezení v Klubu KMHofbauer

Přeji vám všem krásný požehnaný adventní čas!

Krajanské televizní a rozhlasové vysílání

ORF Radio Burgenland

pondělí, 21:10-21:40 a 21:40-22:00

<https://volksgruppen.orf.at/slovaci/radiotv/tags/radio/>

<https://volksgruppen.orf.at/cesi/radiotelevize/tags/radio>

Tým OEF:

CZ – Pavla Rašnerová, Martina Pfeffer

SK – Miriam Spring, Monika Caudr

Menšinové vysílání 21. 11. 13:08

Hudební mozaika | 20. listopadu

Z archivu si můžete zpětně poslechnout nejnovější vysílání našeho pořadu *Hudební mozaika*, ve kterém zazněl výběr českých hitů jak napříč několika posledními desetiletími,

Neděle	15	3. neděle adventní (Gaudete)	10.00 hod.	mše svatá	Erlöserkirche
Pondělí	16				
Úterý	17		6.30 hod.	roráty	Maria am Gestade
Středa	18		17.45 hod.	růženec	Maria am Gestade
			18.30 hod.	mše svatá	Maria am Gestade
Čtvrtek	19				
Pátek	20				
Sobota	21		18.00 hod.	mše svatá	Maria am Gestade
Neděle	22	4. neděle adventní	10.00 hod.	mše svatá	Erlöserkirche
Pondělí	23	sv. Jan Krakowský			
Úterý	24	Štědrý den	6.30 hod.	roráty	Maria am Gestade
			22.00 hod.	Vigilie	Erlöserkirche
Středa	25	Slavnost Narození Páně	Sl 10.00 hod.	mše svatá	Erlöserkirche
Čtvrtek	26	sv. Štěpán	Sv 10.00 hod.	mše svatá	Erlöserkirche
Pátek	27	sv. Jan	Sv		
Sobota	28	Svatých Mláďátek	Sv		
Neděle	29	Slavnost Svaté rodiny	10.00 hod.	mše svatá	Erlöserkirche
Pondělí	30				
Úterý	31	sv. Slivestr I.			

P - památka Sv - svátek Sl - slavnost

30.11./1.12. - žehnání adventních věnců

6.12. - mše svatá a adorace. Konec adorace s programem v 22.00 hod.

8.12. - farní káva po mši svaté na Rennwegu, možná přijde i Mikuláš

17.12. - narozeniny sv. otce Františka

18.12. - Mezinárodní den migrantů!

29.12. - farní káva po mši svaté na Rennwegu

tak i těmi jen pár let starými. Stačí kliknout na odkaz a vybrat příslušný program. Příjemný poslech Vám přeje redaktorka Pavla Rašnerová, ORF Burgenland.

RÁDIO DRÁŽÁK & PODCAST ORF | ČEŠI 11. 11. 17:11
„Příroda se svou moudrostí a hojností je tady pro každého“ | Blanka Štulíková

Tentokrát se v aktuálním vysílání s námi vydáte na cestu do přírody, která nám může být dokonce i tělocvičnou. Blanku Štulíkovou jste mohli blíže poznat už v jednom z našich dřívějších vydání Rádía Drážák. Tenkrát jsme se potkaly ještě během covidu a bavily se spolu v první řadě o projektu „S Blankou za hranice“.

Magazín WIR | ČEŠI 7. 11. 10:22

Setkání s aerovkami | Vášeň a historie v deštivé Vídni

Když si představíte setkání historických vozů, možná vám v mysli vyvstane modrá obloha, slunce a nablýskané karosérie. Letos ale počasí organizátorům i účastníkům udělalo čáru přes rozpočet. Místo tradiční přehlídky veteránů se Vídeň během pátku třináctého proměnila spíše v reklamu na pláštěnky. Přesto se na 43. Evropské aerosetkání sjelo přesně pětáctýřicet nadšených posádek z různých koutů Evropy.

Advent 2024

Tschechische Gemeinde

České roráty

Tschechische Roratemesse

Panny Marie Na Nábřeží

Maria am Gestade

Úterý

Dienstag

6.30 hod

3.12.

10.12.

17.12.

24.12.

Přejeme vám požehnaný adventní čas

Wir wünschen Ihnen eine gesegnete Adventszeit

RÁDIO DRÁTÁK & PODCAST ORF | ČEŠI 4. 11. 12:18**„Ve Vídni můžeme žít jako Češi“ | Lektorka Markéta Schürz Pochylová**

Slyšet češtinu ve třetím vídeňském okrese není ničím neobvyklým. Našli bychom tam totiž školku, základní školu a také gymnázium, které provozuje Školský spolek Komencký. Ten zajišťuje vyučování jak v němčině, tak také v češtině a slovenštině. Děti však mají možnost zůstat v kontaktu s češtinou i po skončení školy. Odbor školství města Vídně každoročně nabízí začátkům a žákům všech vídeňských základních škol a gymnázií bezplatnou výuku češtiny jako mateřského jazyka.

RÁDIO DRÁTÁK & PODCAST ORF | ČEŠI 30. 10. 14:30**„Místo, kde se nebe země dotýká“ | Katedrála sv. Štěpána**

Nejnámější dominantu Vídně ztělesňuje bezpochyby katedrála sv. Štěpána. Jedním z jejích výrazných prvků je její střecha. Ta je pokryta 230 000 glazovanými taškami deseti různých barev, které pocházejí z keramické dílny v Poštorné u Břeclavi. Vyrobeny byly v letech 1948-1950. Nejmenší krov katedrály totiž ke konci druhé světové války zachvátil požár.

RÁDIO DRÁTÁK & PODCAST ORF | ČEŠI 27. 10. 19:02**Sokolská taneční zábava v moravských tónech**

Společně trávený čas si užívají jak během sportování, tak i po něm. Vídeňské sokolky a vídeňští sokolové pořádají pravidelně celou řadu akcí. Jednou takovou jsou dnes již tradiční Moravské hody. Sál fary sv. Antona se v sobotu 12. října proměnil na taneční parket, po kterém se roztáhly nádherné barevné kroje – mnohé už více než sto let staré, a to převážně z Moravy.

WIR | ČEŠI, HRVATI, MAGYAROK, ROMA, SLOVÁCI, SLOVENCI 22. 11. 13:32**Slováci | Společná cesta po Evropě**

Život nám niekedy dá znamenie, aby sme všetko prehodnotili. To zažili manželka Monika a Zlatko Medleovci, keď obaja ochoreli na rakovinu. Po úspešnom vyliečení sa rozhodli venovať si spoločne strávený čas a precestovať Európu. Monika o tejto dobrodružnej ceste napísala knihu, ktorá opisuje nielen nezabudnuteľné zážitky, ale aj silu lásky, ktorá všetko prekoná.

Knižná výstava 21. 11. 23:18**Slovenské diela na Buch Wien 2024**

Aj tento rok pozýva Viedeň všetkých knihomoľov na výstavisko Messe neďaleko Prátra. Buch Wien 2024 môžu navštíviť medzi 20. a 24. novembrom.

Gastronómia 17. 11. 15:17**Orange Wine Festival Wien 19. 11. 2024 aj s českými a slovenskými vinármi**

V utorok 19. novembra sa vo Viedni naskytne výnimočná príležitosť ochutnať prírodné vína: 106 rodinných vinárstiev z 13 krajín predstaví svoje najlepšie vína – etablovaní vinári vo svojich krajinách, mladí vinári, ktorí otvárajú nové možnosti.

Výročie Nežnej revolúcie 17. 11. 14:54**Udalosti 17. novembra pripomenú spomienkové podujatia v regiónoch**

Udalosti 17. novembra si v nedeľu pripomenie na Slovensku aj občianska spoločnosť. Spomienkové podujatia na 17. november 1939 i 1989 organizujú v 21 mestách občianski aktivisti s podporou Platformy pre demokraciu a občianskej iniciatívy Mestá za demokraciu. Samtene Revolution 1989 in Bratislava | Fotos von Ján Lörincz

Rádio Dia:tón 10. 11. 20:20**Poslanie kňaza Michala Klučka**

Hostom nášho vysielania je salezián Michal Klučka, ktorý bol tohto roku vysvätený za kňaza. Porozprávame sa o jeho poslaní, viere, ale hlavne o práci s mladými ľuďmi. Kreuz des Salesians | Michal Klučka

Fotografia 7. 11. 19:52**Výstava fotografií Lenky L. Lukačičovej Lonely Planet Trnávka**

V utorok 5. novembra 2024 bola v Slovenskom inštitúte otvorená výstava diel slovenskej fotografky Lenky L. Lukačičovej s názvom *Lonely Planet Trnávka*.

WIR | ČEŠI, HRVATI, MAGYAROK, ROMA, SLOVÁCI, SLOVENCI 7. 11. 11:44**Slováci | Galakonzert v Stephansdome**

V televíznom magazíne všetkých národnostných skupín WIR | ČEŠI, HRVATI, MAGYAROK, ROMA, SLOVÁCI, SLOVENCI Vám 8. novembra o 10:40 hod ponúkame zo slovenskej redakcie záznam z galakonzertu v katedrále Stephansdom.

Bratislava Knabenchor in Stephansdom

Kultúra 7. 11. 7:36**Slovenská filharmónia si koncertom v Prahe pripomenula vznik ČSR**

V pražskom Obecnom dome pri príležitosti nedávneho 106. výročia vzniku Československa koncertovala Slovenská filharmónia a dvaja poprední slovenskí sólisti. Na slávnostnom podujatí sa zúčastnili aj český minister zahraničných vecí Jan Lipavský a bývalý prezident ČR Miloš Zeman.

Rádio Dia:tón 3. 11. 22:45**Konzert mladých hudobníkov v rezidencii slovenského veľvyslanectva**

Posledná októbrová relácia sa nesie v hudobnom duchu. Navštívili sme rezidenciu veľvyslanca Slovenskej republiky vo Viedni, kde sa už po tretíkrát konal slávnostný koncert mladých umelcov zo školského spolku Sova. Tieto koncerty sa začali usporadúvať pri príležitosti Dňa detí, ktorý sa v Rakúsku oslavuje 20. septembra.

Rádio Dia:tón 3. 11. 18:23**Výstava | 110 rokov Viedenskej električky**

Pressburgerbahn alebo Viedenská električka spojila pred 110 rokmi dve metropoly na Dunaji – vtedajší Prešporok a Viedeň. Išlo o technickú novinku, keďže medzi mestami premávali kónské dostavníky a tratiam vtedy všeobecne vládli parné lokomotívy. K tomuto jubileu usporiadalo Dopravné múzeum v Bratislave výstavu. Viac nám o nej a jej exponátoch porozprávajú Roman Delikát a Michal Jajčaj.

RÁDIO DRÁTÁK & PODCAST ORF | ČEŠI 9. 12. 2024, on demand

30 let od konstituování českého poradního sboru / 30 Jahre Volksgruppenbeirat Tscheche

Před třiceti lety, roku 1994, byl ustaven český poradní sbor při úřadu rakouského spolkového kancléře. Jak už z jeho názvu vyplývá, ve spolkovém kancléřství má poradní funkci. Jeho členové jsou jmenováni kancléřským úřadem na základě návrhu jednotlivých organizací vídeňských Čechů. Jak byly jeho začátky, co se skrze něj podařilo prosadit a jak vypadá dnes – to Vám přinášíme v aktuálním vydání Rádia Dráták.

Rádio Dráták

Radio Burgenland Livestream 9. 12. 2024 21:10

Ještě v průběhu prosince se můžete těšit i na druhý díl. S mikrofonem jsme navštívili předsedu českého poradního sboru Karla Hanzla a jeho člena Richarda Baslera. Česká národnostní menšina ve Vídni byla po dlouhá léta rozdělena. Vliv na to měl totalitní režim v bývalém Československu. Založením českého poradního sboru došlo k jejímu jistému sjednocení se záměrem udržení menšiny.

Už během formování českého poradního sboru bylo prioritou zaměřit se na české školství ve Vídni, které výrazně ožívá s příchodem přelomového roku 1989. Předseda českého poradního sboru Karel Hanzl Vám také krátce nastíní, jakou roli poradní sbor v menšinové politice vlastně hraje, a rovněž povypráví o celkem nové platformě, tzn. konferenci předsedů. Ta propojila a semkla všech šest poradních sborů. Jedním z jejích cílů je získat podporu ministerstva školství pro vytvoření a financování škol pro menšiny ve Vídni.

Člen českého poradního sboru Richard Basler

Richard Basler se členem českého poradního sboru stal v roce 2004. V dnešním Drátáku Vám povypráví, co bylo právě v té době hlavní debatou sboru, jak funguje jeho systém obsazení a jaká je obecně jeho náplň. Zlomovým rokem pro českou národnostní menšinu, jak dále náš druhý host vypráví, byl rok 1977. Tehdy byli vídeňští Češi oficiálně uznáni jako národnostní menšina. Dozvíme se rovněž, proč zřízení českého poradního sboru trvalo dlouhých sedmáct let.

První jednání českého Poradního sboru v roce 1994

Českému poradnímu sboru naše redakce věnovala prostor také v televizním magazínu *České Ozvěny* a *Slovenské Ozvěny*. Ten si můžete zapnout v neděli 15. prosince ve 14:00 hodin na programu ORF 2 Vídeň.

Česká vysílání je možné po odvysílání dohledat také jako podcast ORF Češi Podcast na aplikacích níže:

- ORF Sound;
- Spotify;
- Apple Podcasts.

Pavla Rašnerová, volksgruppen.ORF.at

České Ozvěny | Slovenské Ozveny poprvé před 15 lety

V srpnu před patnácti lety mohli diváci poprvé na ORF 2 Vídeň sledovat *České a Slovenské Ozveny*. Moderátorky je tentokrát pozdravily z Prátru.

Pořad *Heimat Fremde Heimat* končí a bude zcela nahrazen pořadem *WIR* na ORF 2 každý druhý pátek v 10:40 hodin.

Wolfgang Sobotka vyznamenán

Ministr zahraničních věcí České republiky Jan Lipavský udělil medaili Za zásluhy o diplomacii pro rok 2024 předsedovi rakouské Národní rady Wolfgangu Sobotkovi. Toto ocenění mu 17. října na velvyslanectví ČR ve Vídni předal český velvyslanec v Rakousku Jiří Šitler. Ve své laudatio velvyslanec označil Sobotku za „stavitele mostů a zdůraznil jeho významný přínos pro rozvoj rakousko-české spolupráce, ať již v oblasti zdravotnictví, nebo v boji proti antisemitismu.

Slavnostního předání se zúčastnili na přání Wolfganga Sobotky také historikové, kteří dokumentují společnou historii. Kromě tradiční konference historiků připomněl velvyslanec Šitler také každoroční setkání formátu „Slavkov“, jež se právě na pozvání předsedy rakouské Národní rady Wolfganga Sobotky často konalo v Rakousku.

Ve svém projevu Wolfgang Sobotka, který je narozen v blízkosti českých hranic ve Waidhofenu an der Ybbs, vzpomenu, že byl jako mladý hudebník (vystudoval historii, poté hru na violoncello a dirigování) v roce 1968 za „narušení“ státní hranice s Československem dva dny uvězněn a vyslýchán, vzpomněl pád železné opony a možnost začít spolupracovat se sousedy. Nejen spolupráce na nejvyšší úrovni, také ta přeshraniční či na úrovni regionální a jednotlivých občanů je důležitá pro další společnou budoucnost. Dobrým příkladem je propojení regionů jižní Moravy a Vysočiny s Dolním Rakouskem nebo rovněž společná zdravotní péče na hraničním přechodu Gmünd – České Velenice. „Budování potřebuje čas a politika dlouhý dech,“ zdůraznil Sobotka.

Ve svém projevu Sobotka také uvedl, že Rakousko má šest uznaných menšin, stejně jako škola Komenského, kterou také navštívil, „kde děti obdivuhodně střídají jazyky v jedné větě“. V závěru projevu se vrátil k předání vyznamenání za přínos k česko-rakouským vztahům a poděkoval předsedkyni Poslanecké sněmovny ČR Markétě Pekarové Adamové, s níž se za tři roky potkal pracovně čtrnáctkrát.

O hudební doprovod se postaral Václav Fuksa se svou kytarou.

Wolfgang Sobotka a Jiří Šitler

Omša „Nedeľa národov“

Každú poslednú nedeľu v septembri každý rok býva omša národov, takto to bolo aj tento rok 29. 9. 2024. Táto omša vznikla na podnet ešte pápeža Jána Pavla II. Jeho mottom bolo, aby sa národy spájali, nie rozdeľovali. Preto vznikla omša národov, ktorá je už zaužívaná vždy na poslednú nedeľu v septembri tiež v ďalších mestách, ako sú Linz, Graz a St. Pölten.

Pred omšou sme sa všetci stretli v typických národných krojoch v arcibiskupskom paláci už zo známou partiou Slovákov, Čechov, Poliakov, Chorvátov, Slovincov, Rumunov, Talianov a Španielov a išli sme spolu na omšu.

Omšu celebroval dr. Franz Scharl, pomocný svätia-ci biskup, ktorý je zodpovedný za národnosti vo Viedni, za účasti kňazov národností, ktoré som spomenul. Počas omše bolo možné počuť skoro všetky jazyky európskych krajín. Na omši bolo počuť aj slovenčinu počas prosieb za pokoj a spravodlivý mier na celom svete, ktoré prečítala Jana Gregor-Rogler.

Za české spoločenstvo zaspieval po česky, čo potešilo mnoho srdiečok, zbor Lumír. Modlitbu *Otče náš* sa modlil každý vo svojom jazyku. Obedným darom za Slovensko bol domáci slovenský chlieb.

V októbri sa koná v Dome sv. Štefana tiež omša Weltmissionssonntag, kde budú národnosti z celého sveta, z Afriky, Ázie aj Ameriky.

Po skončení omše sa konalo pohostenie v arcibiskupskom paláci, kde sme mohli ochutnať tradičné jedlá zo Slovenska – bryndzové halušky, strapačky, slovenské syry, domácu údenú klobásu a pre deti kekxy a termixy. Ani Česi sa nedali zahanbiť – mali cesnakovú polievku, pomazánky a české pivo. Rumuni nás pohostili jedlom z kapusty, Chorváti zákuskami a vínom, Poliáci syrom a niečím na zahriatie.

Mottom omši národov tohto roku bolo „Boh ide so svojím ľudom“. Na plagátu, ktorý prezentoval Omšu národov, je zobrazený Ježiš ako dobrý pastier so stádom oviec, ktorý sa stará o všetkých.

Zu Ja

Galakonzert v Stephansdome u príležitosti 20. výročia vstupu Slovenska do EÚ

Majestátny Stephansdom vo Viedni privítal v pondelok večer 21. októbra 2024 zástupcov politiky, vedy, umenia, médií, ale tiež milovníkov hudby na slávnostnom galakonzerte venovanom Slovensku, jeho vstupu do Európskej únie.

Do slávnostne kvetinami vyzdobených prvých lavíc zasadli pozvaní hostia z diplomacie na čele s veľvyslancom Slovenskej republiky v Rakúsku J. E. Jozefom Polakovičom, z oblasti umenia v zastúpení generálneho riaditeľa Slovenskej filharmónie p. Mariána Turnera a ďalších významných osobností.

Vyvrcholením predstavovaných hostí riaditeľkou Slovenského inštitútu vo Viedni p. Janou Tomkovou bol očakávaný príchod prezidenta Slovenskej republiky Petra Pellegriniho, ktorému bolo potom dané slovo, aby povzniesol význam a úlohu Slovenska, predovšetkým v dobrých vzťahoch k susednej krajine, Rakúsku. Vyslovil uznanie umelcom zo Slovenska, ktorí úspešne reprezentujú malú krajinu na rôznych svetových pódiumoch. Vo svojej reči spomenul protagonistov operných diel vo Viedeňskej štátnej opere,

ako boli Edita Grúberová, Peter Dvorský, a v súčasnej dobe sú Slávka Zamečnicková a Peter Kellner. I keď Slovensko je rozmerovo územím malým, po každej stránke sa má i naďalej čím pýšiť.

Slávnostný galakonzert zahájil Komorný orchester Slovenskej filharmónie pod vedením dirigenta Petra Valentoviča *Preludium* od Marca-Antoina Charpentiera zo skladby *Te Deum*. Nasledovali skladby G. F. Händla, G. Cacciniho, Franza Schuberta, J. S. Bacha, W. A. Mozarta, *Panis Angelicus* C. Francka, *Agnus Dei* Georga Bizeta, ako aj súčasných komponistov: *Pie Jesu* Andrewa Lloyda Webbera a *For the Beauty of the Earth* Johna Ruttera.

Skladby odzneli v podaní úspešných slovenských operných spevákov, sopranistky Adriany Kučerovej a tenoristu Pavla Bršlíka. Doprevádzaní boli nielen Komorným orchestrom Slovenskej filharmónie, ale aj Bratislavským chlapečským zborom pod vedením jeho zakladateľky Magdalény Rovňákovéj.

Na záver krásneho koncertného večera zaznela v podaní hostujúceho orchestra hymna Európskej únie.

Slovensko sa stalo členskou krajinou Európskej únie 1. mája 2004. Cesta Slovenska do Únie nebola jednoduchá. V roku 2002 však Európska komisia oficiálne odporučila prijať SR a ďalších deväť kandidátskych krajín do EÚ v roku 2004. Vďaka členstvu v Európskej únii je Slovensko úspešnejšou krajinou, cez Úniu má väčší vplyv na dianie v zahraničí, ako by malo samo. Únia v rámci svojej politiky súdržnosti a od roku 2014 aj v rámci Investičného plánu pre Európu investovala nemalé finančné prostriedky, aby nové členské štáty mohli v raste a príjmov dosiahnuť priemer EÚ. Tieto investície mali v praxi mimoriadny dopad pre hospodársky rozvoj týchto členských štátov.

Nie sú to iba investície, ktoré pozdvihli ekonomický rast Slovenska, boli to ďalšie významné vymoženosti pre občanov Slovenska: vďaka vstupu do Schengenského priestoru odpadli hraničné kontroly, uľahčil sa voľný pohyb osôb i tovaru. Vstupom do EÚ bol získaný bezvízový styk do väčšiny krajín sveta, možnosť študovať v EÚ. Populárny študijný program Erasmus patrí medzi najúspešnejšie programy

Európskej únie vôbec. Splnením tzv. konvergenčných kritérií stalo sa od 1. 1. 2009 na území Slovenskej republiky zákonným platidlom euro. A tak už pätnásť rokov je európska mena euro súčasťou slovenskej ekonomiky a hrá kľúčovú rolu v plnej integrácii Slovenska do Európskej únie.

Na záver: Slováci môžu voľne cestovať, pracovať, študovať a podnikáť v celej Európskej únii.

Občanov SR nerozdeľujú už hranice, ale spájajú spoločné záujmy, priateľstvá a hodnoty.

D. Ing. Gabriela Jakelic

Recepce k říjnovému státnímu svátku ČR

Při příležitosti letošního státního svátku České republiky, který připomíná vznik samostatného Československa 28. října 1918, pozvali velvyslanec České republiky Jiří Šitler a velvyslanec při mezinárodních organizacích Ivo Šrámek 25. října hosty z oblasti diplomacie, politiky, ekonomiky a kultury. Obzvláště nás potěšila účast Franze Ebnera, hornorakouského předsedy rakouské Spolkové rady pro druhou polovinu roku 2024.

Hosté mohli ochutnat lahodné kulinářské speciality české kuchyně, prohlédnout si výstavu k roku 1918 nebo vyzkoušet virtuální realitu od Škoda Group, která letošní oslavu státního svátku významně podpořila. Celé odpoledne zpříjemňovala hudba v jazzovém stylu od kapely The Dixie Hot Licks.

Slavnostní zádušní mše a vernisáž: Karel Schwarzenberg

Slavnostní zádušní mše k uctění památky politika a přesvědčeného Evropana Karla Schwarzenberga se konala 12. listopadu 2024 v kostele sv. Karla Boromejského. Po skončení mše byla zahájena výstava *Nic než pravda*, která se věnuje osudům rodiny Schwarzenbergů po roce 1945 a působení Karla Schwarzenberga v Česku po sametové revoluci.

První část výstavy je věnována osudům rodu Schwarzenbergů po roce 1945 a vznikla v rámci výstavy *Kulturní mosty v Evropě. Česká a moravská šlechta po roce 1945*, kterou v roce 2022 připravil Spolek Adalberta Stiftera (Mnichov) ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů (Praha) a Post Bellum (Praha).

Druhá část výstavy – portrét Karla Schwarzenberga – vznikla u příležitosti prvního výročí jeho úmrtí ve spolupráci Spolku Adalberta Stiftera, Českého centra Vídeň, Knihovny Václava Havla (Praha) a Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou (Vídeň). Zaměřuje se na Schwarzenbergovo působení v České republice po sametové revoluci. Po dobu více než třiceti let pomáhal formovat český společenský a politický život a podporoval svou vlast v jejím návratu do Evropy a svobodného světa.

Výstava potrvá do 6. ledna 2025. Otevírací doba: placený vstup – denně od 9:00 do 18:00 (poslední vstup 17:30), vstup zdarma – čtvrtek od 18:45 do 21:00.

Ohlédnutí

Recepce ministryně Raabové se zástupci Poradních sborů se konala **6. září 2024** v paláci Porcia. V příjemné atmosféře procházela ministryně mezi přítomnými hosty, a tak si s ní mohl každý neformálně pohovořit.

10. října 2024 se uskutečnila na ZÚ další přednáška architekta Zdeňka Lukeše na téma Pražský hrad.

Zdeněk Lukeš při přednášce

Za Kulturní klub uvítala hosty ing. Helena Basler

14. října 2024 se uskutečnila projekce filmu *Tančuj Matyldo*. Tento snímek byl inspirován skutečnými událostmi, které na vlastní kůži zažila scenáristka a producentka Nataša Slavíková.

17. října 2024 na Velvyslanectví ČR ve Vídni český velvyslanec v Rakousku Jiří Šitler slavnostně předal předsedovi Národní rady Rakouské republiky Wolfgangu Sobotkovi medaili Za zásluhy o diplomacii za rok 2024 udělenou ministrem zahraničních věcí ČR Janem Lipavským. Ve své laudatio velvyslanec označil Sobotku za „stavitele mostů“ a zdůraznil jeho významný přínos pro rozvoj rakousko-české spolupráce, ať již v oblasti zdravotnictví, nebo v boji proti antisemitismu. O hudební doprovod se postaral kytarista Václav Fuksa.

22. října 2024 se konala ve 13:00 a 17:00 v Městském divadle Znojmo dvě představení. Šedesát herců, zpěváků a hudebníků z Reálného gymnázia Komenský pod vedením autora a dirigenta Johannea Langerera, režisérky a vedoucí sboru Yvony Friedlové a vedoucí orchestru Christy Cernajsek předvedlo muzikál *Kakadu a Propiska*, který byl odměněn nadšenými ovacemi publika.

Slavnostní koncert k výročí založení Kulturního klubu

Slavnostní koncert v rámci koncertního cyklu „Česká hudební Vídeň 2024“ byl věnován 50. výročí založení organizace Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku a Roku české hudby. Uskutečnil se 24. října 2024 ve slavnostním sále Amtshaus Landstrasse ve Vídni. Pořadatele koncertu – Kulturní klub a pražskou Nadaci pro dějiny kultury ve střední Evropě – podpořilo MZV, MK ČR a MA 7, Vídeň 3.

Koncert nabídl návštěvníkům nejen ojedinělé umělecké těleso – mužský pěvecký sbor *Láska opravdivá*, který funguje při Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masary-

kovy univerzity v Brně a jehož členy jsou studenti či absolventi brněnských vysokých škol –, ale i program, a to souborné provedení mužských sborů jubilejícího skladatele české hudby Bedřicha Smetany (1824-1884).

Smetana se sborové kompozici začal věnovat patrně ve snaze tvořit v národním duchu, tak jako tuto linii před ním úspěšně nastoupil skladatel Pavel Křížovský zhudebněním textů Františka Sušila. Jednotlivé Smetanovy mužské sbory (*Rolnická, Věno, Píseň česká, Modlitba*) zaznívají při různých koncertech. Kompletní provedení je výjimečné.

Sbormistr Jan Špaček vedl těleso v interpretaci rytmiky, melodicky i dynamicky náročných sborů velmi jistě. Mužský pěvecký sbor *Láska opravdivá* podal přesvědčivý profesionální výkon.

Publikum vnímalo program velmi koncentrovaně a odměnilo účinkující zaslouženým potleskem. Závěrečný přídavek – „To pivečko, to věru jest nebeský dar, vše psoty

Jedno z prvních setkání Kulturního klubu v roce 1974

a trampoty vede na zmar..." (z opery Bedřicha Smetany *Prodaná nevěsta*) demonstroval, jak zní uvolněný pěvecký výkon. Koncert nabídl posluchačům nejen ojedinělé pěvecké těleso (běžné jsou ženské či smíšené pěvecké sbory), kuriózní byla i shoda číslic v datech konání oslav. Koncert se konal 24. 10. 2024, Bedřich Smetana žil v letech 1824-1884 a Kulturní klub byl založen v roce 1974. A pak, že šťastné číslo je sedmička... (mb)

Filmové pondělí Kulturního klubu

Filmové pondělí 11. listopadu proběhlo trochu jinak, než je zvykem, bylo totiž věnováno výročí založení Kulturního klubu Čechů a Slováků před padesáti lety. Proto také Kulturní klub vybral pro listopadové promítání film *Vlhy* režiséra Jiřího Mádlu. Naším cílem bylo připomenout a nastínit příčiny, proč v roce 1968 mnoho Čechoslováků opustilo své rodné Československo, přiblížit mladším ročníkům tehdejší situaci a těm starším dát takto možnost ke vzpomínkám.

Úvodního slova se ujal pan velvyslanec Jiří Šitler, který zdůraznil zásluhy Kulturního klubu a jeho trvalou a dobrou spolupráci s velvyslanectvím. Členka výboru Kulturního

ho klubu Čechů a Slováků Pavlína Lössl přečetla poté uvítací řeč za zdravotně indisponovanou předsedkyni Kulturního klubu ing. Helenu Basler:

Dobrý večer, vážený pane velvyslanče, vážení hosté a přátelé Kulturního klubu!

Dnešní film byl Klubem vybrán, protože koresponduje s 50. výročí založení Kulturního klubu Čechů a Slováků v Rakousku, a to 25. října 1974, jehož zakladatelé a první členové byli právě exulanti roku 1968.

Promítání je společný projekt Kulturního klubu, Českého centra ve Vídni a českého velvyslanectví.

Rakouská metropole Vídeň zaznamenala po 21. srpnu 1968 obrovské množství Čechoslováků a zde ve vídeňském prostoru se měli potkat se svou šancí. Rozhodujícím impulsem pro Čechoslováky k odchodu ze země byl vstup cizích vojsk Varšavského paktu do ČSSR.

Před dvaceti lety jsme zde v kinosálu velvyslanectví oslavili 30. výročí Klubu, vítal nás pan vyslanec Jiří Čistecský. Tehdy vzpomínali a promluvili tři ze zakladatelů spolku – herečka Renáta Olárová, dirigent Martin Turnovský a sokolka Ludmila Líbalová, která připomenula svého manžela, který od počátku založení fungoval jako pokladník, poté ho ve funkci nahradila ona.

Bohužel k dnešnímu dni již nejsou všichni jmenovaní mezi námi, stejně jako spoluzakladatel Přemysl Janýr, hybná síla Klubu, první předseda režisér Vojtěch Jasný a také místopředseda Egon Frey. Chtěla bych ještě vzpomenout pozdějších členů Ivana Medka a Zdenu Sklenářovou, která navrhla dnešní podobu časopisu Kulturní klub, a také našeho fejetonistu, novináře Jindřicha Liona. Karel Schwarzenberg, který byl také naším členem, nás opustil minulý rok.

Původně jsme plánovali uspořádat velikou oslavu, výstavu, přednášku, to jsme sice nezvládli, ale vynahradíme to v příštím roce, kdy klubový časopis Kulturní klub slaví pětáctýřet let své existence.

Více se nejen o Klubu můžete dočíst v publikaci „Videňští Češi 1945-2005“ z roku 2006, kterou vydalo České kulturněhistorické centrum jako první svazek tematické ediční řady, nebo „Videňští Češi 1945-2015“ (2. svazek téže řady). Příští rok budeme prezentovat třetí svazek, více se dozvíte na webových stránkách www.kulturklub.at.

Po skončení filmu při skleničce vína, na kterou nás do Mramorového sálu laskavě zve velvyslanectví, si můžeme vzpomínat.

Slavnostní projevy zakončila zástupkyně ředitele Českého centra Sandra Dudek, která ocenila spolupráci s Kulturním klubem a obdarovala kyticí předsedkyni Kulturního klubu Helenu Basler.

Obě dámy – Lössl a Dudek – pozvaly návštěvníky na prosincovou tradiční pohádku.

Dobový film režiséra Jiřího Mádlu *Vlny* z roku 2024, který vypráví příběh dvou bratrů na pozadí událostí kolem Československého rozhlasu v letech 1967-1968, plně zaplnil kinosál velvyslanectví. Po skončení filmu diváci odměnili snímek dlouhotrvajícím potleskem.

Při sklence vína pokračovala příjemná nálada.

Vánoční koncert | Weihnachtskonzert

Kathy Kelly & Martin Šafařík:

Vánoční koncert – Weihnachtskonzert

20. 12. 2024 v 19:30 hodin

Pfarrkirche St. Othmar unter den Weißgerbern, Kolonnplatz 1, 1030 Wien, FB: <https://www.facebook.com/events/1950392865479417>

Předprodej | Vorverkauf:

<https://www.ticketlive.cz/de/event/kathy-kelly-martin-safarik-vanocni-konzert-wien-20-12-2024>

Alza otevřela další prodejnu ve Vídni

Velvyslanec Jiří Šitler se 20. listopadu 2024 zúčastnil slavnostního otevření druhé prodejny společnosti Alza ve Vídni. Pobočka nabízí díky samoobslužné části s AlzaBoxy možnost vyzvednutí zásilky 24/7. Jedná se také o první prodejnu Alzy, v jejíž prostorách se nachází v rámci partnerství s českým řetězcem The Miners kavárna. Navzdory obtížné situaci, se kterou se obchodníci momentálně v Rakousku potýkají, se Alze daří a plánuje zde své aktivity dále rozšiřovat.

Alza letos oslavila třicet let existence a patří k největším a nejstarším internetovým obchodům ve střední Evropě. V Rakousku otevřela první prodejnu před sedmi lety. Podle místopředsedy představenstva Alzy Petra Beny zákazníkům oslovuje zejména nabídkou rychlého a snadného nakupování. V poslední době je Alza ve Vídni viditelná prostřednictvím reklamy v souvislosti s rozšířením služby objednávky do půlnoci s vyzvednutím následující den ráno i na místní trh. Reklamní kampaň běží v metru a na billboardech a je doplněna spoty v rádiu a online reklamou na sociálních sítích.

Alza doručuje i o víkendu. Podle Beny uběhne v průměru mezi odesláním objednávky a vyzvednutím zásilky v AlzaBoxu 17,7 hodiny. To je u podobně širokého sortimentu zboží velká konkurenční výhoda. Kromě rychlých dodacích lhůt sází Alza na více než 70 000 produktů v nabídce a rozšiřující se síť AlzaBoxů, které jsou pro zákazníky nepřetržitě dostupné. Většinu z více než 160 schránek má Alza ve Vídni díky partnerství s myflexbox, salcburským startupem, který vzešel z holdingu spolkové země Salzburg AG. Schránky myflexbox po partnerství s velkými nadnárodními společnostmi doručujícími zásilky využívá prostřednictvím nedávno uzavřené spolupráce i rakouská pošta. Díky tomu může být téměř 80 % zásilek doručovaných do výdejních schránek v Rakousku přijímáno prostřednictvím jedné infrastruktury.

ZÚ

Doplňovací volby do Senátu Parlamentu ČR

Prezident České republiky vyhlásil doplňovací volby do Senátu Parlamentu ČR ve volebním obvodu č. 60 (Brno-město). Volby se budou konat v pátek 17. ledna 2025 a v sobotu 18. ledna 2025.

Doplňovací volby se uskuteční pouze ve volebním obvodu č. 60 – Brno-město, tvořeném městskými částmi Brno-Žabovřesky, Jundrov, Komín, Královo Pole, Řečkovičky, Medlánky, Ivanovice, Jehnice, Ořešín, Útěchov a Brno-sever, ve dnech 17. ledna a 18. ledna 2025.

Druhé kolo doplňovacích voleb do Senátu Parlamentu ČR se koná v případě, že žádný z kandidátů nezíská v daném volebním obvodu nadpoloviční většinu odevzdaných platných hlasů. Případně 2. kolo se tak uskuteční v pátek 24. ledna a sobotu 25. ledna 2025. Podrobné informace o doplňovacích volbách do Senátu Parlamentu ČR (přehled termínů a lhůt) lze nalézt na webové stránce Ministerstva vnitra.

Hlasování probíhá pouze ve volebních místnostech volebního obvodu č. 60 v Brně-městě. Volební zákon nepřipouští při volbách do Senátu Parlamentu ČR hlasování v zahraničí. Na zastupitelských úřadech ČR v zahraničí tedy hlasování probíhat nebude.

Voliči, kteří budou ke dni 18. prosince 2024 zapsáni ve zvláštním seznamu voličů vedeném Velvyslanectvím ČR ve Vídni, mohou v těchto doplňovacích volbách volit s voličským průkazem, vydaným na základě žádosti voliče doručené konzulárnímu oddělení Velvyslanectví ČR ve Vídni v poštovním styku nebo datovou schránkou nejpozději dne 10. ledna 2025, případně podané osobně na konzulárním oddělení Velvyslanectví ČR ve Vídni nejpozději dne 15. ledna 2025. Pro druhé kolo voleb lze o voličský průkaz požádat písemně či datovou schránkou do 17. ledna 2025 nebo osobně do 22. ledna 2025.

Bližší informace ohledně zápisu do zvláštního seznamu voličů a/nebo vystavení voličského průkazu pro doplňovací volby do Senátu Parlamentu ČR konané ve dnech 17. ledna a 18. ledna 2025 v Brně-městě získáte na tel. čísle +43 1 89958 146 (v pracovní době) nebo e-mailem na vienna.consulate@mzv.gov.cz.

Obchodně-ekonomický úsek Velvyslanectví ČR ve Vídni

Petr Popelka – sezóna 2024/25

1. ledna 2025	Anpfiß mit Strauss, Wiener Konzerthaus
18. a 19. ledna 2025	Vier letzte Lieder, Musikverein Wien
21. a 23. března 2025	Mozart in Prag, Wiener Konzerthaus

Ministr Lipavský předal v Černínském paláci Medaile Za zásluhy o diplomacii

U příležitosti 35. výročí 17. listopadu 1989 předal ministr Jan Lipavský sedmnácti domácím a zahraničním osobnostem a organizacím medaili Za zásluhy o diplomacii.

Už tradičně bylo u příležitosti Dne boje za svobodu a demokracii a Mezinárodního dne studentstva z rukou ministra zahraničních věcí předáno na půdě Černínského paláce rezortní ocenění – medaile Za zásluhy o diplomacii. „Dnešní ceremoniál je především poděkováním. Poděkováním vám, laureátům. Jste to právě Vy, kteří svou prací a rozhodnutím posilujete vztahy mezi Českem a světem. I díky Vám je naše země vnímána jako důvěryhodný a respektovaný partner. Pomáháte nám spoluvytvářet dobrý obraz Česka ve světě,“ řekl na úvod slavnostního ceremoniálu ministr Jan Lipavský.

Šéf české diplomacie tímto oceněním vyjádřil laureátům svůj dík za vynikající práci, kterou konají ve prospěch Česka, za prohlubování přátelských vztahů s ostatními zeměmi a za posilování prestiže Česka ve světě. Vedle oceněných, jejich příbuzných a hostů se slavnostního aktu zúčastnili i představitelé Senátu, Poslanecké sněmovny, vlády a diplomatictí zástupci řady zemí. Mezi vyznamenanými byly za Rakousko i *Vídeňské svobodné listy*.

Gratulujeme!

Na Velvyslanectví ČR ve Vídni se setkali čeští vědci působící v Rakousku

13. 11. 2024, 16:39 | Aktualizováno: 14. 11. 2024, 11:00
Rakousko má v oblasti vědy co nabídnout, a tak zde dočasně nebo trvale působí nemalý počet českých vědkyň a vědců. První setkání členů krajanské vědecké komunity doplněné přednáškami vědeckých osobností působících v Rakousku a prezentací Masarykovy univerzity o systému podpory pro zahraniční a navrátilivší se vědce proběhlo prostřednictvím spolku Czeexpats in Science na velvyslanectví v pátek 8. 11. 2024. Spolek propojuje české vědce ve světě i s vědeckými institucemi v ČR. Akci zahájil velvyslanec Jiří Šitler.

Rakousko se pro české vědce přirozeně nabízí jako místo k rozvoji kariéry nebo zahraniční spolupráce. Nad rámec geografické a kulturní blízkosti zde nalezneme špičkové výzkumné instituce typu Austrian Institute of

Technology (AIT), Rakouské akademie věd (ÖAW), Sili-con Austria Labs (SAL), Ludwig Boltzmann Gesellschaft (LBG), GeoSphere Austria, Joanneum Research nebo Institute of Science and Technology Austria (ISTA), na kterém již dvanáct let působí jeden z předních světových odborníků na výzkum rostlin, molekulární biolog Jiří Friml. Držitel mnoha vědeckých ocenění, který se letos stal i prvním českým laureátem Wittgensteinovy ceny, nejvýznamnějšího vědeckého ocenění v Rakousku, byl jedním z řečníků akce. Friml se zabývá působením rostlinného hormonu auxinu. Zkoumá, jak auxinové signály fungují, jak je auxin transportován a jak v reakci na vnější vlivy reguluje růst rostlin. Se studiem mechanismů ovlivňujících reakce rostliny souvisí také možnost vypínat nebo zapínat rostlinné geny. Nejčastěji se v této spojitosti hovoří o potenciálu genetických úprav rostlin za účelem větší odolnosti a výnosů. Jak však Jiří Friml poznamenává, v Rakousku panuje vzácná shoda liberální i konzervativní části společnosti na striktním odmítnutí geneticky modifikovaných plodin. Na ISTA Friml vede jednu z mezinárodních vědeckých skupin, kterých by expandující ústav chtěl mít do tří let 150 a letos se mu vyjma prestižní ceny podařilo získat také významný evropský ERC Advanced Grant na další výzkum. Na otázku ohledně rakouského systému podpory vědy ocenil zejména transparentnost financování.

V porovnání investic členských států EU do výzkumu a vývoje se Rakousko umísťuje po Švédsku a Belgii na 3. místě. V letošním roce dle odhadu statistického úřadu Statistik Austria v zemi dosáhnou výdaje na výzkum a vývoj 16,6 mld. € a přibližně 3,34 % HDP. Rakousko investice do vědy dlouhodobě navyšuje a pravidelně plní unijní cíl ve výši 3 % HDP. Přibližně polovina financí pochází ze soukromého sektoru, 16 % tvoří zahraniční financování, a to zejména od firem, jejichž dceřiné společnosti v Rakousku provozují výzkum a vývoj. 70 % organizací provozujících výzkumnou činnost spadá do podnikatelského sektoru a věnuje se převážně vlastnímu firemnímu výzkumu. Rakouská strategie výzkumu, technologií a inovací 2030 se obzvláště zaměřuje na zvýšení efektivity výzkumu s cílem dále podporovat transfer získaných poznatků z výzkumu do průmyslu. To zahrnuje posílení kultury startupů a podnikání na univerzitách včetně zvyšování počtu spin-offů.

Rozcestníkem pro mladé firmy nebo vědce s inovativním projektem je web Förderpilot.at poskytující přehled o dotacích v oblastech výzkumu a podnikání. Státní dotační agenturou v oblasti výzkumu a vývoje s přesahem ke komerčnímu užítí je Österreichische Forschungsförderungsgesellschaft (FFG). Nabídka agentury pokrývá potřeby firem, výzkumných i univerzitních institucí a sahá od nízkoprahových programů k podpoře drobných inovací až po programy EU a špičkové výzkumné projekty. V oblasti financování startupů nabízí celé spektrum nástrojů zaměřených od fáze vzniku nápadu přes vývoj produktu až po uvedení na trh. Širokou škálu nejen finanční pomoci poskytuje startupům také státní dotační banka Austria Wirtschaftsservice (AWS). K financování základního výzkumu slouží fond vědy Österreichischer Wissenschaftsfonds (FWF).

Napříč sektory připadá přibližně 48 % výdajů na experimentální vývoj, 33 % na aplikovaný výzkum a 19 % na základní výzkum. Základní výzkum probíhá převážně na univerzitní půdě (70 %). Mezi vysokými školami v posled-

ním srovnání žebříčku The World University Rankings zabodovala Univerzita Vídeň, která se v celkovém hodnocení přiblížila první stovce (110. místo). Na této instituci působí sociální vědkyně Dagmar Vorlíček, jež na setkání českých vědců ve Vídni pronesla úvodní přednášku ze svého výzkumu na aktuální téma vztahu bezpečnosti a technologií. Dagmar Vorlíček na vídeňskou univerzitu zpočátku zavítala prostřednictvím stipendijního programu Marie Skłodowska-Curie, jež je částí programu Horizont Evropa (Horizon Europe), největšího programu EU na podporu výzkumu a inovací. Granty spadající pod Horizon Europe jsou významnou podporou pro oblast česko-rakouské vědecké spolupráce, ta však probíhá i na mnoha dalších úrovních.

Univerzity jsou si vědomy toho, že základem špičkového výzkumu jsou excelentní vědci se zkušeností ze světových institucí a že je třeba o ně usilovat prostřednictvím kvalitních nabídek. Granty Masarykovy univerzity pro zahraniční vědce na velvyslanectví představili prorektorů Šárka Pospíšilová a Petr Suchý. Univerzita vědce láká prostřednictvím MUNI Award in Science and Humanities, tzv. MASH. Nejčastěji cílí na držitele zmíněných prestižních ERC grantů s mezinárodní reputací, kteří v rámci MASH obdrží na výzkum 5 mil. korun ročně po dobu pěti let. Druhá kategorie MASH StG/CoG je určena pro nadějně výzkumné pracovníky krátce po Ph.D. Výkladní skříní univerzity je vědecké centrum CEITEC s mezinárodními výzkumnými skupinami. Univerzita investuje také do infrastruktury a v roce 2026 chce dokončit stavbu BioPharma Hubu, který má poskytnout prostory s nejmodernějším vybavením pro Farmaceutickou fakultu, Centrum molekulární medicíny a Preklinické centrum, jež bude otevřeno i externím výzkumníkům a komerčním partnerům. To nabízí velký potenciál pro spolupráci se zahraničními partnery s ohledem na silnou oblast Life Sciences ve Vídni.

Na setkání vědců byly spolupráce a networking leitmotivem. „Snažíme se budovat komunitu českých vědců po světě a využívat jejich zkušeností pro rozvoj české vědy. Naším cílem je otevřená, světová a ambiciózní věda,“ vysvětluje ředitel spolku Czexpats in Science Matěj Glanc. K tomu slouží aktivity jako Mapa vědců na stránkách spolku, která by se dala přirovnat k LinkedIn v mapovém formátu, nebo Cena Czexpats in Science pro mladé české vědce působící v zahraničí.

Otázky ke korespondenční volbě

Jak bude možné volit korespondenčně a co k tomu budou Češi v zahraničí potřebovat? Tyto praktické otázky zodpovídali zástupci MZV ČR a MV ČR v online debatě ve čtvrtek 14. listopadu 2024.

Korespondenční volba se týká voleb sněmovních, prezidentských a evropských. Češi žijící v zahraničí budou moci historicky poprvé volit korespondenčně při parlamentních volbách již na podzim 2025. Tuto možnost budou mít čeští občané zapsaní ve voličském seznamu na příslušném zastupitelském úřadě ČR. Ve virtuální debatě se účastníci dozvěděli, jak bude korespondenční volba probíhat a co budou občané potřebovat vyřídit prakticky, aby se mohli do korespondenční volby zapojit.

Hlavními hosty virtuální debaty byli JUDr. Martin Smolek, Ph.D., LL.M., vrchní ředitel sekce právní a konzulární,

MZV ČR, Mgr. Pavel Pešek, ředitel Konzulárního odboru
MZV ČR, Mgr. et Mgr. Tomáš Jirovec, ředitel Odboru vo-
leb, MV ČR, JUDr. Ivan Záleský, vedoucí oddělení Konzul-
árního odboru MZV ČR, JUDr. Jiří Krátký, M.A., vedoucí
Oddělení pro krajské záležitosti, MZV ČR.

Organizátoři akce: Platforma zahraničních Čechů
Chceme volit distančně s podporou a účastí Ministerstva
zahraničních věcí ČR a Ministerstva vnitra ČR.

České centrum Vídeň

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

(vchod Gußhausstraße 10)

Mobil: +43 660 78 28 615

E-mail: ccwien@czechcentres.cz

wien.czechcentres.cz

Facebook, Instagram: TschechischesZentrumWien

O veškerých programových změnách informuje České cen-
trum Vídeň na svém webu, Facebooku a Instagramu. Kro-
mě občasných akcí s námi platí to, co jsme již několikrát
avizovali: náš program budeme organizovat především
s rakouskými partnery, a proto se bude konat na mnoha
různých místech ve Vídni a po celém Rakousku.

Ondřej Černý, cerny@czechcentres.cz

Program:

<https://wien.czechcentres.cz/program>

**do 16. 2. 2025 steirischerherbst '24 | Jakub Jansa: Club
of Opportunities, Episode 9**

Neue Galerie Graz, Joanneumsviertel

Nejnovější videoinstalace *Club of Opportunities, Episode 9*
(2024) českého umělce Jakuba Jansy je k vidění na výsta-
vě *Horror Patriae*.

Jakub Jansa, narozený v Praze v roce 1989, je umělec, kte-
rý pracuje s různými médii, od filmu a sochy až po instalaci
a živou performanci. Jeho praxe překračuje žánrové hrani-
ce. Ve videoinstalaci *Club of Opportunities* hraje hlavní roli
zelenina. Jejím protagonistou je celer, který se – navzdory
odporu avokáda – dostal ze zeleniny dělnické třídy na po-
zici hvězdné zeleniny.

Slovenský inštitút Viedeň

Wipplingerstraße 24-26, A-1010 Wien

Tel.: +43 1 318 905 5291

si.vienna@mzv.sk

www.mzv.sk/sivieden

www.fb.com/SlowakischesInstitutInWien

Program RSKS

Milí priatelia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku! De-
tailné informácie o našich podujatiach nájdete naďalej na
Facebooku alebo na našich stránkach www.slovaci.at. Ve-
ríme, že sa uvidíme na plánovaných podujatiach.

RSKS | ÖSKV, Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien

SOVA

Detaily o budúcich programoch Slovenského školské-
ho spolku SOVA – Prehľad našich aktuálnych podujatí –
nájdete aj na našej web-stránke.

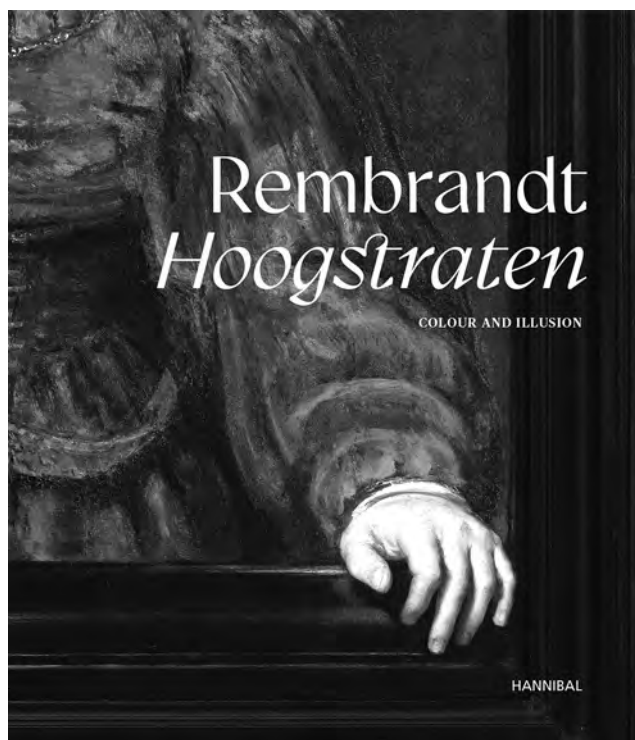
Zmena programu vyhradená.

Výstavy ve Vídni

Rembrandt – Hoogstraten. Barva a iluze

do 12. 1. 2025, Kunsthistorické muzeum Vídeň

Poprvé ve své 133 let trvající historii věnuje Kunsthistorické
muzeum Vídeň (KHM) výstavu nizozemskému baroknímu
géniovi Rembrandtu Harmensz van Rijnovi (1606-1669).
Přesněji ukazuje Rembrandta v interakci s jeho mimořádně
talentovaným studentem Samuelem van Hoogstratenem
(1627-1678), který také strávil pár let ve Vídni a slavil velké
úspěchy na habsburském císařském dvoře. Těžiště výstavy:
působení barev a iluzionistické techniky v díle Rembrandta
a Hoogstratena. Cílem je ukázat, jak díky použitým barvám
vzniká prostorovost a skutečná virtuální realita. Šest Rem-
brandtových obrazů ze sbírky KHM je doplněno množ-
stvím Rembrandtových zápůjček, které v Rakousku dosud
nebyly prezentovány. Pocházejí z Musée du Louvre v Paří-
ži, Národní galerie v Londýně a Rijksmuseum v Amsterdamu.
Vystaveno je celkem šedesát obrazů a kreseb.

Velká Rembrandtova výstava je poslední výstavou pod
vedením generální ředitelky Sabiny Haagové, která po
šestnácti letech odchází ze sdružení muzeí KHM na kon-
ci roku. 1. ledna 2025 ji nahradí Jonathan Fine, dosavadní
ředitel Světového muzea Vídeň.

Chagall

do 9. 2. 2025, Albertina

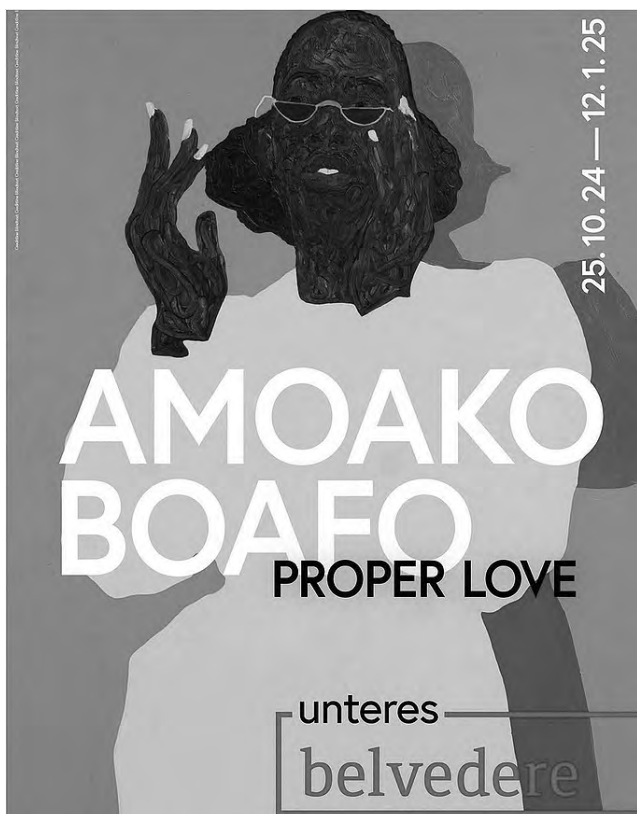
Také v Albertině je na čase loučení a změna ve vede-
ní. Ralph Gleis nahradí na začátku roku Klause-Albrech-
ta Schrödera, který jako generální ředitel vedl Albertinu
pěťadvacet let. Schröderova poslední speciální výstava je
věnována velkému mistru ruské avantgardy Marcu Cha-
gallovi (1887-1985). Přibližně stovka děl ze všech fází jeho
tvorby jej představuje jako umělce, který se zabýval nejpří-
rozenějšími a nejuniverzálnějšími tématy života. Narodil se
v ortodoxní židovské chasidské dělnické rodině v dnešním

Bělorusku a zabýval se tématy zrození, lásky a smrti, které se staly ústředním aspektem jeho tvorby. Výstava se vědomě zaměřuje i na válku a hrůzu. Jeho fantasticky-poetické obrazové světy znovu a znovu ukazují motivy zvířat, jako je kohout, osel, kráva nebo ryba. Na své třetí Chagallově výstavě – ve spolupráci s Uměleckou sbírkou Severního Porýní-Vestfálska v Düsseldorfu – Albertina ukazuje, že jeho dílo, i když se zdá povědomé, je pro nás vždy hádankou.

Amoako Boafo. Proper Love
do 12. 1. 2025, Belvedere

V roce 2024 se věnuje Belvedere otázce diverzity a ve svých nádherných barokních prostorách prezentuje sou-

časného ghanského umělce Amoaka Boafoa (* 1984). Tato výstava je první přehlídkou Boafoových děl v Evropě.

Mezinárodně uznávaný malíř je považován za jeden z nejvýznamnějších hlasů současného černého umění. Nesrovnatelným způsobem portrétuje přátele, známé a lidi ve veřejném životě. Pro Bafoa se ve Vídni uzavírá kruh. Od roku 2013 studoval na Akademii výtvarných umění ve Vídni, kde prožil svá umělecká léta formování a kde se rozvinul jeho osobitý styl, který zahrnuje použití malby prsty. V jeho dílech lze číst odkazy na Gustava Klimta a Ego-na Schieleho.

V Belvederu budou kromě výstavy ve spodní části barokního souboru začleněna některá Boafova díla do výstavní sbírky v horním paláci, aby je bylo možno přímo postavit vedle děl Klimtových a Schieleho.

Paul Gauguin

do 19. 1. 2025, Bank Austria Kunstforum Wien

Bank Austria Kunstforum Wien zve na velkou Gauguinovu výstavu, první v Rakousku od roku 1960. Přehlídka sleduje Paula Gauguina (1848-1903) od jeho počátků jako postimpresionisty až po jeho průkopnickou roli jako jednoho z otců modernity a ukazuje ho jako uměleckou osobnost s bohatou rozmanitostí, která je ve střední Evropě dosud stále málo známá.

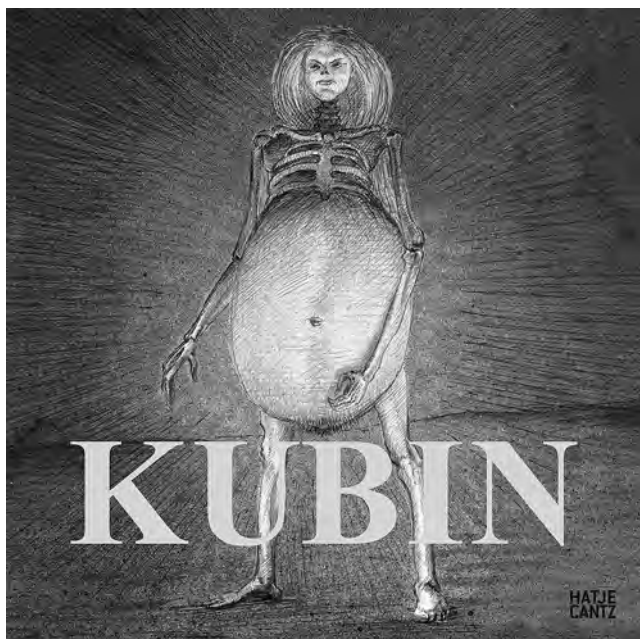
Na výstavě je k vidění osmdesát výpůjček z velkých mezinárodních muzeí a významných soukromých sbírek, které zobrazují všechny aspekty Gauguinova díla: malířství, grafiku i sochařství. Výstava ukazuje tohoto Francouze, který strávil mnoho času v jižních mořích, jako vynikajícího umělce, který ovlivnil následující generace. Je však také třeba se zamyslet nad problematiku postavou Gauguina a jeho postojů v souvislosti s postkoloniálním diskursem a debatou o sexismu a zneužívání.

Gauguin
unexpected

Kunstforum Wien

3.10.2024 - 19.1.2025

Alfred Kubin – Die Ästhetik des Bösen do 12. 1. 2025, Albertina Modern

Alfred Kubin (pokřtěn Alfred Leopold Isidor, 10. 4. 1877, Litoměřice, Rakousko-Uhersko – 20. 8. 1959, Zwickledt, Wernstein am Inn, Rakousko) byl rakouský expresionistický grafik, ilustrátor a spisovatel narozený v Čechách.

V roce 1908 napsal Kubin román *Die andere Seite* (česky vydáno jako *Země snivců*), který vyšel následujícího roku tiskem. V roce 1909 se stal členem sdružení Neue Künstlervereinigung München (Nová společnost umělců Mnichov), jehož předsedou byl Vasilij Kandinskij. Seznámil se s Franzem Marcem, Hansem Carossou a Paulem Kleem. Po rozpuštění sdružení Neue Künstlervereinigung München se Kubin stal členem skupiny Der Blaue Reiter (Modrý jezdec). V roce 1912 začal spolupracovat se satirickým týdeníkem *Simplicissimus*. V roce 1921 měl první soubornou výstavu v Mnichově, v únoru 1924 první výstavu v Čechách, v pražském Rudolfinu. V roce 1930 začal jezdit na pravidelné letní pobyty na Šumavu (až do roku 1944).

Vydal řadu alb reprodukcí kreseb a dále alba originálních litografií. Ilustroval množství knih, mezi ilustrované autory patřili: Edgar Allan Poe, Wilhelm Hauff, E. T. A. Hoffmann, Hans Christian Andersen, Jules Barbey d'Aureville a mnoho dalších. Ilustroval rovněž historickou povídku Jaroslava Durycha z třicetileté války *Die Kartause von Walditz (Valdice)*, Mnichov 1934.

Všeobecná lycea jako novum českého školství

Od příštího roku se v Česku spustí vzdělávání v novém oboru všeobecné lyceum. Obor posílí všeobecnou větev středního školství. Novinářům to řekl premiér Petr Fiala (ODS). Ministerstvo školství podle něj začne s testovací částí projektu, do června by v zapojených školách měly vzniknout vzdělávací programy, podle kterých se bude od září vyučovat.

Nyní mohou žáci studovat lycea s oborovým zaměřením, jako je například pedagogické či technické lyceum. Výhodou všeobecného lycea bude větší flexibilita a na rozdíl od současných oborově profilovaných lyceí, kterých je

sedm, možnost jejich různých kombinací, řekl náměstek ministra školství Jiří Nantl (ODS). Kombinovat by se podle něj mohly například zdravotnické a technické dovednosti a znalosti, což podle něj nyní nebylo možné. Studenti by do nového oboru mohli nastoupit v září příštího roku, řekl. Nantl očekává, že nový obor využijí v různé míře všechny kraje, největší zájem očekává ve Středočeském kraji. „Předpokládáme, že v průběhu příštích dvou let, protože to pokusné ověřování má dva běhy zařazování, by se do něj mohlo zapojit nějakých šedesát středních škol,“ řekl Nantl. V ČR bylo v minulém školním roce podle statistiky ministerstva asi 1 300 středních škol.

Podle Fialy je vytvoření nového všeobecného oboru potřebný krok ke změně vzdělávacího systému tak, aby odpovídal potřebám společnosti a odrážel priority mladých lidí. O lycea je podle něj zájem. „Letos se na lycea přihlásilo skoro 24 000 žáků a to ukazuje ten zájem a že to je typ vzdělávání, které má perspektivu,“ řekl. Všeobecné lyceum podle něj vytvoří alternativu ke gymnáziím. Mnoho mladých lidí podle Fialy neví v patnácti letech, co by chtěli dělat. Kromě vytvoření nového oboru pracuje ministerstvo i na snížení počtu oborů středních škol.

Se změnou nesouhlasí Asociace středních průmyslových škol. Podle ní budou všeobecná lycea nadbytečná a můžou snížit zájem o odborné vzdělávání.

Odškodnění obětím akce Asanace

Ministerstvo vnitra ČR navrhuje vyplatit jednorázové odškodnění lidem, které komunistická Státní bezpečnost (StB) nutila při akci Asanace či obdobných akcích k vystěhování z tehdejšího Československa. Každý člověk by měl dostat 100 000 korun. Nezáleží na tom, zda nátlaku podlehl a skutečně emigroval. Rozhodující je podle ministerstva alespoň do určité míry kompenzovat újmu všem, které StB v tomto ohledu administrativně, fyzicky nebo psychicky šikanovala. Lidé by měli o odškodnění písemně požádat ministerstvo vnitra. Návrh právní úpravy počítá s tím, že budou moci uplatnit nároky do konce roku 2026. Ve správním řízení se následně o odškodnění rozhodne.

Aby lidé mohli začít žádat co nejdříve, navrhuje vnitra, aby Sněmovna schválila zákon již v prvním čtení. Úřad předpokládá, že se na něj obrátí zhruba 100 až 400 lidí. Stát by tak vyplatil mezi 10 a 40 milióny korun. „Nejpravděpodobněji se jeví, že počet žádostí se bude pohybovat mezi 200 až 300 žádostmi,“ napsalo vnitra v důvodové zprávě. Ministerstvo očekává, že se na něj obrátí zejména starší lidé, částka by jim tak mohla pomoci zlepšit jejich sociální situaci.

Akci Asanace vymyslela StB na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. Jejím cílem bylo fyzickým a psychickým nátlakem donutit občany nepohodlné režimu k trvalému opuštění státu. Pracovníci StB po celé zemi začali předem vytipované odpůrce režimu šikanovali a fyzicky týrali.

Japonské vyznamenání pro jadernou fyziku Drábovou

Předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost (SÚJB) Dana Drábová obdrží japonský Řád vycházejícího slunce – zlatou a stříbrnou hvězdu za příspěvek k posílení vzájemných vztahů v jaderné energetice. Oznámi

la to v japonská vláda, jak uvedlo japonské velvyslanectví v Praze. Dana Drábová ocenění převezme v císařském paláci v Tokiu.

Od havárie v jaderné elektrárně Fukušima v březnu 2011 podle japonské ambasády Drábová aktivně usiluje o šíření vysoce odborných informací a vědecky podložených hodnocení situace. Od roku 2018 působí také jako externí poradkyně japonské vlády pro jadernou regulaci. „Svou činností zásadním způsobem přispívá ke správnému pochopení postupu Japonska při řešení následků havárie jak českou veřejností, tak mezinárodní společností,“ uvedlo velvyslanectví.

Příspěvek na bydlení a přídávky na děti digitálně

Příspěvky na bydlení a přídávky na děti je možné v ČR vyřizovat plně elektronicky. Digitálně mohou lidé přes aplikaci na resortním portálu Jenda dokládat také údaje o nákladech či příjmech pro potvrzení nároku na dávku, které musí úřadu práce pravidelně dodávat několikrát ročně. Na tiskové konferenci to řekl ministr práce Marian Jurečka (KDU-ČSL).

Podle něj jsou tak plně digitalizované tři nejčastější dávky s nejvyššími výdaji. Vedle příspěvku na bydlení a dětských přídávků je to ještě rodičovská. „Dneškem oficiálně startujeme, že v klientské zóně Jenda (aplikace na webu) přibude možnost odbavit nejen »rodičák«, ale i příspěvek na bydlení a přídavek na dítě. Víc jak milión lidí nebude muset chodit na úřad práce,“ uvedl Jurečka. Plně elektronické vyřizování dalších dvou dávek označil za pokrok v digitalizaci. „Posouváme státní správu o obrovský kus dál na úroveň 21. století,“ dodal ministr.

Úřad práce vyplatil letos v říjnu podle údajů ministerstva 342 300 přídávků na dítě, 266 700 příspěvků na bydlení a 262 600 rodičovských příspěvků. Od počátku roku do konce října putovalo do rodičovské 26,17 miliardy korun, do příspěvků na bydlení 14,82 miliardy a do přídávků 4,57 miliardy korun.

Ceny Paměti národa 2024

Cenu Paměti národa obdrželo v Národním divadle pět osobností, které čelily nacistům či komunistům. Ocenění získali Marta Neuzilová a Pavel Záleský z Česka, Ladislav Szalay a Karol Dubovan ze Slovenska a Olha Hejková z Ukrajiny. Cenu Paměti národa každoročně uděluje společnost Post Bellum pamětníkům zlomových momentů minulého století, loni ji rozšířila i na hrdiny současného dění.

Od roku 2010 získalo ocenění šestašedesát osobností. Ceremoniálu se i v letošním roce zúčastnil prezident Petr Pavel s manželkou Evou. Loni se stal první hlavou státu od počátku udělování cen, která se slavnostního večera zúčastnila.

Marta Neuzilová byla oceněna za protinacistický odboj a Pavel Záleský za prosazování náboženské svobody před sametovou revolucí. Sedmdesátiletý Karol Dubovan před sametovou revolucí šířil samizdatovou literaturu. V roce 1989 se pak stal jednou z vůdčích osobností revoluce v Trenčíně. Ladislav Szalay během druhé světové války pomohl židovskému spolužákovi. Olha Hejková z Ukrajiny byla vězněna v dobách Sovětského svazu za svoje postoje v komunistických lágrech.

Vládní kampaň Moje vlajka má podpořit hrdost na Českou republiku

Komunikační kampaň Moje vlajka, kterou u příležitosti letošního výročí vzniku Československa připravil odbor strategické komunikace Úřadu vlády, má za cíl podpořit hrdost občanů na jejich vlast. Lidé či instituce mohou fotografie a videa s vlajkou z různých míst sdílet na sociálních sítích s hashtagem #mojevlajka, uvedl Úřad vlády. Právě českou vlajku vnímají autoři kampaně jako klíčový symbol národní hrdosti a svornosti.

Kampaň má podle nich ukázat, že Česko je krásná a sebevědomá země, v níž stojí za to žít. Do kampaně se zapojily státní instituce, města, Česká centra i česká velvyslanectví po celém světě. Ambasády sdílejí fotografie a videa z míst, kde působí, uvedl ministr zahraničí Jan Lipavský (nestr.)

Součástí akce je hra – organizátoři na zajímavá místa doma i v zahraničí rozmístili několik desítek krabiček s českou vlajkou a odznaky se symbolem akce. Lidé je najdou podle připravené mapy.

Kampaň Moje vlajka vyvrcholila 28. října 2024 v den oslav české státnosti. Jejím cílem bylo dle vládní tiskové zprávy „podpořit hrdost občanů na svoji republiku a ukázat jim, že žijí v krásné a sebevědomé zemi, kde stojí za to žít“.

Hlavním hybatelem kampaně byl Odbor strategické komunikace (dále stratkom) vedený Otakarem Foltýnem, zapojila se do něj ale řada ministerstev i českých ambasád v zahraničí. Symbol hrdosti na Českou republiku představovalo vystavení vlajky. „Strategická komunikace bude propagovat hodnoty, na nichž stojí Česká republika. Právě ty reprezentuje česká vlajka. Ta proto patří do rukou patriotů, pro něž je slovy Masaryka vlastenectví láskou k vlastní zemi, ne nenávisť vůči jiným,“ uvedl v tiskové zprávě Otakar Foltýn.

Kvalitnější mobilní signál v českých vlacích

Nejpozději od ledna 2026 by se cestující měli dočkat lepšího mobilního signálu ve vlacích. Český telekomunikační úřad na to dopravcům dá dotaci. V těchto dnech jim rozesílá rozhodnutí o jejím poskytnutí. České dráhy, RegioJet a LeoExpres dostanou od státu v součtu 290 milionů korun. Dopravci je budou moct použít třeba na úpravy svých vagonů. Celkově dopravci chtějí zlepšit mobilní signál ve zhruba 670 železničních vozech.

Mezinárodní konference o svatém Prokopu

Nejnovější poznatky a dosud nepublikované archeologické nálezy představila mezinárodní vědecká konference o svatém Prokopovi. Konala se v Sázavském klášteře v Sázavě na Benešovsku a v Galerii Středočeského kraje (GASK) v Kutné Hoře. Akce k letošnímu výročí 820 let od Prokopova údajného svatořečení se zúčastnili odborníci z Česka, Polska a Německa. Představili nejnovější výsledky bádání spojeného se Sázavským klášteřem a zaměřili se i na proměny kanonizace v prokopských časech a dnes a obecně života středověké duchovní společnosti, informovala ČTK mluvčí Národního památkového ústavu (NPÚ) Blanka Černá.

Prvním z míst badatelského setkání byl Sázavský klášter, národní kulturní památka, která je úzce spojena s životem a dílem svatého Prokopa. Součástí nynější obnovy

kláštera jsou i výzkumné práce, které přinášejí nové nálezy a pohledy na historii klášterního areálu. Odborníci z NPÚ představili dosud nepublikované archeologické nálezy odhalené při přípravě obnovy svatoprokopské jeskyně. V novém světle tak bude možné rekonstruovat dosud neznámou středověkou zástavbu situovanou v sousedství klášterního kostela, studovat život zdejších obyvatel a nahlížet na podobu dobové materiální kultury.

Nové trendy v kyberzločinnosti

Kyberzločinci se v příštím roce zaměří na útoky „šité na míru“ každé oběti. Vyplývá to z předpovědi bezpečnostní firmy Gen. Kyberútoky podle ní budou využívat techniky deepfake, tedy realistických úprav videí a umělé inteligence (AI) k napodobování hlasu a vzhledu kolegů či známých až po špiónské aplikace šířené prostřednictvím věrohodných reklam nebo zpráv. Podle Gen bude proto důležitější ověřovat, co lidé skutečně vidí, slyší a na co klikají.

„V roce 2025 pronikne kyberbezpečnost ještě více do každodenního života běžných lidí. Dávno pryč jsou doby, kdy se problematika kybernetické bezpečnosti týkala pouze firem nebo těch »nejdigitálnějších« lidí. Předpokládáme, že umělá inteligence bude hrát ve tvorbě hrozeb obrovskou roli a umožní zločincům vytvářet sofistikovanější a věrohodnější podvody,“ uvedl technický ředitel společnosti Gen Michal Pěchouček.

V letošním roce množství kyberútoků prudce rostlo. Podle statistik služby O2 Security, blokující závadný provoz, v letošních prvních deseti měsících mířila na české uživatele více než jedna miliarda bezpečnostních hrozeb. Jen za poslední dva sledované měsíce šlo o téměř 500 milionů útoků, což je více než za celý loňský rok dohromady.

Prezidentem České stomatologické komory byl znovu zvolen Roman Šmucler

Prezidentem České stomatologické komory (ČSK) zůstává Roman Šmucler. Od delegátů sněmu v Brně dostal třiapadesát hlasů, protikandidátka Bára Malíková jich získala čtyřicet. Šmucler tak bude v čele komory i v letech 2025-2029. Po zvolení novinářům řekl, že ani nedělal kampaň a snažil se pracovat pro komoru a české pacienty prosazováním nových zákonů. I proto vnímá důvěru jako velký závazek. Vyzdvihl i počet hlasů pro jednatřicetiletou Malíkovou, která reprezentuje mladou generaci zubařů, jež se hlásí o politické funkce. Malíková s ohledem na počet hlasů bude zvažovat práci v představenstvu komory či v jiných orgánech.

Podle Šmuclera si vede česká stomatologie dobře, ve srovnání s jinými medicínskými obory má nejvíce mladých lékařů.

Regina Agia-Holásková "Duch lesa"

Srdečně Vás zveme
na vernisáž
obrazů

**Pavla Pardyho
&
Reginy Agia-Holáskové**

vernisáž se uskuteční
ve čtvrtek 12.12.2024
v 18.00 hod

výstavu uvede :
RNDr. Jitka Čermáková

hudební doprovod
housle kytara
Galerie D
Lidická 7, Brno

Pavel Pardy : „Okno nad městem“

výstava potrvá do 31.12.2024
otevřeno: pondělí – pátek:
10 - 12.hod. , 15 – 18. hod.
so: 10 – 12 hod.

www.galerie-d.cz

WELTKULTURERBE
BUILDING COMMUNITY through art and culture
Schüler*innen von Iva Schach

VERNISSAGE
4. Oktober 2024,
19 Uhr

Die Ausstellung
ist geöffnet bis
22. Dezember 2024.

ATELIER A
„Zum blauen Pfau“ am Spittelberg, 1070 Wien, Kirchberggasse 17 / II
Öffnungszeiten: Mo, Di von 15.30 bis 18.30, Fr von 16 bis 18.30
ateliera.website

Nové číslo časopisu *Krajánek*

Časopis *Krajánek* je měsíčník určený zejména multilingvním dětem věkové kategorie 5-12 let žijícím v zahraničí. Časopis je primárně přizpůsoben specifikům multilingvních dětí, které jsou vystaveny češtině v omezené míře v rámci českých komunit či smíšených rodin v zahraničí. Časopis vydává spolek *Krajánek* ve světě, z. s., a dobrovolnický se na jeho tvorbě podílejí krajané z jednadvaceti zemí po celém světě. Časopis je po jednoduché registraci zdarma ke stažení na adrese <https://www.krajaneckvesvete.cz/ctenarska-sekce/>.

Všechna čísla jsou k prolistování (bez registrace) na adrese <https://www.krajaneckvesvete.cz/flipbook-archiv/>.

Všechna čísla jsou k prolistování (bez registrace) na adrese <https://www.krajaneckvesvete.cz/flipbook-archiv/>.

Archiv časopisu *Kulturní klub* online (pdf)

S radostí Vám oznamujeme, že se nám po dlouhé době podařilo splnit přání čtenářů i redakce mít možnost listovat a číst si online ve všech vydaných číslech časopisu *Kulturní klub*, a to ve formátu pdf.

Neváhejte a navštivte naši webovou stránku www.kulturklub.at – Archiv časopis, nebo přímo www.kulturklub.at/archivcasopis.html.

Projekt byl umožněn díky finanční podpoře rakouského Spolkového kancléřství. V roce 2020 bylo v rámci programu pro podporu menšin u rakouského Spolkového kancléřství možné podat žádost o subvenci na digitalizaci. Tuto příležitost jsme využili a podali návrh projektu, který uspěl a Kulturní klub obdržel na digitalizaci finanční prostředky.

Věříme, že Vás archiv zaujme a že se stanete jeho pravidelnými návštěvníky a uživateli.

redakce Kulturního klubu

Botschaft der Tschechischen Republik in Wien / Velvyslanectví České republiky ve Vídni
Penzinger Straße 11-13
A-1140 Wien
Tel.: +43-1-899 58 111

Velvyslanectvo Slovenskej republiky vo Viedni
Armbrustergasse 24
A-1190 Wien
Tel.: +43 1318905200
+43 13189055212-213

ST. KARL

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien

Heilige Messe

Montag bis Freitag 18:00 Uhr
Samstag Vorabendmesse 18:00 Uhr
Sonntage 8:00, 10:00 und 19:00 Uhr,
sonst an kirchlich gebotenen Feiertagen um 8:00 und 10:00 Uhr
Rosenkranz täglich um 17:30 Uhr
in der Kapelle

Beichtgelegenheit eine halbe Stunde vor Beginn der Messen und nach Vereinbarung

Svatá zpověď také v českém jazyce!

Die Kirche ist geöffnet:

Mo-Fr 7:30-19:00,
Sa 8:30-19:00, So 9:00-19:00

Kanzleistunden: Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87, Fax: DW 13
E-Mail: st.karl.wien@aon.at

Haus- und Krankenbesuche und Beichte mit Kommunionempfang nach Vereinbarung mit der Pfarrkanzlei

TSCHECHISCHES ZENTRUM WIEN

Nová adresa od 1. března 2024:

Kreuzherrengasse 1, 1040 Wien
(vchod Gußhausstraße 10)

Mobil: +43 660 78 28 615

wien.czechcentres.cz

E-mail:
ccwien@czechcentres.cz

Facebook, Instagram:
TschechischesZentrumWien

SLOVENSKÝ INŠTITÚT SLOWAKISCHES INSTITUT IN WIEN

Wipplingerstrasse 24-26, 1010 Wien

Po – Štv 10:00-12:00, 13:00-17:00

Pia 10:00-12:00, 13:00-15:00

tel./fax: +43-676-780 5353

www.mzv.sk/sivieden

si.vienna@mzv.sk

<https://www.facebook.com/SlowakischesInstitutInWien>

SOVA SLOVENSKÝ ŠKOLSKÝ SPOLOK

wien-cz-sk.at/sk/kalendar-akci
sova@slovaci.at

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

Sekretariát: út 9:00-10:30, čt 18:00-19:30

Marktgasse 3-7/3/R01, 1090 Wien

U4 – Friedensbrücke, električky: 33, 5, D

(zastávka Franz-Josefs-Bahnhof)

tel. +43-1-596 13 15, fax +43-1-595 57 99

rsk@slovaci.at, www.slovaci.at

Otevřeno vždy od 15. března do 31. října
BIERGARTEN · RESTAURANT

Schweizerhaus

Familie Karl Kolařík
seit 1920

1020 Wien, Prater 116, Tel. 728 01 52

POKYNY PRO ČTENÁŘE

Příhlášky k členství/odběru časopisu zasílejte na adresu:

Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
A-1030 Wien

tel./fax/záznamník (od 10:00): ++43-1-79 88 454

e-mail: info@kulturklub.at, www.kulturklub.at

Nemáme placenou sekretářku, a proto prosíme o pochopení, pokud se nedovoláte. Namluvte svá přání na záznamník, určitě se ozveme. Srdečně děkujeme všem novým odběratelům časopisu a věříme, že jsou s ním spokojeni. Zároveň prosíme o Vaše ohlasy, přání, návrhy a kritiky.

Vážení členové v Rakousku, příspěvek na rok 2024 činí **38,- €** (členský příspěvek 19 € + předplatné 19 €).

Členství zahrnuje: zasílání časopisu, možnost inzerce na homepage Klubu, možnost inzerce s 20 % slevou v časopise *Kulturní klub* aj.

Vážení čtenáři v Rakousku, abo-příspěvek na rok 2024 činí **40,- €**. Prosíme, uveďte na složenice zkratku ABO.

Bankovní spojení: Bank Austria

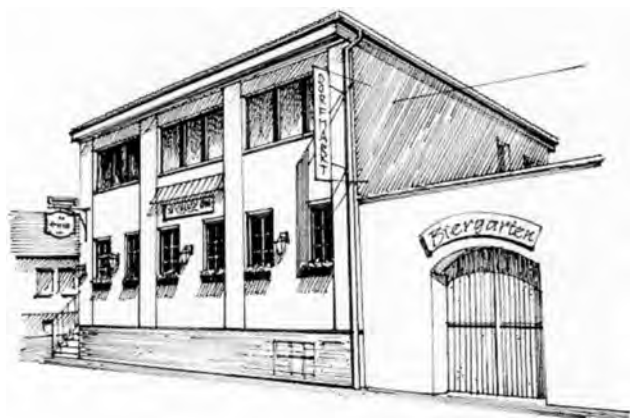
IBAN: AT 03 1200000 683035901

SWIFT: BKAUATWW

POKYNY A CENÍK PRO INZERENTY

(platí od 1. 1. 2023, viz též: www.kulturklub.at)

e-mail: inzerce@kulturklub.at

BÖHMISCHER HOF

Restaurace
privátní pokoje

Laaerstr. 55
2111 HARMANNSDORF-RÜCKERSDORF

So-St 10:30-22:00 hod.
Čt 10:30-14:00 hod.

Tel. 06 991 991 1111
www.hroch.at

KULTURNÍ KLUB

Informační časopis Čechů a Slováků v Rakousku
Informationszeitschrift der Tschechen
und Slowaken in Österreich
 Mohsgasse 30/9, 1030 Wien
 mobil (od 10:00): 0043-0-664-97 33 764
 fax: 0043-1-79 88 454
 e-mail: info@kulturklub.at
www.kulturklub.at

Koniasch Latin Press s. r. o.

Na Hubálce 7
 CZ-169 00 Praha 6
 tel.: +420-603 256 618
koniasch@gmail.com
www.koniasch.cz

KLP

STAROŽITNÍK: FIEDLER V.

Restauruje / nakupuje / prodává. Zájem o nákup českých malířů. Zprostředkování bude honorované. V. Fiedler, Vídeň 7, Siebensterng. 20. Tel. 523 35 81, mobil 0664/3566676.

Restaurace BÖHMERWALD

Česká kuchyně a speciality.
 Oslavy pro malé i větší skupiny
 v romantickém prostředí
 české a slovenské restaurace.

Na Vaše objednávky se těší rodina Stuchlíkova,
1040 Wien, Argentinierstr. 66 / Wiedner Gürtel 20,
 tel./fax: 505 72 34, e-mail: boehmerwald@aon.at,
www.restaurant-boehmerwald.at
 otevřeno: po – ne 11:00-23:00 hod.

Česky a slovensky mluvící lékaři ve Vídni**Dr. Jirina BODNAR**

FA für Haut u. Geschlechtskrankheiten

Privat u. kleine Kassen (BVAEB, SVS, KFA), Kassaordinationszeiten:
Mo & Do 14:00-18:30

Di 9:00-13:00, Fr 9:00-11:00

ohne Voranmeldung, Privatpatienten
Hotline: +43-676-6297213

Josefstädter Strasse 3/5, A-1080 Wien

MUDr. Vít DOLEŽAL

zubní lékař (všechny pokladny)
Kegelgasse 14 / Top 12 (vchod
ze Seidlgasse 12), 1030 Wien
tel. 713 72 66

MUDr. Eva DRŠATA

oční lékařka (všechny pokladny)
Favoritenstr. 8/2, 1040 Wien,
po, st – odpoledne; út, čt – dopoledne
termín po dohodě na tel. 587 54 27

MR MUDr. Vladislav LIPTÁK

internista – sportovní lékař
Innere Medizin – Sportmedizin

gerichtlich beeid. Sachverständiger
Diplomsporarzt, všechny pokladny
Zelinkagasse 12, 1010 Wien-City
po, út, st 14:00-16:00, čt 9:00-11:00
tel. 533 58 34, fax 533 58 34 16

**Prof. MUDr. Radek HART, Ph.D.,
FRCS, MHA**

Orthopädie und Traumatologie
Klinik Floridsdorf – Akademisches
Lehrkrankenhaus der Universität
Wien
Ambulanzzeiten: Freitag 9 bis 12 Uhr
1210 Wien, Brünner Straße 68
Tel.: +43 1 277 00-3900
+420 734 783 435
radekhart23@gmail.com

Masaryk-Universität Brunn
Klinik für Unfallchirurgie,
Unfallkrankenhaus Brunn
Žerotín-Platz 617
601 77 Brno

Ověřené překlady dokumentů aj.**Mag. Pavlína LÖSSL**

Allgemein beeidete und gerichtlich
zertifizierte Dolmetscherin für
die tschechische Sprache,
Sprachtrainerin für Tschechisch,
Slowakisch, Deutsch
Dieselgasse 5/2
A-1100 Wien
office@pavlina.at
www.pavlina.at
tel. 0699/19544077

Mag. Lenka KOVARIK

A-1210 Wien, Felix-Slavik-Str. 3/1/10
mobil: 0699/11807581
lenkakovarik@outlook.com
http://www.deutsch-tschechisch.at

Univ.-Lektor Dr. Dietmar KOLLER

Weidengasse 2, 2333 Leopoldsdorf/
Wien
Tel.: +43 (0) 676 37 62 117
dietmar.koller@univie.ac.at
www.tschechisch-slowakisch.com

**ŠKOLSKÝ SPOLEK KOMENSKÝ
SCHULVEREIN KOMENSKÝ**

Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel. +43-1-7133188-01

Mateřská škola

Ředitelka: **Sabina Eimer**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-7133188-10

Bilingvní obecná škola

Ředitelka: **Mgr. Dipl. Päd. Marcela Kaplan**
Sebastianplatz 3, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-20

Bilingvní reálné gymnázium

Ředitelka: **Mag. Helena Huber**
Schützengasse 31, 1030 Wien
Tel.: +43-1-713 31 88-60

www.komensky.at

**DUCHOVNÍ SPRÁVA
KRAJANŮ****P. Mgr. Ing. Václav SLÁDEK**

Tel.: 0670 404 22 91, E-mail:
vaclav.sladek@katholischekirche.at

Kancelář:

Salvatorgasse 12, A-1010 Wien
T: +431 533 95 94 DW 214 F: 9214
M: +43 (0) 670 404 2291
buero.tschechischegemeinde@
katholischekirche.at
www.erzdioezese-wien.at/pages/
inst/14425183
Facebook: Farnost Vídeň

**Kostel Nejsvětějšího Vykupitele
Rennweg 63, 1030 Wien**

Mše svatá v českém jazyce
každou neděli v 10:00.

**Chrám Panny Marie Na Nábřeží
Salvatorgasse 12, Wien 1**

Mše svatá v českém jazyce
každou sobotu a středu v 18:30
a každý první pátek v měsíci v 18:30.

Římskokatolická
**Katedrála sv. Štěpána
Wiener St. Stephansdom**
svatá zpověď pondělí 16–18, úterý
15–17, středa 13–14 hod.

Kostel Panny Márie Snežnej

1030 Wien, Jaqingasse 12
Svatá omša s kázňou v slovenskom jazyku každú
nedelu a v zasvätený sviatok o 18 hodine.

K. M. Hofbauer Klub

Česko-slovenské společenství věřících
při chrámu Maria am Gestade ve Vídni
Seitzergasse 5, 4. patro vlevo, A-1010 Wien
http://k-m-hofbauer-klub.webnode.at/
Tel.: 0043 699 192 528 87
reneselig@gmail.com

Kaple sv. Stanislava, Kurentgasse 2, Wien 1
mše svatá každý první pátek v měsíci v 18:00

ST. KARL

Kreuzherren-
gasse 1
1040 Wien

**Die Kirche ist ge-
öffnet:**

Mo-Fr 7:30-19:00
Sa 8:30-19:00
So 9:00-19:00

Kanzleistunden:

Mo-Fr 8:30-11:30

Tel.: 504 61 87

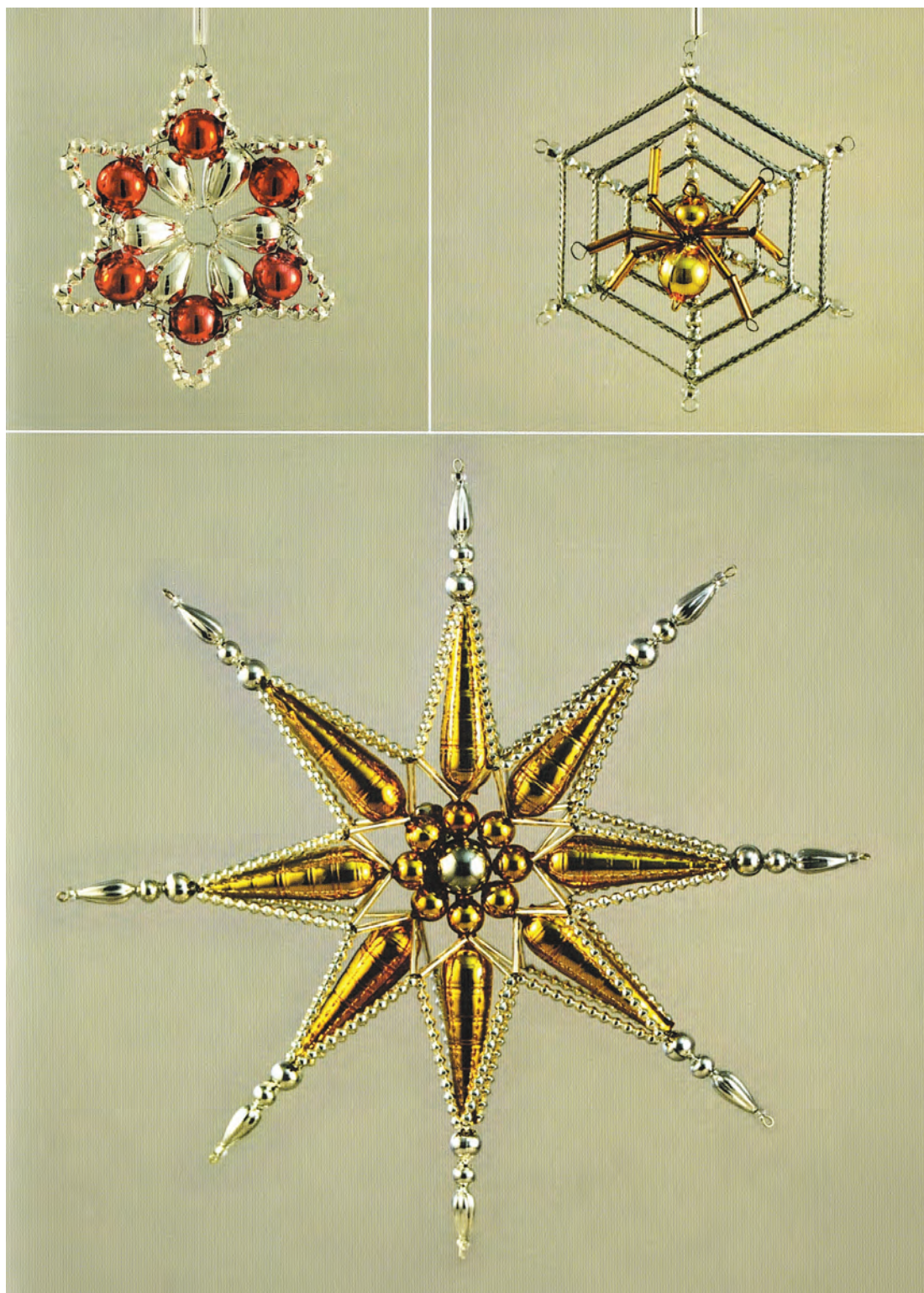
Fax: DW 13

E-Mail:

st.karl.wien@aon.at

Österreichische Post AG
PZ 09Z038029 P
Kulturklub der Tschechen und Slowaken in Österreich
Mohsgasse 30/9
1030 Wien

Nezapomeňte nahlásit
případnou změnu adresy!

POKOJNÉ A RADOŠTNÉ VÁNOCE
A ŠĚASTNÝ A ÚSPĚŠNÝ NOVÝ ROK
2025!

VÁNOČNÍ CHVILKA POEZIE

Jaroslav Kolář

Vánoce – slovíčko krásné
kouzlo, které rázem svět promění
rozsvítí se svíce jasně
rozzáří se oči krásně
a do duše vrátí víru
že si v pohodě a míru
užijem' hezkých pár dní
Až teplé světlo zhasne
nezapomeňte, co všechno se změnilo
potom předsevzetí krásné
čisté jako světlo jasné
do nového roku neste s sebou
a když třeba nohy zebou
věřte, že i led se ve vodu promění.

Jaroslav Seifert: Vánoční píseň

Rolničky slyším, slyším hlasy,
myslím si: Kdo to přijel asi?
Dlouho už neviděl jsem sáně,
a proto toužím dychtivě
podívat se zas jednou na ně,
pohládit koně po hřívě.
Však venku nikdo. Jenom vrána
do pola sněhem zasypaná.

A slyším hudbu. Nechám všeho,
jdu přivítati neznámého.
Kdo je to? Slyším, někdo troubí,
housle se ozvou k tomu vráz
i basa, která zpívá zhloubi.
Nic, jenom tma a ticho v domě
opírají se silou o mě.

A v koši u psacího stolu
hryže si myška. My dva spolu
známe se dávno. Tiše vklouzla
tak jednou ke mně. Od těch dob
je pokoj stále plný kouzla.
Jen, prosím, neplaš, nerozzlob
tu přítelkyni malých dětí,
umí tak krásně vyprávěti.

Vždyť je to ona, myška malá,
jež s Kristem Pánem v seně spala
a viděla, jak Marie Panna
už dlouhou cestou umdlévá
a klesá k zemi uplakaná
na trochu slámy do chlěva.
A viděla, jak s nebe rázem
andělé slétali se na zem.

A teď je u mne. Pode dveřmi
tou škvírou chodí ke mně, věř mi.
A od těch dob mi takhle hrají,
rolničky slychám v tento čas,
okna mi květy rozkvétají
a z nebe slychám krásný hlas.

Ne obyčejný, ale svatý,
když do tmy ráno vyjdu vraty
a spěchám sněhem na roráty.

Jan Skácel: Vánoce dospělých

Radostí dětí ohřejí si ruce
budou se usmívat a říkat
jsou tady Vánoce
a bílou nití zaobroubí mráz
to roztřepené
co se v nich obnosilo za tak dlouhá léta

A budou trošku veselí
a trošku smutní
a trošku pobavení sami sebou
a ticho roztáhne svých deset prstů před jejich tváře
a zamrzne do opuštěných ulic

A teplá ramena stromečků
vtlačí se do oken až bezdětní
půjdou si po večeri na procházku
a budou se držet za ruce
a budou si dětmi
a každý z těch dvou
bude se snažit být ten dospělejší
pečovat o toho druhého
protože venku je kluzko
a uvnitř Vánoce

VÁNOČNÍ ČTENÍ PRO DĚTI

Václav Čtvrtek: Vánoce u Rumcajsů

A bylo o Vánocích na třetí rok. Hned ráno zaslechli Rumcajs s Mankou od Jičina velké tlučení. „V Jičíně už zabíjejí kapry,“ povídá Manka. „To aby ses, Rumcajsi, taky vypravil pro rybu.“

Rumcajs ale zavrtěl hlavou: „Já bych letos radši černého kubu. To je pravé loupežnické jídlo na štědrnou večeri. Loni si ho nemohl dopřát ani knížepán.“ Manku jako by v tu chvíli posedla jiná chuť.

„Rumcajsi, mně se jazyk kroutí do kornoutku zrovna jen na rybu.“ A tak si Rumcajs vysadil synka Cipíška na

rameno a vydali se k vodníku Volšovečkovi pro kapra. Místa bylo holo a kluzko, místa hluboký sníh. A nejhůř u rybníka nad stavidlem. Vítr tam navál závěj na zmrzlou strouhu.

Vtom Cipísek, protože byl výš, povídá: „Někdo v té závěji leží.“ Byl to takový kulatý chlapík, převaloval se na břěše jako na kolíbce a ne a ne se zvednout. „Já tě znám,“ povídá Rumcajs, „ty jsi jičínský krupař Kastl. A co tu děláš?“

„Vyšel jsem si, aby mi v žaludku správně odlehlo před večerí, a teď tohle,“ heká Kastl.

Rumcajs s Cipískem zvedli Kastla ze závěje a postavili ho rovně na nohy. A krupař už šmejdí po všech kapsách, aby se jim odměnil. Neshledal v kapsách víc než pár hrstí krup, jak mu tam napadaly, když stál u pultu. „Víc u sebe nemám,“ řekl Kastl.

„Nech tak, stejně bychom nic nevzali,“ povídá Rumcajs, ale vtom už mu krupař vsypal kroupy do kapsy u korodofánské kazajky. Potom se Kastl hrnul dál směrem k Jičínu.

Rumcajs s Cipískem došli jen k rybníku a zaťukali na stavidlo. Volným očkem v ledu vyjel z vody vodník Volšoveček. „Co byste rádi?“

„Kapříka, Mance na něj přišla chuť, a aby bylo co smažit k štědré večerí,“ poprosil Rumcajs.

Volšoveček na to neřekl ani slovo, vjel pod led a za chvíli podává Rumcajsovi kapra. „Tumáš.“ A hned zase zpátky pod led a voda v rybníce jako by o slzu stoupla. Rumcajs si srovnal krasavečka kapra do náruče a nese ho domů.

Cipísek se mu přidal k boku. Ale jak jdou, Rumcajsovi pořad připadá, jako by se za ním někdo díval. Ohlídne se a na stavidle sedí vodník Volšoveček a tlapkou mává kaprovi na rozloučenou.

„Krucíš, já se neměl ohlížet,“ povídá Rumcajs.

Když došli k jeskyni, Rumcajs pro tu chvíli usadil kapra do studánky a na stružku přihrábl hrázku z křemílků, aby nemohl uplavat.

„Máš ho ve studánce, Manko,“ vzkázal po Cipískovi. Ale sám postává nad studánkou, v srdci ho tíží závažičko a pořad vidí Volšovečka, jak sedí na stavidle a mává kaprovi na rozloučenou. A bůhví jak se to tak Rumcajs nešikovně otočil na patě! Hrázka z křemílků se rozvalila a kapří krása plyne strouhou pryč do rybníka. „Já nešika!“ křikl vesele Rumcajs na celý Řáholec.

Když to doma pověděl Mance, Manka řekla: „Dobré srdce není zadarmo. Nás to stálo štědrú večerí.“

„Nevyvedla se nám ta rybí po pansku,“ usmál se Rumcajs, „tak si uděláme poctivou loupežnickou.“ Uhodil rukou o kapsu u kazajky a v kapse se ozvou kroupy od Kastla. Přesypaly se a zacinkaly málem jako zvonky.

„Aleluja,“ povídá Manka, „k štědré večerí bude kuba z krup.“ „Glória, maštěný kuba s houbama!“ zazpíval Cipísek. Rumcajs vyklopil kroupy z kapsy a hned stavěli hrnec na ohniště. Našla se palička česneku, za nehet pepře, za dva soli i jiskřička jezevčího sádla. Jen houby nebyly. Jen houby pořad chyběly. Nebyl jich v celé domácnosti ani lupínek.

„Jako loni na jičínském zámku,“ povídá Rumcajs. „A bez hub je kuba jen marnost.“

Vtom vběhne do jeskyně veverka. Přichytila se drápkem Mančina kolena a složila jí do klína plnou náruč hub. „Už chvíli se dívám na tu vaši trampotu tamhle z borovice,“ řekla. „A tak vám něco nesu ze své zimní špajzky. Tuhle jsou hrábký a tuhle křemenáče, aby byl kuba správně dočerna.“

Rumcajs, než sáhl pro kudlu, aby to veverčí nadělení pokrájel do rendlíku, ještě povídá: „O to je na tom loupežník líp než knížepán, že má veverku za dobrou přítelkyni.“

Potom vařili kubu: z Kastlových krup, soli, pepře, jezevčího sádla a veverčího nadělení. Vonělo to až do jičínského zámku. A když toho černého kubu snědli, zazpívali si stručnou loupežnickou koledu:

Vyletěla na nebesa
vlasatice kometa,
měsíček tam trousí hvězdy,
kometa je zametá.

O VÁNOCÍCH TROCHU JINAK

Vánoce kouzel (ne)zbavené

„Kdyby se Kristus tisíckrát narodil v Betlémě, není nám to nic platné, jestliže se nezrodí v našich srdcích.“

VÁNOCE – slovo, jež zaznívá po celém světě. Mladí i staří jsou jím jakoby okouzlení a prožívají chvíle napětí a očekávání. Co vlastně jsou Vánoce? Lidé se domnívají, že 25. prosinec je dnem narození Ježíše Krista. Dějiny ovšem o této skutečnosti nepodávají žádnou zprávu a ani pisatelé Bible nezaznamenali datum Kristova zrození. Pouze evangelista Lukáš uvádí jisté historické pozadí a zaznamenává, že se tak stalo v době prvního sčítání lidu v římské říši, které nařídil císař Augustus.

Na základě císařského výnosu se odebral i Josef z města Nazareta do judského Betléma, aby se tu zaregistroval společně s Marií, která v té době čekala dítě. O dalším průběhu se Lukáš zmiňuje následovně: „A stalo se, když tam byli, že se jí naplnily dny, kdy měla porodit. I porodila Syna svého prvorozeného, zavinula jej do plenek a položila do jeslí...“ (Luk. 2,1-7). Neuvádí ale, v který den kterého měsíce se tak stalo.

Začátek slavení Vánoc je i v pohanství

Pohané věřili, že jejich bůh Slunce se každým rokem opětovně rodí. Noc z 24. na 25. prosince pokládali za dobu zrození boha Slunce. Vypozorovali totiž, že Slunce po této noci stoupá na obzoru denně výš a výš. Tajemný jev si vysvětlovali jako růst nově narozeného slunečního dítěte. Proto tato a další noci byly odedávna považovány za „svaté noci“.

Jaký je asi původ slova Vánoce? Podle jazykovědců pochází z němčiny. Jeho původní název byl „svatá noc“. Staré německé slovo Weihnachten si naši předkové počestili zajímavým způsobem: první část (vá-) převzali ze změny a druhou počestili (weihen = zasvětit, nachten = stmívat se, Nacht = noc). Vědci se shodují v tom, že kořeny dnešních Vánoc je třeba hledat již v pohanských oslavách zimního slunovratu. Vánoce nemají jen tradici evropskou. Slavily se v Asii, u amerických Indiánů i jinde. Ve starém Římě se nakonec oslavy ustálily na 25. prosinec. Datum zvolil roku 274 po Kr. císař Aurelianus jako den „natalis Solis invicti“ – den Zrození nepřemožitelného Slunce.

Významný německý badatel Herman Usener doložil, že před nicejským koncilem (v roce 325) se Vánoce neslavily. 25. prosinec byl jako datum zrození Krista neznámý. První zmínku o dni narození Ježíšova najdeme u Jana Zlatoústého (374-407), ale ten ho datuje na 20. prosinec. V Římě se Vánoce poprvé slavily až roku 365.

Který den se Kristus narodil? Liturgický svátek Narození Páně (25. prosinec) je poměrně pozdní. Zdá se, že zhruba prvních 300 let křesťané neslavili narození Ježíšovo zvláštním svátkem. 25. prosinec je zaznamenán poprvé v Římě kolem roku 350.

Vánoce vznikly později než Velikonoce. Jejich počátek leží ve 4. století. Skutečný den narození Páně není znám. Ve 3. století se křesťané v Egyptě domnívali, že se Ježíš narodil v květnu. Pro křesťana, který se opírá pouze o Písmo svaté, neexistují žádné povinnosti vůči takovýmto památkám. Nový zákon neobsahuje ani příkaz k takovýmto svátkům.

Římané slavili svátek nepřemožitelného boha Slunce. 25. prosinec se nazýval „narozením Slunce“ a po celé říši se konaly velké náboženské pohanské oslavy Mithrovy (iránský bůh světla a Slunce). Svátek narození Krista není nic jiného než pokřesťanštěná pohanská slavnost.

Jedna z převládajících náboženských myšlenek 2. a 3. století byla víra v božství Slunce. Toto božstvo má pro naše zkoumání zvláštní význam, neboť jeho svátek připadal na 25. prosince. Zřejmě údobí zimního slunovratu, kdy začíná vzrůstat síla Slunce, se hodí pro slavení svátku slunečního boha.

První křesťané neslavili žádný den jako památku Ježíšova zrození. Pojem Vánoce pochází z toho, že pohané v době, kdy jsou noci velmi dlouhé, slavili k počtě boha Slunce tzv. veliké posvěcené svaté noci. Církev pak dala pohanským posvátným nocím křesťanský význam. Na dobu posvátných nocí 25. prosince ustanovila slavnost narození Krista.

Vánoční stromeček

K Vánocům se pojí také vánoční stromeček. Jak se k Vánocům přidružil? Stejně jako Vánoce mají původ i v pohanství, má v něm své kořeny i tento strom. Všichni pohané starověku spojovali kult Slunce (tj. Baalův kult) s kultem matky, tj. Astarty nebo Ašery a s rituálním kultem stále zelených stromů – evergrínů. V době oslav „svatých nocí“ (zasvěcených slunečnímu božství) pořádali pohané veselice u stále zelených stromů. Na ně věšeli ozdoby, ovoce, pamlsky a světla. Nejprve ve volné přírodě, později doma, protože to bylo pohodlnější.

Jedle, nebo dříve v Orientě cypřiš, jakož i terebint, byly jako stále zelené stromy života zasvěceny „královně nebes Astartě“, manželce Baala. V předmluvě Elberdfelské bible se dočteme: „Ašera byla kmen stromu bez kořene, avšak s pozůstalými větvemi, který se stavěl obyčejně po obou stranách Baalova oltáře.“

V mnoha domech se strojí vánoční stromek. Je to německý obyčej. Germáni totiž ve svých „svatých nocích“ stavěli před svými domy jedle a k počtě boha Slunce na ně umísťovali světla. Církev dala tomuto pohanskému obyčejí „křesťanský“ význam.

Strom, resp. dřevo stromu je symbolem s mnoha významy. V jeslích ze dřeva se narodil Kristus, na kříži ze dřeva zemřel.

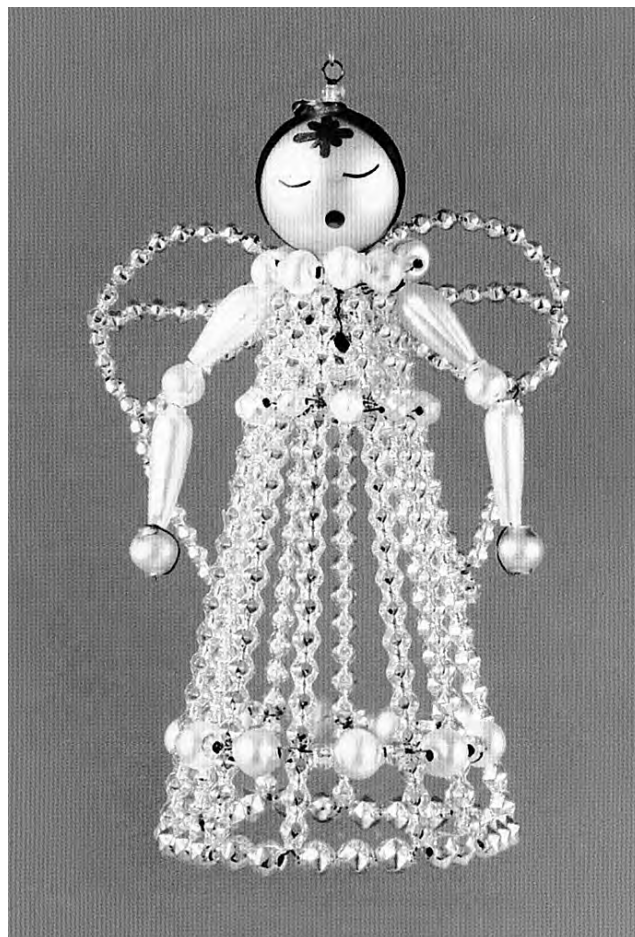
Pučálka

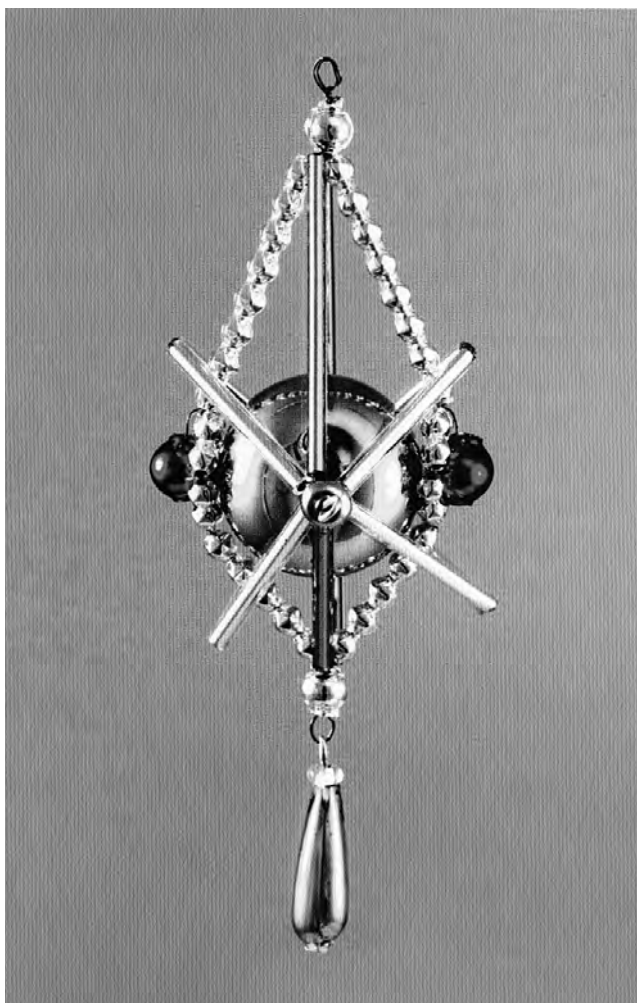
V dřívějších dobách patřil v české kuchyni k nejoblíbenějším pokrmům hrách. Obliba hrachu v českých zemích byla

natolik známá, že se často stávala terčem posměchu cizinců. Ještě v 15. století se na hostinách jako poslední chod podával hrách. Jednou z nejstarších úprav hrachu je bezpochyby pučálka. Tento pokrm patřival v pohanských dobách mezi obřadní jídla, která byla podávána o zimním a letním slunovratu. Po vítězství křesťanství se pučálka podávala i o nejdůležitějším svátku křesťanského roku, o Velikonocích, nesměla ale chybět ani na vánočním stole. V Praze se prodávala v Kotcích. Baby pučálnice hrachovou pochoutku pražily nejdříve na přenosných kotlících, později na kamínkách. Během 19. století byla pučálka vytlačena z městských ulic pečenými jedlými kaštany.

České vánoční ozdoby – firma Rautis

Skleněné perličky (pateříky – pater noster beads) se již kolem roku 1430 ze šumavských skláren exportovaly přes Norimberk až do Španělska. V 16. století úspěšně konkurovaly skleněným perličkám z Benátek nejen na evropských trzích, ale přímo v Benátkách. Jejich přítomnost na italském trhu byla významná (a pro výrobce natolik nebezpečná), že byl na základě stížností sklářů z Murana dovoz skleněných perlí a podobných artiklů opakovaně zakazován (1646, 1650, 1686). V pozdějších stížnostech 700 benátských výrobců perlí (např. z roku 1708) se přímo uvádí, že trvalý dovoz cizích výrobků – nejen do Benátek, nýbrž také na ostatní území státu –, zvláště „výrobků ze skláren v Čechách, které jsou podobné výrobkům našim“, má za následek snížení výroby o více než dvě třetiny. Poněvadž „jsou hezčí, setkávají se s lepším přijetím u veřejnosti, což nás uvádí v hluboké zoufalství“.

Výroba foukaných skleněných perliček a perličkových vánočních ozdob má například v Poniklé dlouhou tradici. Perlařské řemeslo se zde uchovalo jako na posledním místě na světě a dodnes se předává v rodinách z generace na generaci. První perlařská firma byla v Poniklé založena už roku 1902.

Rautis je malá rodinná firma, která se snaží uchovávat, ale zejména rozvíjet staré perlařské řemeslo. Jako manufaktura využíváme dnes už unikátní způsob organizace práce. Důležité je pro nás špičkové řemeslné zpracování našich výrobků, které je založeno na ruční práci. Naše znalosti se snažíme předávat dál, ať už prostřednictvím výstav, workshopů, nebo díky spolupráci se školami. Je nám ctí, že práce nás a všech ponikelských perlařů byla v roce 2020 oceněna zápisem na Reprezentativní seznam nemotného kulturního dědictví lidstva UNESCO jako světově jedinečná dovednost.

Sedmdesátá léta 19. století

Z Jablonecka do Poniklé přichází první perlař Jan Hajna. Foukal nejprve skleněné perle z černého skla, které se používaly na bižuterii. Když ponikelští sousedé viděli, jak je jeho nové řemeslo výnosné, rychle ve svých horských chalupách vyměnili tkalcovské stavy za foukací stoly a výrobu perliček se od něj naučili.

Rok 1902

V Poniklé se usazuje Stanislav Horna s rodinou a zakládá zde první firmu na výrobu skleněných perlí. Do svého

sortimentu postupně zahrnuje i perličkové vánoční ozdoby, které po první světové válce rychle začínají nabírat na popularitě.

V roce 1930 předává firmu svému synovi Ottovi, který k foukání perlí přidává ještě výrobu kovové bižuterie. V tomto období se foukané perličky a vánoční ozdoby vyvážely do celého světa. Srdcem obchodu s bižuterií byl Jablonec nad Nisou a jeho exportní domy.

Rok 1948

Po komunistickém převratu je Hornova firma znárodněna a menší ponikelské dílny jsou začleněny do nově vzniklého národního podniku Skleněná bižuterie, potažmo Železnobrodské sklo. Výroba perličkových ozdob v Poniklé pokračuje nadále, Otto Horna ve své bývalé firmě působí jako vedoucí, jeho manželka jako dělnice.

Do roku 1989

Výroba v Poniklé běží bez přerušení, začleněna je jako závod 3 do podniku Skleněná bižuterie/Železnobrodské sklo. V roce 1960 měl ponikelský závod na 250 zaměstnanců, z toho více než 200 domácích dělníků. Skleněné perle se foukaly ještě v Janově Dole, Lučanech nad Nisou a Dolním Maxově. V Poniklé v tuto dobu působili další dva samostatní výrobci perličkových ozdob – Jindřich Holubec a Václav Šír.

1989-1990

V roce 1989 byla ponikelská výroba perličkových ozdob součástí závodu 3 koncernového podniku Železnobrodské sklo. V dalších provozech závodu 3 se vyráběla štrasová bižuterie, skleněné oči, svítidla a devocionálie, součástí byla i kovovýroba a rekreační středisko. V roce 1990 vznikl ze závodu 3 státní podnik Astir, jehož ředitelem se stal pozdější majitel firmy Rautis, Bohuslav Kulhavý.

Rok 1995

Ze státního podniku Astir byly vyčleněny životaschopné provozy, z nichž vznikly samostatné firmy. V prosinci 1995 byla do obchodního rejstříku zapsána firma Rautis, a. s., vyrábějící perličkové vánoční ozdoby v Poniklé a Lučanech nad Nisou.

Rok 2001

V devadesátých letech 20. století zažívaly perličkové ozdoby zlaté „americké“ časy, které skončily kvůli hospodářské krizi v USA po roce 2001. Došlo k náhlému a výraznému propadu objednávek a firma byla již považována za ekonomicky mrtvou. Významným bodem byl příchod Marka Kulhavého do vedení firmy a odvaha učinit radikální rozhodnutí s jediným cílem – zachovat výrobu v Poniklé, tedy tam, kde před více než 100 lety začala.

Rok 2004

V Poniklé byla otevřena vlastní firemní prodejna s kreativní dílnou a začaly se pořádat exkurze do výroby. Za první rok provozu jsme přivítali kolem 300 návštěvníků.

Současnost

Perličkové ozdoby zažívají velký návrat nejen na české vánoční stromky. Od roku 2004 navštívilo exkurze do výroby více než 156 000 lidí. Stali jsme se nedílnou součástí turistické nabídky, spolupracujeme se školami, muzei a galeriemi. Snažíme se, aby naše ozdoby neustále držely krok s dobou, a nové kolekce vymýšlíme společně s re-

nomovanými designéry. Naše řemeslo bylo v roce 2020 zapsáno na seznam živých tradic UNESCO, což vnímáme jako poctu všem ponikelským perlařům a velký závazek do budoucna.

V roce 2020 byl způsob, jakým se perličkové ozdoby vyrábějí, zapsán na Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO. Pro úspěšnost zápisu hrála roli nejen jedinečná sklářská technologie, ale zejména zachování původního faktorského způsobu organizace práce s centrální dílnou a domácími pracovníky. Důležité také je, že se jedná o řemeslo, které se neustále rozvíjí a je aktuální i v současném světě.

Všechny řemeslné postupy si můžete prohlédnout v našich dílnách v Poniklé v rámci exkurzí. K řemeslu patří foukání skleněných perlí, jejich stříbření, barvení, malování a řezání. Na tyto postupy potom navazuje splétání vánočních ozdob, které si můžete sami vyzkoušet v naší kreativní dílně.

Každým rokem se s námi v předvánočním období můžete setkat na různých vánočních trzích a jarmarcích. Náš stánek najdete tradičně např. v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Olomouci, v Táboře, na Kuksu, v Jilemnici, Hradci Králové nebo na Sychrově.

Pro tyto akce využíváme podpory Libereckého kraje a jeho programu pro regionální výrobce.

Světové perličky: firma Preciosa

V divizi Preciosa Ornela se vyrábí ohromující sortiment skleněných perlí a perliček – ve všech možných barvách, velikostech, tvarech a zušlechtních, které nemají ve světě obdoby. „České perle mají vlastně ve světě takový zvuk, jako když se řekne německá auta nebo francouzské sýry. Prodáváme je do celého světa – za loňský rok to bylo sedmašedesát zemí přímo a do dalších desítek zemí nepřímo,“ říká hrdě obchodní ředitel firmy Preciosa Ornela Petr Puš.

Perličky z Preciosy, podobné skleněnému korálku, se vyvážejí hlavně do Indie, ale i do Jihoafrické republiky, arabských zemí, Turecka, jižní a střední Ameriky nebo Spojených států amerických. Na oděvy je našívají výrobci luxusních módních světových značek, jako například Gucci nebo Valentino, používají se ale třeba i k výrobě etnických produktů.

Severoamerické indiánské kmeny si je kupují k výrobě tradičních indiánských suvenýrů pro sběratele a bohaté turisty. V jižní Americe jsou zase používány na slavnostní oděvy pro náboženské události, na karnevaly, ale i na běžné nošení. V Grónsku tvoří české perličky důležitou ozdobu tradičních krojů tamních Inuitů.

„Není to v podstatě jenom komerční záležitost. Perličky jsou vlastně kulturně historická, tradiční záležitost, která v těch zemích trvá. Zejména přírodní národy, ať jsou to indiáni obou Amerik, o kmenech v Africe ani nemluvě... Masajové, Samburuové a jiné africké kmeny i Indové kupují naše perličky, protože je nosí oni sami. To znamená, že kvalitu používají pro sebe a suvenýry pro turisty vyrábějí z čínských napodobenin,“ vysvětluje Puš.

Perličky jsou unikátní i svojí výrobní technologií. Na rozdíl od skleněných perlí, které jsou vyrobeny z materiálu nanášeného do formy, tedy kusovou výrobou, jsou perličky vyráběny hromadně.

Perličkový vánoční ornament z dílny Preciosy

Roztavené sklo se vytáhne do dlouhých trubiček, které jsou pak rozřezány na požadovanou velikost a rozřezané kousky se pak brousí. Ročně se v Preciose Ornela vyrábí kolem tři tisíc tun skleněných perliček, tedy mnoho miliard kusů.

„Máme poměrně velmi unikátní tvar a velikostní konzistenci, máme perličky jednu jako druhou. V dané kategorii jsou všechny stejně velké a stálobarevné. A druhá věc je, že máme nejširší barevný sortiment. To žádná konkurence nemá. To znamená, že naše perličky v podstatě v určitém užití nemají na světě žádnou konkurenci,“ konstatuje Petr Puš.

V Preciose všichni doufají, že české sklářské řemeslo přečká i aktuální situaci spojenou se zdražováním a energetickou krizí.

Preciosa, a. s., je český výrobce křišťalového skla sídlící v Jablonci nad Nisou. Navazuje na staletou tradici sklářských společností v Jablonci nad Nisou, jejichž sloučením v roce 1948 vznikla. Produkty firmy jsou křišťalové komponenty a šperkové kameny z kubické zirkonie. V rámci skupiny Preciosa se dále vyrábí tradiční české perle a perličky, dekorativní i technické sklo, křišťalové šperky a dárky, křišťalové lustry a světelná řešení a v neposlední řadě také skleněné zátky.

Skupina Preciosa sdružuje v současné době firmy Preciosa, a. s., Preciosa – Lustry, a. s. (= Preciosa Lighting), Preciosa Beauty, s. r. o., Preciosa – Figurky, a. s., Preciosa Ornela, a. s., VINOLOK, a. s., a IT společnost Pregis.

VÁNOČNÍ ČTENÍ PRO DOSPĚLÉ

Ukázka z knihy Milana Ráčka *Štědré večery. Vánoční příběhy, které by raději měly zůstat utajeny*

Mödling: Edition Roesner, 2011 (bilingvní německo-české vydání)

PLÁN PRÁCE

(Česko, druhá polovina osmdesátých let 20. století)

Z podlouhlé barokní, s kostelem sousedící budovy, postavené jezuiti v sedmnáctém století jako gymnázium, se v padesátých letech dvacátého století stal v rámci sekularizace Dům služeb. Umístili na něj dokonce první neónovou reklamu ve městě. Po zestátnění všech živností tam na dvou podlažích bojovaly nejrůznější dílny s nezvládnutelným úkolem uspokojit v co možná nejširším spektru přání a potřeby obyvatel dvacetitisícového města.

Oprávněnské dílny všeho druhu, od hodinářství přes tmelení porcelánu, opravnu elektrospotřebičů až po krejčovství a opravnu bot, byly zakázkami beznadějně zavazeny. V mnoha odvětvích se čekací doby počítaly na léta. Je nasnadě, že vzniklá situace nahrávala korupci. Kdo nebyl ochoten čekat rok na opravu žehličky, musel být připraven odevzdat načerno obnos odpovídající přibližně samotné ceně opravy. Tím se značně zvýšila šance na vrácení opraveného předmětu bezmála denní potřeby v průběhu několika týdnů.

Neoficiální rutinně zavedené platby způsobily, že služby využívali pouze ti, kteří byli schopni a ochotni si za ně připlatit. Všichni ostatní zůstali odkázáni na kvetoucí stínovou ekonomiku. Úřady tajné dílny fungující pod zástěrkou sousedské pomoci velkoryse tolerovaly. Státu tím sice unikaly značné příjmy na daních, potřeba služeb ale mohla být alespoň zčásti pokryta.

Nejrůznější okruhy činností byly rozděleny do několika oddělení, disponovaly však společnou administrativou. Oddělení péče o tělo se skládalo z jednotlivých oborů kadernictví, manikúry, pedikúry, kosmetiky, masáže, posilovny a z jednoho pododdělení – okresního pohřebního úřadu, provozujícího kromě svých vlastních aktivit také správu hřbitova a kamenickou dílnu.

Oddělení posledních věcí, jak se mu také často říkalo, požívalo v domě, adekvátně své pracovní náplni, zvláštního postavení. Jeho na dvoře umístěné pracovny a kanceláře nezdobila žádná optimistická hesla jako „Naše práce dneška je základem štěstí zítřka“ či odvážné tvrzení „Čím více vykonáme, tím dřív budeme v cíli“, dokonce ani oblibátní „Sovětský pracovník – náš vzor“.

Dalším příkladem dokládajícím výjimečnost okresního pohřebního úřadu byla neúplatnost. Byl to bezpochyby jediný obor, kde se úplatky nepřijímaly. Jedinou ne právě bezúhonnou záležitostí bylo příležitostné účelové vzdálení se černého dodávkového vozu. V případě opravdu nutné potřeby zaměstnanců se čas od času prováděly menší soukromé transporty.

Je však potřeba poznamenat, že se tyto „prodloužené trasy“ nesměly odrazit na stavu tachometru. Z tohoto důvodu byla efektivita jízd zvyšována na maximum. Emil Mátal, zodpovědný za transporty zemřelých do krematoria,

byl vyhlášený strádál. Zejména v zimních měsících vyčkával často i několik dnů, dokud nemohly být vyřizeny alespoň dvě dodávky současně.

Protože se bilance jízd vystavovala jednou za měsíc, měl vždy dostatek času, aby soukromě naježděné kilometry, za které nikdy nepřijal peníze, nejvýše tu a tam drobný dárek, retušoval. Není třeba zdůrazňovat, že dodávka byla žádaná zejména v předvánoční době.

Byla však ještě další oblast, která dávala tušit solidně provázanou sociální síť. Nosiči světla a rakve, nezávislí spolupracovníci úřadu, se rekrutovali pohřeb od pohřbu, a to z řad lidí pronásledovaných režimem. Skromná finanční odměna za práci vykonávanou většinou o sobotách a nedělích byla téměř vždy navyšována pozváním k pohřební hostině a spropitným za „podání země“, o které se muži vždy podělili. Tak byla vlastně spoluobčanům upadlým z politických důvodů v nemilost poskytována humanitární pomoc.

Vady na kráse politického profilu se často přehlížely i u kmenových zaměstnanců.

Tak tomu bylo také v případě správce rekvizit a řidiče černé dodávky, ve které mohly být v nejnnutnějším případě transportovány až tři rakve najednou – Emila Mátala.

Jeho život se od nejranějšího dětství utvářel značně nepříznivě. Bezprostředně před převzetím moci komunisty v roce 1948 odešel jeho otec spolu s jedním kamarádem do Rakouska, kde si v americké zóně pronajali a k rozkvětu přivedli penzion užívaný vojáky za nejrůznějšími účely. Ihned po puči v Československu muži losovali, kdo z nich se rychle vrátí zpět do vlasti a ilegálně přivede obě rodiny do náruče americké zóny. Tato nebezpečná úloha připadla Mátalovu otci.

Na český břeh Dyje se dostal východně od Znojma převlečený za rybáře. V jedné skalní trhlině uschoval rybářské vybavení a s turistickou mapou a polním dalekohledem vydal se na „zpáteční cestu“ do staré vlasti. Krátce nato jej zastavila a zatkla hlídka pohraniční stráže. Nejdříve se vydával za milovníka přírody, později doznal svůj záměr převést do Rakouska dvě ženy a dvě děti. Po krátkém přelíčení dostal dvanáct let vězení. Odvolal se a ve druhé instanci ho za pokus o špionáž odsoudili ke dvaceti letům odnětí svobody. Jako corpus delicti posloužil v první řadě dalekohled.

Po dvanácti letech nucených prací v jáchymovských uranových dolech jej propustili, krátce nato však na následky ozáření zemřel.

Jeho žena a dítě byly vystaveny, bohužel nejenom ze strany úřadů, projevům nejtvrďší šikany.

Protože matka nenašla jiné zaměstnání, musela pracovat jako číšnice především ve večerních a nočních hodinách. Emil proto vyrůstal u svých prarodičů ve zvláště skromných, pro dítě naprosto nevhodných podmínkách.

Dědeček býval soukromým krejčím, zařadili jej proto mezi malé podnikatele a s poukazem na možnost příjmu mu přidělili minimální důchod. To ovšem pravdě odpovídalo pouze zčásti. Po padesáti letech mravenčí práce v tmavé díře jednoho starého činžovního domu, která si označení dílna skutečně nezasloužila, si téměř sedmdesátiletý muž natolik zkazil oči, že nebyl schopen si s brýlemi přečíst noviny, nemluvě o vykonávání živnosti.

Protože jeho snad jedinou vášní byla četba rodokapsů, které začal sbírat v meziválečné době, dal si tu práci

a s úmyslem, že mu vnuk jednou nahradí vlastní oči, naučil Emila již v předškolním věku číst.

Tak se také stalo a Emil skutečně dennodenně mezi sedmou a půl osmou večer svému již v posteli ležícímu dědečkovi předčítal. V letních měsících směl ještě po „povinné četbě“ vyběhnout a hrát si dál se svými kamarády.

Tato povinnost však Emila nikterak nezatěžovala. Romány jej zajímaly stejně jako dědečka. Kromě toho jej všichni ujišťovali, že se mu dokonalý přednes bude později ve škole hodit.

Skutečnost ale byla jiná. Psala se první léta druhé poloviny dvacátého století. Ideologický tlak vládnoucích komunistů eskaloval, rozběhly se monstrprocesy. Smrtelná mašinérie se dala do pohybu. Nejistota, ještě více strach se rozšiřoval stále dál a nezastavil se ani před školami.

Aby nezbudili podezření z určité sympatie s politickým vězněm, varovali se pedagogičtí pracovníci pozitivního hodnocení jeho dítěte. Nehledě na odvedené výkony – a sice nejenom ve čtení, byl nadprůměrný prakticky ve všech předmětech, snad s výjimkou hudební výchovy – dostával Emil monotónní vysvědčení, ve kterém hrála dominantní roli dostatečná. Po několika letech rezignoval a zabýval se už jenom tím, co jej opravdu těšilo. Pozvolna se začaly objevovat předměty, ve kterých špatné hodnocení odpovídalo jeho skutečným znalostem.

Po ukončení povinné školní docházky měl pouze omezené profesní vyhlídky. Čekala ho buď práce v uhelném dole, nebo učení na zedníka. Přes svou drobnou postavu se rozhodl pro tehdy ještě fyzicky náročné učení, podle očekávání v něm však skutečnou zálibu nenašel.

Dva roky vojenské služby využil k získání oprávnění k řízení nákladních vozidel. To mu otevřelo další možnosti profesního uplatnění. Jeho osud byl na maloměstě všeobecně znám, během politického uvolnění šedesátých let se proto našlo mnoho lidí, kteří chtěli alespoň v rámci vlastních možností napravit vykonané bezprávi.

Po návratu do civilu byl pracovními nabídkami doslova zaplaven. Vybral si práci v místních jatkách. S malým nákladáčkem zavázal maso a uzeniny do obchodů v celém okrese. Atraktivnost tohoto zaměstnání nespočívala ve výšce platu, nýbrž v možnosti kvantitativně i kvalitativně ovlivnit dodávky masa natolik, že byli odběratelé rádi připraveni nabídnout mu finanční všimné, nebo ten či onen kousek kvalitního masa přes dvůr vrátit do dodávky.

Emil si vzal ženu krásnou, bez přehánění – jako obrázek, která vyrůstala jako nalezenec v jedné selské rodině, stal se dvojnásobným otcem, koupil si auto, se kterým jezdil hlavně na ryby, a pomalu přestával svou trnitou minulost dávat za vinu vládnoucímu režimu.

Následkem těžké práce, do chladicích boxů v řeznictvích nosíval čtvrtky, někdy dokonce půlky chlazených prasat, telat nebo hovězího dobytka, začal postupem času bojovat s různými zdravotními problémy. Hodně špatné to bylo především v létě. Sešplhal z rozpálené kabiny řidiče do mrazičího nákladního prostoru, hodil si, oděný jenom skrovně, studený kus masa přes rameno a vlekl ho často dosti daleko do chladírny zákazníka. Nejprve dostal silné bolesti zad, které časem vystřelovaly do nohou. Když pak po celé dny nemohl nosit vůbec nic, došlo mu, že jeho kariéra dodavatele masa, při které si čas od času nějaký ten kousek prodal bokem, končí. Maso bylo tehdy nedostatkovým zbožím, proto představovaly jeho nahospoda-

řené dávky značné vylepšení platu, a tak městskou správou nabídnuté místo pohřebního řidiče přijímal s rozpolcenými pocity.

* * *

„Pěkné svátky,“ ozvalo se v půl jedenácté na Štědrý den z Mátalova telefonního sluchátka. „Máme problém. Naše vánoční oslava je v plném proudu a do toho jsme dostali dvě objednávky převozu. Jak to vypadá u vás, můžeš jet? U nás už všichni něco popili,“ informoval se znepokojený spolupracovník pobočky pohřebního úřadu sídlící ve druhém největším městě okresu. „Že se lidi musejí loučit se životem právě na Štědrý den. To je určitě tím předvánočním shonem. Koukal jsem na naše statistiky a zjistil, že máme v prosinci zdaleka nejvíc práce. Na druhém místě je listopad...“

Kolega jej však nenechal domluvit a dál na Emila vyjel verbální nátlak.

„Oba jsou to nenáročné nemocniční případy. Už jsem zařídil, aby obě mrtvoly připravili. Naštěstí tam mají na patologii pomocníka, který si z úpravy mrtvol udělal koníčka. Ženy dokonce líčí a muže holí. Jen tak, z dlouhé chvíle, říká.“

Nemůžeme vědět, jestli je ještě nevystaví, tímto argumentem svou dobrovolnou práci odůvodňuje. Co se mě týče, často se sám sebe ptám, jestli se za tím neskrývá něco jiného. Nakonec, jak tomu bylo ve starém Egyptě? Balzamovači dostávali mrtvá těla mladých žen až po několika dnech, když už začal rozkladný proces. Proč asi? Ostatně o nic nejde, naše věc to není, co s mrtvými dělá. Nám pomůže.

Už je všechno připravené a oba zemřelí leží v rakvích dodaných příbuznými. Jde opravdu jenom o odvoz do krematoria. „Termíny rozloučení pozůstalých se zesnulými jsou už taky stanoveny mezi svátky. Uděláš to pro mě?“ zatlačil ještě víc na pilu.

„Nerad. Mám už jednoho klienta naloženého a chtěl jsem právě vyjet. Přece ty rakve nemůžeš ve špitálu bez piety naskládat na sebe. Dokonce snad za přítomnosti pozůstalých...“

„A nemůžeš ho u vás krátce deponovat, přijet sem a pak jej zas naložit?“ ptal se kolega nacházející se očividně v překerní situaci.

„Probůh, to už jsme tu jednou měli. Před několika lety by to šlo. Ale od té doby, co chtěla jedna zvědavá poslůhovačka zjistit, co to večer po zavíračce leží na chodbě v podlouhlé bedně, a stála nečekaně tváří v tvář oběti nehody, kterou dohromady nedali doktoři ani patologové, máme s meziuskladněním utrum. Ta ženská dostala hystericky záchvat a zkolabovala. Když přišla k sobě, ležela hezky na nebožtíkovi. Nikdo neví, kolikrát se tato scéna opakovala. Až o několik hodin později ji našel na své obchůzce noční hlídač. Byla v bezvědomí a když se probírala, byla natolik narušená, že skončila na psychiatrii. Od té doby ji už nikdo nezahlídl. Chtěli nás za to vést k odpovědnosti úplně všichni – podnikové vedení, odbory, hygienici. Mluvílo se dokonce o udání za pokus o zabití! Nakonec ale rozum zvítězil a stačilo slíbit, že se v areálu Domu služeb už nikdy neobjeví žádná mrtvola. Ty tu historku neznáš, bude to tak deset let, co se to stalo...“

„Ne, ještě jsem ji neslyšel. Ale co teď udělám já? Služební auto nemůže řídit nikdo cizí a já už jsem pil. Zastraný nula promile! Všude na světě můžeš s malým množstvím

alkoholu v krvi řídit, jen u nás ne. Papaláš, ti si můžou nasávat klidně celý den, ti mají svoje otroky, co jim vozej zadnice...”

„Tak dobře,“ brzdil Emil zoufalého, náhle agresivního kolegu.

„Nějak to zvládneme. Nafaxuj sem podklady, my už to zařídíme,“ slíbil Emil a počítal, kolik naléhavě potřebných černých kilometrů touto akcí získá.

Město, ve kterém čekaly smrtelné pozůstatky zesnulých na svou poslední cestu, leželo opačným směrem než krajská metropole s krematoriem. Tam a zpět nějakých devadesát kilometrů, tím se deficit předvánoční doby vyrovná, zjistil Emil spokojeně. Pak sáhl po telefonu a nahlásil na správu služební jízdu. Na otázku, proč to nemohou vyřídit soudruzi sami, odpověděl krátce a stručně: „Jejich vůz není provozuschopný.“ Vzhledem ke známé skutečnosti, že pobočka disponovala pouze přes dvacet let starým omnibusem VW, jevíly se další otázky zbytečné.

Emil vyrozuměl svého kolegu s blíže nedefinovatelnou náplní práce. Kromě doprovázení převozu se tento díky svému serióznímu zevnějšku výtečně hodil k jednání s pozůstalými. Do práce si oblékal vhodný oblek, kravatu a klobouk a jeho vystupování působilo ve srovnání s obvyklým chováním venkovského obyvatelstva jako z jiného světa. Dostal proto přezdívku „hrabě“.

Jinak mu už nikdo neřekl. Jeho snad jedinou slabostí byla náklonnost k alkoholu, bránil mu sjednávat si schůzky s rodinnými příslušníky zesnulých na pozdní odpoledne. Ne že by snad zanedbával své vybrané chování, nebezpečí spočívalo spíše v tom, že byl vždy ochoten zdržet se i několik hodin nad nabízenými, při takových příležitostech většinou vysokoprocentními alkoholickými nápoji a pomoci tak truchlícím vypít jejich kalich bolesti až do dna.

Tomuto způsobu účasti na smutku rodiny zesnulého nebylo v principu co vytknout. „Hrabě“ žil osaměle, účast na rodinném životě, i když se jednalo o hodiny smutku, pro něj měla zvláštní kouzlo jemu zapovězeného stavu myslí.

Toto jednání však zlé jazyky označovaly za excesy alkoholika, který využívá citlivost chvíle pro vlastní bezuzdné potřeby.

Když tyto informace skončily, většinou ze třetí ruky, na městské správě, hrozilo mu okamžité propuštění. Teprve když slíbil, že během úředního výkonu již nikdy nepozře alkohol, od krutých opatření se upustilo. Kromě toho s ním byla uzavřena dohoda, že se bude po každém jednání mimo pracoviště hlásit u svého nadřízeného za účelem kontroly stavu.

Od té doby jej však práce přestávala bavit. Došlo to tak daleko, že už jenom neradostně přežíval. Dokonce omezil i návštěvy pohostinských zařízení, což některé malicherné lidi vedlo k přesvědčení, že jeho dříve téměř neukojitelnou žízeň utišila nutnost placení účtu.

Zdrojem agresivity, kterou vůči němu mnozí v okolí cítili, však nebylo nic jiného než závist. Trnem v oku jim byl jeho svěťácký vzhled a především elegantní společenské způsoby. K jeho diskreditaci nevynechali zakomplexovaní jedinci žádnou příležitost.

K tomu je ovšem potřeba dodat, že si svou rozpornou image alespoň částečně zavinil sám. Na častou otázku, kde se onomu oslňujícímu chování naučil, dával zprvu ne váž-

ně míněnou odpověď: „Já za to nemůžu, je to dědičné. Můj otec byl nemanželským potomkem hraběte a rakousko-uherského ministra zahraničí Berchtolda z Buchlovic, který na svém zámku přijal v roce 1908 ruského ministra zahraničí a vyjednal s ním posílení c. a k. monarchie v Srbsku.“

Není se čemu divit, že mu toto tvrzení přineslo přezdívku „hrabě“. Je však zajímavé, že této vymyšlené historie časem sám uvěřil. Pohroužil se do studia historických análů a našel dokonce několik náznaků, které mohly za předpokladu bujně fantazie jeho tvrzení podpořit.

Pokud si myslel, že tím bude na své společenské postavení působit pozitivně, tak se mýlil. Naopak. V jeho okolí byli lidé, takzvaný proletariát, až na několik výjimek vychovaní nejprve prvorepublikovou propagandou antifeudálně, posléze materialistickou filozofií komunistů ještě navíc antiklerikálně.

Ke „šlechtici“, i když se mělo jednat pouze o mizející genetické stopy, se chovali obecně jako k vydědenci. Když se mu podařilo alespoň částečně se přizpůsobit, musel i v nejlepším případě počítat s neustálým poštuchováním.

„Hrabě“ vzal oznámení o prodloužení plánované jízdy na vědomí.

„Jak to uděláš? Jeden kousek už máme naložený,“ zeptal se Emila, aniž by o proveditelnosti úkolu pochyboval.

„Víš, kde bydlí můj švagr. Je to při cestě. Na břehu Moravy je tam dosud nesklizené kukuřičné pole. V něm na chvíli našeho muže schováme. Pak vyzvedneme ty dva ve špitále. Aby se rakve o sebe nepoškrábaly, položíme mezi ně deku. Toho vyvětraného potom uložíme na ně doprostřed. A hurá do krematoria. Ve tři jsme doma,“ vysvětlil Emil a pohybem ruky naznačil – vyrazíme!

Za čtvrt hodiny přijeli k onomu místu, zahuli z hlavní silnice doprava směrem k řece a pokračovali podél dosud nesklizené kukuřice. Zastavili asi padesát metrů před koncem pole vedoucího až k hrázi, vybudované začátkem dvacátého století během regulace řeky Moravy. Když se přesvědčili, že široko daleko není ani živáčka, odnesli rakve asi čtyřicet metrů hluboko do pole a přikryli ji několika klasy kukuřice. Pak se jak od zvýšené hráze, tak taky z příjezdové cesty přesvědčili, že je jejich náklad dobře zamaskován, a podle plánu pokračovali v jízdě.

Předání zesnulých proběhlo rychle a jak bylo přislíbeno, bez komplikací. Až dosud stresu podléhající kolega si nedal vymluvit, aby svou vděčnost za pomoc v nouzi nevyjádřil lahví slivovice.

„Už jste doslavili?“ zeptal se Emil.

„Ne, chtěl jsem vám ale za vaši příkladnou kolegialitu osobně poděkovat,“ řekl vedoucí pobočky odskočivší si z vánoční oslavy, který nechtěně, nicméně zcela viditelně manifestoval svou nezpůsobilost k jízdě.

S poukazem na dlouhou cestu, kterou mají ještě před sebou, se muži rozloučili. Spokojeni s mezičasem přijeli k místu, kde měli opět naložit poslední část svého nákladu. Jakmile odbočili na polní cestu, zahlédli nejprve traktor stojící na jejím konci a hned poté kombajn jedoucí v poli.

Jejich pohledy se setkaly. Pouze díky kultivovanému vyjadřování „hraběte“ nepronesli „do prdele“, vyjadřující nejlépe jejich současné pocity, unisono. Když vystoupili u kukuřici zpola naplněného, za traktorem připojeného přívěsu z auta, kombajn již také stál u cesty.

(dokončení příště)